Účinný lék
Arthur Hailey

Na zoufalou nemoc lze použít jen zoufalého léku, nebo už nepomůže nic.
SHAKESPEARE: HAMLET

Jsme beztak zavaleni nekončícím množstvím vychvalovaných léků, a teď hle přicházejí s dalším.
DR. THOMAS SYDENHAM

Poznámka autora k čtenářům
Prolog
V roce 1979, když vyšla má kniha Vysoké napětí (Overload), jsem oznámil, že končím svou spisovatelskou dráhu. Byl jsem unaven, můj život byl naplněný. Byl jsem a stále ještě jsem vděčný miliónům čtenářů na celém světě, kteří všestranně můj život obohatili a také mi umožnili odejít na odpočinek.
Léta, která mám ještě před sebou, hodlal jsem prožít se svou milovanou ženou, společně cestovat, chodit na ryby, číst více knih, uvolnit se při poslechu hudby a věnovat se rozmanité jiné činnosti, na kterou aktivnímu spisovateli nezbývá čas.
Netušil jsem však, že po mně sahá smrt. Můj přítel doktor Edward Robbins ze San Franciska zjistil, že mám blokádu věnčitých tepen na šesti místech a doporučil neodkladnou operaci. Složitý čtyřnásobný by-pass realizoval doktor Denton Cooley se svým týmem v Texas Heart Institute. Jim všem děkuji z celého srdce.
Sheila mi tehdy byla velikou oporou, stejně jako během našeho dlouhého a šťastného manželství. A není náhodou, že jména Celia a Sheila v tomto románě se vyslovují podobně.
Po operaci se mi vrátilo zdraví a pocítil jsem takový příliv energie, že mi Sheila jednoho dne řekla: "Myslím, že bys měl napsat novou knihu."
Uposlechl jsem její rady. Výsledkem je Účinný lék.
5. dubna 1984
A. H.

Vpředu v první třídě Boeingu 747 sevřel dr. Andrew Jordan ruku své manželky a podržel ji ve své. Odletěli z Londýna před půl hodinou. "Přestaň si už dělat starosti," uklidňoval ji. "Možná se nic nestane." "Určitě se stane," opáčila. "Dennis Donahue se o to postará." Andrew protáhl obličej, když uslyšel jméno senátora z Nové Anglie. "Těšil jsem se na oběd. A teď jsi mi zkazila chuť." "To není žádná legrace, Andrew. Nezapomeň, že se vyskytla úmrtí – v souvislosti s léky."
"Jenže ty jsi s tím neměla nic společného." "Ale stejně, když dojde k trestnímu stíhání, bude se to týkat i mne. Dokonce snad půjdu za mříže."
Snažil se jí pozvednout náladu. "Ještě tam nejsi. A kdyby se to nakonec přece jen stalo, slibuji ti, že tě budu denně navštěvovat a nosit ti koláče se zapečenými pilkami." "Ach, Andrew!" Otočila se k němu a v jejím úsměvu se zračila
láska i smutek.
Je to skutečně dobrý pocit, pomyslel si, hledět po osmadvaceti letech manželství na vlastní ženu s obdivem, vidět ji pořád stejně krásnou, inteligentní a silnou. Nepodléhal sentimentálnímu dojmu – všechny tyto klady a řadu dalších dobrých vlastností u ní postřehl už tisíckrát.
"Jak hezké!" uslyšeli vedle sebe ženský hlas.
Andrew vzhlédl. Mladá usměvavá letuška je pozorovala, jak se drží
Za ruce.
"Láska nejednou navštíví i starší lidi," prohlásil s nehybnou tváří.
"Opravdu?" Letuška napodobila jeho nevážný tón. "To mě dosud nikdy nenapadlo. Přejete si ještě šampaňské?"
"Ano, buďte tak hodná."
Povšiml si, že si ho dívka prohlíží. Věděl, aniž propadal domýšlivosti, že stále ještě vypadá dobře, a to i v očích mladé ženy, která by mohla být jeho dcerou. Jak ho popsal ten londýnský sloupkař minulý týden: "Bělovlasý, pohledný muž a význačný lékař, manžel paní... atd. atd." Třebaže Andrew to tehdy nijak nekomentoval, přesto se mu to líbilo.
Když jim letuška nalila šampaňské, Andrew se opřel zády o sedadlo. Těšil se z výsad, které se nabízely cestujícím první třídou, třebaže mu dnes už nepřipadaly tak důležité jako jindy. Za toto pohodlí ovšem platili penězi jeho ženy. Sám,

jako vyhledávaný internista, měl sice příjem víc než dostatečný, ale pochyboval, že by utrácel peníze na cestu první třídou mezi Londýnem a New Yorkem, a rozhodně by si nemohl dovolit soukromé letadlo, kterým jeho žena, a někdy i on, cestují po Severní Americe.
Pozor, opravil se v duchu – až doposud cestovali. Nejbližší budoucnost neopravňovala k nejlepším nadějím.
Peníze nebyly v jejich manželství nikdy předmětem sporu. Jakživo se nestalo, že by se kvůli nim nepohodli a jeho žena od samého začátku trvala na tom, že všechno patří oběma. Bankovní konto měli vždy společné, a třebaže dnes byl Andrewův příspěvek podstatně menší než manželčin, žádného z nich nenapadlo provádět vzájemné vyúčtování.
Tyto myšlenky mu táhly hlavou, zatímco se vysoko nad Atlantikem hnala sedmsetčtyřicetsedmička s hukotem na západ.
"Andrew," řekla jeho žena. "Jsi mi velkou oporou. Stále jsi při mně a stále jsi takový silný."
"To je zvláštní," odvětil. "Vždycky jsem považoval za silnou tebe."
"Jsou rozličné druhy síly a já potřebuji právě tu tvoji."
Na palubě začínal běžný ruch, spojený s podáváním jídla. Letušky spouštěly sklopné desky stolků a za chvíli prostíraly na stůl lněné ubrusy a stříbrné příbory.
Po chvíli řekla Andrewova žena: "Ať se stane cokoli, budu bojovat."
"A nebojovala jsi vždycky?"
Chvíli uvažovala, jak to měla ve zvyku. "V nejbližších dnech si najdu advokáta. Musí být zdatný, ale ne oslnivý. Nadměrná okázalost by mohla být na škodu."
"To je ono!" stiskl jí ruku.
"Budeš u soudu sedět vedle mě?" otázala se s úsměvem.
"Každý den. Pacienti se budou muset beze mne obejít, dokud proces neskončí."
"To sotva přeneseš přes srdce – ale ráda bych tě měla při sobě."
"Existují i jiní lékaři. To už zařídím."
"A možná," řekla jeho žena, "jestli najdu advokáta, podaří se nám zázrak."
Andrew zadloubal nožem v porci kaviáru, kterou mu zrovna přinesli. Ať je tíží jakékoliv starosti, neznamená to, že by se měli vzdávat požitku z dobrého jídla.
"Mohl by se podařit," poznamenal, když si naložil kaviár na topinku. "My dva jsme začali se zázrakem. A díky tobě se od té doby přihodilo těch zázraků víc. Proč by se nemohl stát další? Ještě jeden – a tentokrát jen pro tebe."
"To by tedy byl skutečně zázrak!"
"Ne byl, ale bude," opravil ji.
Andrew zavřel oči. Šampaňské a výška ho uspávaly. A v této příjemné dřímotě vzpomínal na první zázrak.
Před dávnou dobou.
PRVNÍ ČÁST (1957 - 1963)
"Vaše žena umírá, Johne," pravil doktor Jordan tiše. "Zbývá jí pouze několik hodin života." Díval se do bledého, zkormouceného obličeje štíhlého mladého muže, který před ním stál pořád ještě v pracovním obleku. "Přál bych si, abych vám mohl říct něco jiného. Ale předpokládám, že chcete znát pravdu."
Byli v nemocnici sv. Bedea, v Morristownu, ve státě New Jersey. Zvenčí doléhaly tlumené zvuky, jaké jsou pozdě odpoledne slyšitelné v maloměstě a jen nepatrně rušily ticho, které tu vládlo.
V mdlém osvětlení nemocničního pokoje viděl, jak ohryzek manžela pacientky dvakrát křečovitě poskočil, nežli ze sebe muž vypravil:
"Tomu prostě nemůžu uvěřit. Vždyť jsme teprve na začátku společné cesty. Víte, máme dítě."
"Vím."
"To je tak..."
"Nespravedlivé?"
Mladý muž přikývl. Sympatický, slušný člověk, na první pohled bylo zjevné, že se poctivě živí prací svých rukou. John Rowe. Bylo mu pětadvacet, jenom o čtyři roky méně než dr. Jordanovi. Ta zpráva jím otřásla. Není divu. Andrew si přál, aby ho mohl nějak utěšit. Třebaže smrt viděl už kolikrát a naučil se dobře poznávat příznaky tohoto neodvratného osudu, při styku s příbuznými a přáteli umírajících si ještě stále nevěděl rady. Má lékař říct přímo celou zlou pravdu, anebo se uchýlit k banálnímu utěšování? To se na lékařské fakultě neučilo a neučí se tomu ani později.
"Viry jsou nespravedlivé," řekl, "i když si vždycky nepočínají tak jako v případě vaší Mary. Obvykle se dají zvládnout vhodnou terapií."
"Neexistuje něco? Nějaký lék, který..."
Andrew zavrtěl hlavou. Zbytečně by zabíhal do podrobností, kdyby odpověděl. Zatím ne. Dosud není známá žádná uspokojivá léčba ko-matózního stavu u akutní

pokročilé žloutenky. A také by nemělo smysl, kdyby mu řekl, že tento případ prokonzultoval se svým zkušeným starším kolegou dr. Noahem Townsendem, šéflékařem nemocnice.
Před hodinou mu Townsend řekl: "Udělal jste všechno, co bylo ve vašich silách. Já bych postupoval naprosto stejně." Tehdy Andrew přikázal, aby zatelefonovali do nedalekého Boontonu, kde John Rowe pracoval v továrně na odpolední směně. Zatraceně! Andrew pohlédl na vysokou kovovou postel s nehybným tělem. Byla to jediná postel v místnosti, neboť venku na dveřích visela tabulka s výrazným nápisem IZOLACE. Z infúzní láhve, zavěšené na stojanu za postelí, kapala do žíly předloktí Mary Roweové glukóza, fyziologický roztok a směs vitamínů B-komplexu. Venku se už setmělo, občas zahřmělo a hustě pršelo. Ošklivá noc. A poslední noc v životě této mladé ženy a matky, která ještě před týdnem byla zdravá a čilá. Zatraceně! To je skutečně nespravedlivé.
Byl pátek. Mary Roweová, drobná, hezká, ale zjevně nemocná, přišla v pondělí do Andrewovy ordinace. Stěžovala si na slabost, nechutenství a celkovou únavu. Teploměr ukázal 38 °C. Vyprávěla mu, že se už před čtyřmi dny cítila mizerně, dokonce zvracela, ale druhý den se cítila zase lépe a myslela, že to byla jen přechodná nevolnost. Jenomže příznaky se vrátily. Cítí se velice špatně, je to ještě horší nežli předtím.
Andrew pacientku vyšetřil. Nažloutlé bělmo a oranžový nádech na několika místech pokožky nasvědčovaly, že má žloutenku. Pohmatem zjistil zvětšená a citlivá játra. Položil jí několik otázek a dověděl se, že minulý měsíc strávila s manželem krátkou dovolenou v Mexiku. Ano, bydleli v nějakém zastrčeném hotýlku, protože byl levný. Jedla tamější stravu a pila místní vodu.
"Musíte okamžitě do nemocnice," řekl Andrew. "Je zapotřebí ještě udělat krevní test, abychom měli stoprocentní jistotu. Ale už teď nepochybují ani dost málo, že máte infekční žloutenku."
Všiml se jejího vylekaného pohledu, a proto Mary Roweové vysvětlil, že v Mexiku podle všeho snědla zdravotně závadné potraviny a pila kontaminovanou vodu. To se často stává v zemích s nedostatečnou hygienou. V takovém případě lze.provádět jen podpůrnou léčbu s pravidelným přísunem tekutin, vnitrožilně aplikovaných. Devadesát pět procent nemocných, dodal Andrew, se úplně vyhojí v průběhu tří čtyř měsíců, ale Mary bude moci už po několika dnech odejít z nemocnice.
Mary se s nuceným úsměvem otázala: "A těch pět procent?"
Andrew se zazubil. "Na ty zapomeňte. Vy k nim patřit nebudete."
Jenže právě v tom se zmýlil.
Stav Mary Roweové se nezlepšoval, ale zhoršoval. Sérový bilirubin v krvi stále stoupal a spolu se žlutooranžovým zbarvením pokožky byl vážným příznakem přítomnosti žloutenky se vzestupnou tendencí. A co bylo ještě nebezpečnější – ve středu došlo ke kritickému zvýšení hladiny amoniaku v krvi. Mělo původ v změněném střevním metabolismu a poškozená játra jej nebyla dále schopna kompenzovat.
Včera se projevily i poruchy osobnosti a intelektu. Mary Roweová byla zmatená, dezorientovaná, nevěděla, kde je, co se s ní děje, nepoznávala ani Andrewa, ani svého manžela. A tehdy Andrew informoval Johna Rowea, že stav jeho ženy je vážný.
Celý čtvrtek skličovala Andrewa vlastní bezmocnost. Jakmile vyšetřil pacienty v ordinaci, lámal si hlavu nad tímto problémem, jenže odpověď nenašel. Uzdravení bránilo hromadění amoniaku. Jak ho dostat z krve? Dobře věděl, že medicína nemá v současné době žádný účinný lék, který by tento problém vyřešil.
Nakonec si vybil bezmocný hněv a zklamání – nespravedlivě, jak si nyní přiznal – na zástupkyni té zatrolené farmaceutické firmy, která ho pozdě odpoledne vyhledala v ordinaci. Přesněji řečeno na agentce, jak se jim říká. Ale to je jedno. Už si nepamatoval její jméno ani její tvář. Vzpomněl si, že nosí brýle a vypadá jako mladé, podle všeho nezkušené děvče.
Byla od firmy Felding-Roth Pharmaceuticals. Andrew si později kladl otázku, proč vůbec návštěvnici přijal, když mu ji sestra ohlásila. Možná se domníval, že se doví něco nového. Ale jakmile spustila o novém antibiotiku, co její firma právě uvedla na trh, jeho myšlenky začaly bloudit jinde až do chvíle, kdy řekla: "Pane doktore, vy mě vůbec neposloucháte." A to ho dopálilo.
"Patrně proto, že přemýšlím o důležitější věci a vy mě okrádáte o čas."
Bylo to bezohledné a normálně by se takto nezachoval. Ale ke starostem o Mary Roweovou se přidala jeho dlouhodobá nechuť k farmaceutickým společnostem a jejich neomaleným prodejním metodám. Velké firmy zajisté vyráběly i dobré léky, ale jejich reklamní triky, způsob, jak nadbíhaly lékařům, považoval Andrew za urážlivé. Setkal se s tím poprvé na lékařské fakultě. Zástupci farmaceutických firem vyhledávali posluchače – příští doktory, kteří budou psát recepty – lichotili jim a podbízeli se. Kromě jiného rozdávali stetoskopy a lékařské

brašny, které studenti rádi přijímali. Andrew mezi ně nepatřil. Peněz sice neměl nadbytek, ale chtěl být nezávislý a tyto potřebné věci si koupil sám.
"Neprozradíte mi, pane doktore, co je tak převelice důležité?" otázala se ho včera agentka.
A tehdy jí všechno vyklopil. Vyprávěl jí o Mary Roweové a jejím kritickém stavu, vyvolaném intoxikací amoniakem, a uštěpačně dodal, že firmy jako Felding-Roth by neměly chodit s antibiotiky typu "my také", které pravděpodobně nejsou o nic lepší ani horší než půl tuctu jiných, co jsou už k dispozici, ale raději by měly vyvinout spolehlivý lék proti nadměrné tvorbě amoniaku....
Náhle se zarazil, neboť se zastyděl, že tak vybuchl, a chystal se agentce omluvit, jenže ta mezitím posbírala papíry a vzorky a jenom se u dveří stručně rozloučila: "Na shledanou, pane doktore."
Tak uplynul včerejší den a Andrew se nedostal ani o krok dále k záchraně své pacientky.
A dnes ráno mu zatelefonovala staniční sestra, paní Ludlowová. "Doktore Jordane, dělám si starosti o paní Roweovou. Je v bezvědomí, přestává reagovat."
Andrew pospíchal do nemocnice. U Mary Roweové, která mezitím upadla do komatu, prodléval službukonající lékař. Andrew sice okamžitě přijel, ale od začátku věděl, že kromě infuzí a naděje nemají v rukou nic, čím "by mohli přivodit radikální obrat.
A nyní, na sklonku dne viděli, že se oddávali planým nadějím. Stav Mary Roweové se už nedal ničím zvrátit.
John Rowe měl slzy v očích, když se otázal: "Probudí se ještě k vědomí, pane doktore? Bude Mary vědět, že jsem tady?" "Lituji, ale to lze sotva očekávat."
"Přesto u ní zůstanu."
"Samozřejmě. Sestry jsou nablízku a vyrozumím také lékaře, který koná službu."
"Děkuji vám, pane doktore."
Zač mi děkuje? blesklo Andrewovi hlavou, když odcházel. Potřeboval se napít kávy a zamířil proto do místnosti, kde věděl, že ji určitě najde.
Lékařský pokoj byla nevelká, čtvercová místnost s několika židlemi, policí na poštu, televizorem, malým psacím stolem a úschovnými skříňkami ošetřujících lékařů. Člověk v ní měl soukromí a vždycky tu našel kávu. Když Andrew vstoupil, nikdo tam nebyl.
Nalil si kávu a sesunul se do starého, oprýskaného křesla. Vlastně už neměl v nemocnici co dělat, ale bezděčně odkládal odchod do svého staromládeneckého bytu – našla mu jej Hilda, žena Noaha Townsenda. Byl komfortně zařízený, ale někdy se v něm cítil osamělý.
Káva byla vřelá. Zatímco čekal, než vychladne, nahlédl do novin Newark Star-Ledger. Na titulní straně byl ve výrazné úpravě článek o něčem, co se jmenovalo "sputnik" – družice Země (bůhví, co to je), kterou nedávno vypustili Rusové do vesmíru s fanfárami, že nastává "úsvit nové, kosmické éry". V reportáži se psalo, že od prezidenta Eisenhowera se očekávají kroky na zrychlení amerického kosmického programu a že americké vědce technický náskok Rusů "šokoval a pokořil". Andrew doufal, že důsledky tohoto šoku pocítí medicína. Za těch dvanáct let od konce druhé světové války sice udělala značné pokroky, ale přesto zůstávalo ještěmnoho bílých míst, řada nezodpovězených otázek.
Odložil noviny a vzal do ruky číslo Medical Economics, časopisu, který ho bavil a poutal jeho pozornost. Říkalo se, že jej lékaři velice dychtivě čtou, že je dokonce zajímá daleko víc než prestižní odborný časopis New England Journal of Medicine.
Medical Economics si vytkl za cíl poučit lékaře, jak si co nejvíc vydělat a jak potom mají tyto peníze výhodně investovat anebo vydat. Andrew se začetl do článku "Osm způsobů, jak v soukromé praxi ušetřit na daních". Měl by se s podobnými problémy lépe seznámit, neboť hospodařit s penězi – když se k nim lékař po létech studia konečně dostane – na lékařské fakultě neučili. Od té doby, co se před půldruhým rokem stal partnerem dr. Townsenda, s úžasem pozoroval, kolik peněz každý měsíc přibývá na jeho bankovním kontě. Byla to nová a ne nepříjemná zkušenost. Neměl sice v úmyslu dát se ovládnout penězi, přesto však...
"Promiňte, pane doktore." Byl to ženský hlas. Andrew otočil hlavu. "Byla jsem za vámi v ordinaci, ale tam jsem vás nezastihla. Proto sem přišla do nemocnice."
Zpropadeně! Opět ta agentka, která ho včera navštívila v ordinaci! Měla na sobě plášť do deště, úplně promočený. Ze zplihlých hnědých
vlasů kapala voda, brýle byly zamlžené. Drzá ženská, takhle sem vpadnout!
"Patrně jste si nepovšimla, že do této místnosti není cizím vstup dovolen," řekl. "A kromě toho nepřijímám agenty..."
"...v nemocnici," přerušila ho. "Vím. Ale myslela jsem, že toto je důležité."
Rychlými pohyby odložila aktovku, sundala si brýle a začala si svlékat plášť.

"Venku je ošklivé počasí. Takhle jsem promokla, než jsem přešla parkoviště." "Co je tolik důležité?"
Agentka – Andrew si znovu povšiml, že je mladá, nebude jí víc než čtyřiadvacet – přehodila plášť přes židli a zvolna a důrazně pronesla: "Amoniak, pane doktore. Včera jste mi řekl, že máte pacientku se žloutenkou, která umírá na intoxikaci amoniakem. A řekl jste..." "Vím, co jsem řekl."
Zástupkyně farmaceutické firmy na něj upřela jasné šedozelené oči. Andrew si uvědomil, že má před sebou silnou osobnost. Neřekl bych o ní, žeje krásná, pomyslel si, ale měla sympatickou tvář s výraznými lícními kostmi se suchými a učesanými vlasy vyhlíží podle všeho dobře. A když si sundala plášť, ukázalo se, že má docela hezkou postavu. "O tom nepochybuji, pane doktore. Jsem přesvědčená, že paměť máte lepší než způsoby." Andrew chtěl něco říct, ale umlčela ho netrpělivým gestem. "Včera jsem vám neřekla – nemohla jsem vám říct, že můj zaměstnavatel, firma Felding-Roth, pracuje již čtvrtý rok na léku, který snižuje tvorbu amoniaku střevními baktériemi. Mohl by pomoci právě v krizích, v jaké se nachází vaše pacientka. Věděla jsem o něm, ale nebylo mi známo, jak daleko jsme s ním pokročili." "Těší mě, že se takový lék někdo pokouší vyrobit," odvětil Andrew, "jenže stále ještě nechápu –"
"Pochopíte, když mě vyslechnete." Odhrnula z tváře pramen mokrých vlasů. "Náš lék – jmenuje se lotromycín – jsme úspěšně vyzkoušeli na zvířatech. Nyní je připravený pro klinické testování. Trochu jsem ho přinesla."
Andrew se zvedl z křesla. "Pokud vám dobře rozumím, slečno, slečno..."
Nevzpomínal si na její jméno a poprvé se cítil trochu trapně. "Neočekávala jsem, že si moje jméno zapamatujete." Opět ta trpělivost. "Jsem Celia de Greyová."
"Vy tedy navrhujete, slečno de Greyová, abych své pacientce podal neznámý přípravek v stadiu experimentálním, který byl vyzkoušený pouze na zvířatech?"
"Každý lék je třeba jednou naordinovat člověku."
"Když dovolíte," odpověděl Andrew, "nemám ani nejmenší chuť náležet k průkopníkům."
Agentka skepticky povytáhla obočí a o poznání ostřejším tónem odpověděla: "Ani potom ne, když vám umírá pacient a nemáte jinou možnost? Jaký je stav té ženy, pane doktore?"
"Horší než včera." Zaváhal. "Upadla do komatu."
"Takže umírá?"
"Poslyšte, slečno de Greyová, vím, že to myslíte dobře a omlouvám se za tón, kterým jsem vás přivítal. Ale, bohužel, je už pozdě. Příliš pozdě, abych na ní zkoušel nové léky. A i kdybych to chtěl učinit, máte vůbec představu, kolik formalit je zapotřebí vyřídit, než jí ten nový lék smím podat?"
"Vím," řekla agentka. V očích, kterými probodávala Andrewa, jí zajiskřilo a pojednou se mu tato přímá, energická dívka-žena začala líbit. "Ano, vím přesně, co se vyžaduje. Od chvíle, kdy jsem včera od vás odešla, jsem prakticky nic jiného nedělala, jen abych zařídila všechno potřebné – a kromě toho jsem do ředitele našeho výzkumu dlouho hučela, aby mi dal trochu lotromycínu, kterého je zatím málo. Ale mám ho – dostala jsem jej před třemi hodinami v naší laboratoři v Camdenu a hnala jsem se v tomhle nečase bez zastávky sem."
"Jsem vám velice vděčný...," začal Andrew, ale agentka netrpělivě zavrtěla hlavou.
"Opatřila jsem všechny potřebné papíry, pane doktore. Abyste mohl lotromycín naordinovat, je nezbytné ještě získat souhlas zdejší nemocnice a nejbližšího příbuzného. Nic víc."
Vyjeveně na ni zíral. "Ať se propadnu!"
"Nesmíme mařit čas," řekla Celia de Greyová. Otevřela aktovku a položila na stůl kupu papírů. "Začněte, prosím, tímto. Je to charakteristika lotromycínu, kterou pro vás připravilo naše výzkumné oddělení. A zde je sdělení ředitele klinického oddělení společnosti Felding-Roth – je uveden způsob použití léku a přesný návod k upotřebení." Andrew vzal z hromady papírů první dva. Zabral se do čtení a hned zapomněl na okolí.
Uplynuly téměř dvě hodiny.
"Nemáme co ztratit, Andrew, když máš pacienta in extremis," řekl po telefonu Noah Townsend. Andrew zastihl šéflékaře na večírku
a informoval ho o možnosti použití experimentálního léku. "A říkals, že manžel už dal souhlas?" pokračoval Townsend.
"Ano, písemně. Správce nemocnice jsem se dovolal doma. Přišel sem a dal prohlášení napsat. Souhlas je podepsaný a svědecky ověřený."
Předtím hovořil Andrew s Johnem Rowem na chodbě, před pokojem jeho ženy, a John na jeho návrh hned přistoupil. Andrew musel zchladit jeho nadšení a varoval ho, aby si nedělal příliš velké naděje. Jeho podpis byl roztřesený, neboť se mu chvěla ruka. Ale byl tam, jak to zákon vyžaduje.

"Správce si prohlédl i ostatní doklady zaslané firmou Felding-Roth a shledal je v pořádku," pokračoval Andrew. "Věc je zřejmě snazší, protože lék nepřekročil hranice státu."
"Postarej se o to, aby všechny tyto podrobnosti byly zaznamenány v chorobopise."
"Už se stalo."
"Takže potřebuješ už jenom můj souhlas?"
"Za nemocnici. Ano."
"Máš ho," řekl dr. Townsend. "I když osobně do toho nevkládám velké naděje, Andrew. Podle mne je už příliš pozdě, abychom pacientku zachránili, ale pokusit se o to můžeme. A teď, pokud proti tomu nic nemáš, se zase budu věnovat výbornému pečenému bažan-tovi."
Andrew položil sluchátko. Telefonoval z pokoje sester. "Je všechno připraveno?" zeptal se.
Hlavní noční sestra, postarší žena, která pracovala na částečný úvazek, měla už připravený podnos s injekční stříkačkou. Otevřela chladničku a přidala na podnos lahvičku, kterou přinesla zástupkyně firmy Felding-Roth. "Ano, je." "Tak jdem na to."
Dr. Overton, který byl u Mary Roweové už ráno, stál i nyní u její postele, když vešel Andrew se sestrou. Andrew vysvětlil dr. Overto-novi, starému žoviálnímu Texasanu, oč se hodlá s novým lékem pokusit. "Čekáte, že se stane zázrak?" protáhl sekundář.
"Ne," odsekl Andrew. Obrátil se k manželovi Mary Roweové. "Chci zdůraznit, Johne, že jde o zoufalý pokus s nejistým výsledkem. Ale za stávajících okolností..." "Já vím." Hlas měl tichý, rozechvělý. Sestra připravila bezvládnou Mary Roweovou k vnitrosvalové injekci.
"Dávku je třeba opakovat každé čtyři hodiny," řekl Andrew dr. Overtonovi. "Doporučuje to výrobce. Nechal jsem písemný příkaz, ale byl bych rád, abyste..."
"Stane se, šéfe, jak poroučíte." Ztlumil hlas. "Jářku, co kdybychom se vsadili. Jedna k jedné, že..."
Andrew ho zmrazil pohledem. Texasan tu už vykonával druhým rokem klinickou praxi a za tu dobu se osvědčil jako schopný lékař, ale jeho netaktnost se stala pověstná.
Sestra vpíchla injekci a změřila pacientce puls a tlak. "Nereaguje, pane doktore," oznámila, "Vitální funkce beze změny."
Andrew přikývl a na chvíli se mu ulehčilo. Pozitivní reakci neočekával, ale mohla nastat i negativní, zejména u experimentálního léku. Stále však ještě nevěřil, že se Mary Roweová dožije rána.
"Zavolejte mi domů, kdyby její přitížilo," přikázal. "Dobrou noc, Johne," pronesl tiše a odešel.
Až doma si vzpomněl, že se nezastavil v lékařském pokoji, kde na něho čekala zástupkyně té farmaceutické společnosti. Tentokrát si už její jméno pamatoval – de Greyová. Cindy? Ne, Celia. Užuž zvedal telefon, aby jí zavolal, ale rozmyslel si to. Mezitím se nepochybně dověděla, že lotromycín podal. Pohovoří si s ní zítra.
V sobotu, zpravidla od deseti, přijímal Andrew pacienty v ordinaci a před polednem se zastavoval v nemocnici. Dnes však tento rozvrh změnil a přijel do nemocnice sv. Bedea už o deváté.
Noční bouřku a také liják vystřídalo svěží, jasné ráno, chladné, ale slunečné. Andrew vystupoval po schodišti k nemocničnímu vchodu, když se rozlétly dveře a vyběhl z nich dr. Overton. Byl celý vzrušený. Vlasy měl rozcuchané, jako kdyby právě vyskočil z postele a zapomněl se učesat. Popadl Andrewa za paži a skoro bez dechu spustil: "Volal jsem vás, ale už jste byl pryč! Domovník mi řekl, že jdete sem. Musel sem vás prostě zastihnout první."
Andrew vymanil paži ze sevření. "Co se děje?"
Dr. Overton nabral dech. "Uvidíte. Jen pojďte!"
Spěchali po chodbě. Overton předběhl Andrewa a první skočil do zdviže. Cestou do čtvrtého patra nepronesl jediné slovo, ba ani se na Andrewa nepodíval. Vyběhl ze zdviže a Andrew kráčel za ním.
Zastavili se před pokojem, kde včera večer Andrew nechal bezvědomou Mary Roweovou s manželem, sestrou a lékařem. "Vstupte!" vybídl ho Overton netrpělivě. "No tak, jděte už!" Andrew vešel do pokoje. Zastavil se a vytřeštil oči. "Měl jste se vsadit," pronesl dr. Overton za jeho zády. "Neuvěřil bych tomu, kdybych to neviděl na vlastní oči." "Tuším, že také neuvěřím," odvětil Andrew tiše. Mary Roweová byla při plném vědomí. V modré noční košili, lemované krajkou, seděla v posteli, opřená o polštář a usmívala se na něho. Byl to sice mdlý úsměv, stejně slabý, jako byla Mary, ale proti včerejšímu hlubokému bezvědomí se s ní udála taková proměna, že mu připadala jako zázrak. Upíjela vodu ze šálku z umělé hmoty, který si sama držela. Včerejší sytě žluté zbarvení kůže výrazně pobledlo.

Když Andrew zamířil k posteli, John Rowe vstal a s rozzářenou tváří a rozpaženýma rukama mu vyšel vstříc.
"Děkuju vám, pane doktore! Ach, jak vám jen můžu poděkovat!" Hlas sevřelo dojetí, když mu Andrew podal ruku.
A Mary Roweová dodala tiše, ale vroucně: "Bůh vám žehnej, pane doktore!"
Nato přišel na řadu dr. Overton. Silně potřásl Andrewovou rukou. "Gratuluji!" řekl a potom celkem netypicky dodal, "pane doktore." Andrewa překvapilo, když zahlédl v očích statného Texasana
slzy.
Do pokoje vešla staniční sestra, paní Ludlowová. Normálně mívala ustaraný a vážný výraz, nyní však jen zářila. "Je toho plná nemocnice, pane doktore! Všichni hovoří o vás."
"Poslyšte," řekl Andrew, "vždyť to byl experimentální lék. Jmenuje se lotromycín. Dostal jsem ho a sám jsem pouze..."
"Pro nemocnici jste hrdina," přerušila ho sestra. "Být vámi, tak se tomu nebráním!"
"Dal jsem udělat krevní test," informoval Andrewa službukonající lékař. "Amoniak je pod toxickou hladinou. Ani bilirubin v séru už nestoupá, takže další léčební postup bude normální." A pro sebe dodal: "Neuvěřitelné!"
"Mám velkou radost za nás oba, Mary," řekl dr. Jordan své pacientce. Pojednou ho něco napadlo. "Neviděl někdo z vás tu mladou ženu od Felding-Rotha? Slečnu de Greyovou?"
"Ráno tady byla," oznámila paní Ludlowová. "Možná je v sesterně."
"Promiňte," omluvil se Andrew a vyšel ven.
Celia de Greyová čekala na chodbě. Měla na sobě jiné šaty než včera. Úsměv jí pohrával na rtech.
Když na sebe pohlédli, Andrew si uvědomil, že oba jsou nějak rozpačití.
"Se suchými vlasy vyhlížíte mnohem líp," podotkl.
"Ani vy nejste tak odměřený a nesnesitelný jako včera."
Nastalo ticho, které přerušil Andrew: "Už jste slyšela?"
"Ano."
"Tam...," ukázal na dveře nemocničního pokoje. "Tam mi děkovali. Ale vlastně bychom všichni měli poděkovat vám."
"Vy jste lékař," odvětila s úsměvem.
A vtom padly všechny zábrany, společně se smáli a plakali. A potom ji Andrew, sám překvapený, objal a políbil.
Nad kávou a dánskou buchtou, o kterou se rozdělili v nemocničním espressu, si Celia de Greyová sundala brýle a spustila: "Zavolala jsem našemu řediteli klinického oddělení a vyprávěla jsem mu, co se stalo. Informoval lidi z výzkumu. Všichni mají velikou radost."
"A právem," ujistil ji Andrew. "Vyrobili jste vynikající lék."
"Požádali mě, abych se vás zeptala, zda napíšete do lékařského časopisu, jak se lotromycín osvědčil."
"S radostí," odvětil.
"Pochopitelně to bude naší firmě na prospěch," prohlásila věcně. "Považujeme totiž lotromycín za významný lék, který půjde velice dobře na odbyt. Ale ani vy při tom nepřijdete zkrátka."
"Zdá se, že ne," přikývl Andrew s úsměvem.
Zamyšleně upíjel kávu. Uvědomil si, že šťastnou shodou okolností a díky této pozoruhodné a sympatické mladé ženě sedící naproti němu vejde do dějin medicíny. A taková příležitost se naskytne jen málokterému lékaři.
"Rád bych vám něco pověděl, Celie," prohlásil Andrew. "Včera jste řekla, že nemám žádné způsoby. Měla jste pravdu. Choval jsem se jako nezdvořák a prosím za prominutí."
"Nemusíte se omlouvat," odpověděla kvapně. "Mně se to líbilo. Dělal jste si starosti kvůli své pacientce a nic jiného vás nezajímalo. Bylo vidět, jak vám na ní záleží. Jste už jednou takový."
"Jak to víte?" Překvapeně vzhlédl.
"Dověděla jsem se to." Její oči opět úsměvně zamžikaly. Vzala brýle, zdálo se, že má ve zvyku ustavičně si je sundávat a nasazovat. "Vím o vás spoustu věcí, pane Andrewe Jordane," pokračovala. "Jednak proto, že patří k mé práci být dobře informována o lékařích, a jednak... ale k tomu se dostaneme později."
Opravdu nevšední děvče, pomyslel si Andrew. Kdoví, jaké překvapení mu ještě uchystá. "A co konkrétně víte?"
"Za prvé, že jste vystudoval lékařskou fakultu univerzity Johnse Hopkinse v Baltimoru s výborným prospěchem. Klinickou praxi jste absolvoval v Massachusettské všeobecné nemocnici – vím, že se tam dostanou jen nejlepší. A potom si vás dr. Townsend vybral za partnera z padesáti uchazečů. Věděl, že jste

dobrý. Mám pokračovat?"
Zasmál se. "Co mi ještě řeknete?"
"Už jenom tolik, že jste příjemný člověk, Andrewe. Říkají to o vás všichni. Pochopitelně, objevila jsem u vás i pár negativních vlastností."
"To jste mi dala ránu," prohodil. "Mám tomu rozumět tak, že nejsem dokonalý?"
"Máte několik předsudků," řekla Celia. "Kupříkladu vůči farmaceutickým společnostem. Jste proti nám velice předpojatý. Zajisté, připouštím, že ne všechno..."
"To stačí!" Andrew zvedl ruku. "Přiznávám se, že jsem předpojatý. Ale musím také říct, že dnes dopoledne mám sto chutí změnit názor."
"To je dobře, ale neměňte jej tolik." Celia zas mluvila věcným tónem. "Mnohé je u nás dobré. O jednom takovém případu jste se právě přesvědčil. Ale dost věcí ještě není v pořádku. A ráda bych to změnila."
"Změnila?" Povytáhl obočí. "Vy osobně?" "Vím, nač teď myslíte – že jsem ženská!"
"Nu, když už se o tom zmiňujete, přiznávám se, že jsem si toho také povšiml."
"Blíží se, vlastně už nastal čas, kdy se ženy budou zabývat věcmi, které dříve nedělaly," prohlásila Celia vážně.
"Momentálně jsem ochoten tomu uvěřit, především pokud jde o vás," odpověděl Andrew. Dodal: "Chtěla jste mi ještě něco povědět – řekla jste, že se k tomu dostaneme později."
Celia de Greyová poprvé zaváhala.
"Ano, chtěla." Její šedozelené oči se upínaly na Andrewa. "Chtěla jsem s tím počkat, až se setkáme příště, ale nebudu otálet a povím vám to hned. Rozhodla jsem se, že se za vás provdám."
Výjimečné děvče! Plné života a rozhodnosti, o překvapeních ani nemluvě. Doposud se s nikým takovým nesetkal. Andrew by se hned dal do smíchu, ale najednou si to rozmyslel.
O měsíc později, za přítomnosti hrstky blízkých přátel a příbuzných, uzavřeli dr. Andrew Jordan a Celia de Greyová v tichosti civilní sňatek.
"Naše manželství se vydaří. Přičiním se o to, aby klapalo," prohlásila Celia druhého dne svatební cesty.
"Pokud jde o mne...," Andrew se převalil na osušce, rozložené na pláži, a vtiskl své ženě na šíji letmý polibek. "Pokud jde o mne, už klape."
Trávili líbánky na ostrově Eleuthera na Bahamách. Nad nimi bylo teplé dopolední slunce a několik bělavých mráčků. Bílá pláž, kde byli jenom oni sami, se táhla do nedohledna. Bríza, vanoucí z pevniny, pohybovala korunami palem a čeřila tichou hladinu průzračného moře.
"Jestli máš na mysli sex," ozvala se Celia, "jde nám to spolu celkem dobře, ne?"
Andrew se nadzvedl na lokti. "Celkem dobře? Ty jsi dynamit! Kde ses vůbec naučila...?" Zarazil se. "Ne, nic mi neříkej."
"Stejnou otázku bych mohla položit tobě," popíchla ho. Rukou ho hladila po stehně a jazykem mu lehce přejížděla po rtech.
Objal ji a zašeptal: "Pojď! Jdeme do bungalovu!"
"Proč ne tady? Nebo tamhle v té vysoké trávě?"
"A pohoršit domorodce?"
Smála se, když ji přitáhl za ruku k sobě do výše a pak se oba rozběhli po pláži.
"Ty jsi ale puritán! Kdo by to do tebe řekl?"
Andrew ji odvedl do malebného bungalovu s doškovou střechou, kam se včera nastěhovali a který bude ještě dalších deset dní jejich domovem.
"Nechci se o tebe dělit s mravenci a kraby. Budiž, tak jsem tedy puritán!" Při těchto slovech shodil plavky. Ale Celia byla rychlejší. Vysvlékla si už bikinky a rozesmátá ležela na posteli.
O hodinu později, zase už na pláži, Celia začala: "Jak jsem říkala, naše manželství –"
"– se vydaří," dokončil Andrew větu. "Souhlasím."
"A aby se povedlo, oba musíme mít životní cíl."
Andrew se spokojeně natáhl na záda a dal si ruce za hlavu. "Naprosto souhlasím."
"Proto musíme mít děti."
"Jestli ti při tom můžu nějak pomoci, stačí –"
"Andrew! Buď vážný, prosím tě!"
"To nejde. Jsem nadmíru šťastný."
"Tak budu vážná já. Za oba."
"Kolik dětí?" zeptal se. "A kdy?"
"Přemýšlela jsem o tom," pokračovala Celia, "a domnívám se, že bychom měli mít dvě – první co nejdřív a druhé o dva roky později. Tak budu mít porody do třicítky za sebou."
"Výborně," ujistil ji Andrew. "Máš to krásně promyšleno. Zajímá mě, zda máš také nějaké plány na stará kolena – myslím po třicítce?"

"Udělám kariéru. Nezmínila jsem se ti o tom?"
"Nevzpomínám si. Ale když uvážíš, lásko moje, jak jsme pospíchali, abychom poznali slasti stavu manželského, na diskuse a filozofování nám nezbývalo moc času."
"Víš," řekla Celia, "o svých plánech, pokud jde o děti, jsem se zmínila Samu Hawthorneovi. Odpověděl, že by to mohlo vyjít."
"Bravo! Zaslouží si potlesk, ať je to kdokoli." Andrew svraštil čelo. "Počkej, není to ten od Felding-Rotha, co nám byl na svatbě?"
"Ano. Sam Hawthorne je můj šéf, oblastní vedoucí odbytu. Byl tam se svou ženou Lilian."
"No ovšem! Už vím."
V duchu viděl před sebou Sama Hawthornea – sympatického vysokého pětatřicátníka, který předčasně zplešatěl. Jeho drsné, pevné rysy připomínaly Andrewovi tváře amerických prezidentů, vytesané do skal Mount Rushmore. Jeho žena byla nápadně krásná bruneta.
Vzpomínal si na události před třemi dny. "Musíš brát ohled na to, že jsem si tehdy připadal tak trochu jako ve snách," řekl.
K tomu stavu podstatně přispěla Celia, když se v salónku místního hotelu, kde se rozhodli uzavřít sňatek, objevila v bílých svatebních šatech, s krátkým závojem na hlavě. Obřad vykonal známý soudce, který byl členem správního výboru nemocnice sv. Bedea. Nevěstu přivedl na svatbu dr. Townsend.
Noah Townsend, typický představitel rodinného lékaře, byl pro tuto příležitost jako stvořený. Důstojný, prošedivělý, vypadal jako britský premiér Harold Macmillan, který se v poslední době často objevoval v novinách, neboť urovnával americko-britské vztahy, které od britsko-francouzského útoku na Suez v roce 1956 ochladly.
Na svatbu se dostavila také Celiina matka, drobná, nenápadná paní z Filadelfie. Otec nevěsty padl ve druhé světové válce, proto ho zastupoval Townsend.
Andrew zavřel oči, aby si je chránil před prudkým tropickým sluncem, ale také proto, aby si oživil okamžik, kdy Townsend přivedl Celii...
Za ten měsíc od onoho památného dopoledne v nemocničním es-pressu, kdy mu Celia oznámila, že se rozhodla se za něj provdat, Andrew podléhal čím dál víc její čaromoci – výstižněji se to nedalo nazvat. Snad by to vystihlo i slovo láska, ale měl pocit, žeje v tom přece jen něco víc – zřekne-li se nezávislosti či samoty, kterou vždy vyznával, a nechá dokonale splynout dva životy. Trochu mu to nahánělo strach a zároveň ho okouzlovalo. Na celém světě nebylo ženy, která by její vyrovnala. S Celií se ani chvilku nenudil. Z její energické, mnohotvárné a nezávislé bytosti tryskalo, jako ze zřídla, překvapení, vědomosti, intelekt, nápady, plány. Vlastně od samého začátku měl pocit, že se na něj usmálo mimořádné štěstí, jako kdyby tomu nevypočitatelná náhoda chtěla, aby vyhrál první cenu, po které toužili i ostatní. A když Celii představoval kolegům, vycítil, jak po ní prahnou.
Andrew v životě poznal už více žen, ale žádná ho neupoutala na delší čas, ani o jedné neuvažoval, že by si ji chtěl vzít. Tím pozoruhodnější bylo, že od chvíle, kdy ho Celia, jak se konvenčně říká, "požádala o ruku", neměl ani nejmenší pochybnosti, nezaváhal, vůbec mu nepřišlo na mysl, aby se pokusil nějak vyklouznout.
A přece... až v té neuvěřitelné chvíli, kdy spatřil Celii v bílých svatebních šatech – celou rozzářenou, krásnou, mladou, žádoucí, takovou, jakou si jen muž může přát, ba ještě víc, daleko víc – teprve v té chvíli jako kdyby v něm vzplanul oheň a Andrew věděl s naprostou jistotou, jaká se vyskytne jen zřídkakdy v životě, že se zamiloval, že má neuvěřitelné štěstí, které ho už neopustí a že navzdory cynismu dnešní doby se oni dva jakživ nerozvedou.
Právě slovo rozvod, přemítal Andrew později, ho nejspíš varovalo, takže zůstával svobodný, třebaže se většina jeho vrstevníků ženila, sotvaže překročili dvacítku. Ovšem, dostatečně odstrašujícím příkladem tu byli jeho rodiče a jeho matka ztělesňovala na svatbě rozvedenou osobu non grata (jak to Andrew nazval). Přiletěla z Los Angeles jako stárnoucí motýl a každému, kdo ji byl ochoten vyslechnout, vykládala, že právě pouští k vodě svého čtvrtého manžela, přesto ale chtěla být na první svatbě svého syna. Andrewův otec byl jejím druhým mužem, a když se na něho v minulosti vyptával, odpověděla: "Ach, synku můj zlatý, vždyť si už ani nevzpomínám, jak vypadal. Neviděla jsem ho už dvacet let, a když jsem o něm slyšela naposledy, byl z něho starý zhýralec, žijící se sedmnáctiletou kurvičkou v Paříži."
Andrew se celá léta snažil pochopit matku a logicky si její chování vysvětlit. Bohužel, pokaždé došel k stejnému závěru, že je to hloupá, plytká a sobecká kráska, která přitahuje muže obdobného typu.

Pozval ji na svatbu – ač toho později litoval – z pocitu povinnosti a z přesvědčení, že každý by měl ke svým rodičům něco cítit. Poslal také svatební oznámení na poslední známou adresu svého otce, ale odpověď nepřišla a Andrew pochyboval, že někdy vůbec nějakou dostane. Zhruba každé tři roky si s otcem vyměnili vánoční pozdravy a to bylo také všechno.
Andrew byl jediným dítětem, které se narodilo z krátkého manželství. Jediný příbuzný, s nímž by Celii rád seznámil, byla svobodná teta, ale ta zemřela před dvěma léty. Andrew u ní prožil dětství. I když nebyla zámožná, dala nějak dohromady peníze – sama, bez pomoci jeho rodičů – aby Andrew mohl vystudovat lékařskou fakultu. Až po její smrti si uvědomil, jak velikou oběť mu přinesla, když v kanceláři právního zástupce uviděl dojemných několik set dolarů, všecko, co zůstalo z jejího jmění.
Na svatbě se Celia s Andrewovou matkou vyrovnala bez problému. Správně odhadla situaci, nikdo jí nemusel nic vysvětlovat. Chovala se k tchýni přátelsky, ba srdečně, ne však přepjatě. Když se Andrew omlouval za bizarní chování své matky, Celia odpověděla: "Sňatek jsme uzavřeli my dva, drahoušku, ne naše rodiny." A dodala: "Tvojí rodinou jsem teď já a zahrnu tě tak velikou láskou jako nikdo v životě." A nyní, na pláži, si Andrew uvědomoval, že je to pravda. "Jestli souhlasíš," pokračovala Celia v rozhovoru, "při prvním těhotenství bych nejraději zůstala v zaměstnání až téměř do porodu. Pak bych si vzala na rok volno, abych byla matkou na plný úvazek, jak se říká. Potom se vrátím do práce a budu pracovat až do porodu druhého dítěte a tak dále." "Samozřejmě souhlasím," odpověděl Andrew. "A mezitím, co mě
budeš milovat a já ti budu dělat děti, občas si odskočím do ordinace, abych nezapomněl, že jsem lékař."
"Žádné strachy! Budeš se i nadále zabývat medicínou a zůstaneš dobrým, svědomitým lékařem."
"Doufám," Andrew si spokojeně oddechl a o několik minut později už spal. V následujících dnech se vzájemně seznamovali s věcmi, na které
dosud neměli čas.
Jednou ráno po snídani, kterou jim denně nosila do bungalovu bodrá, mateřsky laskavá černoška jménem Remona, řekla Celia: "Hrozně se mi tady líbí. Ostrov, lidé a ten klid. Jsem ráda, že jsme sem přijeli, Andrew, a jakživa na náš zdejší pobyt nezapomenu."
"Jsem také rád," odpověděl.
Andrew navrhl, aby líbánky strávili na Havajských ostrovech, ale když vycítil, že Celia nějak zaváhala, okamžitě jmenoval Bahamy, na které původně myslel až na druhém místě.
"Tehdy jsem ti to neřekla, ale Havaj by ve mně probudila bolestné vzpomínky," prohlásila nyní Celia.
Když se jí zeptal proč, do mozaiky minulosti zapadl další kamínek.
Dne 7. prosince 1941 bydlela desetiletá Celia s matkou ve Filadelfii. Její otec, Willis de Grey, sloužil jako námořní poddůstojník na bitevní lodi Arizona, která tehdy kotvila v Pearl Harboru. Když toho dne, krátce před osmou hodinou ranní, japonská letadla napadla americkou vojenskou základnu, Arizona se potopila a 2202 členů posádky zahynulo. Většina přišla o život v podpalubí a jejich těla se nikdy nenašla. Jedním z nich byl Willis de Grey.
"Pochopitelně, dobře si na něho vzpomínám," odvětila Celia na Andrewovu otázku. "Většinu doby byl samozřejmě pryč, na moři. Ale když přijel na dovolenou, bylo ho všude plno, dobře jsme se bavili. Když měl přijet domů, všichni jsme žili v radostném očekávání. Dokonce i moje sestřička Janet, ačkoli se už nedovede na něj tak dobře upamatovat jako já."
"Jaký byl?" optal se Andrew.
Celia se zamyslela. "Veliký, urostlý, s dunivým hlasem, každého rozesmál a měl rád děti. A byl také silný – nejen fyzicky, ale i duševně. Moje matka tuto vlastnost nemá, jak sis zajisté povšiml. Ve všem se spoléhala na otce. I když byl pryč, psal jí, co má dělat."
"A nyní se spoléhá na tebe?"
"Tak nějak se to vyvinulo. Vlastně to bylo tak hned po otcově smrti." Celia se usmála. "Pochopitelně jsem byla duševně velmi vyspělá. A patrně ještě jsem."
"No, to ano," přitakal Andrew. "Ale rozhodl jsem se, že to vydržím."
Po chvilce tiše dodal: "Chápu, proč jsi nechtěla odjet na Havaj. Ale byla jsi tam už někdy – v Pearl Harboru?"
Zavrtěla hlavou. "Moje matka tam nikdy nechtěla a já – i kdybych ti nedokázala vysvětlit proč – na to nejsem ještě nějak připravená." Odmlčela se. "Slyšela jsem, že se k místu, kde se Arizona potopila, můžeš dostat velice blízko. Vrak je ve vodě vidět, ale nedá se vyzvednout. Snad si pomyslíš, že je to divné, Andrew, ale jednoho dne bych ráda navštívila místo, kde zemřel můj otec, ovšem

ne sama. Chtěla bych tam vzít své děti."
Nastalo ticho, které za chvíli přerušil Andrew: "Ne, vůbec mi to nepřipadá divné. A něco ti slíbím. Jednou, až naše děti už budou schopné to chápat, postarám se, abychom tam zajeli."
Jindy zas přišla na přetřes Celiina práce. Seděli v zchátralém člunu, do kterého zatékalo a kde Andrew nešikovně zápolil s vesly.
"Vždycky jsem se domníval, že ve farmaceutických společnostech pracují jako agenti pouze muži," podotkl.
"Drž se u břehu! Mám dojem, že se tenhle vrak potopí co nevidět," varovala ho Celia. "Ano, máš pravdu – jsou to převážně muži, ale také je mezi nimi několik žen. Některé sloužily jako zdravotní sestry v armádě. Ale u Felding-Rotha jsem první a doposud jediná agentka já."
"To je úspěch. Jak se ti to povedlo?"
"Šla jsem na to oklikou."
Celia začala vzpomínat. Roku 1952 absolvovala Pennsylvánskou státní univerzitu a získala titul bakaláře přírodních věd. Brala stipendium, ale ještě si přivydělávala po večerech a o víkendech v dragstóru.
"V dragstóru, kde jsem jednou rukou vydávala léky na předpis a druhou natáčky na vlasy a desodoranty, jsem se naučila mnohému, co se mi později hodilo. A ovšem, někdy jsem také prodávala z pod-pultu."
Vysvětlila mu to.
Muži, povětšině mladí, rozpačitě přešlapovali v prodejně a pokoušeli se na sebe upoutat pozornost jejího kolegy. Celia to už znala. "Čím vám mohu posloužit?" otázala se a zpravidla slyšela odpověď: Radši si počkám na něj."
"Jestli chcete prezervativy," odvětila mile, "máme široký výběr." Pak rozložila na pultě rozličné značky. Muži, zčervenalí po uši, si vybrali, zaplatili a honem spěchali pryč.
Občas se někdo neomaleně Celie zeptal, zda by mu nemohla zboží Vyzkoušet. I na to měla připravenou odpověď. "Beze všeho. Řekněte mi kdy. Myslím, že jsem už ze syfilidy vyléčená." Někteří ovšem tvrdili, že žertuje, ale zřejmě ani jeden nechtěl riskovat, poněvadž po-druhé se takový tazatel už neobjevil.
Andrew se zasmál, přestal veslovat a nechal člun unášet vlnami. Vyzbrojena diplomen, požádala Celia o místo u společnosti Felroth Pharmaceuticals. Přijali ji a pracovala jako chemička dva roky v laboratoři.
"Získala jsem nějaké zkušenosti, především jsem pochopila, že pokud není člověk oddaný vědě tělem i duší, práce v laboratoři je fádní a únavná. Mne však víc zajímal odbyt a marketink. A dosud mě zajímají. Tam se také dělají nejzávažnější rozhodnutí," dodala.
Ale přejít z laboratoře do odbytu nebylo nijak snadné. Celia to zkusila obvyklým administrativním postupem, leč její žádost byla zamítnuta. "Řekli mi, že firma se řídí zásadou, že v odbytu zaměstnává ženy pouze jako sekretářky."
Celia se s tímto rozhodnutím nehodlala smířit a vymudrovala plán.
"Zjistila jsem, že jediný, kdo by tuto zásadu mohl změnit – pokud to vůbec přicházelo v úvahu – je Sam Hawthorne. Setkal ses s ním na svatbě."
"Tvůj šéf, ten oblastní maestro prodeje," poznamenal Andrew. "Co schválil náš plán na dvě děti?"
"Ano – abych mohla dále pracovat. V každém případě jsem došla K závěru, že jediná schůdná cesta, jak Hawthornea ovlivnit, je obrátit se na jeho manželku. Bylo to riskantní. A málem se to nepovedlo."
Celia zjistila, že paní Lilian Hawthorneová aktivně působí v několika ženských spolcích, a proto usoudila, že by mohla být nakloněna ambicím jiné ženy. A jednou přes den, když byl Sam Hawthorne v kanceláři, se za ní vypravila.
"Neznala jsem ji," řekla Andrevowi, "a nebyla jsem ani ohlášena. Prostě jsem zazvonila a vrazila dovnitř."
Nedalo se říct, že ji přijala zrovna přátelsky. Paní Hawthorneová, starší o sedm let než Celia, byla silná, praktická osobnost s dlouhými havraními vlasy, které si netrpělivě odhrnovala z tváře, když Celia vysvětlovala účel své návštěvy. Nakonec řekla: "Ale to je k smíchu! Já se přece nemůžu plést do manželovy práce. A co víc, rozzuří se, až se dozví, že jste tu byla."
"Já vím," odvětila Celia. "Asi mě to bude stát místo."
"Na to jste měla myslet dříve."
"Myslela jsem na to, paní Hawthorneová. Ale podstoupila jsem toto riziko, poněvadž mám za to, že jste žena moderních názorů, a věřím, že ženy mají mít stejné možnosti jako muži. Neměly by být znevýhodněné jen proto, že jsou ženy."
Chvíli se zdálo, že Lilian Hawthorneová vybuchne. "Vy si ale troufáte!"
"Ovšem," řekla Celia nenuceně. "A právě proto si myslím, že se jako agentka výborně osvědčím."
Lilian Hawthorneová si ji zkoumavě měřila a nato se rozesmála. "Bože dobrý!

Opravdu věřím, že si to zasluhujete." A vzápětí dodala: "Zrovna jsem si chtěla udělat kávu, slečno de Greyová. Pojďte do kuchyně, promluvíme si spolu."
Tak začalo přátelství, které přetrvalo roky.
"Ale ani potom," pokračovala Celia, "jsem ještě neměla vyhráno. Sama bylo třeba přesvědčit. Ale pozval mě na pohovor a myslím, že byl s mými odpověďmi spokojen, a mimoto ho zpracovala také Lilian. Pak musel získat souhlas nadřízených, ale nakonec to všechno vyšlo." Podívala se na vodu v člunu, která jí už sahala po kotníky. "Andrew, měla jsem pravdu! Potápíme se!"
Se smíchem skočili do vody a plavali ke břehu, člun táhli za sebou.
"Když jsem nastoupila v odbytovém oddělení," pokračovala Celia toho dne u večeře, "uvědomila jsem si, že nestačí, abych se vyrovnala mužům. Musela jsem být lepší než oni."
"Podle mé nedávné zkušenosti jsi byla nejen lepší než muž, ale dokonce lepší než lékař, který tu s tebou sedí," ozval se Andrew.
Tvář jí ozářil šťastný úsměv, sňala brýle a položila ruku na jeho dlaň na stole. "Měla jsem tehdy štěstí, a nejen s lotromycínem."
"Často si sundáváš brýle," poznamenal Andrew. "Proč?"
"Potřebuji je, protože jsem krátkozraká. Ale bez nich vyhlížím lépe. Proto."
"Vypadáš dobře tak i tak," ujišťoval. "Ale jestli ti brýle překážejí, měla bys zkusit kontaktní čočky. Jsou dnes už hodně rozšířené."
"Zeptám se na to, až se vrátíme," odpověděla Celia. "A když jsme u toho, ještě něco? Nějakou další změnu?"
Zavrtěl hlavou. "Ne, všechno se mi na tobě líbí takové, jaké je."
Do restaurace, kde seděli, šli z bungalovu, držíce se za ruce, asi míli po klikaté, primitivně vydlážděné cestě, na které bylo auto vzácným jevem. Noční vzduch byl teplý a v tichu se ozýval jen cvrkot hmyzu a šumění vln narážejících o útes. A nyní si v prostě zařízené hospůdce, zvané Poutníkův útulek, pochutnávali na oblíbeném jídle zdejší kuchyně – pečeném okounu s hráškem a rýží.
Ač Poutníkovu útulku chyběly předpoklady, aby byl zanesen v Michelinově průvodci, přesto tu hladovějící hosté dostali chutné jídlo. Ryba byla čerstvá a na starodávném pekáči ji nad hořícím dřívím připravil jejich hostitel, šlachovitý, hubený Bahamčan Cleophas Moss. Andrewa a Celii posadil ke stolu, odkud viděli na moře. Mezi nimi stála svíčka, zastrčená v hrdle láhve od piva. Na vysokém nebi pluly mělké obláčky a zářil měsíc v úplňku. "V New Jersey bude asi zima I deštivo," poznamenala Celia.
"Zanedlouho tam budeme i my. Ale povídej mi ještě o sobě a jak si prodávala léky."
První místo jako agentka dostala v Nebrasce, kde až doposud neměl Felding-Roth zastoupení, vzpomínala Celia.
"Vlastně to pro mne bylo výhodné. Přesně jsem věděla, na čem jsem, neboť jsem začínala od Adama. Nebylo tam nic, žádná organizace, měla jsem k dispozici pouze několik málo podkladů. Nikdo mi nedovedl říct, kam nebo na koho se mám obrátit."
"To udělal tvůj přítel Sam schválně – aby tě vyzkoušel?"
"Možná. Nikdy jsem se ho na to nezeptala."
Celia se tedy nevyptávala, ale dala se do práce. V Omaze si našla malý byt, odkud cestovala, jako ze základny, po celém státě, z města do města. V každém vytrhala z oborového telefonního seznamu žluté Hanky s adresami lékařů a chirurgů, založila si kartotéku a začala telefonovat. Zjistila, že v jejím obvodě je patnáct set lékařů, ale později se rozhodla, že se soustředí na dvě stě z nich, kteří by podle jejího názoru mohli být největšími odběrateli léků.
"Byla jsi daleko od domova," řekl Andrew. "Nezastesklo se ti?" "Nebyl na to čas. Měla jsem práce nad hlavu." Hned na začátku udělala zkušenost, jak je obtížné se dostat k lékaři. Proseděla jsem mnoho hodin v čekárnách, a když jsem se konečně dostala dovnitř, lékař mi věnoval nanejvýš pět minut. A nakonec mě v North Platte jeden doktor vyhodil z ordinace. Ale tím mi prokázal velkou službu."
"Jak?"
Celia si vzala kousek okouna a prohlásila: "Je moc tučný! Vlastně bych tu rybu neměla jíst, ale chutná tak výborně, že by bylo škoda nechat ji stát." Odložila vidličku, zaklonila se a dále vzpomínala.
"Byl to internista jako ty. Bylo mu kolem čtyřiceti a podle všeho měl za sebou těžký den. Tak či onak, když jsem spustila svůj agentský úvod, po několika větách mě přerušil. Slečno, řekl, vidím, že se mnou chcete debatovat o medicíně na profesionální úrovni, a proto dovolte, abych vám něco řekl. Čtyři léta jsem byl na lékařské fakultě, dalších pět let jsem pracoval v nemocnici, desátý rok mám vlastní praxi. Nevím sice všechno, ale zato vím o tolik víc než vy, že to nesnese porovnání. To, co se mi tady pokoušíte vysvětlit se svými chatrnými

znalostmi, si můžu přečíst za dvacet sekund na reklamě v kterémkoli lékařském časopise. Takže, prosím, jděte!"
Andrew se ušklíbl. "Kruté."
"Ale mně to prospělo," řekla Celia, "ačkoliv jsem odtud vyšla jako zmoklá slepice. Měl totiž pravdu."
"A firma – Felding-Roth – tě nezaškolila?"
"Nestálo to za mnoho. Školení bylo krátké a povrchní, většinou jsem slyšela banální, otřelé fráze, jak přesvědčit zákazníky. Pomohlo mi chemické vzdělání, ale ne zas tolik. Prostě jsem nebyla způsobilá na rozhovor se zaneprázdněnými, vysoce kvalifikovanými lékaři."
"To je jedním z důvodů," okamžitě reagoval Andrew, "proč někteří lékaři odmítají přijímat agenty farmaceutických firem. Museli by poslouchat jejich namemorované, stereotypní povídačky a kromě toho by mohli dostat falešné informace o vychvalovaném přípravku – a to je nebezpečné. Najdou se obchodní zástupci, kteří ti vypravují pohádky, dokonce tě i obelžou, jen abys předepsal pacientům jejich výrobek."
"Andrew, miláčku, právě v tom mi musíš pomoci. Jak, to ti vysvětlím později."
"Rád to udělám, pokud to půjde. A co se stalo pak, po North Platte?"
"Uvědomila jsem si dvě věci. Především, že nesmím uvažovat jako prodavačka a také nesmím chtít prodat za každou cenu. A za druhé, že lékaři vědí víc než já, takže se musím pokusit zjistit o lécích takové podrobnosti, které jim nejsou známé a mohou být pro ně užitečné.
zatímco jsem pracovala na tomto úkolu, který jsem si vytkla, přišla jsem ještě na něco jiného. Lékaři toho vědí spoustu o chorobách, ale o lécích nejsou dobře informováni."
"To souhlasí," přitakal Andrew. "To, co se o lécích dozvíš na fakultě, nestojí za nic a v praxi máš co dělat, abys udržela krok s vývojem medicíny – natož abys znala všechny nové přípravky, které farma-ceutické firmy uvádějí na trh. Takže, pokud jde o předpisování léků, je to někdy jen rána vypálená naslepo."
"A také jsem pochopila ještě něco," pokračovala Celia. "Došlo mi, že musím lékařům vždy říkat čistou pravdu, nic nepřikrášlovat ani zamlčovat. A jestli se mě zeptají na lék konkurenční firmy, a ten bude lepší než náš, také jim to povím."
"Jak jsi to všechno zvládla?"
"Tak, že jsem nějaký čas spávala sotva čtyři hodiny denně."
Vylíčila mu, jak po celodenní práci četla večer a o víkendech všechny makologické příručky, co sejí dostaly do rukou. Každou podrobně prostudovala, vypsala si poznámky a naučila se jim rozumět. Na různé problémy hledala odpověď v knihovnách. Zajela na ústředí firmy Felding-Roth v New Jersey a nedala pokoj bývalým kolegům z výzkumné laboratoře, dokud se nedověděla víc, než co stálo v příručkách, dokud ne vyzvěděla, jaká farmaka se připravují pro pokusy na pacientech. zanedlouho se dostavily první úspěchy, někteří lékaři ji žádali o kon-krétní údaje, které jim opatřila. A ponenáhlu se v jejím obvodu objednávky léků firmy Felding-Roth zvýšily.
"Celio, jsi opravdu jedinečná!" zvolal Andrew obdivně.
"A ty jsi předpojatý, ale mně se to líbí," zasmála se. "Tak či onak, v Nebrasce se obrat společnosti během jednoho roku ztrojnásobil."
"A potom tě přeložili z terénu do ústředí?"
"Do Nebrasky poslali nového zástupce a mně svěřili mnohem významnější oblast – New Jersey."
"Jenom si představ," poznamenal Andrew, "kdyby tě poslali třeba do Illinoisu nebo Kalifornie, nikdy bychom se nepoznali."
"Ale ano, poznali," řekla procítěně. "Bylo nám to souzeno, tak jako tak. Osud určuje manželství."
"A také, kdo je hodný šibenice," dokončil citát Andrew.
Oba se dali do smíchu. "Kdo by to jenom řekl!" zvolala Celia radostně. "Učená hlava, zběhlá v medicíně – a zná Heywoodovu sbírku přísloví!"
"John Heywood, dramatik a spisovatel ze šestnáctého století, který působil na dvoře Jindřicha VIII. jako hudebník," chlubil se Andrew.
Když se zvedli od stolu, ozval se jejich hostitel od sporáku: "Ten ryba dobrý, mladí manželové? Všecko okej?"
"Všechno je naprosto v pořádku," ujistila ho Celia. "Ryba a mladí manželé také."
Andrew se pobaveně usmál. "Na takovém malém ostrově se žádné tajemství neudrží."
Zaplatil desetišilinkovou bahamskou bankovkou – při přepočtu na dolary to byla směšná suma – posunkem odmítl drobné.
Venku se už trochu ochladilo. Také vánek od moře zesílil. Andrew s Celií, šťastně do sebe zavěšeni, se vydali po tiché, klikaté cestě do bungalovu.
Přišel poslední den.

Smutek z jejich odchodu jako by pociťovalo i bahamské počasí. Obloha byla zamračená a hned ráno se drobně rozpršelo. Silný severovýchodní vítr vzdouval hladinu a vysoké vlny narážely na břeh.
Andrew a Celia měli odletět v poledne společností Bahamas Airways z Rock Soundu a v Nassau přesednout na letadlo společnosti Pan Am, kterým se večer dostanou do New Yorku. Zítra museli zas být v Morristownu, v Andrewově bytě na South Street, dokud si nenajdou vyhovující dům. Celia se už odstěhovala ze zařízeného pokoje v Boontonu a uložila své věci do skladu.
Bungalov, kde strávili líbánky, opustí už za necelou hodinku. Celia už balila, šaty měla rozestřené na dvoulůžku. Zavolala na Andrewa, který se v koupelně holil. "Mělijsme se tady báječně! A to je teprve začátek!"
"Úžasný začátek!" odpověděl pootevřenými dveřmi. "Ale přesto se zase rád vracím do práce."
"Víš, co si myslím, Andrew? Máme společné to, že nám jde práce k duhu a přitom jsme oba ambiciózní. Vždy takoví zůstaneme."
"Hm." Vyšel z koupelny nahý a otřel si tvář ručníkem. "Jenže to není důvod, abychom občas neodložili práci na vedlejší kolej. Zejména, když je k tomu pádný důvod."
"Máme čas...," začala Celia, ale nedokončila otázku, poněvadž Andrew ji umlčel polibky.
Za chvilku zamumlal: "Prosím tě, můžeš ty věci dát z postele pryč?"
Jednou rukou sáhla za sebe a poslepu shazovala šaty z postele a druhou stále objímala Andrewa.
"To už je lepší," pravil, když si lehli na místo, kde předtím byly šaty. "K tomu mají sloužit postele!"
Zasmála se. "Zmeškáme letadlo."
"Co na tom?"
Zanedlouho spokojeně řekla: "Máš pravdu. Co na tom?" A později jemně a šťastně: "Miláčku..." a potom: "Ach, Andrew, jak nesmírně tě mam ráda!"
Na palubě letadla Pan American měli nejnovější číslo New York Times Celia v něm zalistovala a pak poznamenala: "Moc se toho nezměnilo, zatímco jsme byli pryč."
Také Andrew zběžně nahlédl do novin a odložil je.
Let turbovrtulového DC-78 potrvá čtyři hodiny, ale oběd se podával krátce po odletu.
Po jídle připomenul Andrew Celii: "Říkala jsi, že ode mne něco chceš. Týká se to zástupců."
"Ano." Celia se pohodlně uvelebila, potom chytila Andrewa za ruku a nepustila ji. "Musím se vrátit k rozhovoru, který jsme měli den poté, co jsi použil lotromycín a pacientka se uzdravila. Řekls, že jsi změnil názor na farmaceutický průmysl, že ho budeš už posuzovat shovívavě, a já jsem ti odpověděla, abys názor příliš neměnil, neboť u nás existují věci, které jsou špatné a které hodlám změnit. Vzpomínáš si?"
"Jak bych mohl zapomenout?" Zasmál se. "Každá maličkost toho dne zůstává nesmazatelně vrytá v mé duši."
"Dobře. Tak tě zasvětím do podrobností."
Andrew pozoroval po očku svou ženu a znovu žasl, kolik energie i inteligence se skrývá v tom malém a přitažlivém stvoření. V následujících letech, uvažoval, bude muset být ve střehu a stále informován, aby s ní udržel krok. Nyní soustředěně naslouchal.
"Píšeme rok 1957, ale farmaceutický průmysl se v některých směrech ještě nevzdálil od svých kořenů, od svých prvopočátků," řekla Celia. "Není tomu ještě tak dávno, kdy jsme na venkovských poutích prodávali hadí olej a elixíry lásky a tablety, hojící všecko od bolení hlavy po rakovinu. Prodavačům, kteří tyhle medikamenty nabízeli, bylo celkem jedno, co vychvalují a slibují. Potřebovali zboží prodat, proto zaručovali výsledek, jaký si kupující přál. Takové všeléky I lidové zázračné mastičky často prodávaly jednotlivé rodiny," pokračovala Celia. "Některé si potom otevřely první dragstóry. Jejich potomci následovali rodinnou tradici a založili výrobny léčiv, z nichž se časem staly veliké, úctyhodné a na vědeckém základě vedené firmy. A časem se změnily také prodejní praktiky a staly se serióznější. Nicméně, o solidním obchodě se nedalo mluvit. Především proto, že hlavní slovo si stále udržovala rodina, a ta měla v krvi praktiky hadího oleje a prodeje za každou cenu."
"Ale takových rodin, které mají hlavní slovo ve velkých firmách, přece už nemůže být mnoho," namítl Andrew.
"Není jich moc, ale přesto se najdou rodiny, které vlastní lví podíl akcií. Nicméně, co přetrvalo při placeném, řídícím a administrativním aparátě společnosti, jsou zastaralé, neetické a nátlakové metody odbytu. Patří k nim i praktiky některých zástupců farmaceutických firem, když přijdou za lékaři s

nabídkou nových léků.
Víš dobře, že se najdou agenti, kteří jsou ochotni lékaři napovídat kdeco, jen aby předepsal jejich lék. A ačkoliv farmaceutické firmy oficiálně tvrdí, že podobné jednání netrpí, dobře vědí, že se to přesto děje."
Vyrušila je letuška, která jim oznámila, že za čtyřicet minut přistanou v New Yorku a že se za chvíli zavírá palubní bar. Celia si rychle objednala své oblíbené daiquiri a Andrew skotskou se sodou.
Když přinesli nápoje a oba se zas pohodlně opřeli v sedadlech, řekl Andrew: "Samozřejmě, zažil jsem to i já. A od kolegů jsem také slýchal, jak pacienti po některých lécích onemocněli, ba někdy jim hrozila i smrt, a to všechno jenom proto, že agenti nepravdivě informovali lékaře a on jim uvěřil." Napil se a pokračoval. "A k tomu ještě přistupuje reklama farmaceutických firem. Bombardují lékaře krásně tištěnými a lákavými prospekty svých výrobků, ale ti se z nich obvykle nedozví, co by potřebovali vědět – o vedlejších účincích farmaka, které mohou být velice nebezpečné. Prostě je to tak, že když máš plnou hlavu problémů s pacienty, nenapadne tě, že farmaceutický výrobce, nebo jeho zástupce, by tě chtěl záměrně mystifi-kovat."
"Ale stává se to," potvrdila Celia. "A později se všecko hezky zamete pod koberec a nikdo o tom nechce vědět. To mohu dosvědčit, poněvadž jsem se tento problém už několikrát pokoušela přivést na přetřes."
"A co máš tedy za lubem?"
"Vybudovat si dokumentaci. Kartotéku s nezvratnými důkazy. .. potom, ve vhodné chvíli, s nimi vyrukuji." Vysvětlila mu to podrobněji. "Já tě už nebudu navštěvovat. To je firemní politika. Tebe di Townsenda přidělí někomu jinému od Felding-Rotha.
Já tě však prosím, abys pokaždé, když ti nějaký zástupce naší nebo jiné firmy poskytne nesprávné informace, neupozorní tě na vedlejší Účinky léku, nebo zamlčí něco, co bys měl vědět, sepsal o tom pro mne záznam. Někteří lékaři to už pro mě dělají, lékaři, kteří mi důvěřují, v Nebrasce i v New Jersey, a moje kartotéka se rozrůstá."
Andrew tiše hvízdl. "Vzala jsi na sebe velké břemeno. Je to spojeno s rizikem."
"Někdo musí podstoupit riziko, když chce dosáhnout nápravy. A já se nebojím."
"Ne," řekl "a nevěřím, že se někdy zalekneš."
"Něco ti povím, Andrewe. Pokud si velké firmy brzy doma neudělají pořádek samy, dřív nebo později to určitě udělá stát. V Kongresu se ozývají kritické hlasy. Jestliže bude farmaceutický průmysl čekat, hned zahájí senátní vyšetřovací výbor výslechy a vyjdou nové zákony přísnými omezeními, všichni budou pak bědovat, proč včas nic nepodnikli z vlastní iniciativy."
Andrew mlčel a přemítal o tom, co právě slyšel. Nakonec se ozval: "Ještě jsem se tě na to nezeptal, Celie, ale teď je, myslím, vhodná chvíle, abychom si o tom promluvili."
Jeho žena na něho upřela pevný, vážný pohled. Andrew rozvážně Volil slova. "Mluvila jsi o tom, že chceš udělat kariéru. Nic proti tomu nenamítám a jsem přesvědčen, že bys bez toho nebyla šťastná. Ale za těch pár neděl, co jsme spolu, jsem nabyl dojem, že jsi si vytkla vyšší cíl než se stát zástupkyní."
"To souhlasí," odvětila Celia klidně. "Chci dosáhnout vrcholu žebříčku."
"Až na samotný vrchol?" tázal se Andrew udiveně. "Máš na mysli vedoucí místo ve velké farmaceutické společnosti?"
"Ano, pokud to půjde. Ale i když se nedostanu až na vrchol, mám v úmyslu se k němu dostat na dosah, abych měla vliv a moc." ., to ti opravdu jde? O moc?" zeptal se pochybovačně. "Vím, nač myslíš, Andrewe – že moc může člověka posednout a vede k jeho mravní zkáze. Jenže já jí nehodlám propadnout. Chci
žít plným životem, v manželství, s dětmi, ale přeji si také ještě něco víc – uplatnit své schopnosti."
"Ten den v espressu..." Andrew se rychle opravil: "V ten památný den jsi řekla, že přišel čas, kdy ženy budou dělat, co doposud nedělaly. Nu, já si to myslím taky, a na mnoha místech, včetně medicíny, se to už stalo. Ale nevím, jak je tomu u vás – ve farmaceutickém průmyslu. Sama jsi říkala, že tam vládnou konzervativní poměry, muži jsou všude v popředí."
Celia se usmála. "Ano, je to hrozné."
"Takže myslíš, že už nadešel čas, aby ses mohla uplatnit? Ptám se proto, neboť bych tě nerad viděl zkroušenou a nešťastnou, když tomu věnuješ veškeré úsilí a nakonec z toho nic nebude."
"Nebudu nešťastná, to ti slibuji." Stiskla Andrewovi ruku. "Je to pro mě opravdu cosi nového, že si někdo dělá o mě starosti jako ty, miláčku, a jsem ráda. A pokud jde o tvou otázku – ne, ve farmaceutickém průmyslu ještě neuzrál čas ani pro mne, ani pro jinou ženu s velkými ambicemi. Ale mám plán."

"Mohl jsem tušit, že sis všechno předem promyslela."
"Ano. Především se chci v práci osvědčit tak dobře, že si Felding--Roth nebude moci dovolit mě nepovýšit."
"Sázím se, že se ti to povede. Ale řekla jsi především. To ti nestačí?"
Celia zavrtěla hlavou. "Prostudovala jsem si historii jiných společností a na něco jsem přišla. Na vedoucí místa se vždycky dostali lidé, kteří se někoho drželi za šos. Prosím, abys mi dobře rozuměl – neúnavně pracovali a vyznali se dobře ve svém oboru. Ale včas si vyhlédli někoho, kdo stál obvykle o nějaký ten stupínek výše a byl o něco starší a podle jejich názoru měl šanci, že to dotáhne hodně daleko. Tomu člověku vycházejí pak pracovně vstříc, jsou mu užiteční, chovají se k němu loajálně a následují ho. A vtip je v tom, že když staršího povýší, je rád, když někdo, na koho si zvykl, je schopný a jemuž může důvěřovat, postoupí potom s ním."
"A ty sis už někoho takového vybrala?" otázal se Andrew.
"Už před nějakou dobou," prohlásila Celia. "Sama Hawthornea."
"No, vida!" Andrew po vytáhl obočí. "Zdá se, že Sam hraje v našem životě významnou roli."
"Jen v zaměstnání. Takže nemáš proč žárlit."
"Dobře, ale ví Sam o tvém rozhodnutí – že jsi vsadila na jeho šťastnou hvězdu?"
"Pochopitelně o tom neví. Ale jeho žena to ví. Důvěrně jsme si to prodiskutovaly a Lilian to schvaluje."
"Mám takový dojem, že jde o ženské spiknutí."
"No a co na tom?" Na okamžik se zablýskla Celiina ocelová jiskřivost. "Jednoho dne to snad už nebude zapotřebí. Jenže zatím je věk obchodních společností jako pánský klub, kam není ženám vstup dovolen. Proto žena musí využít všechny možnosti, které se naskytnou, aby se stala členem tohoto klubu a dostala se kupředu."
Andrew chvíli přemítal a nato řekl: "Doposud jsem o tom moc neuvažoval a mám za to, že většině mužů to také nenapadne. Ale to, co říkáš, má hlavu a patu. Tak dobrá, Celio, na tvé cestě nahoru
a já upřímně věřím, že na ni máš – můžeš počítat se mnou. Budu stát při tobě."
Celia se k němu naklonila a políbila ho. "Věděla jsem to od začátku. A to je také jeden z důvodů, proč jsem se za tebe provdala."
Cítili, jak se obrátky motorů zpomalily a pak se rozsvítil nápis Spoutejte se. Okénky na pravé straně bylo vidět světla Manhattanu, mihotající se v podvečerním soumraku. "Za několik minut přistaneme na mezinárodním letišti Idlewind!" oznámila letuška.
Celia sevřela Andrewovu ruku.
"A my začneme náš společný život," řekla. "Nemůže se nám nevydařit."
Když se Andrew a Celia vrátili do práce, zjistili, že se stali známými osobnostmi – každý svým způsobem.
Tak tomu často bývá, kdykoliv v medicíně dojde k významnému pokroku, zpráva o Andrewově úspěšném použití lotromycínu se rozšířila teprve za čas. Ale nyní, šest neděl po podivuhodném uzdravení M. Roweové, už o tom psaly celostátní listy.
První přinesl zprávu morristownský Daily Record s titulkem
MÍSTNÍ LÉKAŘ POUŽIL ZÁZRAČNÝ LÉK NEUVĚŘITELNÉ UZDRAVENÍ PACIENTKY Newark Star-Ledger, který přejímal zprávy z místních novin, tento článek uveřejnil, takže neušel pozornosti redaktorů New York Times i Time, kteří se zabývají popularizací vědy. Když se Andrew vrátil
ze svatební cesty, našel vzkaz, aby se neprodleně spojil s oběma redakcemi. Článek v týdeníku Time mu udělal velkou popularitu, neboť kromě známých faktů poukázal na romantické okolnosti, které vedly k jeho sňatku s Celií.
Kromě toho se ozval New England Journal of Medicine. Oznámil Andrewovi, že jeho klinickou zprávu o použití lotromycínu uveřejní. Navrhoval několik drobných změn, s kterými Andrew hned souhlasil.
"Rád přiznávám, že pukám závistí," poznamenal dr. Townsend, když se mu o tom Andrew zmínil. "Ale utěšuje mě lesk, který to dodá naší praxi."
Později Townsendova žena Hilda, atraktivní padesátnice, Andrewovi důvěrně sdělila: "Noah vám to neřekne, Andrew, ale je nyní na vás tak pyšný, jako kdybyste byl jeho synem – synem, kterého jsme si oba přáli, ale bohužel neměli."
Celia se sice nedočkala takového věhlasu, ale její postavení u Felding-Rotha se dost podstatně změnilo.
Doposud tu na ni hleděli jako na anachronismus, pro některé byla předmětem zvědavosti a obveselení – jediná agentka u firmy, ale, navzdory počátečnímu a nečekanému úspěchu v Nebrasce, stále ještě musela prokazovat své kvality. Tento postoj se změnil. Případ s lotromycínem a publicita, kterou z toho firma získala, znamenaly úspěch jednak pro jejich lék a jednak pro Celii, zejména

pokud šlo o její vzestup.
Její jméno se stalo známé i nejvyšším řídícím pracovníkům, ba proniklo i k samotnému prezidentu Elimu Camperdownovi, který si pozval k sobě Celii na druhý den po jejím návratu do práce.
Camperdown, vysoký a vyzáblý, asi pětašedesátiletý veterán farmaceutického průmyslu, který byl vždy oblečený vybraně a nikdy se neukázal bez červené růže v knoflíkové dírce, ji přijal ve své přepychově zařízené pracovně na jedenáctém poschodí – říkalo se mu ředitelské patro – budovy Felding-Roth v Boontonu.
Jejich rozhovor začal příjemně, společensky.
"Blahopřeji vám k sňatku, paní Jordanová. Pevně věřím, že budete šťastná."
Pousmál se a dodal: "A také věřím, že od nynějška bude váš manžel předepisovat pouze výrobky naší firmy."
Celia mu poděkovala a usoudila, že poznámka o Andrewovi je myšlena jako žert a nepovažovala tedy za nutné zdůraznit, že její muž je nezávislý, pokud jde o léky a praxi.
"Stala jste se přímo legendární, mladá dámo," pokračoval. "Živým důkazem, že se schopná žena občas dokáže úplně vyrovnat s muži."
"Jsem přesvědčená, pane prezidente," odvětila Celia sladce, "že jednoho dne se zbavíte pocitu, že musíte dodat slovo občas. Věřím, že záhy nadejde doba, kdy bude v našem odvětví mnohem více žen a některé budou ještě lepší než muži."
Její slova prezidenta na okamžik zaskočila. Zachmuřil čelo, ale vzápětí se mu vrátila bodrost a řekl: "Proč ne, staly se už nevídanější věci. Uvidíme, uvidíme."
Pokračovali v rozhovoru. Camperdown se vyptával Celie na její zkušenosti a zdálo se, že její zasvěcené, přímé odpovědi na něj zapůsobily. Potom vytáhl z kapsičky vesty hodinky, pohlédl na ně a prohlásil: "Za chvíli u mne začíná porada, paní Jordanová. Týká se nového léku, který hodláme uvést na trh co nejdřív po lotromycínu. Mám za to, že by vás to mohlo zajímat."
Přisvědčila a nato Camperdown zavolal dovnitř šest mužů, kteří čekali v kanceláři sekretářky. Když je představil, odebrali se do zasedací části jeho pracovny a zaujali místa u konferenčního stolu. Campendown seděl v čele.
Byl mezi nimi ředitel výzkumu dr. Vincent Lord, mladý vědec, který vystoupil teprve nedávno, starší viceprezident pro odbyt, který měl zanedlouho odejít do penze a čtyři další vedoucí pracovníci, včetně na Hawthornea. S výjimkou Sama, kterého jediného Celia znala dříve, na ni ostatní hleděli s neskrývanou zvědavostí.
Na pořadu jednání byl nový preparát, který však nevyrobil Felding-Roth, jak řekl Celii Camperdown, ale západoněmecká firma Chemic Continenthal.
"Je to sedativum, jedno z nejneškodnějších, jaké kdy bylo objeveno," pokračoval Camperdown. "Vyvolává přirozený, osvěžující spánek bez nepříjemné ranní omámenosti. Nemá žádné nepříznivé vedlejší účinky a je tak bezpečný, že se může podávat i dětem. Tento lék je na trhu už téměř ve všech větších zemích, s výjimkou Spojených států, a všude se těší veliké oblibě. Felding-Roth měl to štěstí, že získal licenci pro Spojené státy."
"Toto sedativum," dodal Camperdown, "se jmenuje thalidomid."
Přestože se tento lék osvědčil jako neškodný, musel být ve Spojených státech ještě vyzkoušen na lidech, než Federální úřad pro kontrolu potravin a léčiv povolí jeho prodej. "Za daných okolností, když máme ze zahraničí samé nejlepší doporučení," zamručel Camperdown, "je to pošetilý, byrokratický požadavek, ale musíme jej respektovat."
Rozvinula se diskuse, kde a jak se mají zkoušky thalidomidu provést. Ředitel výzkumu dr. Vincent Lord navrhl, aby se vybralo asi padesát lékařů se soukromou praxí, kteří by nový preparát vyzkoušeli na pacientech a potom hlásili výsledky, které Felding-Roth postoupí. "Byli by mezi nimi praktičtí lékaři, internisté, psychiatři a porodníci," prohlásil.
Viceprezident pro odbyt se zeptal: "Jak dlouho potrvají tyhle všechny ceremonie?"
"Asi tři měsíce."
"Nešlo by to krátit na dva? Potřebujeme dostat ten lék co nejdřív na trh."
"Snad to půjde."
Kdosi z přítomných vyslovil obavy, že prověřování má příliš široký rozsah. Bylo by mnohem jednodušší, kdyby se provádělo soustředěně, kupříkladu v nemocnici, a také výsledky by mohli hlásit rychleji.
Po několikaminutové debatě Camperdown s úsměvem řekl: "Možná že nám k tomu má co říct i přítomná dáma."
"Ano, mám," přikývla Celia.
Všechny hlavy se k ní otočily.
Opatrně volila slova, neboť si byla vědoma, že její účast na této poradě je něco

mimořádného, ba je to pro ni výsada, a proto by nebylo rozumné nadměrnou dávkou sebevědomí nebo ukvapeností všechno pokazit.
"Jedna věc mi dělá starosti," začala, "že by toto sedativum měli předepisovat porodníci. To znamená, že by je braly gravidní ženy a přitom se zdůrazňuje, že během těhotenství je experimentování tabu."
"V tomto případě to neplatí," odtušil dr. Lord podrážděně. "Thalidomid se ordinuje ve velkém po celé Evropě a jinde na světě a užívají jej také těhotné ženy."
"Přesto však," ozval se Sam Hawthorne klidně, "má paní Jordanová v mnohém pravdu."
Celia pokračovala: "Otázku můžeme položit takto: Která kategorie lidí má nejčastější potíže při usínání, a proto potřebuje prášky na spaní? Když vycházím ze svých zkušeností jako zástupkyně – navštěvovala jsem nemocnice, ústavy i lékaře – řekla bych, že staří lidé, zejména geriatričtí pacienti."
Účastníci porady ji poslouchali. Kromě dr. Lorda, všichni souhlasně přikývli.
"A proto bych doporučovala," pokračovala, "aby zkoušky thalidomidu proběhly ve dvou, třech starobincích. Pokud je vám to vhod, znám dva takové ústavy – jeden je v Lincolnu v Nebrasce a druhý u Plainfieldu v našem státě. Oba mají výborné vedení a jsou pro tento účel vhodné. Záznamy povedou svědomitě. V obou znám ošetřující lékaře a ráda se s nimi spojím."
Když Celia domluvila, rozhostilo se rozpačité ticho. Přerušil je Eli Camperdown. Zdálo se, že je překvapený.
"Nevím, co si myslí ostatní, ale podle mne mluví paní Jordanová velice chytře."
Po tomto jasném pokynu také ostatní souhlasili, pouze dr. Lord se nevyjádřil.
Celia vycítila, že mezi ní a ředitelem výzkumu zavládlo napětí, které přetrvá i do budoucna.
Krátce poté přijali rozhodnutí, že na druhý den Celia zatelefonuje známým lékařům v starobincích, a když budou ochotni k spolupráci, ostatní už zařídí odbor výzkumu.
Když porada skončila, Celia odešla první. Loučili se s ní přátelským potřásáním pravicí a úsměvy.
Asi za týden se dověděla od Sama Hawthornea, že zkoušky thalidomidu v obou starobincích se zanedlouho rozběhnou.
Tehdy se zdálo, že jedna drobná záležitost je tím vyřízena.
Uprostřed mnoha pracovních povinností si Andrew a Celia našli chvíli porozhlédnout se po vhodném bydlení. Dům, který Celia objevila a který se jí líbil, byl v Convent Station na předměstí Morristownu, v řídké zástavbě a záplavě zeleně s množstvím trávníků a stromů. Když telefonovala Andrewovi, zdůraznila, že je pouze dvě míle od jeho ordinace a ještě blíž k nemocnici sv. Bedea. "Je to důležité," prohlásila, "neboť nechci, abys seděl dlouho za volantem, zejména když tě zavolají v noci a budeš unavený."
Na ústředí Felding-Rotha v Boontonu, kam Celia občas dojížděla, bylo odtud deset mil, ale poněvadž její práce si vyžadovala cestování po celém New Jersey, nehrála tato vzdálenost roli.
Andrew se zhrozil, když uviděl rozlehlou, neobydlenou a zanedbanou stavbu postavenou v koloniálním slohu. "Celio, s touhle zchátralou starou stodolou to přece nemyslíš vážně!" protestoval.
I kdybychom ji opravili, což se mi zdá iluzorní, co si počneme s pěti ložnicemi?"
"V jedné budeme spát," vysvětlovala trpělivě, "po jedné budou mít obě naše děti, a když budou na světě, potřebujeme další ložnici pro paní na hlídání. A pátá," dodala, "bude pro hosty. Občas k nám přijede moje matka a snad i tvoje."
Celia dále počítala s "útulným pokojem" dole v přízemí, o který se budou dělit, když si jeden nebo druhý přinese práci domů.
Ač Andrew neměl v úmyslu přistoupit na takový nemožný nápad, upřímně se zasmál. "Musím přiznat, že opravdu plánuješ do daleké budoucnosti!"
"Ani ty, ani já se přece nechceme každých pár let stěhovat, poněvadž jsme na to, že potřebujeme větší prostor, nemysleli dříve," opáčila Celia. Hleděla na pavučiny a podlahu plnou prachu v přízemí. Bylo lednové nedělní odpoledne a špinavými okny pronikalo dovnitř trochu světla. "Musí se to vyčistit, vymalovat, všechno zařídit, ale pak to bude krásné – domov, z kterého se nám nebude chtít vytáhnout paty."
"No, to se mi momentálně chce," odpověděl Andrew. "Tahle ruina potřebuje jedině buldozer." Zavrtěl hlavou. "V mnoha věcech jsi měla pravdu, ale tentokrát ji nemáš."
Ale Celia se nedala zviklat. Objala Andrewa, postavila se na špičky a políbila ho. "Mám pravdu, uvidíš. Doma si o tom promluvíme."
O několik hodin později Andrew zdráhavě souhlasil a Celia na druhý den dojednala

koupi za výhodnou cenu a zařídila hypotéku. Hotovost, kterou museli složit, jim nedělala těžkosti, poněvadž oba měli něco našetřeno a jejich společný příjem byl dosti vysoký.
Koncem dubna se do domu nastěhovali a Andrew uznal, že se mýlil. "Už se mi líbí," prohlásil hned první den. "Možná že si ho zamiluji." Renovace stála méně, než předpokládali, a dům působil opravdu hezkým dojmem.
Bylo to pro oba šťastné údobí také proto, že Celia byla již pět měsíců v jiném stavu.
První dítě se jim narodilo –jak Andrew vykládal kolegům v nemocnici – přesně podle Celiina plánu.
Přišlo na svět v srpnu 1958, devět měsíců a jeden týden po svatbě. Byla to zdravá holčička, vážila devět a půl libry, klidná, skoro ani nezaplakala. Pokřtili ji jménem Lisa.
Už během těhotenství trvala Celia neochvějně na jistých zásadách, pokud jde o vedení porodu, takže se ostře střetla se svým porodníkem, dr. Paulem Keatingem, Andrewovým kolegou z nemocnice sv. Bedea. Keating, příliš úzkostlivě svědomitý muž v středním věku, který si potrpěl na vlastní důležitost, si Andrewovi postěžoval: "Ta vaše žena je úplně nemožná."
"Vím, co máte na mysli," odvětil Andrew s pochopením, "ale to právě činí život zajímavým. Připadá mi zvláštní, že to, co se mnohým lidem zdá nemožné, není pro Celii žádný problém."
Asi před dvěma dny totiž Celia řekla dr. Keatingovi: "Přečetla jsem si literaturu o přirozeném porodu a začala jsem s doporučenými cviky." Když se lékař shovívavě usmál, dodala: "Chci při porodu aktivně spolupracovat a být při narození dítěte při plném vědomí. To znamená žádné anestetikum ani nástřih hráze."
Keating se přestal usmívat a zachmuřil se. "Milá paní Jordanová, o tom rozhodne porodník během porodu."
"Nesouhlasím," pravila Celia tiše a klidně. "Kdybych na to přistoupila, je pravděpodobné, že mě přemluví ve chvíli, kdy nebudu schopna soudně uvažovat." "A když se ukáže, že jde o rizikový porod?" "To je něco jiného. V tom případě musíte posoudit situaci a udělat, co je zapotřebí. Ale pak musíte mne i Andrewa přesvědčit, že to bylo nevyhnutelné."
Dr. Keating cosi zamručel a pak řekl: "Pokud jde o episiotomii, patrně nevíte, že nástřih perinea zabraňuje natržení, když se vybavuje hlavička dítěte – natržení hráze je bolestivé a hojí se hůře než chirurgický řez."
"Vím to," odpověděla Celia. "A zajisté je vám také známo, že stále víc lékařů a porodních asistentek s tímto názorem nesouhlasí."
Nevšímala si toho, že se jeho obličej ještě víc zakabonil, a pokračovala: "Je dokumentována celá řada případů, kdy se přirozené natržení rychle zahojilo. U episiotomie často vznikly infekce a poope-rační bolesti trvaly i celé měsíce."
Dr. Keating ji zamračeně pozoroval. "Zdá se, že na všechno máte odpověď."
"Vůbec ne," odvětila. "Jenže je to moje tělo a moje dítě." "Když už mluvíme o vašem těle," reagoval dr. Keating podrážděně, "rád bych vás upozornil, že i když to není účelem episiotomie, zašití po porodu udržuje těsnost vagíny." "Zajisté," usmála se Celia. "Uvědomuji si, že těsnost pochvy zvyšuje rozkoš mého sexuálního partnera. A protože nechci, pane doktore, aby si můj manžel stěžoval na velkou vagínu, jakmile bude dítě na světě, zaměřím se na cviky, které zpevňují pánevní svaly."
Krátce poté odešla po vzájemné dohodě Celia od dr. Keatinga a stala se pacientkou dr. Eunice Nashmanové, která byla starší než dr. Keating, ale duševně dostatečně mladá na to, aby měla pochopení pro mnohé Celiiny názory.
"Vaše manželka je obdivuhodná žena," řekla Andrewovi, jakmile se narodila Lisa. "Chvílemi měla velké bolesti a já se jí zeptala, zda si to s anestezií nerozmyslela."
Andrew, který chtěl být při porodu, ale odvolali ho k naléhavému případu, se zvědavě zeptal: "A co řekla?"
‚Jen tolik: Ne, ale někdo mě, prosím, držte! A jedna z našich sester ji chytila oběma rukama a dodávala jí odvahy, a to bylo všechno. A když se jí narodila dceruška, neodnesli jsme novorozeně, jak je to zvykem, ale nechali jsme je ležet u matky. Obě byly tak nádherně pokojné, že byla radost na ně pohledět."
Celia zůstala rok doma, jak si předsevzala, aby všechnu svou mateřskou lásku a péči mohla věnovat malé Lise. Toho času využila k definitivnímu zařizování domu v Convent Station, takže splňoval její veškeré očekávání. "Zamiloval jsem se do něj," poznamenal rozzářený Andrew jednoho dne.
Celia neztrácela kontakt s Felding-Rothem. Sam Hawthorne se stal zástupcem ředitele pro odbyt v USA a slíbil Celii dobré místo, až se vrátí do práce.
Ten rok byl pro společnost Felding-Roth příznivý. Několik měsíců po

překvapujícím úspěchu lotromycínu uvolnil Federální úřad pro kontrolu potravin a léčiv tento preparát do prodejní sítě. Lotromycín se stal úspěšným a známým lékem i v zahraničí, jedním z nejvýnosnějších výrobků v historii firmy. Úlohu, kterou Celia sehrála při jeho uvedení do klinické praxe, ocenilo vedení Felding-Rotha a samozřejmě schválilo Samův návrh vzít si ji k sobě.
Pokud jde o historii, rok 1959 nebyl nijak významný. V lednu vstoupila do Unie Aljaška, v červenci se stala Havaj 50. státem USA. V dubnu byl otevřen průplav pro zaoceánské lodě, spojující řeku sv. Vavřince s Velkými jezery. V květnu slíbil izraelský premiér David Ben Gurion světu, že jeho země bude usilovat o uzavření míru s arabskými sousedy. V témže měsíci podnikly dvě opice kosmický let do
výše 480 kilometrů na palubě americké vojenské rakety a vrátily se živé a zdravé. Opravňovalo to k nejlepším nadějím, že jednoho dne bude takový let schopen uskutečnit i člověk.
Celia zas se zájmem sledovala výslechy, které zahájil v prosinci senátní podvýbor v čele se senátorem Estesem Kefauverem. Předseda vyšetřovací komise, demokrat z Tennessee s prezidentskými ambicemi, si získal širokou pozornost už během předcházejících výslechů, týkajících se potírání zločinnosti, a toužil zůstat nadále středem zájmu. Terčem jeho nových výslechů se stal farmaceutický průmysl.
Vedoucí pracovníci tohoto průmyslového odvětví si ovšem z Kefauvera moc nedělali, považovali ho za protivného šťouru, ale v podstatě ne příliš významného člověka. Zájmová skupina farmaceutického průmyslu v Kongresu byla silná a neočekávalo se, že výslechy přinesou nějaké dalekosáhlé důsledky. Celia měla ovšem jiný názor, ale svěřila se s ním jen Andrewovi.
Koncem roku znovu nastoupila do práce jako agentka a jejím obvodem byl zase stát New Jersey. Už předtím si prostřednictvím sv. Idea našla starší zdravotní sestru, důchodkyni, která chodila každý den k Lise. Pro Celii bylo typické, že si kontrolovala, jak je pečovatelka spolehlivá. Odjela s Andrewem na výlet a Lisu ponechala starší ženě na starosti. Zkouška dopadla dobře. Občas přijela z Filadelfie Celima matka Mildred a s potěšením zastoupila denní sestru u své vnučky.
Mildred a Andrew spolu výborně vycházeli a Celia se časem s matkou sblížila mnohem víc než v minulosti. Přispělo k tomu patrně také to, že Celiina mladší sestra Janet byla provdána za geologa až ve Spojených emirátech. Tam totiž vyslala jejího manžela společnost pro těžbu ropy, u které pracoval.
A takto, díky pomoci z několika stran, Celia a Andrew se zase mohli plně věnovat zaměstnání.
Andrewovi kalila radost z práce jedna věc, ale zda byla vůbec důležitá, to nevěděl ani on sám. Týkala se Noaha Townsenda.
Jeho starší partner dal několikrát, vždy po delším časovém intervalu, najevo emocionální nestálost, či snad výstižněji řečeno bizarní chování – uvažoval Andrew. Zaráželo ho zejména to, že tento stav byl cizí povaze staršího, důstojného Townsenda. Andrew věděl o třech případech.
Jednou hovořil Noah s Andrewem v ordinaci, když zazvonil telefon. Noah stroze odbyl volajícího, vytrhl telefonní šňůru ze stěny a mrštil
aparátem přes místnost, kde se při nárazu na registrační skříň rozbil. Potom pokračoval v rozhovoru, jako kdyby se nic nestalo.
Nazítří měl na stole nový telefon a o osudu starého už nepadlo ani slůvko.
Asi o šest neděl později se vezl Andrew s Noahem v autě. Andrew se vyděsil, když Noah pojednou sešlápl plynový pedál až na doraz, takže se řítili přes Morristown jako šílenci, řezali zatáčky a projížděli křižovatky na červenou. Andrew volal na řidiče, aby zpomalil, ale Noah jako kdyby ho neslyšel. Měli opravdu štěstí, že se jim nic nestalo a přihnali se za pískotu pneumatik na parkoviště u nemocnice a konečně tam zastavili. Andrew začal vyčítat Noahovi neopatrnost, ale ten jen pokrčil rameny. Když ho Andrew viděl zase za volantem, jel normálně, bezpečně, obezřetně.
Třetí příhoda, která se stala po delším časovém odstupu, byla zvlášť znepokojující. Týkala se paní Parsonsové, sekretářky jejich ordinace, která pracovala u Townsenda řadu let, ještě dlouho předtím, než se stal Andrew jeho společníkem. Violet Parsonsové táhlo na pětašedesát, nebyla už tak rychlá jako dříve a občas na něco zapomínala. Ale zřídkakdy šlo o něco důležitého. Dovedla jednat s pacienty a také byla u nich oblíbená. S Andrewem vycházela dobře a o její oddanosti Noahovi, hraničící téměř s bezmezným obdivem, se v domácím kruhu žertovalo.
Až do incidentu se šekem.
Jednou, když vyplňovala šek na úhradu zdravotnických potřeb, které přišly do ordinace, udělala chybu. Faktura zněla na 45 dolarů, ale ona přehodila číslice,

vystavila šek na 54 dolarů a nechala jej na Noahově stole, aby jej podepsal. Nakonec na této chybě vůbec nezáleželo, neboť z vyúčtování by se příští měsíc přeplatek odečetl.
Noah se však vřítil do její kanceláře rudý v obličeji a zařval: "Ty náno pitomá! Chceš mě zruinovat?"
Andrew, který shodou okolností právě vstoupil, nevěřil vlastním uším. Právě tak jako Violet, která vstala a důstojně prohlásila: "Pane doktore, takto se mnou ještě nikdo nemluvil a já nepřipustím, aby se to opakovalo. Odcházím."
Když chtěl Andrew zasáhnout, Noah se na něho osopil: "Nepleť se do toho!" A Violet řekla: "Velice vám děkuji, doktore Jordane, ale zde už nemůžu pracovat."
Nazítří se Andrew pokusil o tom s Noahem promluvit, ale ten jen zamumlal: "Už na svou práci nestačila. Sehnal jsem jinou. Zítra nastupuje."
Kdyby se tyto události střídaly v rychlém sledu nebo vyskytly častěji, Andrewa by nepochybně mnohem víc znepokojily. Ale s přibývajícími léty člověk stále víc pociťuje tíhu práce a každodenních starostí, takže snadno ztratí nervy a vybuchne, uvažoval Andrew. Je to koneckonců lidské. No, a Noah se prostě nedokázal udržet na uzdě.
Ale přesto mu tyto příhody dělaly starosti.
Celia měla v zaměstnání větší štěstí.
Jednoho únorového dne roku 1960, když přijela do ústředí Felding--Rotha něco si tam vyřídit, zavolal si ji do kanceláře Sam Hawthorne. Byl v dobré náladě a srdečně ji přivítal. Zdá se, že nové pracovní úkoly, které převzal, ho příliš nevyčerpávají, pomyslela si Celia – dobrá známka i vzhledem k jejím vlastním dlouhodobým plánům. Pouze vlasy mu značně prořídly, za rok o svých čtyřicátých narozeninách bude mít Sam pravděpodobně už pleš, ale celkem vzato mu bude docela slušet.
"Chci si s tebou pohovořit o celostátním sjezdu pracovníků odbytu," začal.
Celia už věděla, že tento sjezd, který se pravidelně konal každé dva roky, bude v dubnu v newyorském hotelu Waldorf Astoria. Veřejnost tam neměla přístup. Účastní se ho pracovníci odbytu v Spojených státech a zástupci zahraničních filiálek společnosti Felding-Roth. Na třídenním zasedání budou přítomni prezident, předseda správní rady a další řídící pracovníci.
"I já se ho chci zúčastnit," řekla Celia. "Doufám, že mi nechceš oznámit, že je vyhrazen jen pro muže."
"Nejenže není pouze pro muže, ale potentáti si přejí, abys přednesla projev."
"Ráda jim vyhovím," přikývla Celia.
"Myslel jsem si to," poznamenal suše. "A teď, pokud jde o téma. Hovořil jsem s Elim Camperdownem a on i ostatní by rádi slyšeli, jaké máš zkušenosti s odbytem – ze ženského hlediska. Navrhli i název: Jak se dívá žena na agentáž s léčivy."
"Jako reklamní heslo by sice neobstál, ale přesto souhlasím," odvětila Celia.
"Pro svou přednášku bys měla volit lehký tón, nevyhýbat se moru," pokračoval Sam. "Nic, co by vyvolalo kontraverzi. Postačí deset až patnáct minut."
"Rozumím," řekla zamyšleně.
"Jestli chceš, můžeš mi dát koncept. Projdu si jej a navrhnu, co bys měla ještě doplnit."
"Dobrá, budu si to pamatovat," slíbila Celia, které se už v hlavě rodily nápady, ale zato neměla vůbec v úmyslu předkládat někomu koncept.
"Odbyt v tvém obvodě jde výborně," polichotil jí Sam. "Drž se tak i nadále!"
"Vynasnažím se," přikývla. "Kdybych měla pár nových léků, vůbec bych se nehněvala. Mimochodem, co je s tím sedativem, o němž mluvil pan Camperdown před rokem?"
"Thalidomidem? Nechali jsme jej plavat. Vrátili jsme jej Chemie--Grůnenthal s poděkováním, i když vlastně nebylo zač."
"Proč?"
"Naši výzkumníci dospěli k názoru, že není dobrý," vysvětloval Sam. "Vyzkoušeli ten přípravek v starobincích, což jsi navrhla. Jako hypnotikum se nijak zvlášť neosvědčil."
"A to je konec?"
"Pokud jde o Felding-Rotha, tak ano. Ale zrovna jsem se dozvěděl, že jej vzali u Merrella. Nazvali jej kevadon a plánují, že ho spustí ve velkém u nás i v Kanadě." A dodal: "Při úspěchu, jaký měl thalidomid v Evropě, to není překvapující."
"Zdá se, že tě to mrzí," poznamenala Celia. "Myslíš, že naše firma udělala chybu?"
Pokrčil rameny. "Možná. Ale můžeme prodávat pouze to, co nám schválí náš výzkum, a tenhle výrobek neschválili." Po krátkém zaváhání pokračoval: "Něco ti řeknu, Celio. Někteří naši lidé tě kritizují za to, že thalidomid se zkoušel jen na starých lidech a ne v širším měřítku, jak chtěl původně Vincent Lord."

"A ty k těm kritikům také patříš?"
"Ne. Jestli jsi nezapomněla, tehdy jsem s tebou souhlasil."
"To si dobře pamatuji." Celia se zamyslela a dodala: "A může mít ta kritika nějaké důsledky?"
"Pro tebe?" Sam zavrtěl hlavou. "Sotva."
Po večerech a o víkendech pracovala Celia na příspěvku. V tiché, útulné pracovně, o kterou se dělila s Andrewem, seděla s kupou papírů a poznámek před sebou.
Andrew ji jednou v neděli pozoroval a řekl: "Zase máš něco za lubem, viď?" "Ano, mám," přitakala. "A řekneš mi to?" "Později," odvětila. "Kdybych ti to řekla teď, snažil by ses mi to
vymluvit." Andrew se usmál a měl tolik rozumu, že dále už nenaléhal.
"Vím, že jste většinou ženatí," začala Celia a rozhlédla se po moři mužských tváří před sebou, "takže nás ženy dobře znáte. Často nevíme přesně, co chceme, snadno se popleteme a někdy zapomeneme, co jsme chtěly."
"Na tebe to neplatí," poznamenal kdosi z předních řad tiše. Celia se usmála a pokračovala.
"Kupříkladu já jsem zapomněla, na jak dlouho mi dnes udělili slovo. Matně si vzpomínám, že kdosi mluvil o deseti až patnácti minutách, ale patrně se mýlím. Které ženě se vůbec může podařit, aby se za tak krátkou dobu představila pěti stům mužů?"
Ozval se smích a zezadu zahlaholil hlas s výrazným středozápadním přízvukem: "Jen si dej na čas, maličká!" Tato poznámka vyvolala novou salvu smíchu, pískot a výkřiky: "Jsem taky pro!" a "Nemáme naspěch!"
Celia se naklonila k mikrofonu za řečnickým pultem. "Děkuji vám. Doufala jsem, že to takto přijmete." Vyhýbala se pohledu na Sama Hawthornea, který ji z přední řady upřeně pozoroval.
Sam jí ráno řekl: "Na začátku se každý cítí důležitý. První den proto bývá jakýmsi dopingem. Proto všem těm chlápkům mažeme med kolem úst – těm z terénu musíme polichotit, jak jsou skvělí, jaká je Felding-Roth náramná organizace a jak jsme rádi, že pro nás pracují. Potom, v následujících dvou dnech, věnujeme pozornost závažnějším věcem."
"Takže jsem součástí dopingu?" otázala se, když se z programu dozvěděla, že má promluvit první den odpoledne.
"Zajisté. Jsi jediná žena, která pracuje jako zástupkyně, mnozí o tobě už slyšeli a všichni chtějí vidět a slyšet něco jiného než obvykle." "Vynasnažím se, abych je nezklamala," řekla Celia. Kráčeli po Park Avenue, kam si vyšli na krátkou procházku po
snídani ve Waldorfu, ještě s několika kolegy z Felding-Rotha. Za hodinu začínala konference a zatím chtěli vychutnat mírné, slunečné dubnové ráno. Manhattanem vanul svěží větřík a jaro se hlásilo množstvím tulipánů a narcisů na travnatém pásu mezi jízdními pruhy Park Avenue. Po obou stranách se valil nekonečný proud vozidel, kolem Sama a Celie spěchaly davy lidí do práce.
Celia přijela autem z New Jersey časně ráno. Na další dvě noci měla rezervovaný pokoj ve Waldorfu a na své vystoupení se pečlivě oblékla. Vzala si nový, na míru ušitý, tmavomodrý kostým s bílou plisovanou blůzkou. Věděla, že vypadá dobře a že tento komplet žen-skosti a obchodnické střízlivosti jí sluší. Brýle, které neměla ráda, už nenosila – k jejímu životu už neodmyslitelně patřily kontaktní čočky, které jí navrhl Andrew na svatební cestě.
"Rozhodla ses, že mi neukážeš koncept svého příspěvku, viď?" prohodil náhle Sam.
"Pravda!" zvolala překvapeně. "Docela jsem na to zapomněla." Sam zvýšil hlas, aby překřičel hluk dopravního ruchu. "To by ti mohl věřit někdo jiný, ale na mne s tím nechoď! Já vím velice dobře, že jen výjimečně na něco zapomeneš."
Celia se chystala odpovědět, ale Sam ji pohybem ruky umlčel. "Nemusíš nic říkat. Vím, že jsi jiná než ostatní moji podřízení, že si tedy děláš spoustu věcí podle svého a že jsi doposud skoro ani jednou nešlápla vedle. Ale chci tě upozornit, Celio, abys nezacházela příliš daleko. Opatrnosti nikdy nezbývá. Nepokaz si svou dobrou reputaci tím, že si budeš chtít ukousnout najednou hodně velký krajíc, anebo postupovat příliš rychle. To je všechno, co jsem ti chtěl říct."
Otočili se, na zelenou přešli na druhou stranu Park Avenue a zamířili k Waldorfu. Celia mlčela a celou cestu přemítala, zda řeč, kterou dnes po obědě hodlá proslovit, nebude přesně to, před čím ji Sam varoval.
Nyní, když stála v Astorově sále tváří v tvář osazenstvu odbytových složek firmy Felding-Roth, jí bylo jasné, že zakrátko se to dozví.
Převážná většina jejích posluchačů byli agenti a oblastní ředitelé ze všech filiálek firmy Felding-Roth – z Aljašky, Floridy, Havaje, Kalifornie, obou Dakot, Texasu, Nového Mexika, Maine a dalších států. Pro mnohé z nich byl sjezd jedinou příležitostí, aby se zas jednou po dvou letech dostali do přímého

kontaktu s ústředím a jeho řídícími pracovníky. Bylo to údobí přátelských sedánek, oživeného nadšení, zrodu nových nápadů a výrobků, ba u některých znamenal sjezd obnovu idealismu a nadšení. Bylo to i období bouřlivé veselé nálady, holdování alkoholu a ženám – to všechno, co neodmyslitelně patřilo k podobným sjezdům i u jiných velkých firem.
"Když jsem byla pozvána, abych k vám promluvila," pokračovala Celia, "doporučili mi, abych vylíčila některé své zkušenosti jako zástupkyně. To také udělám. Současně jsem byla upozorněna, abych nezabíhala do vážných a problematických věcí. Jenomže to nejde. Všichni víme, že pracujeme ve vážném odvětví. Patříme k velké firmě, která uvádí na trh důležitá léčiva. Proto bychom měli mluvit vážně a já chci vážně mluvit. A kromě toho si myslím, že právě my, kdo pracujeme v první linii odbytu, bychom měli být upřímní, čestní, a když je to zapotřebí, také kritičtí vůči sobě."
Celia si uvědomovala nejen veliký počet agentů v sále, ale i menší skupinku na vyhrazených místech v prvních dvou řadách. Seděli tam vedoucí pracovníci společnosti Felding-Roth – předseda správní rady, prezident, první viceprezident, viceprezident pro odbyt a tucet dalších. Mezi nimi seděl také Sam Hawthorne. Jeho hlava se blyštěla
jako zrcadlo.
Eli Camperdown seděl v první řadě uprostřed, jak se sluší na prezidenta. Vedle něho byl předseda správní rady Floyd Van Houten, starý a vetchý muž, který společnost Felding-Roth vybudoval a řídil před deseti lety. Dnes předsedal oficiálně už jen správní radě, ale jeho vliv byl stále veliký.
"Použila jsem slova kritičtí," řekla Celia do mikrofonu, "a můj pohled bude také kritický, třebaže se to některým z přítomných nemusí zrovna zamlouvat. Důvod je prostý. Chci aktivně přispět k této konferenci a nestačí mi, abych byla její ozdobou. Kromě toho, všechno, co hodlám říct, je v rámci tématu, které jsem dostala a které je v programu: Jak se dívá žena na agentáž s léčivy."
Byla si dobře vědoma, že na sebe připoutala pozornost celého sálu. Všichni seděli tiše jako pěna a naslouchali.
Už dřív si dělala starosti, zda se jí povede posluchače zaujmout. Když se ráno vrátila z Park Avenue a vstoupila do zaplněného, zakouřeného a hlučného předsálí, kde postávali účastníci sjezdu, poprvé od chvíle, kdy souhlasila, že vystoupí s příspěvkem, pocítila nervozitu. Musela si přiznat, že alespoň tento sjezd je v podstatě mužskou záležitostí s jeho žoviálním plácáním po zádech, dvojsmyslným vtipkováním, nejasným řehotem, to vše propleteno prázdnými, otřelými větami, jako: "To je doba, co jsme se neviděli!" Dnes se toho naposlouchala do omrzení a vždy to bylo vysloveno takovým tónem, jako kdyby ten, kdo to pronášel, razil nějaký zbrusu nový, nekonvenční slovní obrat.
"Zrovna tak jako vám," pokračovala, "i mně záleží velice na firmě, u které pracujeme a na farmaceutickém průmyslu, k němuž patříme. Jak naše firma, tak i náš průmysl odvedly v minulosti kus dobré práce a budou tak činit i nadále. Jenže některé věci nejsou v pořádku, ba dělají se vyloženě špatně, a to platí především o agen-táži. A já vám nyní řeknu, v čem tyto nedostatky vidím a jak je můžeme odstranit."
Vrhla pohled na prvé dvě řady a všimla si, že na některých tvářích se zračilo znepokojení, dva či tři velcí šéfové se na sedadlech neklidně zavrtěli. Bylo jasné, že od ní taková slova nečekali. Oči jí sklouzly na vzdálenější zadní řady.
"Než jsme se tu dnes ráno a opět po obědě sešli, všichni jsme viděli transparenty a stánek, který uvádí na význačném místě lotromycín. Je to vynikající lék, který znamená velký pokrok v lékařství a já osobně jsem hrdá, že ho prodávám."
Ozval se potlesk a souhlasné výkřiky a Celia se na chvíli odmlčela. Výstavka ve vestibulu představovala asi tucet nejdůležitějších výrobků společnosti Felding-Roth, ale ona se soustředila na lotromycín, poněvadž ji k němu poutaly osobní svazky.
"Když si prolistujete některou z brožur, které tam leží, najdete v ní článek o lotromycínu od mého manžela. Je lékař, internista. Má s lotromycínem, a nejen s ním, vynikající zkušenosti. Ale má i zlé, s léky a s agenty, kteří ho podvedli, neboť mu poskytli o léčivu nesprávné informace. A není sám. Jiní lékaři – a je jich dost, jak to potvrzují zprávy, které mi posílají – mají stejnou zkušenost. To je nedostatek naší činnosti, který můžeme a musíme odstranit."
Celia si byla vědoma, že má horkou půdu pod nohama. Dívala se upřeně na své posluchače a opatrně volila slova.
"Můj manžel mi na základě vlastních zkušeností řekl, že v duchu dělí zástupce farmaceutických podniků, kteří za ním přicházejí, do tří kategorií. K první patří ti, kdo mu dají poctivé informace o nových léčivech a upozorní ho na vážné

vedlejší účinky. V druhé skupině jsou agenti, kteří mají o nabízeném preparátu jen povrchní znalosti, takže mohou jen nedostatečně informovat. A konečně zástupci, kteří mu řeknou cokoli, dokonce ho i obelžou, jen proto, aby získali objednávku.
Nejraději bych vám teď řekla, že první skupina – zástupci, kteří jsou informovaní a čestní – je největší a ty dvě další nestojí za řeč. Bohužel to není pravda. Druhá a třetí skupina je mnohem početnější než ta první. Takže kvalita agentáže, pokud jde o úplné a přesné informace, je ubohá, a to platí o všech farmaceutických firmách. Ani my nejsme výjimkou."
Celia pozorovala, že její slova vyvolala nepříjemné překvapení nejen v předních řadách, ale i vzadu v sále. Všeobecný šum překřikl čísi hlas: "Hele, co jsou to za řeči?"
Předvídala takovou odezvu a brala ji jako nevyhnutelné riziko. Zvučným, dobře slyšitelným hlasem pokračovala:
"Jsem přesvědčena, že si kladete dvě otázky. Za prvé: Odkud to všechno ví a může to vůbec nějak dokázat? A za druhé: Proč s tím vyrukovala zrovna teď, kdy se cítíme dobře, jsme spokojeni a nemáme náladu slyšet nepříjemné věci?"
"No bodejť, to bychom rádi věděli!" zavolal někdo z přítomných. "Dozvíte se to," opáčila Celia. "Máte právo na odpověď, kterou vám také dám!"
"A dej si záležet, aby byla správná!"
Celia také vsadila na to, že i když budou posluchači na její řeč nepřátelsky reagovat, dovolí jí, aby domluvila. Zdálo se, že se jí to podaří. Přestože vedoucí představitelé firmy v prvních řadách ka-bonili obličeje, nikdo nevstával, aby uplatnil svou autoritu a vzal jí slovo.
"Jedním z důvodů, že vím, o čem mluvím," prohlásila Celia, "je to, že jsem sama patřila k té druhé skupině neinformovaných zástupců. Nabízela jsem lékařům léky, o kterých jsem měla jen velice chatrné znalosti. Instruktáž, kterou jsem prošla, byla jen velice obecná. Povím vám, co se mi jednou přihodilo."
Vylíčila setkání s lékařem v North Platte, o němž hovořila s Andrewem na svatební cestě –jak jí doktor řekl, že má poloviČaté znalosti, a rázně ji z ordinace vykázal. Celia vyprávěla historku zajímavě a sál opět ztichl. Tu a tam někdo přikývl nebo souhlasně něco zamumlal. Tušila, že nejeden z přítomných agentů má stejně trpkou zkušenost.
"Ten lékař měl pravdu," pokračovala. "Moje vědomosti nebyly na takové úrovni, abych mohla diskutovat o léčivech s kvalifikovanými odborníky. A tyto informace o lécích a jejich účincích jsem měla dostat, než jsem byla vyslána do terénu."
Sáhla za sebe na stůl, kde měla pořadač.
"Zmínila jsem se, že mám od lékařů zprávy o nesprávných informacích, které dostali od agentů. Téměř čtyři roky, co pracuji u firmy si tato hlášení uschovávám. Uvedu několik příkladů."
Celia vyňala z pořadače jeden list. "Jak víte, máme lék zvaný per-naltone. Je výborný na vysoký krevní tlak a z hlediska odbytu patří k našim nejúspěšnějším. Jenže nesmí být předepisován pacientům, kteří trpí revmatickými nemocemi, ani diabetikům. Pro ně je nebezpečný, odborná literatura na to výslovně upozorňuje. A přesto – naši zástupci ubezpečili čtyři lékaře v New Jersey a dva v Nebrasce, že pernaltone smějí ordinovat všem pacientům, tedy i těm, kteří trpí chorobami, o nichž jsem se zmínila. Jména lékařů mám ve své dokumentaci, pokud má o ně někdo zájem. Ale zřejmě jich bude víc, snad mnohem víc.
Dva z lékařů, o nichž jsem mluvila, si informace agentů prověřili a zjistili, že nejsou pravdivé. Dva přijali jejich tvrzení v dobré víře a předepisovali pernaltone i pacientům s cukrovkou. Několik z nich vážně onemocnělo a jeden jen o vlas unikl smrti."
Celia vyňala ze šanonu další papír. "Jedna z konkurenčních firem vyrábí antibiotikum pod názvem chloromycetin – opět prvotřídní lék, ale jen na vážné infekce, poněvadž k nežádoucím vedlejším účinkům patří i změna, a dokonce osudná, složení krve. Agenti této firmy ujišťovali lékaře, že antibiotikum je naprosto neškodné. A opět můžu uvést data, jména, města..."
Když skončila s chloromycetinem, pokračovala: "Vraťme se však k Felding-Rothovi..."
Přitěžující důkazy přibývaly.
"Mohla bych pokračovat," řekla posléze, "ale to by bylo zbytečné, neboť moje dokumentace je každému z přítomných k dispozici. A teď odpovím na druhou otázku: Proč na tento neuspokojivý stav agentáže upozorňuji zrovna dnes?
Stalo se to z toho důvodu, že bych se jinak nedomohla pozornosti. Už rok se snažím, aby mi někdo z ústředí popřál sluchu a nahlédl do mých podkladů. Nikdo však zájem neprojevil. Přikláním se proto k názoru, že nikdo není ochoten slyšet nepříjemná fakta, která jsem nashromáždila."
Celia upřela pohled do prvních dvou řad. "Dá se klidně říct, že jsem se dnes

zachovala svéhlavě, možná i hloupě. Snad tomu tak je. Ale ráda bych zdůraznila, že jsem takto jednala z hlubokého přesvědčení, znepokojená starostmi o naši firmu, o farmaceutický průmysl, o jejich dobrou pověst.
Ztrácíme dobrou pověst, ale my děláme jakoby nic. Jak většina z nás ví, v Kongresu právě probíhají výslechy, týkající se farmaceutického průmyslu. Nemohou nám přinést nic dobrého, ale u nás se sotva najde někdo, kdo by je bral vážně. Jenže ony jsou vážné. Už
1 tisk nás kritizuje a zanedlouho začne veřejnost volat po reformách. Jsem přesvědčená, že pokud sami nezlepšíme prodejní praktiky a nenapravíme svou pověst, udělá to za nás vláda – a to tak, že se to nikomu z nás nebude zamlouvat a jenom nám to uškodí.
Ze všech těchto důvodů naléhavě žádám, aby se naše firma postavila do čela tohoto úsilí – za prvé zavedením etického kodexu agentážní činnosti, za druhé tím, že vypracuje osnovu odborného školení a přeškolovacích kursů pro naše zástupce. Své návrhy, pokud jde o tento program, jsem dala na papír." Celia se odmlčela a usmála se. "Pokud má někdo zájem, mám také tento koncept v pořadači." Svůj projev uzavřela slovy: "Děkuji vám za pozornost a přeji vám příjemné odpoledne."
Když si Celia složila papíry a chystala se odejít z pódia, ozval se slabý potlesk, který však téměř vzápětí ustal, neboť se jaksi k němu nikdo nepřidával. Většina přítomných se totiž řídila příkladem prvních dvou řad, odkud se žádný potlesk neozval a na tvářích vedoucích pracovníků se zračil nesouhlas. Předseda správní rady byl rozhořčen – tiše, ale zlostně něco říkal Elimu Camperdownovi, který
mlčky přikyvoval.
K Celii přistoupil Irving Gregson, Newyorčan, viceprezident pro odbyt. Do této funkce byl povýšen teprve nedávno. Byl to energický, atletický, urostlý muž, oblíbený pro své přátelské chování. Nyní se mračil a byl červený zlostí. "Mladá paní," vybafl, "vaše vystoupení bylo zlomyslné, bezohledné a nemístné. vaše takzvaná fakta jsou pochybná. Budete toho ještě litovat! Vyřídíme si to s vámi později, nyní vám přikazuji, abyste opustila tento sjezd a už se nevracela."
"Pane, nechcete se aspoň podívat na můj materiál...," začala Celia.
"Ne, nechci!" Gregsonův zvýšený hlas bylo slyšet v celém sále. ..Koukejte, ať už jste pryč!"
"Na shledanou, pane Gregsone," řekla Celia. Otočila se a zamířila k východu. Kráčela kupředu pevným krokem a s hlavou vztyčenou. Na lítost, snad i na depresi mám čas později, říkala si v duchu. Nyní
však byla pevně rozhodnuta neprojevit před tímto mužským shromážděním, že je poražená, slabá. Tak či onak musela připustit, že prohrála. Pochopitelně počítala s touto možností, ale doufala v opak. Chyby, na které poukázala, byly pro ni tak zjevné, tak očividné a náprava natolik nezbytná, že nechápala, proč s ní ostatní nesouhlasí. Vždyť je seznámila s holými fakty!
Jenomže nesouhlasili. A tím končí její zaměstnání u Felding-Ro-tha. Škoda. Sam Hawthorne jí patrně řekne, že provedla právě to, před čím jí varoval – zašla příliš daleko a ukousla si najednou moc velký krajíc. Také Andrew ji varoval– cestou z líbánek, když mu vyprávěla, jak si buduje dokumentaci ze zpráv lékařů. Vzpomínala na jeho slova: "Věříš si na krk těžké břemeno. A hodně riskuješ." Její manžel měl naprosto pravdu. Jenomže šlo tu o zásadu a čest a Celia si už dávno předsevzala, že na žádný kompromis nepřistoupí. Jak zněl ten verš z Hamleta, který si pamatovala ze školy? "Sám sobě nechtěj nikdy nalhávat..." Ačkoli se za to platí. Někdy i hodně vysokou cenou.
Jak kráčela sálem, všimla si účastných pohledů několika mužů, kteří ještě zůstali sedět. Po kritice, s kterou vyrukovala, ji to překvapilo. Ovšem, teď už na tom nezáleží.
"Počkejte, prosím!" ozvalo se pojednou z reproduktorů dunivým hlasem. "Paní Jordanová, počkejte!"
Celia zaváhala, a když se znovu ozvalo: "Paní Jordanová, počkejte!" zůstala stát.
Překvapeně se otočila a shledala, že ten hlas patřil Samu Hawthor-neovi. Vystoupil na řečnické pódium a skláněl se nad mikrofonem. Také ostatní byli překvapeni. "U všechvšudy, Same, copak vlastně...?" slyšeli Irvinga Gregsona. Sam si přejel rukou pleš, která se mu leskla ve světle reflektoru. Měl to ve zvyku, když rozjímal nad nějakým problémem. Zbrázděný obličej vypadal vážně.
"Rád bych něco řekl, Irvingu, a chci, aby to všichni slyšeli, než paní Jordanová odejde."
Celia byla zvědavá, co bude následovat. Sam jistě nepodpoří její vyhazov tím, že všem přítomným vyzvoní, o čem s ní dnes ráno hovořil a opakoval svoje výstrahy.

To by nebyl on. Jenomže ctižádost často láme charakter. Třeba se domnívá, že je vhodná chvíle, aby si udělal dobré oko u svých nadřízených.
Gregson vzhlédl k pódiu a nedůtklivě se zeptal: "Oč jde?"
"Inu," řekl Sam do mikrofonu, aby ho slyšel celý sál, který mezitím zmlkl, "dalo by se to vyjádřit i tak, že tady stojím a čekám, až mě odpočítají."
"Odpočítají – proč?" ozval se Eli Camperdown, který vstal. Sam Hawthorne pohlédl prezidentovi společnosti Felding-Roth do očí a naklonil se ještě blíž k mikrofonu. "Odpočítají s paní Jordanovou, Eli. Neboť všechno, co říkala, je pravda. A my všichni to velice dobře víme, i když to vypadá, jako kdybychom o ničem nevěděli." Ticho, které se rozhostilo, nevěstilo nic dobrého. Rušily ho jen Hutněné zvuky – dopravní ruch zvenčí, cinkot skla z kuchyňky, nejasné hlasy z chodby. Všichni seděli strnule, nikdo se nepohnul, aby mu neuniklo jediné slovo. A v tomto tichu Sam pokračoval:
"Veřejně zde prohlašuji, že závidím paní Jordanové její bystrou mysl a morální odvahu, s jakou přednesla svůj příspěvek. A ještě něco." "Nemyslíš, že už toho bylo dost?" přerušil ho Irving Gregson. "Nechte ho domluvit!" přikázal Eli Camperdown. "Ať vybalí všechno, co má na srdci." Viceprezident poslušně usedl.
"Především souhlasím s názorem," pokračoval Sam, "že pokud nepřijmeme opatření na nápravu my sami, přijdou zákony, které nás k tomu donutí. Ba co dím, tyto zákony budou mnohem přísnější, nežli opatření, která bychom přijali po tom, co se zde právě řeklo. Udělali bychom si doma pořádek sami.
A nakonec ještě pár slov k paní Jordanové. Už několikrát nám prokázala cennou službu. Podle mého názoru to udělala znovu, a když ji necháme takto odejít, všichni jsme krátkozrací hlupáci."
Celia nevěřila svým uším. A vzápětí ji zamrzelo, že o Samovi zapochybovala. Byla si dobře vědoma, že právě vsadil na jedinou kartu své zaměstnání, své ambice, svou slibnou budoucnost u firmy Felding-Roth – a to kvůli ní.
V sále panovalo tísnivé ticho. Všichni věděli, že drama vrcholí, nikdo neměl zdání, co přinese následující chvíle.
První se pohnul Eli Camperdown. Opět se posadil vedle předsedy právní rady a oba spolu tiše a důrazně hovořili. Tentokrát měl Camperdown hlavní slovo – zdálo se, že staršího muže o něčem přesvědčuje – ale Van Houten nejdřív rezolutně vrtěl hlavou. Teprve za chvíli se stal povolnější a posléze pokrčil rameny. Camperdown kývl na Irvinga Gregsona, aby k nim přišel. O rozhodnutí se zřejmě rokovalo na nejvyšší úrovni, a ostatní čekali. Ponenáhlu se v sále rozlehl šum rozhovorů.
Okamžitě však ustal, když viceprezident pro odbyt vystoupil na řečnické pódium. Gregson vzal mikrofon z rukou Sama Hawthornea, který se vrátil na místo. Přeběhl očima moře zvědavých tváří, udělal dramatickou, pauzu a pak se zeširoka usmál.
"Ať už se o našich sjezdech říká cokoli," prohlásil, "na nudu si rozhodně nemůžete stěžovat."
Byla to pravá slova v pravý čas. Ozval se výbuch souhlasného smíchu, k němuž se dokonce připojil i kysele se tvářící Van Houten.
"Předseda naší správní rady a prezident naší společnosti mě poučili," pokračoval Gregson, "a já s tímto poučením souhlasím, že před chvílí bychom udělali unáhlený, ba nemoudrý krok." Opět se usmál, na okamžik se odmlčel a potom pokračoval:
"Před mnohými roky, když jsem byl malý chlapec a něco vyvedl – jak to už u chlapců bývá – maminka mě naučila jedno. Irvingu, říkala, když něco zpackáš a omluva je na místě, chovej se jako správný chlap a požádej za prominutí. Moje maminka ať odpočívá v pokoji, je mrtvá, ale já slyším její hlas: Irvingu, synku, ta chvíle je tu."
Celia ho poslouchala, nespouštěla z něho oči a přitom si pomyslela: Gregson má úroveň. Do čela odbytu se zajisté nedostal náhodou.
Uvědomila si, že ukazuje na ni. "Paní Jordanová, prosím, pojďte sem! A ty také, Same!"
Když všichni tři byli na pódiu – Celia jako ve snách, stále tomu ještě nevěřila – Gregson pokračoval: "Prohlásil jsem, že se paní Jordanové omluvím a to teď činím. Vaše návrhy pečlivě zvážíme. A pokud nemáte nic proti tomu, připravím vás teď o vaši dokumentaci."
Otočil se zase čelem do auditoria a řekl: "Právě jste se na vlastní oči přesvědčili, proč je naše firma tak významná a..."
Poslední slova zanikla v potlesku a v projevech souhlasu a za chvíli se k Celii nahrnuli šéfové z předních řad a ostatní kolegové, všichni jí podávali ruku a blahopřáli.
"Proč jsi to riskovala?" otázal se Sam Hawthorne.
"Stejnou otázku bych ti mohla položit i já," odpověděla.

Uplynul týden. Andrew s Celií byli na večeři u Hawthorneů, ale při jídle – vynikající ukázce Lilianina kulinářského umění – se vyhýbali tématu sjezdu a mluvili o jiných věcech. Rusové před několika dny oznámili, že sestřelili americký letoun U–2 a zajali pilota Garyho Powerse. Moskva obvinila USA ze špionáže. Spojené státy obvinění zprvu odmítly, ale prezident Eisenhower zakrátko poté zahanbeně
přiznal, že je to pravda. Manželé Jordanovi a Hawthorneovi měli shodný názor, že většina Američanů se také cítila zahanbená.
V Británii si zas brousili jazyky a zvedali obočí nad královninou sestrou, princeznou Margaret, která se provdala za profesionálního fotografa Antonyho Armstronga-Jonese. Svatba se konala, jak to označil tisk, v "karnevalovém stylu". Lidé se ptali: Nepřipraví tento sňatek britský trůn o prestiž? Andrew kategoricky tvrdil, že ne.
Po večeři vyslechli novou desku Elvise Presleyho – baladu Fame And Fortune. Zpěvák navázal na své úspěchy po jednoroční vojenské službě a tato odmlka jeho popularitě nijak neuškodila. Ženám se jeho balada Sláva a peníze líbila. Mužům ne.
Když se odebrali do prostorného, s uměleckým vkusem zařízeného obývacího pokoje, Sam zavedl při brandy hovor na to, co bylo všem nejbližší a nejvíc je pálilo.
"Možná že jsem po tobě sebral mikrofon jen proto, že jsem nemohl odolat úloze v tom dramatickém výjevu," odpověděl na Celiinu otázku,
"Ale přece víš, že šlo o víc," namítla.
"Všichni to víme," poznamenal Andrew. Opřený v pohodlném křesle vychutnával brandy. Měl za sebou rušný den, jeho praxe se rozrůstala a byl unavený. "Dal jsi všecko v sázku, Same – mnohem víc než Celia."
"Samozřejmě, jsem velice vděčná –" začala Celia, ale Sam ji přerušil:
"Nemáš zač! Když chceš slyšet pravdu, měl jsem pocit, jako bych podstupoval zkoušku." Otočil se k Andrewovi. "Tvoje žena prokázala, že má víc odvahy a víc úcty k pravdě, než všichni ostatní účastníci sjezdu. Nechtěl jsem zůstat v jejím stínu." Sam se usmál na Celii. "Zejména ne proto, že chce za mnou stoupat po žebříčku u Felding-Rotha." "Ty o tom víš?"
"Já jsem mu to prozradila," přiznala se Lilian Hawthorneová. "Nezlob se, že jsem porušila slovo, ale my se Samem mezi sebou nemáme tajemství."
"Zato já je mám a týká se Celie," prohlásil Sam. Ostatní na něj zvědavě hleděli. "Už nebude agentkou." Andrew se zasmál. "Tak ji přece jen vyhodíte?" "Kdepak! Povýšíme ji. Zřizujeme středisko, kde budou naši agenti kolem, jak navrhovala Celia. Pomůže při jeho založení a bude zástupkyní ředitele."
"Sláva!" Lilian pozvedla skleničku. "Konečně se ukázalo, že muži mají trochu rozumu. Připíjím na to!"
"Kdyby bylo všechno, jak se sluší," řekl Sam, "Celia by se stala ředitelkou. Ale pro některé naše šéfy je to nestravitelné sousto. Alespoň prozatím. Oficiálně se to oznámí zítra."
Andrew vstal, přistoupil k ženě a políbil ji. "Jsem šťastný kvůli tobě, drahoušku. Zasloužila sis to."
"Nu, že bych se proto zlobila, to nemůžu říct," odpověděla Celia. "Děkuju ti, Same, a tu zástupkyni ředitele beru." A s úsměvem dodala: "Předběžně."
Vyrušily je dvě postavičky v pyžamech, které se smíchem přiběhly do obýváku. První byla Lisa, už dvacetiměsíční, živé a zvědavé děvčátko, které Jordanovi vzali s sebou. Domnívali se, že už leží v postýlce a spí. Za ní utíkala čtyřletá Juliet, jediné dítě manželů Hawthorneových. Lilian se před časem svěřila Celii, že jí lékaři nedoporučují další děti. Sam a Lilian dcerku zahrnovali láskou. Juliet byla bystrá, inteligentní, ne však rozmazlená. Obě děvčátka se zřejmě těšila, že jsou spolu.
Lisa se vrhla otci do náruče a zažvatlala: "Julie honí."
Lilian vstala: "Já vás obě proženu. A teďšup do postýlky!" Za smíchu a veselých výkřiků všechny tři zmizely ve dveřích k Julietině ložnici.
Když se Lilian vrátila, Celia poznamenala: "Ty děti mně něco připomněly. Tu novou funkci, podle všeho, nebudu moci nějaký čas vykonávat. Zdá se totiž, že jsem v jiném stavu."
"To je tedy večer velikých odhalení!" zvolala Lilian. "Naštěstí máme ještě co pít, takže se i na tohle napijeme!" Celia měla dojem, že v Li-lianině hlasu rozpoznala nádech závisti.
Až do konce roku šedesátého, a ještě začátkem příštího, měla Celia plné ruce práce se školením zástupců firmy Felding-Roth. Její nový šéf, ředitel doškolovacího střediska, se jmenoval Teddy Upshaw a byl předtím oblastním vedoucím odbytu v Kansas City. Když se jí představil, Celia ho hned poznala. Jemu patřila jedna z tváří, na nichž se zračila účast, když se chystala opustit sál v hotelu Waldorf Asto-ria.

Upshaw byl malý, dynamický a čilý, rychle hovořící muž, kterému táhlo na padesátku a prodával léky celý svůj život. Sršel energií, ustavičně byl v pohybu a při rozhovoru každou chvíli přikyvoval malou kulatou hlavou: vypadalo to jako poskakující míč. Našli ho, povýšili do vedoucích funkcí, patřil k nejlepším agentům a Celii se svěřil, že mu život obchodního cestujícího velice chybí, neboť se mu "lépe dýchalo", a dodal: "V naší branži nemusíš zkoušet různé triky, poněvadž většina doktorů ví o lécích velmi málo, takže když s nimi mluvíš otevřeně a získáš si jejich důvěru, prodáš jim, co jen chceš. Pouze na jedno nesmíš zapomínat – chovat se k nim jako k pánbíčkům. Každý z nich to očekává."
Když Celia, jednou večer v posteli, řekla Andrewovi o "pánbíčcích", její manžel se zasmál a řekl: "Tvému šéfovi to dobře zapaluje, Jen se nezapomeň tak chovat k doktorovi, kterého máš doma." (celia po něm hodila polštář a pak se chvíli kočkovali. A nakonec se spolu pomilovali. Andrew potom pohladil ženě vypouklé bříško a řekl: "Dávej pozor na toho malého a pamatuj si, pokud je tam žádné léky!"
Upozornil ji na to, už když čekala Lisu, a Celia odvětila: "V tom záměru zjevně neznáš kompromis."
"Uhodla jsi – neznám." Andrew zívl. "A teď popřej tvému domácímu pánbíčkovi trochu spánku."
Při jiné příležitosti řekl Teddy Upshaw Celii, že "špinavé obchodní léky" jsou "vyložená pitomost a zbytečné". Přesto však připustil, že jsou dosti rozšířené. "Nemysli si, ty a já nezabráníme agentům mluvit nepravdu. Ani u nás ne. Ale můžeme jim ukázat, že ten druhý způsob je rozumnější."
Upshaw souhlasil s Celií, že školení je nutné. On sám prakticky žádným neprošel a své znalosti – překvapující – získal během let, jako samouk.
Velmi dobře spolu vycházeli a rychle si rozdělili povinnosti. Celia připravovala program školení, k čemuž neměl Upshaw valnou chuť, a on je uváděl do praxe, v tom se naopak vyžíval.
Celia přišla také s novinkou. Kupříkladu inscenovala rozmluvy mezi agentem a lékařem, při čemž se agent snažil prodat některý z výrobků firmy Felding-Roth a lékař mu kladl těžké, někdy agresívní otázky. Lékaře představoval obvykle Teddy, Celia nebo jiný zkušený zástupce – občas se s Andrewovou pomocí podařilo I přemluvit skutečného lékaře, což dodávalo školení realitu. Tyto výstupy si časem získaly mezi účastníky školení značnou popularitu.
Všichni noví agenti absolvovali pětinedělní kurs, a ostatní, už déle zaměstnaní, chodili do ústředí v malých skupinách na desetidenní přeškolování. K všeobecnému úžasu starší, zkušenější agenti nejenom dobře spolupracovali, ale dychtili po nových poznatcích. Celia, která pravidelně přednášela, byla velice oblíbená. Dověděla se, že agenti, kteří se účastnili sjezdu ve Waldorfu, jí mezi sebou přezdívají Jana z Arku, protože – jak jí kdosi vysvětlil – "Johanku sice ne-upálili jako kacířku, ale moc k tomu nechybělo".
Když později, s časovým odstupem, přemýšlela o sjezdu, uvědomila si, jaké měla štěstí a jak si snadno mohla zmařit kariéru. Občas si položila otázku, zda by litovala, že kvůli svému kritickému vystoupení byla vykázána ze sjezdu a později propuštěna z práce – nebýt Sama Hawthornea, který se za ni postavil. Věřila, že ne. A také věřila, že stejnou nebojácnost prokáže i v budoucnu, ať už ji čekají jakékoli konflikty. Nyní však byla s výsledkem nadmíru spokojená.
Na novém místě přicházela často do styku se Samem Hawthornem. Teddy Upshaw ho sice o všem informoval, ale Sam si byl dobře vědom jejího cenného přínosu a osobně se zajímal o doškolovací kurs.
Vztahy s dr. Vincentem Lordem, ředitelem výzkumu, byly méně harmonické. Protože při školení potřebovali vědecké informace, museli často konzultovat s výzkumným oddělením. Dr. Lord se netajil tím, že to považuje za ztrátu času, ale odmítal přenést tuto povinnost na některého ze svých spolupracovníků. Při jedné potyčce s Celií prohlásil: "Camperdowna a ostatní se vám možná povedlo obalamutit, aby vám tady povolili malé království, mne však neoblafnete."
Celia se musela krotit, aby zachovala klid.
"To není moje království," odpověděla. "Nejsem ředitelka, pouze zástupkyně ředitele a nevím, jestli by se vám líbilo, aby lékaři byli nesprávně informováni jako doposud."
"Tak či onak," opáčil Lord a nevraživě se na ni podíval, "pochybuji, že byste ten rozdíl poznala."
Když se Upshawovi o tomto rozhovoru zmínila, pokrčil rameny a řekl: "Vince Lord je pěkný hajzl, ale ve svém oboru je eso. Chceš, abych promluvil se Samem, aby ho trochu setřel?"
"Ne," řekla zachmuřeně. "Zvládnu to sama."
Musela spolknout další urážky, ale také se při tom něčemu naučila a nakonec

uznala Lordovy schopnosti. Ačkoli byl pouze o sedm let starší než Celia – bylo mu šestatřicet – měl vynikající kvalifikaci. Promoval s vyznamenáním jako bakalář přírodních věd na Wisconsinské univerzitě, měl doktorát z chemie na Illinoiské univerzitě a byl členem několika významných vědeckých společností. Jako odborný asistent na Illinoiské univerzitě publikoval vědecká sdělení o vlastních význačných objevech – mimo jiné o perorální antikoncepci, která vedla k zlepšení pilulky k ochraně před početím. Jak se Celia dověděla, všeobecně se čekalo, že dr. Lord přijde s nějakým novým objevem, skutečně důležitým lékem. Ale během své úspěšné životní kariéry se Vincent Lord nenaučil vycházet s lidmi. Snad proto je starý mládenec, přemítala Celia, ač by mohl být svým strohým, asketickým způsobem pro ženy přitažlivý.
V úsilí zlepšit jejich vztahy mu navrhla tykání, což bylo u Felding--Rotha celkem běžné. Chladně ji odmítl. "Pro nás oba bude lépe, paní Jordanová, když budeme mít stále na mysli rozdíl v našem postavení."
Celia vycítila, že antipatie, zrozená při jejich prvním setkání před půldruhým rokem, zůstane trvalá. Ale navzdory tomu – díky Celiině houževnatosti – byl příspěvek výzkumného oddělení ke školení agentů velice významný.
Celiin plán zvýšit úroveň agentážní činnosti se však nepodařilo úplně prosadit v podobě, v jaké jej navrhovala. Chtěla vybudovat informační systém s namátkovými kontrolami zástupců prostřednictvím důvěryhodných dotazníků. Dotazníky by z ústředí zasílali lékařům, které agenti navštívili, a lékaři by je vyplněné vraceli. Tento návrh se dostal na stůl až k prezidentovi společnosti, kde ho zamítli.
Celia také požadovala, aby se stížnosti lékařů na agenty postupovaly školicímu středisku, kde by je evidovali. Z vlastní zkušenosti věděla, že takové dopisy firma dostává, ale nikdo z podniku se nepřiznal, že by je někdy viděl. Podle všeho byly zahrabané v nějakém archívu, a pokud vůbec k nějaké nápravě došlo, zůstala dobře utajená. Ale i tato žádost byla zamítnuta.
"Jsou věci, o kterých ti nahoře nechtějí vědět," vysvětloval jí Teddy Upshaw trpělivě. "Některé z nich jsi změnila, když jsi na našem sjezdu stala a nazvala je pravým jménem. Vytáhla jsi je na denní světlo. Sam se za tebe vzal a šéfové museli z toho nějak vybruslit. Ale nesmíš hnát věci příliš daleko."
Jeho slova zněla přesně tak jako rada, kterou jí dal Sam Hawthorne před vystoupením ve Waldorfu. "Jednoho dne zasáhne federální vláda a poručí nám, co máme dělat," pravila Celia.
"To už jsi říkala," přitakal Upshaw, "a máš patrně pravdu. Asi to jinak nepůjde." A při tom předběžně zůstalo.
Léky a farmaceutický průmysl připoutaly k sobě pozornost i na jiných místech. Téma farmaceutických výrobců bylo roku 1960 v novinách na denním pořádku a většinou se o něm psalo nepříznivě. Výslechy senátního výboru, kterému předsedal senátor Kefauver, byly zlatým dolem pro zpravodaje a neustálým trápením pro firmy jako Felding-Roth. O jedno i druhé se značnou měrou zasloužila obratná režie senátora a jeho spolupracovníků.
Jako při všech podobných kongresních vyšetřováních, kladl se na politickou stranu věci velký důraz. Linie byla ovšem už předem stanovena. Jak napsal washingtonský reportér Douglas Cater: "Z apriorních předpokladů... se dochází k předem stanoveným závěrům." Kromě toho se Estes Kefauver a jeho přísedící nemohli nabažit svého jména v titulcích novin, a proto jejich výroky měly jednostranný charakter. Velikým mistrem na ně byl právě senátor. Se senzačním obviněním vyrukoval obvykle krátce předtím, než reportéři museli opustit zasedací síň, aby stihli uzávěrku – o půl dvanácté pro večerní vydání, o půl páté pro raníky. Tak se stávalo, že tato obvinění se vyvracela, když zpravodajové už nebyli přítomni.
I tak vyšli najevo některé nechutné skutečnosti. Veřejnost se dověděla o předřazování léků, o tajných dohodách výrobců při stanovení ceny léčiv, o nezákonných postupech při nabídkách na státní objednávky a o dezinformující propagaci, určené lékařům, v níž se minimalizovaly či ignorovaly nebezpečné vedlejší účinky, o postupném pronikání farmaceutických společností do Federálního úřadu pro kontrolu potravin a léčiv a o 287 tisících dolarů, které přijal vysoký úředník UPL jako "odměnu" od jedné farmaceutické firmy.
Na tyto některé praktiky se zaměřily novinové titulky, i když je třeba říct, že často jednostranně.
SENÁTOŘI ODHALILI PŘEDŘAZOVÁNÍ LÉKŮ O 1,118%
Washington Evening Star
SENÁTNÍ VÝBOR ZJISTIL ZDRAŽENÍ LÉKŮ AŽ O 1,079%
New York Times ŠKODLIVÉ ÚČINKY LÉČIV
Miami Herald TRANKVILIZÉRY PŘINÁŠEJÍ VYSOKÉ
ZISKY Chlorpromazin šestkrát dražší v USA než v Paříži

New York Times
Dokázalo se, že léky, vyvinuté a vyráběné v zahraničí, jsou v těchto státech mnohem levnější než ve Spojených státech. Bylo zdůrazněno, jak je to absurdní, protože americkým firmám, které je v USA uvádějí na trh, nevznikají žádné náklady s výzkumem a vývojem.
Ve francouzských lékárnách stojí kupříkladu 50 tabletek chlorpro-mazinu 51 centů, zatímco v USA zákazník zaplatí tři dolary a tři centy. Podobně, byla americká cena reserpinu trojnásobně vyšší než v Evropě, kde tento lék vyvinuli. Další podivnou nesrovnalostí bylo, že penicilín americké výroby se v Mexiku prodával za dvě třetiny jeho domácí maloobchodní ceny. Soudilo se, že tyto a jiné americké ceny farmak jsou tak vysoké proto, že výrobci se na nich nezákonně dohodli.
KONTROLA POTRAVIN PRO ZVÍŘATA PŘÍSNĚJŠÍ NEŽ KONTROLA LÉČIV
Los Angeles Times
PROJEV PRACOVNÍKA UPL
UPRAVIL REKLAMNÍ TEXTAŘ
Slogan farmaceutické firmy zapracoval do přednášky
New York Times
Ze svědeckých výpovědí vyšlo najevo, že projev, který měl jistý vedoucí pracovník Federálního úřadu pro kontrolu potravin a léčiv na mezinárodním sympoziu o antibiotikách, zaslali předtím ke schválení farmaceutické firmě Prizer. Pracovník propagačního oddělení za-sáhl do textu, aby jenom tak mimochodem pochválil signamycin, je-ich výrobek. Potom firma Prizer koupila 260000 separátů projevu i rozšiřovala jej jako doporučení UPL.
Nepříznivé titulky v celostátních i místních novinách pokračovaly i k nim přibývaly komentáře v rozhlase a televizi.
"Letos se opravdu nemohu chlubit tím, kde jsem zaměstnána," charakterizovala Celia situaci v rozhovoru s Andrewem začátkem prosince.
Byla na mateřské dovolené, neboť se jim koncem října narodilo druhé dítě, přesně podle Celiina plánu. Jak předpověděl Andrew, byl to chlapec. Dali mu jméno Bruce.
Oběma odpadlo mnoho starostí, neboť před několika měsíci přišla k dětem mladá Angličanka Winnie Augustová. Sehnal ji Andrew prostřednictvím jakési agentury, která inzerovala v lékařských časopisech. Devatenáctiletá Winnie u nich i bydlela. Předtím pracovala v Londýně jako prodavačka a, jak sama řekla, přála si udělat si pracovní dovolenou, aby poznala, co ti Amíci jsou vůbec zač, a pak možná vypadnout na pár let dolů k protinožcům. Byla veselá, šikovná, a k Andrewově velké radosti dokázala bleskově vykouzlit snídani. "To je cvik. Doma jsem je dělala mamce," vysvětlila, když ji pochválil. Winnie měla také ráda děti a Lisa ji zbožňovala. Andrew s Celií doufali, že nadlouho odloží odjezd do Austrálie.
Koncem roku 1960 zaujala Celiinu pozornost ještě jedna událost. Německé sedativum thalidomid, které se v USA a Kanadě mělo prodávat pod názvem kevadon, bylo předloženo UPL ke schválení. Podle odborných farmaceutických časopisů firma Merrell, která zakoupila licenci pro Severní Ameriku, měla s thalidomidem - kevadonem rozsáhlé plány, neboť byla přesvědčená, že se tento lék bude prodávat v USA stejně dobře jako v Evropě. Naléhala na UPL, aby preparát co nejrychleji schválil. Nadšení agenti mezitím rozdali vzorky – oficiálně "na zkušební účely", ale ve skutečnosti bez omezení – více než jednomu tisíci lékařů.
Tato zpráva připomněla Celii rozhovor se Samem Hawthornem před osmi měsíci, když se Sam zmínil o kritice některých pracovníků Felding-Rotha, kteří byli nespokojeni, že se na Celiin návrh thalidomid zkoušel pouze na starých lidech a posléze jej zamítli. Celia chvilku uvažovala, zda jí to ještě vyčítají, ale potom jenom mávla rukou.
Měla jiné starosti.
Nastoupila znovu do zaměstnání už uprostřed prosince, mnohem dříve než po Lisině narození. Ve školícím středisku nastaly totiž rušné časy. Firma se rozšiřovala a přijala dalších sto agentů – a na Celiino naléhání také agentky – ač jenom půl tuctu. K jejímu rozhodnutí přispělo i celonárodní nadšení. V listopadu zvolili Johna F. Kennedyho prezidentem Spojených států a všechno nasvědčovalo tomu – alespoň podle jeho projevů – že začíná nová éra, podnětná a tvořivá.
"Chci být u toho," vysvětlila Celia Andrewovi. "Všude se mluví o novém začátku a dějinné chvíli, všude slyšíš, že Amerika bude patřit mladým a odpovědným. Chci být součástí toho procesu, a proto se vracím do práce."
"Hra," přisvědčil Andrew téměř lhostejně, což bylo u něho neobvyklé. Pak jako by si to uvědomil, dodal: "Souhlasím." Ale myšlenkami byl jinde, obíral se vlastním problémem.
Týkal se dr. Noaha Townsenda, Andrewova staršího partnera a respektovaného,

šéflékaře nemocnice sv. Bedea. Andrew totiž přišel na něco vrcholně nepříjemného, což zpochybňovalo Townsendovo oprávnění vykonávat lékařskou praxi. Dr. Townsend byl narkoman.
Osmapadesátiletý Noah Townsend dlouhá léta ztělesňoval typ zkušeného, po všech stránkách stoprocentního lékaře- Byl svědomitý a každého pacienta, ať bohatého nebo chudého, vyšetřoval starostlivě. Vypadal důstojně a vždycky se choval zdvořile a uhlazeně. Díky tomu si vybudoval dobře zavedenou praxi a získal pacienty, kteří ho měli rádi a vraceli se k němu – měli k tomu dobrý důvod, poněvadž u něho byli v nejlepších rukou. Měl pozoruhodně vyvinuté diagnostické schopnosti. Jeho žena Hilda se svěřila Andrewovi: "Byli jsme s Noahem na večírku a on se podíval na nějakého naprosto cizího člověka opodál. Tiše mi řekl: Tamten muž je vážně nemocný a neví o tom. Anebo jindy zas: Tamta žena – nevím, jak se jmenuje, zemře za půl roku. A vždycky měl pravdu. Vždycky!"
Townsendovi pacienti si to rovněž mysleli. Někteří z nich ho nazývali "zázračným lékařem" a vyprávěli si o jeho přesných diagnózách anekdoty. Pacient mu z Afriky přinesl masku kmenového kouzelníka, kterou si Townsend hrdě umístil na stěnu v ordinaci. .
Také Andrew si vážil schopností staršího kolegy. "Vyvinula se mezi nimi upřímná náklonnost už i proto, že se Townsend v každém ohledu choval ke svému mladšímu kolegovi velice velkodušně.
Noah Townsend vzbuzoval v Andrewovi úctu také proto, že systematicky studoval odbornou literaturu, aby udržel krok s nejnovějším vývojem, což mnozí lékaři jeho věku zanedbávají. Ale Andrew si v posledních měsících povšiml, že Townsend měl občas roztěkaný pohled a mluvil nezřetelně. A vzpomínal si, že byl na začátku roku několikrát svědkem jeho podivného chování. Andrewa to znepokojovalo, ale vysvětloval si to stresem a únavou, neboť byli zavaleni prací.
A před měsícem – stalo se to jednoho listopadového odpoledne, které znamenalo pro Andrewa počátek mučivého hledání východiska – se onen nepokoj a neurčité podezření změnily v jistotu.
Andrew chtěl s Townsendem projednat rozvrh volných dnů, kdy se navzájem zastupovali. Když se přesvědčil, že Noah nemá v ordinaci žádného pacienta, zaťukal na dveře a bez váhání vstoupil. Oba to tak dělávali.
Townsend stál k Andrewovi zády a prudce se otočil. V tom chvatu už nestačil skrýt hromádku tablet a kapslí, které držel v dlani. Ale ani potom by Andrew nepojal podezření, kdyby se jeho starší kolega choval normálně. Jenomže Townsend zrudl rozpaky a s předstíranou nenuceností nacpal tablety do úst a zapil je douškem vody.
Nemohl si nepovšimnout, jak to na Andrewa zapůsobilo, ale pokusil se celou záležitost bagatelizovat. "Tak jsi mě přistihl, jak si dávám do nosu... Co na tom, občas si něco dopřeju. Přece víš, že jsem měl v poslední době práce nad hlavu... Ale nevymkne se mi to t rukou, jen žádný strach, kamaráde... Jsem starý kozák, moc dobře se v těchto věcech vyznám, než aby mi to ublížilo... Moc dobře." Townsend se zasmál, jeho smích však zněl strojeně. "Takže žádné strachy, Andrewe, vím, kdy mám přestat."
Toto vysvětlení však Andrewa nepřesvědčilo. A ještě méně přesvědčivá byla Townsendova špatná artikulace řeči, která prozrazovala, že tabletky, co Noah Townsend právě spolykal, nebyly toho dne první.
"Co sis vzal?" zeptal se Andrew úsečně.
Opět ten falešný smích. "No, jen pár dexedrinů, nějaký pereodan a na vylepšení chuti jsem přidal darvon... Andrewe, sakra, co na tom záleží?" Potom, s nádechem bojovnosti, dodal: "Říkal jsem ti, že se mi to nevymkne z rukou. Proč jsi za mnou přišel?"
Andrewovi vířilo v hlavě, když se zmínil o volných dnech – problému, který mu nyní připadal jako nicotný. Domluvili se a Andrew se co nejrychleji vytratil. Chtěl být sám, aby mohl přemýšlet.
Zhrozil se nad takovým množstvím drog – Noah docela nenuceně spolykal tucet, možná i patnáct různých tabletek a kapslí. Svědomitý lékař by nepředepsal stimulující prostředky a sedativa – tedy látky, které mají opačný účinek – v této kombinaci. Andrew nebyl sice odborník na toxikomanii, ale věděl, že nenucenost, s jakou Noah užil takové množství drog, nasvědčovala, že se dal na cestu narkomana, čili že je na drogu nastaven. Vždyť léky, které jsou na předpis, když se berou bez rozmyslu, jak to očividně dělá Noah, mohou být právě tak nebezpečné a ničivé jako drogy protizákonně prodávané na ulici.
Co dělat? Andrew došel k závěru, že se musí s tímto problémem lépe obeznámit. V následujících dvou týdnech proseděl každou volnou chvíli v lékařských knihovnách. V nemocnici sv. Bedea ji měli malou, ale věděl o další v Newarku. V obou našel zprávy o lékařích, kteří se stali závislí na drogách. Když je

prostudoval, první, co tlouklo do očí, byla společná podstata problému a jeho rozšířenost. AMA – Sdružení amerických lékařů odhadovalo, že je asi pět procent všech lékařů "narušeno" v důsledku požívání drog, alkoholu a příbuzných látek. Jestliže Sdružení připouští tak alarmující vysoké procento, uvažoval Andrew, skutečné číslo bude jistě vyšší. Na tom se shodovaly i další odhady, kolem deseti, některé až kolem patnácti procent.
K jednomu závěru však dospěli všichni pozorovatelé – že se lékaři dostávají do potíží, poněvadž projevují nadměrnou sebedůvěru. Byli přesvědčeni, že o drogách vědí dost, aby je mohli užívatbez nebezpečí návyku. Ale téměř vždycky se mýlili. Townsendova slova: "...jen žádný strach... moc dobře se v těch věcech vyznám, než aby mi to ublížilo... vím, kdy mám přestat," jako by byla tklivou ozvěnou článků, které Andrew četl.
Takto se názorně projevilo, jak se z lékařů stávají "úspěšní" toxi-komani, neboť mohou dlouho tajit svůj stav, protože se snadno dostávají k drogám. Jak snadno, to Andrew sám dobře věděl. Hovořil o tom s Celií – lékaři mohli získat gratis vzorky jakéhokoli léku prakticky neomezeně, stačilo si o něj říct agentovi.
Sice se styděl, ale v duchu si říkal, že je to nutné, když vstoupil do lownsendovy ordinace, aby si prohlédl skříň s léky. Počkal, až Townsend odjede do nemocnice na velkou vizitu.
Skříň měla být uzamčená, ale nebyla. Byla nacpaná k prasknutí, vrchovatě naplněna léky ještě v původních baleních od výrobce, včetně narkotik, kterých tam bylo velké množství – mezi nimi také ty, které uvedl Townsend, když ho Andrew překvapil.
Některé z těchto léčiv měl v ordinaci i Andrew. Vzorky léků, které pravidelně předepisoval a někdy je i dával pacientům, o nichž věděl, že jsou ve finanční tísni. Ale v porovnání s tím, co tady našel, byly jeho zásoby směšně malé. Kromě toho, Andrew nikdy z bezpečnostních důvodů nehromadil narkotika.
Tiše si hvízdl. Jak jen může být Townsend tak neopatrný? Jak to, že udržel své tajemství tak dlouho? A jak vůbec dokázal užívat narkotika, aby se mu to nevymklo z rukou? Na tyto otázky nebylo snadné odpovědět.
Andrew byl hluboce znepokojen ještě něčím jiným. Nenašel při studiu materiálů o lékařích toxikomanech jedinou zmínku o nějakém komplexním programu na ochranu jejich pacientů.
Lékařský stav tento problém ignoroval, kde se jen dalo, a kde se to nedalo, obestřel ho rouškou tajemství a semknul řady. Jak se zdálo, neoznámil žádný lékař svého kolegu narkomana. A že by některý přišel o oprávnění provozovat praxi, poněvadž je závislý na drogách, o tom nebyl jediný záznam.
A ještě jedna otázka se mu neodbytně vracela. Co bude s pacienty Noaha Townsenda, kteří jsou do jisté míry také jeho, Andrewovými pacienty, neboť mají společnou praxi a navzájem se zastupují. Hrozí jim nebezpečí? Townsend se sice choval normálně a doposud se nedopustil chyby, pokud bylo Andrewovi známo – ale jak dlouho může tento stav pokračovat? Je možné se na to spolehnout? Nezmýlí se jednoho dne Noah při stanovení diagnózy? Nepřehlédne důležitý symptom, který by mu neměl uniknout? A co jeho odpovědnost šéf-lékaře v nemocnici sv. Bedea?
Čím déle Andrew uvažoval, tím víc otázek vyvstávalo a tím obtížnější bylo na ně odpovědět.
Posléze se svěřil se svým problémem Celii.
Bylo to navečer, krátce před vánočními svátky. Byli doma a zdobili stromek, vzrušená Lisa jim při tom pomáhala. Ta si poprvé uvědomovala "jánoce", jak jim říkala, a všichni tři z toho měli radost. Když se jí od vzrušení a únavy už klížila víčka, odnesl Andrew dcerušku do postýlky. Potom se ještě nakrátko zastavil v sousední ložnici, kde zdravě spal v kolébce malý Bruce. Když se vrátil do obýváku, Celia už připravila skotskou se sodovkou. "Udělala jsem ostrou," řekla, když mu podávala sklenici. "Vidím, že ji potřebuješ."
Tázavě na ni pohlédl. "Díky Lise ses teď večer uvolnil," vysvětlovala. "Takového tě už pár neděl nepamatuju. Něco tě trápí, viď?"
"Je to na mně moc vidět?" otázal se překvapeně.
"Miláčku, už jsme čtyři roky svoji."
"Byly to nejkrásnější čtyři roky v mém životě," pravil vroucně. Upíjel skotskou, díval se na stromek a Celia mlčky čekala. Nakonec Andrew přerušil ticho. "Když to bylo tak nápadné, proč ses mě nezeptala, co mi dělá těžkou hlavu?"
"Věděla jsem, že mi to povíš sám, až nadejde čas." Celia usrkla ze svého daiquiri. "Chceš mi to říct? Teď?"
"Ano," odvětil zamyšleně. "Myslím, že to nejde déle odkládat."
"Panebože!" zašeptala Celia, když domluvil. "Panebože!"
"Takže chápeš, proč jsem se celou tu dobu zrovna nerozplýval radostí. Měl jsem k tomu dobrý důvod."
Přistoupila k němu a objala ho. "Ach, můj ubohý Andrewe! Jaké velké břímě tě

tížilo! Neměla jsem o tom potuchy! Je mi tě líto."
"Spíš bys měla litovat Noaha."
"Je mi ho líto, opravdu. Ale jsem tvá žena, Andrewe, a pro mne znamenáš nejvíc ty. Nechci, nedovolím, aby ses dále takhle trápil!"
"Tak mi poraď, co mám dělat," odvětil stroze.
"Vím, co máš udělat." Celia se vymanila z objetí a podívala se mu do očí. "Andrewe, musíš to někomu povědět. Nejenom mně, ale ještě jinému."
"Kupříkladu komu?"
"Není ti to jasné? Někomu z nemocnice – někomu, kdo má pravomoc podniknout nějaké kroky a zároveň Noahovi pomůže."
"Ne, Celie, to nemohu. Když to udělám, hned se to roznese i mimo nemocnici. Přivedl bych Noaha do lidských řečí, byl by znemožněn a odvolali by ho z funkce šéflékaře. A bůhví, co by se stalo s jeho oprávněním. Tak či onak, zlomilo by ho to. Ne, to nemohu udělat, prostě nemohu."
"Co tedy navrhuješ?"
"To bych také rád věděl," odvětil zasmušile.
"Chci ti pomoct," prohlásila Celia. "Myslím to opravdu vážně a mám nápad."
"Doufám, že lepší než ten první."
"Ani ten nebyl špatný. Když už nechceš mluvit o Noahovi konkrétně, můžeš o něm hovořit čistě teoreticky, jako o problému. Sondovat půdu. Prodebatovat to všeobecně. Zjistit, jak se v nemocnici na to dívají."
"A máš někoho na mysli?"
"Proč nejít rovnou za správcem?"
"Za Lenem Sweetingem? Nevím, opravdu nevím." Andrew se zamyšleně prošel po pokoji a potom se zastavil u vánočního stromku. "No, v každém případě si to nechám projít hlavou. Díky!"
"Doufám, že jste s Celií prožili příjemné vánoce," uvítal ho Leonard Sweeting.
"Ano," přitakal Andrew.
Byli ve správcově kanceláři v nemocnici za zavřenými dveřmi. Sweeting seděl za stolem a Andrew na židli naproti němu.
Správce, bývalý právník, byl vysoký, štíhlý muž, který by se postavou výborně hodil za basketbalistu, věnoval se však nezvyklé sportovní zálibě – házení podkov a už několikrát získal mistrovský titul. Občas říkával, že to bylo snazší, než přimět lékaře, aby s něčím souhlasili. Nastoupil v nemocnici, když mu bylo třicet a nyní, s padesátkou na krku, se zdálo, že se vyzná v medicíně neméně dobře než lékaři. Andrew ho lépe poznal před čtyřmi lety, když úspěšně vyléčil lotromycínem Mary Roweovou, a velice si ho vážil.
Správce měl mohutné, husté obočí, které mu při řeči poskakovalo jako vibrující kartáčky. "Říkal jsi, že máš nějaký problém, Andrewe, a potřebuješ, abych ti poradil."
"Ten problém vlastně má můj přítel, lékař na Floridě," lhal Andrew. "Pracuje v nemocnici a odhalil něco, s čím si neví rady. Požádal mě proto, abych zjistil, jak bychom my řešili podobnou situaci."
"Oč tedy jde?"
"O narkotika." Andrew nastínil pomyslnou situaci, podobnou jeho, ale dal si pozor, aby shoda nebyla příliš nápadná.
Při vyprávění vycítil, jak Sweeting zostražitěl, přátelský výraz se mu vytratil z očí. Svraštil čelo a nakonec se rázně zvedl.
"Andrewe, mám dost vlastních problémů a nemohu se zabývat ještě jinými nemocnicemi. Vyřiď svému příteli, aby byl velice, velice opatrný. To je moje rada. Pohybuje se na nebezpečné půdě, především pokud jde o vznesení obvinění proti lékaři. A nyní mě omluv..."
On to ví! Bleskově pochopil, že Len Sweeting dobře ví, o kom a o čem Andrew mluvil, na vymyšlenou historku o příteli z Floridy Sweeting nenaletěl. Bůhví, jak se to dověděl, pomyslel si Andrew, ale ví o tom už déle než já. A nechce si kvůli tomu pálit prsty. Bylo jasné, že správce touží, aby Andrew z jeho kanceláře co nejdřív vypadl.
A ještě něco. Jestli o tom ví Sweeting, nepochybně o tom vědí i jiní v nemocnici, Noahovi kolegové, šéfové oddělení, služebně starší než Andrew. Ale oni, oni s tím nic nedělají.
Andrew vstal. Připadal si jako naivka a hlupák. Len Sweeting, opět přátelský, ho doprovázel ke dveřím a dokonce mu položil ruku na rameno.
"Promiň, že tě takhle vyhazuji, ale čekám důležitou návštěvu–přijde pár štědrých příznivců nemocnice, od nichž očekáváme několik miliónů dolarů. Sám dobře víš, jak ty peníze potřebujeme. Mimochodem, také tvůj šéf bude při tom. Noah je pro nás nesmírně důležitý při získávání financí. S kdekým se zná a všichni ho mají rádi. Někdy si kladu otázku, jak by nemocnice vůbec fungovala bez našeho doktora Townsenda."

Takhle tedy se věci mají! Naprosto srozumitelně a jednoznačně řečeno. Ruce pryč od Noaha Townsenda! Má styky a bohaté přátele, proto je pro nemocnici sv. Bedea strašně důležitý a nelze připustit, aby byl zapleten do nějakého skandálu. Zaretušujeme to, kamarádi, tvařme se, že žádný problém neexistuje a všechno bude v pořádku.
A kdyby Andrew někde vykládal, co mu správce nemocnice naznačil, ten by jejich rozhovor popřel, anebo prohlásil, že si jej Andrew chybně vyložil.
Andrew, po zralém uvážení, dospěl nakonec k závěru, že může udělat pouze to, co všichni ostatní – totiž nic. Rozhodl se, že od této chvíle bude držet Noaha Townsenda na očích a učiní všechno pro to, aby jeho praxe a pacienti nedoplatili na Noahovu nepozornost.
Když doma Celii vyprávěl, co se stalo a jak se rozhodl, manželka na něm utkvěla zpytavým pohledem. "Rozhodl ses a chápu, co tě k tomu vedlo. Ale přesto si myslím, že toho jednou můžeš litovat."
Vincent Lord, vedoucí výzkumného oddělení firmy Felding-Roth, byl osobností komplikovanou – a kdo by chtěl být nezdvořilý, mohl by o něm říct, že je zmatkař. Jeden z kolegů ho ironicky charakterizoval: "Vince se chová, jako kdyby jeho pýcha neustále vířila v od-středivce, a on nevěděl, co se z toho vyklube – anebo co chce, aby z toho vzniklo."
Toto hodnocení bylo samo o sobě paradoxní. Doktor Lord dosáhl v relativně mladém věku, jako šestatřicetiletý, vrcholů, o nichž mnozí sní, ale jenom málokomu se na ně podaří vystoupit. Ale tato skutečnost ho zneklidňovala a kladl si otázku, zdali ho čeká ještě něco významnějšího.
O dr. Lordovi se dalo říct také to, že kdyby v životě nezažil žádná zklamání, určitě by si je vymyslel. A některá z jeho zklamání byla spíš iluzorní nežli skutečná.
Kromě jiného trpěl tím, že se netěší vážnosti, jakou by si podle vlastního názoru zasluhoval v akademických kruzích, které hleděly na vědce ve farmaceutickém průmyslu svrchu, neboť je považovaly – mnohdy neprávem – za druhořadé.
Ovšem Vincent Lord se sám z vlastní vůle před třemi roky rozhodl odejít z místa odborného asistenta na Illinoiské univerzitě a nastoupit do výroby u Felding-Rotha. K tomuto rozhodnutí ho přimělo zklamání a hněv, které v něm vzbudila univerzita, a ten hněv v něm doutnal dodnes, třebaže se časem změnil v zatrpklost.
A proto si někdy hořce kladl otázku, zda se neukvapil, zda bylo rozumné odejít z akademické půdy. Stal by se mezinárodně uznávaným vědcem, kdyby byl zůstal, anebo aspoň přešel najinou univerzitu?
Všechno začalo před deseti lety, roku 1954. Tehdy byl Vincent Lord na Illinoiské univerzitě jako doktor přírodních věd. Jeho disertace z oboru organické chemie byla vynikající. Na chemické fakultě v Cam-paign-Urbane, uznávané za jednu z nejlepších na světě, patřil Lord k nejnadanějším studentům.
Jeho zevnějšek odpovídal představě vědce. Měl hubený, citlivý, jemně tvarovaný a svým způsobem příjemný obličej. Méně přitažlivé bylo, že se jen málokdy usmál a často ustaraně chmuřil čelo. Měl slabý zrak, zjevně od let intenzivního studia a nosil brýle bez obroučeк, za kterými ostražitě, ba podezíravě, vyhlížely tmavozelené oči – to nejvýraznější, co na něm bylo. Byl vysoký a štíhlý, už proto, že jídlo ho moc nezajímalo. Jíst považoval za ztrátu času a jedl jen proto, že si to tělo vyžadovalo. Ženy, které mají rády nervní muže, přitahoval. Muži se ve vztahu k němu dělili na dvě skupiny – buď si jej oblíbili, nebo k němu cítili averzi.
Jeho oborem byly steroidy, mužské a ženské hormony – testos-teron, estrogen, progesteron – které ovlivňují plodnost, sexuální aktivitu. V padesátých letech, kdy se začínalo s antikoncepční pilulkou, se na steroidy soustředil zájem vědeckých i komerčních kruhů.
Po získání doktorátu a úspěšné práci na syntéze steroidů bylo logické, že dr. Lord nastoupí dvouleté aspirantské stipendium na Illinoiské univerzitě. Univerzita mu vyšla vstříc, finanční prostředky pro postgraduální výzkum poskytla vládní agentura a dva roky uplynuly ve znamení vědeckých úspěchů a bez větších osobních problémů. Tyto problémy vyplývaly z Lordova zvyku, ba téměř posedlosti, ustavičně se v duchu ohlížet a ptát se: Udělal jsem to jediné správné?
Přemítal, zda se nedopustil chyby, že zůstal "doma" na Illinoiské univerzitě. Neměl odjet do Evropy? Nezískal by tam mnohem komplexnější vzdělání? Podobné, většinou zbytečné otázky se množily. Lord se stal zádumčivý a popudlivý a tyto povahové vlastnosti od něho odradily během času všechny přátele.
Na druhé straně – to byla další barva paradoxního spektra člověka jménem Lord – si vysoce cenil sebe a svou práci, což bylo plně oprávněné. Proto ho

nepřekvapilo, když mu koncem dvouletého postgraduálního studia nabídla Illinoiská univerzita místo odborného asistenta. Přijal je – a zase zůstal "doma". A po čase opět začal hloubat nad tímto svým rozhodnutím a nanovo si kladl mučivé otázky.
Kdyby mu nějaká nadpřirozená bytost nahlédla do duše, zjevně by se udiveně zeptala: Proč jen?
Během jeho působení jako docenta vzrostla Lordova pověst odborníka na steroidy nejen na Illinoiské univerzitě, ale také daleko za jinými hranicemi. Za čtyři roky publikoval patnáct vědeckých sdělení, některé z nich v prestižních odborných časopisech jako Journal ofthe American Chemical Society a Journal of Biological Chemistry. Byl to podivuhodný výkon, když uvážíme, jak nízko stál na akademickém žebříčku.
A právě to dr. Lorda popuzovalo, a jak čas míjel, přivádělo ho to k zuřivosti. V uzavřeném akademickém a vědeckém světě bývá povýšení málokdy rychlé, naopak je pravidlem, že téměř vždycky k němu dochází bolestně pomalu. Nejbližším stupněm, který mohl Vincent Lord dosáhnout, byla mimořádná profesura – titul, který se rovnal vavřínovému věnci či celoživotnímu finančnímu zabezpečení, ať už na to hledíme jakkoli. A tento titul také znamenal: Dokázals to, patříš k aka-demické elitě. To ti už nikdo nemůže vzít. V práci máš volné ruce a seshora jen málokdy někdo zasáhne. Dospěl jsi k cíli.
Vincent Lord prahl po tomto povýšení. A chtěl ho hned. Ne teprve po dvou létech, jak by normálně musel čekat.
A tak se rozhodl – a divil se, proč na ten nápad nepřišel už! dřív – že to jmenování trochu popožene. Při jeho věhlasu to půjde, jako lusknout prsty, jde o pouhou formalitu, říkal si v duchu. Sebevědomě sestavil bibliografii, telefonicky si na další týden dohodl schůzku s děkanem a bibliografii mu poslal.
Děkan Robert Harris byl malý, vrásčitý mužík, ale moudrý člověk,! tak moudrý, že nejednou zapochyboval o svých schopnostech sokratovsky rozhodovat, což se od něho jako děkana často vyžadovalo.] Byl vědcem z hloubi duše, stále ještě měl svou malou laboratoř a několikrát do roka se zúčastňoval vědeckých konferencí.Většinu pracovního času mu však zabrala správa chemické fakulty.
Toho březnového dopoledne roku 1957 seděl děkan Harris ve své pracovně, listoval v bibliografii dr. Vincenta Lorda a přemýšlel, proč mu ji poslal. Takový náladový a nevypočitatelný člověk jako Lord k tomu mohl mít tucet důvodů. Inu, záhy se to dozví. Autor této bibliografie se měl k němu dostavit za patnáct minut.
Zaklapl objemný fascikl, který pečlivě od začátku do konce pročítal – děkan byl svým založením svědomitý – zaklonil se v křesle a zamyslel se nad fakty i nad osobními pocity ve vztahu k Vincentu Lordovi.
Nesporně, má schopnosti vlastní géniům. Kdyby to děkan nevěděl už předtím, pochopil by to z vědeckých sdělení a pochvalných recenzí, které před chvílí dočetl. Vincent Lord mohl dosáhnout ve svém oboru výšin Parnasu a patrně na ně i vystoupí. S troškou štěstí, které potřebují vědci tak jako jiní smrtelníci, učiní nějaký skvělý objev, kterým proslaví nejen sebe, ale také Illinoiskou univerzitu. Všechno se zdálo v pořádku, všude svítila zelená. Ale přesto...
Děkan Harris míval občas z dr. Vincenta Lorda nepříjemný, tísnivý pocit. Důvodem nebyla Lordova povaha, ta mnohdy kráčí ruku v ruce s mimořádnou bystrostí, a takové spojení by se dalo tolerovat. Děkan si povzdychl. Každá univerzita je kotlem, kde vře žárlivost a řevnivost, často si kvůli bezvýznamným věcem vjedou nasupení vědátoři do vlasů.
Jenže tady šlo o něco víc – a tato otázka se vynořila už v minulosti a nedávno se dostala na přetřes znovu. Zněla: Neleží někde hluboko ve Vincentu Lordovi zárodek intelektuální, a tedy i vědecké nečestnosti?
Bylo to před čtyřmi lety – Lord tehdy působil první rok jako odborný asistent – co napsal vědecké sdělení o sérii experimentů, kterými měl, podle jeho slov, dosáhnout mimořádných výsledků, práce měla být zanedlouho publikována, když jeho kolega z Illinoiské univerzity oznámil, že opakoval Lordem popsané experimenty, ale dosáhl odlišných výsledků.
Všechno prověřili a ukázalo se, že Vincent Lord se dopustil chyb. Tyto chyby vyplývaly zřejmě z nesprávné interpretace. Lord studii přepsal a později uveřejnil. Ovšem nevzbudila takový rozruch, jaký by vyvolaly původní výsledky – kdyby byly správné.
Samo o sobě nešlo o nic závažného. To, co se stalo dr. Lordovi, přihodilo se i nejlepším vědcům. Jsme lidé chybující. Jenže, jakmile vědec přijde na svůj omyl, je celkem běžné a v souladu s etikou, aby to oznámil a publikovanou zprávu opravil.
Jenomže Lord, to byl jiný případ. Podle toho, jak reagoval, pojali jeho kolegové podezření, že o chybě věděl, když svou práci psal, ale mlčel a doufal, že na ni

nikdo nepřijde.
Nějaký čas se na univerzitě ozývaly hlasy o morálce a etice. Potom však Lord učinil několik nesporných a všeobecně uznávaných objevů, takže šum utichl. Zdálo se, že se na tuto nepříjemnou událost zapomnělo.
Děkan Harris ji také téměř pustil z hlavy. Až rozhovor před dvěma týdny, na vědecké konferenci, která se konala v San Francisku, ji opět připomněl.
"Poslyš, Bobby," řekl Harrisovi profesor ze Stanfordské univerzity, jeho dlouholetý přítel, jednoho večera, když spolu seděli u drinku, "být tebou, dal bych si na toho vašeho Lorda dobrý pozor. Zjistili jsme u nás, že dva jeho nejnovější experimenty se nedají opakovat. Syntézy jsou v pořádku, ale tak skvělých výsledků, jak tvrdí, jsme nedosáhli."
Harris chtěl slyšet další podrobnosti a profesor dodal: "Neříkám, že se dopustil podvodu. Všichni víme, že něco umí. Ale přikláníme se k názoru, že je mladý, má naspěch a nerozvážně se žene dopředu. ()ba víme, co to může znamenat, Bobby – tu a tam se řízne zatáčka, data se interpretují tak, aby odpovídala našemu přání. Vyústí to ve vědeckou bohorovnost a je to nebezpečné. Proto připomínám– v zájmu Illinoiské univerzity a v zájmu vlastním – měj se na pozoru!"
Ustaraný zamyšlený Harris přikývl na znamení díků.
Když se vrátil do Champaign-Urbany, zavolal si vedoucího katedry, na které pracoval dr. Lord, a seznámil ho s rozhovorem v San Francisku. "Co víte o těch dvou publikovaných článcích doktora Lorda?" zeptal se děkan nakonec.
Vedoucí katedry přišel druhý den s odpovědí: "Ano, dr. Lord připouští, že jeho dvě poslední práce byly kritizovány, ale chce pokusy opakovat a popřípadě uveřejní opravu."
Na první pohled bylo všechno v pořádku. Ale ve vzduchu stále visela naléhavá, nezodpovězená otázka: Jednal by Lord také takto, kdyby na věc nebyl upozorněn?
A nyní, po dvou týdnech, o tom děkan Harris opět přemítal, až jeho úvahy přerušila sekretářka: "Přišel dr. Lord," oznámila.
"Tak, to by bylo všechno," skončil Vincent Lord po deseti minutách. Seděl u stolu naproti děkanovi. "Z bibliografie jste se dověděl, kolik vědeckých sdělení jsem publikoval, pane děkane. Domnívám se, že s podobnými výsledky se nemůže pochlubit ani jeden asistent na této fakultě. A dá se říct, že žádný se k nim ani nemůže přiblížit. Už jsem vám řekl o svých plánech pro budoucnost. Úhrnem vzato se domnívám, že urychlené povýšení je oprávněné a nemělo by se odkládat."
Děkan spojil dlaně v stříšku a pozoroval přes konečky prstů dr. Lorda. "Zdá se, že netrpíte podceňováním vlastní osoby," řekl mírně pobaveným tónem.
"A proč bych měl?" Odpověď přišla rychle a v ostrém tónu nebyla špetka humoru. Lordovy tmavozelené oči se upírały na děkana. "Své výsledky znám nejlépe sám a také vím, že ostatní mají za sebou mnohem méně než já."
"Když dovolíte, ostatní z toho vynecháme," odvětil děkan Harris. Jeho hlas nabral na ostrosti. "Tady je řeč o vás."
Lordova hubená tvář zrudla. "Nechápu, proč by to měl být problém. Věc je přece úplně jasná. Přece jsem vám všechno vysvětlil."
"Ano, vysvětlil, a velice výmluvně." Děkan Harris si umínil, že se nedá vydráždit. Koneckonců, Lord měl opravdu výjimečné pracovní výsledky. Proč projevovat přílišnou skromnost? Dokonce i jeho agresivní chování lze prominout. Mnozí vědci – a patřil k nim i on sám, přiznal si děkan – nemají prostě čas školit se v diplomatických jemnůstkách.
Měl tedy souhlasit s Lordovou žádostí o rychlé povýšení? Ne, Harris už věděl, že nebude souhlasit.
"Uvědomte si," zdůraznil, "že o povýšení nerozhoduji sám. Jako děkan se musím řídit stanoviskem výboru fakulty."
"To přece jsou...," vyhrkl Lord, ale okamžitě zmlkl.
Škoda, pomyslel si děkan. Kdyby byl řekl "hlupáci" nebo něco v tom smyslu, měl bych důvod, abych ho vykázal z kanceláře. Ale toto je úřední jednání, a proto je musím jako úřední vést.
"Povýšení, které podporujete, vždycky projde," opravil se Vincent Lord. Svraštil čelo. Bylo mu trnem v oku, že je podřízen děkanovi, kterého pokládal za obyčejného byrokrata a za bezvýznamného, a navíc už i bývalého, vědce. Bohužel to byl byrokrat s rozsáhlou pravomocí a stála za ním celá univerzita.
Děkan Harris neodpověděl. Podle jeho názoru měl Lord pravdu, nejen proto, že nikdy neprosazoval člověka, který by nebyl přijatelný také pro fakultu. Třebaže děkan byl představitelem fakulty, měla fakulta jako celek větší moc než děkan. Věděl, že v tomto období by neprosadil Lordovo povýšení, i kdyby se o to sebevíc snažil.
Řeči o dvou nejnovějších Lordových studiích už nepochybně kolují po univerzitě. Řeči a také otázky o etických zásadách a nesporně se znovu vytáhne na denní světlo také ta věc před čtyřmi roky.

Nemělo význam odkládat oznámení rozhodnutí, ke kterému už dospěl.
"Doktore Lorde," prohlásil tiše, "v tomto období nedoporučím vaše předčasné povýšení."
"Proč ne?"
"Důvody, které uvádíte, nejsou dostatečně přesvědčivé."
"Vysvětlete mi, proč nejsou přesvědčivé!"
Vyletělo mu to z úst jako rozkaz. I trpělivost má své hranice, pomyslel si děkan.
"Domnívám se, že pro nás oba bude lepší, když tento rozhovor ukončíme," prohlásil odměřeně. "Na shledanou!"
Ale Lord se nehýbal. Zůstal sedět před Harrisovým stolem a oči mu planuly hněvem. "Rozmyslete si to! Jinak toho budete litovat!"
"Jak bych toho mohl litovat?"
"Mohl bych odejít."
"Bylo by mi to líto a váš odchod by byl pro nás ztrátou," odvětil Harris a myslel to vážně. "Zasloužil jste se o dobré jméno univerzity, doktore Lorde, a doufám, že se zasloužíte i v budoucnosti. Jenže na druhé straně," děkan si nemohl odpustit náznak úsměvu, "jsem pevně přesvědčen, že tato fakulta váš odchod přežije."
Lord vstal, celý rudý zlostí. Beze slova vyšel z pracovny a práskl za sebou dveřmi.
Děkan si připomněl, jako už mnohokrát předtím, že k jeho práci patří, kromě jiného, přiměřeně a slušně vycházet se vznětlivými, talentovanými lidmi, kteří se často chovají nepochopitelně, a vrátil se ke své práci.
Doktor Lord, na rozdíl od děkana, nepustil celou věc z hlavy. Znovu a znovu si opakoval celý rozhovor, jako kdyby ho měl nahraný na pásku. Byl z toho stále zatrpklejší a kypěl hněvem, až nakonec nenáviděl nejen Harrise, ale také celou univerzitu. Vincent Lord tušil
ač o tom v rozhovoru nepadlo ani slovo – že za zamítnutím stojí ty drobné změny, které bude muset provést ve dvou posledních publikovaných sděleních. A to ho dopalovalo ještě víc, neboť podle jeho názoru, vzhledem k jeho dosavadním vědeckým výsledkům, to byly jen maličkosti. Ano, přesně věděl, jak mohlo dojít k těm chybám. Byl netrpělivý, příliš nadšený a unáhlil se. Připustil, aby zbožné přání, nabylo vrchu nad vědeckou střízlivostí, třeba na krátkou chvíli. Ale tehdy se zapřísáhl, že už se to nikdy nestane. A navíc je to minulost, zanedlouho uveřejní opravy. Proč se tedy ještě zabývají takovou malicherností, dělají z komára velblouda?
Vincenta Lorda vůbec nenapadlo, že mu kritici vlastně ani nevytýkají omyly, včetně toho, kterého se dopustil před čtyřmi léty, ale i jisté příznaky, signalizující skutečnou podstatu jeho charakteru. Poněvadž však takto neuvažoval a nepochopil to, roztrpčená nálada ho neopouštěla.
A tak se stalo, že když ho o tři měsíce později na vědecké konferenci v San Antoniu zástupce Felding-Roth Pharmaceuticals pozval, aby "nastoupil na loď" – eufemismus, kterým mu nabízel zaměstnání
Lord sice nereagoval hned kladně, ale odvětil: "Možná, uvidíme." Taková nabídka nebyla ničím neobvyklým. Velké farmaceutické
firmy hledaly ustavičně nové talenty pro vědecký výzkum a pečlivě sledovaly všechny publikované práce v odborných časopisech. Když některá vzbudila jejich zájem, zaslaly autorovi osobní blahopřání. Pak následovaly první kontakty při vědeckých konferencích, kde se reprezentanti firmy mohli setkat na neutrální půdě s lidmi, kteří poutali jejich pozornost. Už dávno před sympoziem v San Antoniu byl dr. Vincent Lord vybrán za potencionální "cíl". Poté následovaly konkrétní rozhovory. Felding-Roth hledal vědce
nejvyššího kalibru, který by vedl nově zřízené oddělení vývoje steroidů. Od počátku mu zástupci Felding-Roth prokazovali úctu a vážnost, což mu lichotilo a bylo příjemným kontrastem "hanebného jednání", kterého se mu dostalo, jak si namlouval, ze strany univerzity.
Příležitost byla z vědeckého hlediska zajímavá a také nabízený plat
14 tisíc dolarů ročně, téměř dvojnásobek toho, co dostával na univerzitě.
Po pravdě je třeba říct, že Vincent Lord se o peníze zajímal právě tak málo jako o jídlo. Byl nenáročný a nedělalo mu potíže vyjít s univerzitním platem. Ale příjem, který mu nabízela farmaceutická firma, byl další poklonou a uznáním jeho kvalit.
Dr. Lord se rozmýšlel dva týdny a potom nabídku přijal. Odešel z univerzity náhle, bez velkého loučení. V září 1957 nastoupil u firmy Felding-Roth.
A zakrátko poté se přihodila jiná nečekaná událost. Začátkem listopadu se ředitel výzkumu zhroutil nad mikroskopem a zemřel na rozsáhlé krvácení do mozku. Vincent Lord byl po ruce. Měl potřebnou kvalifikaci, a tak byl jmenován na

uvolněné místo.
Za ty tři roky si dr. Lord vybudoval u Felding-Rotha solidní postavení. Všude si ho vážili. O jeho schopnostech nikdo nepochyboval. Svoje oddělení vedl velmi dobře, zásahy zvenčí byly minimální a navzdory své složité povaze vycházel se svými podřízenými. A co bylo neméně důležité – měl úspěch i ve vědecké práci. Za těchto okolností by většina lidí byla šťastná. Jenže Vincent Lord se stále ještě rád obracel dozadu, pochyboval a donekonečna hloubal, zda se v minulosti rozhodl správně. A také se ještě nezbavil hněvu a roztrpčenosti, že ho na univerzitě nepovýšili. I současnost mu přinášela problémy – tak se aspoň domníval. K zaměstnancům firmy, kteří nebyli z jeho oddělení, přistupoval s hlubokou nedůvěrou. Nepodkopávají mu půdu pod nohama? K několika lidem cítil averzi a nechuť – zejména vůči té ctižádostivé ženské. Celii Jordanové se věnuje příliš mnoho pozornosti. Její povýšení přijal s nelibostí. Viděl v ní konkurenci, pokud jde o prestiž a vliv.
Stále ovšem existovala možnost – a on v ni doufal – že ta potvora Jordanová zajde příliš daleko, takže ji sesadí a nakonec vykopnou. Pokud šlo o něho, bylo by pozdě, kdyby se to stalo už včera.
Na ničem z toho by ovšem nezáleželo, ba dokonce by zapomněl, jak mu ukřivdili na Illinoiské univerzitě, kdyby se mu podařila jistá
věc, která se zdála celkem pravděpodobná. Pak by nikdo nemohl ohrozit jeho vliv a vážnost.
Jako většinu vědců, také Lorda vábilo neznámo. A podobně jako oni, i on dlouho snil o tom, že se mu podaří učinit prvořadý objev, který posune hranice lidského poznání tak, že se jeho jméno dostane na čestné místo v dějinách vědy.
A nyní se mu zdálo, že se mu jeho sen splní. .
Po třech letech vytrvalé, mravenčí a dobře koncipované práce, měl Felding-Roth na dosah ruky chemickou sloučeninu, která by se mohla stát novým revolučním lékem. Ovšem, vyžadovalo to ještě mnoho práce. Pokusy na zvířatech a další výzkum potrvají nejméně dva roky, ale předběžné výsledky byly slibné a vytčený směr správný. Vincent Lord jej při svých vědomostech, zkušenostech a vědecké intuici jasně viděl.
Jakmile se nový preparát uvede na trh, bude to znamenat pro Fel-ding-Rotha netušený finanční úspěch. Ale to nebylo důležité. Důležité bylo, že se tímto lékem on, dr. Vincent Lord, proslaví na celém světě.
Potřebuje ještě trochu času. Potom jim to ukáže.
Přisámbohu jim to ukáže, všem!
Thalidomid vybuchl!
"Sice si to tehdy nikdo z nás neuvědomil," řekla Celia mnohem později, "ale po tom, co se fakta o thalidomidu dostala na veřejnost, farmaceutický průmysl už nikdy nebyl to, co dříve."
Začalo to pozvolna, působilo to znepokojivě zprvu jen v omezeném měřítku a nikdo v tom nehledal jakoukoli souvislost s léky.
Západoněmecké lékaře překvapil v dubnu 1961 náhlý výskyt fokomelie – vzácného zjevu, charakterizovaného tím, že se rodí žalostně znetvořené děti, které místo rukou nebo nohou mají pouze plout-vičky, podobné tulením. Roku 1960 byly oznámeny dva takové případy, ale i to byl neobyčejně vysoký počet, neboť, jak poznamenal jistý vědec, "děti s dvěma hlavami by byly menší vzácností." A pojednou se rodily tucty fokomelických dětí.
Mnohé matky zoufale a zděšeně křičely, když jim ukázali novorozence. Jiné se rozplakaly, neboť věděly – jak to řekla jedna z nich – že "její syn se nikdy sám nenají ani nevykoupe, nebude moci vykonávat základní hygienické úkony, neotevře dveře, nevezme ženu do náruče, ba ani nebude schopen napsat své jméno."
Několik matek spáchalo sebevraždu a mnohé z nich potřebovaly pomoc psychiatra. Jeden věřící manžel proklínal Boha: "Pliju mu do očí!" Potom se opravil: "Bůh neexistuje! Jak by mohl být!"Nicméně příčina fokomelie zůstává neznámá.
Tento termín pochází z řečtiny, vysvětloval tisk – foké znamená
tuleň, melos úd. Jedna vědecká studie hledala příčinu v radioaktivním spadu z atomových pum. V jiné se tvrdilo, že za to může neznámý virus.
Mnozí novorozenci měli kromě chybějících končetin i další defekty
chyběly jim uši, anebo je měli deformované, srdce a jiné vnitřní orgány byly špatně vyvinuté a nedostatečně fungovaly. Některé děti zemřely – "ty šťastné", jak napsal jeden novinář.
A potom, v listopadu 1961, dva lékaři nezávisle na sobě, německý pediatr a australský porodník, dali fokomelii do souvislosti s thalidomidem. A zanedlouho se skutečně potvrdilo, že tento lék je příčinou defektů u novorozenců.
Australské úřady jednaly rychle a ještě v témže měsíci stáhly thalidomid z trhu. Západní Německo a Británie tak učinily až o měsíc později, v prosinci. V USA to

trvalo ještě o dva měsíce déle, až do Února 1962, nežli byla žádost o schválení thalidomidu-kevadonu z Federálního úřadu pro kontrolu potravin a léčiv vzata zpět. V Kanadě že z nepochopitelných důvodů kevadon prodával až do března – čtyři měsíce po jeho stažení v Austrálii – a za tu dobu ho užívalo mnoho lidí, včetně gravidních žen.
Celia a Andrew sledovali tuto pochmurnou aféru v odborné literatuře i v denním tisku a často o ní diskutovali.
Jednou u večeře poznamenala Celia: "Ach Andrewe, kdybys jen Věděl, jak jsem šťastná, žes mi nedovolil užívat během těhotenství léky!" Před chvílí se dívala s láskou a vděčností na jejich dvě zdravé, normální děti. "Co kdybych brala thalidomid? Vím, že některé ženy lékařů jej užívaly."
"Já jsem kevadon také měl," odvětil Andrew klidně.
"Opravdu?"
"Nějaký agent mi dal vzorky."
"Ale nepředpisoval jsi je?" otázala se Celia vylekaně.
Andrew zavrtěl hlavou. "Rád bych prohlásil, že mi byly od začátku podezřelé, ale to by nebyla pravda. Prostě jsem na ně zapomněl."
"A kde máš ty vzorky teď?"
"Dneska jsem si na ně vzpomněl. Vyndal jsem je ze zásuvky. Těch tablet bylo několik set. Kdesi jsem četl, že americkým lékařům jich rozdali víc než dva a půl miliónu. Ty svoje jsem splách1 na záchodě."
"Chválabohu!"
"To si taky říkám."
V následujících měsících přicházely další zprávy o thalidomidu. Odhadovalo se, že ve dvaceti státech se narodilo kolem dvaceti tisíc zne "tvořených dětí, třebaže přesný počet nikdy nebude známý.
Ve Spojených státech byl výskyt fokomelie nízký – odhadovalo se tak osmnáct, devatenáct případů – poněvadž UPL preparát ještě neuvolnil na trh. Kdyby ho byl schválil, počet bezrukých a beznohých amerických novorozenců by pravděpodobně dosáhl deset tisíc.
"Za to všechno můžeme děkovat té Kelseyové," řekl Andrew jednu červencovou neděli roku 1962 Celii. Seděl v jejich útulné společné pracovně a držel v rukou noviny.
Kelseyová byla dr. Frances Kelseyová, pracovnice UPL, která navzdory intenzivnímu tlaku ze strany výrobce, vedeného snahou thalidomid-kevadon uvést co nejdříve na trh, byrokratickými procedůrami celou věc protahovala. Nyní, když prohlásila, že z vědecky podložených důvodů pochybovala od začátku o neškodnosti kevado-nu, stala se národní hrdinkou. Prezident Kennedy jí udělil Prezidentskou zlatou medaili za zásluhy, nejvyšší civilní vyznamenání Spojených států.
"Ukázalo se," odvětila Celia, "že jednala správně a souhlasím, že jí máme být vděční. No, ozývají se také hlasy, že dostala vyznamenání, za to, že nehnula ani prstem, prostě jen odkládala rozhodnutí. To je pro byrokrata vždycky ten nejspolehlivější způsob – a teď se chlubil svou předvídavostí, i když tomu tak ve skutečnosti nebylo. A kromě toho se rozšířily obavy, že Kennedyho krok může znamenat, že i dobré, skutečně potřebné léky budou v UPL zdržovat lidé, kteří chtějí také dostat medaili."
"Musíš pochopit jedno," prohlásil Andrew. "Všichni politici jsoi oportunisty a Kennedy není výjimkou. Ani Kefauver. Oba vytloukají, kapitál z publicity kolem thalidomidu. Ale nějaký nový zákon je v každém případě zapotřebí, neboť thalidomid natropil sice hodně škody,! ale také nad slunce jasněji prokázal, že ten váš farmaceutický průmysl, Celie, se nedovede sám regulovat a že některé jeho části jsou prohnilé."]
Jeho slova se opírala o odhalení, která vyplynula z vyšetřování farmaceutických podniků vyrábějících thalidomid. Téměř denně vycházela najevo nějaká nekalost, lhostejnost, chamtivost, zastírací manévry a neschopnost.
"Kéž bych to mohla popřít," povzdechla si Celia. "Ale žádný člověk se zdravým rozumem to nemůže udělat."
Navzdory politickému manévrování byl kupodivu přijat příslušný zákon a prezident Kennedy jej v říjnu roku 1962 podepsal. Třebaže nebyl zdaleka dokonalý a některá jeho ustanovení znemožňovala, aby se cenné léky dostaly rychle k těm, kdo je zoufale potřebovali, na druhé straně nový zákon zaručoval ochranu pacientů takovou měrou, jaká doposud neexistovala. "Před" – tak mnozí ve farmaceutickém průmyslu od tehdy označovali údobí "před thalidomidem".
V říjnu se Celia dověděla, že umírá Eli Camperdown, prezident .polečnosti Felding-Roth, který byl už několik měsíců nemocný. Měl rakovinu.
O několik dní později ji Sam Hawthorne zavolal do své kanceláře. Eli vzkázal, že by s tebou chtěl mluvit. Z nemocnice ho vzali domů i já jsem zařídil, aby tě tam zítra odvezli."

Jeho dům stál asi osm kilometrů jihovýchodně od Morristownu, u jezera Mount Kemble. Vedla k němu dlouhá příjezdová cesta a před zvědavými zraky jej chránily stromy a husté křoviny. Byl rozlehlý I starý a jeho kamenné průčelí, ošlehané nečasem, dostávalo zelenou patinu. Zvenčí se zdálo, že vnitřek je temný. A také opravdu byl.
Celii vpustil starý, shrbený sloužící. Uvedl ji do starosvětského salonu s těžkým dubovým nábytkem a řekl jí, aby počkala. V domě bylo ticho, nikde se nic nehýbalo. Možná proto, uvažovala Celia, že Eli Camperdown bydlí sám, věděla, žeje už dlouhé roky vdovcem.
Po několika minutách se objevila uniformovaná sestra. Na rozdíl od okolí byla mladá, hezká a čilá. "Pojďte, prosím, se mnou, paní. Pan Camperdown vás očekává."
Sestra byla věcná: "Je velice slabý a má dost velké bolesti, ale bere analgetika a to mu pomáhá. Dnes si je však nevzal. Řekl, že chce být úplně při smyslech." Vrhla na návštěvnici zvědavý pohled. "Těšil se na vás." Když došly nahoru, sestra otevřela dveře a pokynula Celii, aby vstoupila.
V první chvíli Celia téměř nepoznávala vyzáblou postavu, podepřenou polštáři, na velké posteli s nebesy. Eli Camperdown, který byl ještě před nedávnem ztělesněním síly a moci, ležel zubožený, bledý a vetchý – pouhý stín svého bývalého já. Hluboko vpadlé oči upíral na Celii a jeho tvář se zkroutila do úšklebku, který měl být úsměvem., Tichým, třesoucím se hlasem promluvil: "Rakovina v pokročilém sta-, diu není, bohužel, nic příjemného, paní Jordanová. Váhal jsem, zda vás mám zavolat, abyste mě viděla v tomto stavu, jenže jsou věci, které vám chci sdělit osobně. Děkuji vám, že jste přišla."
Sestra přinesla židli a nechala je o samotě. Celia si sedla k posteli.] "Přišla jsem ráda, pane Camperdowne. Je mi líto, že vás postihla taková choroba."
"Většina mých přímých spolupracovníků mi říká Eli. Byl bych rád, kdybyste mi tak říkala i vy."
Usmála se. "A já jsem Celia."
"Ano, vím. A vím také, jak jste pro mne důležitá, Celie." Zved vyhublou ruku a ukázal na stolek u stěny. "Je tam časopis Life a nějaké papíry. Podala byste mi je?"
Vzala týdeník a papíry a přinesla mu je. Eli Camperdown začal s námahou listovat v časopise, dokud nenašel, co hledal.
"Snad jste to už viděla?"
"Článek o thalidomidu s fotografiemi znetvořených dětí? Ano, viděla."
Ukázal na papíry. "A tady jsou další zprávy a fotografie. Některé se ještě nedostaly na veřejnost. Sleduji tento případ pozorně. Je to hrozné, viďte?"
"Je."
Odmlčeli se a Camperdown řekl: "Celie, víte, že umírám?"
"Ano, vím," odvětila tiše.
"Ty zpropadené lékaře jsem přiměl, aby mi to řekli. Zbývá mi ještě týden, v nejlepším případě dva. A možná už jen dny. Proto jsem je přemluvil, aby mě převezli domů. Abych zemřel tady." Celia chtěla něco říct, ale Camperdown ji pohybem ruky umlčel. "Ne, vyslechněte mě!"
Ztichl a oddechoval. Mluvení ho zjevně značně vyčerpalo. Po chvíli pokračoval: "Zní to sobecky, Celie, a už to těm ubohým, nevinným dětem nepomůže." Prsty se dotkl fotografií v časopise. "Ale jsem šťastný, že je v hodině smrti nemám na svědomí. A za to vděčím vám."
Zaprotestovala. "Eli, vím, jak to myslíte, ale když jsem tehdy navrhla..."
Pokračoval, jako kdyby ji neslyšel. "Když jsme získali licenci na talidomid, počítali jsme s velkým ziskem. Věřili jsme, že půjde výborně na odbyt. Chtěli jsme jej vyzkoušet v širokém měřítku a potom přitlačit UPL, aby lék schválil. Možná že by ho uvolnili. Načasovali bychom podání žádosti na jinou dobu a preparát by prověřoval někdo jiný než doktorka Kelseyová. V těchto věcech je zbytečné hledat logiku."
Opět se odmlčel, sbíral síly a shromažďoval myšlenky. "Vy jste nás přesvědčila, abychom ho vyzkoušeli na starých lidech, a proto ten prostředek nebral nikdo mladší šedesáti let. Neosvědčil se, a proto jsme od jeho výroby upustili. Vím, že vás potom kritizovali... No, kdyby se to bylo stalo... jak jsme měli původně v úmyslu... pak bych já nesl odpovědnost..." Jeho prsty opět našly fotografie v časopise. "Umíral bych s tou strašlivou tíhou viny na svědomí. Ale takto..."
Celii se zamžily oči. Vzala ho za ruku a pravila: "Eli, uklidněte se."
Přikývl a pohnul rty. Sklonila se k němu. "Celie, jsem přesvědčen, že máte cosi – talent, instinkt, abyste posoudila, co je správné... V naší branži nastanou velké změny, kterých se už já nedožiju... Jsou lidé, kteří u nás věří, že to dotáhnete daleko. To je dobře ... Dám vám radu, svou poslední radu... Využijte svůj talent, Celie! Důvěřujte svému instinktu! Až budete mít v rukou moc,

nebojte se prosazovat, v co věříte. A malodušnými lidmi se nedejte odradit..."
Hlas mu selhal. Tvář se zkřivila v bolestné křeči.
Celia se ohlédla, když za sebou uslyšela tiché kroky. Do pokoje vešla mladá sestra. Na tácku, který položila vedle postele, přinesla injekční stříkačku. Pohyby měla rychlé, úsporné. Naklonila se nad nemocného a otázala se: "Zase bolesti, pane Camperdowne?" Když chabě přikývl, vyhrnula mu rukáv pyžama a vpíchla injekci do předloktí. Vzápětí se mu uvolnily rysy v obličeji a zavřel oči.
"Teď usne, paní Jordanová," poznamenala sestra. "Asi by nemělo význam, abyste tu zůstávala." Opět na ni zvědavě pohlédla. "Dokončili jste rozhovor? Měla jsem dojem, že panu Camperdownovi na něm velice záleželo."
Celia sklapla Life a spolu s ostatními papíry položila týdeník na stolek.
"Ano, záleželo mu na něm," odvětila.
Zpráva o Celiině setkání s Elim Camperdownem se jaksi rozšířila, třebaže ona sama si to nechávala pro sebe. Neušly jí zvědavé, uctivé a také bojácné pohledy. Nikdo, ani ona sama si nedělala iluze, že před pěti lety ji přivedla k návrhu na testování thalidomidu nějaká výjimečná jasnozřivost. Zkoušky dopadly neúspěšně, ale tak či onak, uchránila firmu Felding-Roth před katastrofou. A za úlohu, kterou při tom Celia sehrála, jí byli mnozí vděční.
Pouze jediný člověk ve vedení společnosti neuznával Celiiny zásluhy. Ředitel výzkumu, třebaže patřil k těm, kdo původně prosazovali zkoušky thalidomidu v širokém měřítku – včetně porodníků, proti čemuž se Celia důrazně ohradila – o svém postoji před pěti lety mlčel. Místo toho neustále připomínal, že to byl on, kdo odmítl tha-lidomid, když se neosvědčil u starých lidí. Byla to pravda, i když celá.
Ale na dlouhé diskuse nezbýval čas. Eli Camperdown zemřel dva týdny po Celiině návštěvě. Nazítří, 8. listopadu 1962, přinesly noviny nekrology patřičně dlouhé, ale ještě mnohem delší měla Eleanor Rooseveltová, která zemřela den předtím.
"Jako kdyby skončily dva úseky dějin," řekla Celia Andrewovi. "Jeden patřil do velkého světa, druhý do menšího, na němž jsem se podílela i já."
Po smrti prezidenta společnosti Felding-Roth nastaly na vedoucích místech přesuny, neboť správní rada jmenovala nového prezidenta a ostatní postoupili na žebříčku o stupínek výš. Týkalo se to také Sama Hawthornea, který se stal viceprezidentem a celostátním ředitelem odbytu. Teddy Upshaw měl velkou radost, že byl jmenován ředitelem pultového prodeje léčiv, který realizoval odštěpný závod Bray Commonwealth. "To je skvělá šance, konečně rozjedu obrat těch léčiv bez předpisů," prohlásil vzrušený Teddy Celii.
"Navrhl jsem tě na své místo," pokračoval, "i když je mi jasné, že se stále ještě vyskytují lidé, kteří se nesmiřují s představou, že ženská může něco řídit. Taky jsem to tak dřív viděl, ale změnil jsem názor."
Uplynulo osm týdnů, kdy Celia řídila školící středisko, třebaže tím nebyla oficiálně pověřena. Těžce nesla tento pocit nespravedlnosti. Ale potom, jednoho dopoledne začátkem ledna, vstoupil Sam Haw-thorne, neohlášený a celý rozjařený, do její kanceláře a zvolal: "Podařilo se nám to! Musel jsem zkřížit meč s několika paličáky a tekla při tom krev, ale máme to v suchu. Jsi ředitelkou na tomhle písečku, Celie, a co je ještě důležitější, máš oficiálně zelenou."
DRUHÁ ČÁST (1963 - 1975)
Mít zelenou u Felding-Rotha znamenalo – jako u jiných firem – že s vámi počítali jako s kandidátem na vedoucí místa a že budete mít lepší než běžné možnosti proniknout do problematiky a osvědčit se. Pochopitelně, ne každý, kdo měl zelenou, úspěšně dospěl k cíli. Soutěžili ještě také jiní a konkurence byla nelítostná. A kterékoli jméno mohlo kdykoli vypadnout.
To všechno si Celia uvědomovala. A také věděla, že jako žena bude muset zdolat ještě jednu překážku navíc, kterou muži neznají – a to předsudky. Jenže tyto ztížené podmínky v ní vzbuzovaly ještě větší odhodlání.
Ale zdálo se, že jí nepřeje štěstí, neboť šedesátá léta se z hlediska nových léčiv projevovala jako suchá, neplodná.
"To už tady bylo," odvětil Sam Hawthorne, když Celia na to zavedla řeč. "Podívej se, máme za sebou dvacet let zázračných léků
antibiotik, nových léků na srdeční onemocnění, antikoncepční pilulků, trankvilizéry a ostatní. Teď nastal útlum a potom přijde zas období velkého vědeckého pokroku."
"Jak dlouho trvá takový útlum?"
Sam si zamyšleně pohladil pleš. "Kdo to může říct? Dva roky nebo také deset. Mezitím jde náš lotromycín dobře na odbyt a vyvíjíme zlepšené verze už existujících léčiv."
"Myslíš vývoj léků my také?" opáčila Celia špičatě. "Kopírujeme úspěšně výrobky našich konkurentů? Hrajeme tu ruletu s molekulami, které je pozmění natolik, aby

nás nikdo nemohl žalovat pro porušení patentových práv?"
Sam pokrčil rameny. "Prosím, jen si poslouž, když chceš mluvit jazykem našich kritiků."
"Když už jsme u těch kritiků, nemají pravdu, když nám vytýkají, že plýtváme vědeckým potenciálem na léky typu my také, ačkoli bychom mohli a měli náš výzkum využít účelněji, prospěšněji?"
"Je už nejvyšší čas, aby sis uvědomila, že nás kritizují za všechno." Samův hlas nabyl ostřejšího tónu. "A to především lidé, kteří nevědí anebo to ani vědět nechtějí, že výrobky typu my také udržují firmy, jako je naše, nad vodou, když se ve vědě nic neděje. Taková jalová období vždy existovala. Víš, kupříkladu, že od zavedení ochranného očkování proti neštovicím trvalo sto let, než badatelé přišli na to, proč je vlastně úspěšné?"
I když tento rozhovor Celii deprimoval, později se přesvědčila, že i také jiné farmaceutické společnosti prožívají stejné údobí suchopáru, vznikalo jen málo nových či slibných léků. Postihlo to celý farmaceutický průmysl a trvalo to – ač to tehdy ještě nikdo nevěděl – až do sedmdesátých let. Sam se ukázal jako dobrý prorok.
Celia mezitím prokázala své schopnosti jako ředitelka školícího oddělení. Až přišel listopad roku 1962.
"Poslal jsem pro tebe," řekl Celii jednoho odpoledne na konci listopadu, když oba seděli v jeho dubem obložené kanceláři, "abych ti oznámil, že jsi přeložená. Hm, a zároveň povýšená."
Celia čekala, co bude dál. Když Sam mlčel, povzdechla si a s úsměvem řekla: "Víš dobře, že hořím zvědavostí, ale chceš, abych se zeptala. Tak dobrá, tážu se tě – co budu dělat?"
"Generální ředitelku pultového prodeje. Povedeš celý Bray & Commonwealth. Teddy Upshaw, který býval tvým šéfem, bude nyní tvým podřízeným." Sam se usmál. "Doufám, že jsi šťastná a patřičně ti to imponuje."
"Ano, jsem opravdu šťastná, Same! Děkuji ti!"
Lišácky na ni pohlédl. "Ale pod tvým nadšením cítím jakési výhrady."
"Žádné výhrady," rozhodně zavrtěla hlavou. "Jenomže... víš, žej o pultovém prodeji nemám vůbec představu."
"V tom nejsi žádnou výjimkou," odpověděl Sam. "I já jsem měl stejný problém, dokud jsem si neodkroutil pár let v PP, jak tomu říkáme. Vjistém ohleduje to, jako když zavítáš do cizí země." Zaváhal. "Anebo jako když překročíš hranice do jiné městské čtvrti."
"Do té méně úctyhodné?"
"Dejme tomu."
Oba dobře věděli, že Felding-Roth jako jiné farmaceutické firmy vede ostrou dělící čáru mezi léky na předpis, které mu přinášejí prestiž, mezi výrobky v takzvaném pultovém prodeji, o nichž se vždy nedalo říct, že přispívají k dobrému jménu firmy. Obě poloviny pracují samostatně, obě mají vlastní administrativu, výzkum a odbyt a navzájem nemají spojení.
Právě kvůli tomuto rozdělení obchodní činnosti udržoval Felding-Roth naživu název Bray & Commonwealth. Tento malý, nezávislý farmaceutický podnik koupila společnost Felding-Roth před mnoha lety. Nyní vyráběl výhradně léky, které nebyly na předpis a veřejnost jej nedávala do souvislosti s Felding-Rothem. Mateřské firmě tento slav plně vyhovoval.
"Bray & Commonwealth budou pro tebe dobrou školou," pokračoval Sam. "Budeš mít na starosti léky proti kašli, mazání na hemeroidy a šampóny. Pultový prodej je součástí trhu s léčivy – a to velice významnou součástí. Vynáší spoustu peněz. Proto se v něm musíš vyznat, musíš poznat, jak funguje a proč."
Dodal: "A ještě něco, Celie – na nějaký čas se budeš muset vzdát svých kritických postojů."
"Můžeš mi to vysvětlit podrobněji?" vyzvídala.
"Přijdeš na to sama."
Celia se rozhodla, že nebude naléhat.
"A závěrem ti chci říct, že úsek Bray & Commonwealth stagnuje a naše PP výrobky potřebují novou iniciativu, nové nápady." Usmál se. "Možná nápady energické, vynalézavé a občas neomalené ženy... Ano, copak je?"
Poslední slova patřila sekretářce, hezké mladé černošce, která otevřela dveře a zůstala v nich stát.
Když hned neodpověděla, Sam zamračeně řekl: "Maggie, přece jsem říkal, aby nás nikdo –"
"Počkej!" přerušila ho Celia. Všimla si, čeho si nevšiml Sam – že mladé ženě tečou po tváři slzy. "Maggie, copak se stalo?"
Vzlykající žena nakonec ze sebe dostala: "Prezident... Prezidenta kennedyho zastřelili... V Dallasu... je mrtvý... v rozhlase."

S výrazem, v němž se zračila hrůza, ale ještě i neschopnost uvěřit, zapnul Sam Hawthorne rychle rádio vedle psacího stolu.
Tak jako většině lidí její generace, utkvělo i Celii navždycky v paměti, kde byla a co dělala v oné strašné chvíli. Byla to drtivá, ochromující předehra k apokalyptickým dnům, které následovaly—k údobí zmařených nadějí a hluboké sklíčenosti. Ať už Camelot – dvůr, kde se shromažďoval král Artuš se svou družinou – byl skutečný či jen legenda, převládal pocit, že něco bylo navždy ztraceno, nový začátek pojednou nebyl začátkem ničeho, pomíjivost všeho a malichernost osobních snažení se ukázaly v plné nahotě. Tak aspoň připadaly Celii její vlastní ambice, rozhovory a úvahy o nové práci. Jenže život se zastavil jen na čas, pak šel dál. Celii přivedl na ředitelství firmy Bray & Commonwealth, které sídlilo v čtyřpatrové cihlové budově, dva kilometry od ústředí mateřské společnosti. Tam, ve své skromné, ale pohodlné kanceláři se setkala po dvou týdnech s Teddym Upshawem, úsekovým ředitelem odbytu, aby se spolu poradili.
Po celý předchozí týden Celia studovala bilance, statistiky odbytu, zprávy o průzkumu trhu a personální spisy zaměstnanců, aby pronikla do nové práce. A čím víc se s nimi seznamovala, tím jasněji si uvědomovala, že Sam Hawthorne měl pravdu. Bray & Commonwealth jel ve vyjetých kolejích a stagnoval. Skutečně potřeboval novou iniciativu a nápady.
Hned na začátku rozhovoru s Teddym Upshawem řekla: "Teddy, nejdřív mám jednu prostou otázku. Nezlobíš se, že sedím na téhle židli a že jsi mým podřízeným? Nevadí ti, že se situace obrátila?"
Drobného, svižného Teddyho to překvapilo. "Jestli mi to nevadí? Na mou duši, větší štěstí mě nemohlo potkat! Právě takového člověka jako ty jsme tady potřebovali. Když jsem slyšel, že nastoupíš sem, div jsem neskákal radostí. Zeptej se mé ženy! Jakmile jsem se o tom dověděl, připili jsme ti na zdraví."
Teddy horlivě přikyvoval hlavou, aby ještě víc zdůraznil svá slova. "A jestli se nezlobím? Kdepak, moje milá, vůbec ne! Já jsem jenom prodavač – sice jednička, ale pouze prodavač a ničím jiným nechci být. A ty jsi schopná dát mi do rukou něco dobrého, mnohem lepšího, než jsem měl dosud, co budu s radostí prodávat."
Jeho odpověď Celii dojala. "Moc ti děkuju, Teddy. Já tě mám taky ráda. Vidím, že si můžeme navzájem pomoci."
"Na to můžeš vzít jed!"
"Pracoval jsi na obou stranách," pokračovala Celia. "Prodával jsi léky na předpis a znáš také pultový prodej. Ráda bych věděla, jaký je mezi nimi rozdíl."
"Opravdu podstatný. PP je z větší části humbuk." Podíval se na papíry, rozložené po kanceláři. "Myslím, žes na to už přišla při prohlížení těch lejster."
"Ale stejně bych chtěla slyšet tvůj názor."
Tázavě se na ni podíval. "Nepřikrášlený? Mezi čtyřma očima?"
Přikývla. "Ano, nalej mi čistého vína."
"Tak dobře, já ti to tedy povím. Oba víme, že výzkum a vývoj léků na předpis stojí milióny dolarů a trvá pět šest let, než může být uveden na trh. U výrobků PP stačí na vývoj šest měsíců, nebo ještě méně, a náklady jsou zanedbatelné. Ale balení, reklama a odbyt stojí spoustu peněz."
"Máš dar proniknout k podstatě věci, Teddy," řekla Celia.
Pokrčil rameny. "Nikdy si nesypu písek do očí. Vidět, co tu prodáváme, Louis Pasteur by se obracel v hrobě."
"Ale přesto obrat z PP léků neustále stoupá."
"Ano, letí nahoru jako raketa. A to proto, že si to americká veřejnost žádá, Celie. Když se lidé někdy necítí ve své kůži – většinou jde o nějakou bezvýznamnou maličkost, kterou by vyléčil čas, kdyby měli tolik rozumu, aby nechali onemocnění volný průběh – chtějí se vykurýrovat. Rádi si hrají na doktory a to je moment, kdy přicházíme my. No, a když ta raketa letí nahoru, ať chceme nebo nechceme, proč bychom sejí my všichni—Felding-Roth, ty, já – neměli pevně vzadu přidržet?" Odmlčel se a pokračoval: "Problém je v tom, že se tam nedržíme dost pevně a není z toho takový užitek, jaký bychom mohli mít."
"Souhlasím," přitakala Celia, "a věřím, že to změníme. A pokud vím, samotné PP léky, jsou určitě o něco víc účinnější, než jsi říkal."
Teddy mávl rukou, jako kdyby chtěl naznačit, že to nestojí za řeč. () něco snad, ale tak slavné to není. Najde se mezi nimi pár dobrých léků – kupříkladu aspirin. Ale ostatní... Hlavně, že se po nich lidé cítí líp, i když si to jen nalhávají."
"Ale některé léky proti nastuzení opravdu pomáhají, ne? Nejde jen o psychický účinek," nedala se Celia.
"Omyl!" Teddy důrazně zavrtěl hlavou. "Zeptej se kteréhokoli dobrého lékaře! Zeptej se Andrewa! Jestliže nastydneš ty nebo já, kteří do toho vidíme, co uděláme? Povím ti to. Jdeme domů, zvedneme nohy do výše a budeme v klidu

odpočívat, pít hodně tekutin a vezmeme si pár tabletek aspirinu. A to je všechno – dokud věda nepřijde s lékem na nemoc z nachlazení. Ale to si ještě počkáme, jak jsem llyšel."
Přestože se jednalo o vážnou věc, Celia se zasmála. "Ty nebereš nikdy nic proti nastydnutí?"
"To opravdu ne. Ale naštěstí je spousta lidí, kteří nějaké takové prostředky berou. Jsou celé armády těch, kteří si dělají naději, že jim to pomůže a každý rok zaplatí půl miliardy za to, aby vyléčili nevyléčitelné nastuzení. A my dva, Celie – my jim budeme prodávat, po čem touží – a nejkrásnější na tom je, že jim to vůbec neuškodí." Do Teddyho hlasu se vkradl nádech obezřetnosti.
"Pochopitelně, tohle říkám jenom tobě, někomu cizímu bych o tom ani nemukl. Ptala ses mě na to, a tak jsem ti odpověděl. Jsme tu mezi sebou a vzájemně si důvěřujeme."
"Tvá upřímnost mě těší, Teddy," odpověděla Celia. "Ale nejsi někdy znechucený, že děláš tuhle práci, když máš takový názor?"
"Moje odpověď zní ne, a to ze dvou důvodů." Počítal na prstech. "Za prvé, není na mně, abych dělal soudce. Přijímám svět takový, jaký je, a ne takový, jak by si někteří snílci přáli, aby byl. A druhé, někdo zboží musí prodávat, tak proč by to nemohl být Teddy Upshaw?" Pátravě pohlédl na Celii. "Ale tebe to znepokojuje, viď?"
"Ano," přiznala. "Občas."
"Neřekli ti šéfové, jak dlouho zůstaneš u Bray & Commonwealthu?"
"Ne, o tom se nemluvilo. Možná že to bude natrvalo."
"Kdepak," ujistil ji Teddy. "Tady si tě nenechají. Zůstaneš tu možná rok a pak tě čeká další postup. Tak tedy vydrž, moje milá. Uvidíš že se ti to nakonec vyplatí."
"Děkuju, Teddy. Uposlechnu tvojí rady, ale ráda bych dokázala víc, než se tu jen udržela."
Celia si umínila, že i když je pracující matka, nemůže zanedbávat rodinu, především ne své děti – nyní pětiletou Lisu a Bruce, který měl už tři roky. Každý den po návratu ze zaměstnání s nimi strávila do večeře dvě hodiny a tento režim dodržovala bez ohledu na to, jak důležitou práci si přinesla z kanceláře domů.
Také toho dne, kdy měla rozhovor s Teddym Upshawem, pokračovala v předčítání z Alenky v kraji divů Lise a Bruceovi, pokud udržela chlapcovu pozornost.
Bruce byl tišší než obvykle – byl unavený a zdálo se, že chytl rýmu – a Lisa, jako vždycky, pozorně naslouchala, jak Alenka hleděla do divů krásné zahrady, ale nemohla dvířky prostrčit ani hlavu..
kdyby aspoň našla nějaký návod, jak se sklapnout jako dalekohled. Tentokrát tam našla lahvičku ("ta tu předtím nebyla, řekla si Alenka) a ta měla na hrdle cedulku s nápisem, krásně vytištěným velkými písmeny VYPIJ MĚ. Celia odložila knihu, aby utřela Bruceovi nos a četla dále:
To se lehce řekne "Vypij mě", ale moudrá Alenka se do toho nepohrne. "Ba ne," řekla si, "napřed se podívám, jestli tam není označení jed." Nezapomínala na to, že když si pořádně přihne z lahvičky, označené jed, dřív nebo později jí to nebude dělat dobře.
Ale na lahvičce nestálo jed. Alenka se tedy odhodlala, že to ochutná. Bylo to moc dobré (chutnalo to jako třešňový koláč, krém, ananas, pečený krocan, karamel a topinky s máslem dohromady) a za chvilku to měla v sobě. "To je mi divné," řekla Alenka. "Nejspíš se už sklápím jako dalekohled."
A opravdu, měřila už jen deset palců na výšku... Lisa Celii přerušila: "Neměla to vypít, mami, viď, že ne?" "Ve skutečnosti ne," řekla Celia, "ale tohle je jenom pohádka."
Lisa se nedala odbýt. "Ale stejně to neměla pít." Celia si už povšimla, že její dcera má vyhraněné názory.
"Máš naprosto pravdu, miláčku," ozval se jim za zády Andrewův veselý hlas. Přišel tiše, nepozorovaně. "Nikdy nepij tekutinu, o které nevíš, co to je. Můžeš ji pít jen tehdy, když ti ji předepíše lékař."
Všichni se dali do smíchu. Děti nadšeně objaly otce a Andrew políbil manželku.
"A lékař nyní předpisuje předvečerní martini. Dáš si taky?" zeptal se Celie.
"Ovšem."
"Táti," řekla Lisa. "Bruce je nachladlý. Můžeš to zahnat?"
"Ne."
"Proč ne?"
"Protože nejsem doktor, který léčí nachlazení, ale doktor, který zahřívá láskou. Vidíš?" Vzal ji do náruče a přivinul k sobě.
Lisa se zasmála.
"To je divné," poznamenala Celia. "Jako kdybys slyšel můj dnešní rozhovor."

Lewis Carroll: Alenka v kraji divů a za zrcadlem, přel. Aloys a Hana Skoumalovi, Albatros, Praha 1961
Andrew postavil dcerušku na zem a začal míchat martini. "Jaký rozhovor?"
"Povím ti to při večeři."
Celia odložila Alenku v kraji divů na poličku a připravila děti do postele. Z kuchyně zavanula vůně jehněčího na kari a v sousední jídelně Winnie prostírala k večeři.
Čím jsem si jen zasloužila takový nádherný, plný, šťastný život? blesklo Celii hlavou.
"Teddy má pravdu. Nastuzení se dá léčit jedině tekutinami, odpočinkem a aspirinem," řekl Andrew Celii, když mu vyprávěla o rozhovoru, který měla ráno v kanceláři.
Byli po večeři a nyní pili kávu v obývacím pokoji. "Říkám svým pacientům, že při léčbě trvá nastuzení sedm dní, a když se neléčí, trvá týden."
Celia se zasmála a Andrew prohrábl polena v krbu, takže se oheň znovu rozhořel. "Ovšem, Teddy se mýlí v tom, že léky proti nastuzení jsou neškodné. Mnohé škodí a některé jsou dokonce nebezpečné."
"S tím nebezpečím to snad opravdu přeháníš," namítla Celia.
"Vůbec ne," odvětil důrazně. "Léky proti nastuzení ti mohou uškodit víc, než se domníváš." Andrew přistoupil ke knihovně a vytáhl několik knih se stránkami založenými kousky papíru. "V poslední době jsem o tom četl." Zalistoval v jednom svazku.
"Většina léků proti nastuzení je směsice různých látek. Jednou z těchto složek je fenylefrin a je obsažen v prostředcích, které se inzerují jako úspěšné léky na uvolnění ucpaného nosu. Fenylefrin většinou nepůsobí, není ho v těch lécích tolik, aby mohl být účinný, ale zvyšuje krevní tlak. A to škodí každému, a pro hypertoniky je přímo nebezpečný."
Nahlédl do poznámek. "Nejlepším lékem proti nachlazení, jak se shodují všichni farmakologové, je obyčejný, jednoduchý aspirin. Ale existují jeho náhrady, kterým se dělá velká reklama a které mají velký odbyt. Převážně obsahují ještě fenacetin. To je nefrotoxická látka, jinými slovy, při častém a dlouhém používání může preparát, který ji obsahuje, vést k těžké poruše funkce ledvin, někdy nenapravitelné. Tablety proti nastuzení obsahují také antihistaminika – a to by ne-měly, protože ty zas zvyšují množství hlenu v dýchacích cestách. A také mnoho nosních kapek a sprejů udělá víc škody než užitku..." Andrew se odmlčel. "Mám pokračovat?"
"Stačí," povzdechla si Celia. "Už jsem si učinila jasný obraz."
"Podstata je v tom," odvětil Andrew, "že pokud máš dostatečně působivou reklamu, lidé uvěří všemu a koupí si cokoli."
"Ale léky proti nastuzení přece jen pomáhají," protestovala. "Lidé to tvrdí."
"Pouze věří, že jim pomáhají. To je ovšem iluze. Možná že se jejich stav upravil sám od sebe. Snad si to jen namlouvají."
Zatímco Andrew vracel knihy na místo, Celia si vzpomněla, co jí jednou, jako agentce, řekl jeden starý, zkušený praktický lékař: "Když mě navštíví pacienti a stěžují si, že jsou nastuzení, dám jim placebo neškodný mléčný cukr v pilulkách. Za pár dní přijdou a řeknou: Ty pilulky jsou zázračné, už jsem se z toho dostal." Lékař zamrkal na Celii a usmál se. "Uzdravili by se tak jak tak."
Tato vzpomínka a Andrewova slova měly příchuť nepříjemné pravdy a zchladily její předchozí nadšení. Nová odpovědnost jí otevřela oči a pojednou viděla věci, které by nejraději byla neviděla. Copak se to děje s mým hodnotovým měřítkem? napadlo ji. Pochopila, kam mířil Sam, když jí řekl: "Na nějaký čas se budeš muset vzdát svých kritických postojů." Bude to doopravdy zapotřebí? A dokáže to? Má na to? Zatímco se jí tyto otázky honily hlavou, otevřela aktovku a vyndala papíry, které si přinesla domů.
Už docela zapomněla, že v aktovce má vzorek healthothermu, PP leku, který Bray & Commonwealth uvedl na trh před dvaceti lety, který stále ještě šel velmi dobře na odbyt. Byla to mast, která se dětem vtírala do hrudi: měla silnou kořennou vůni, kterou reklama označovala za "osvěžující". Celia si ji přinesla domů, neboť Bruce byl nastydlý. A protože mast chtěla nyní použít, zeptala se Andrewa: "Mám?"
Vzal jí z rukou škatulku, přečetl si složení masti a zasmál se. "Proč bys nemohla? Můžeš ho tímhle natřít i stokrát. Je to takové lidové mazání, které Bruceovi vůbec neuškodí, ale ani mu nepomůže. Jenže ty budeš mít lepší pocit. Budeš matkou, která pro své dítě něco udě-lala."
Andrew otevřel balení a podíval se na tubu. Stále ještě pobaveně pronesl: "A to je patrně právě hlavní věc. Healthotinem není pro děti, ale pro jejich matky."
Celia se chtěla zasmát, ale potom se zarazila a udiveně na Andrewa pohlédla. V mozku sejí vylíhly dvě myšlenky! Za prvé, že se opravdu bude muset

na nějaký čas vzdát svého nekompromisního postoje. A za druhé, že to, co Andrew zrovna řekl, je dobrý – ne, mnohem víc! – je vynikající, ba fantastický nápad!
"Ne," řekla Celia zástupcům reklamní agentury, kteří seděli na protější straně stolu. "Ne, z toho se mi nic nelíbí."
Zapůsobilo to okamžitě, jako když se naleje voda do ohně. Kdyby na stěně konferenční místnosti visel teploměr, pomyslela si Celia, klesla by rtuť rovnou na nulu. Vycítila, že kvarteto mužů z agentury chvatně odhaduje, jak by měli reagovat.
Bylo úterý, v polovině ledna. Celia byla se čtyřmi spolupracovníky z Bray & Commonwealthu v New Yorku. Ráno přijeli z New Jersey na poradu do reklamní agentury Quadrille-Brown. Připojil se k nim Sam Hawthorne, který byl v New Yorku už od včerejška.
Venku fičel mrazivý vítr. Agentura Quadrille-Brown sídlila v Bur-ligton House na Avenue of the Americas, kde se auta i chodci potýkali s rozmoklým sněhem a mrznoucím deštěm.
Porada probíhala v konferenční místnosti na 44. patře a měl se na ní zkontrolovat reklamní program Bray & Commonwealthu, což bylo běžnou praxí, když ve vedení nastává podstatná změna. Agentura již celou hodinu předváděla připravené reklamy – natolik obřadně a profesionálně, že Celia měla pocit, jako kdyby stála na tribuně a defiloval před ní regiment.
Nicméně, příliš mi ten regiment neimponuje, usoudila a to jí zavdalo podnět k poznámce, která všechny zasáhla jako blesk.
Seděli u dlouhého mahagonového stolu. All Fiocca, vedoucí výtvarného oddělení agentury, muž středních let, se tvářil dotčeně, hladil si vandyckovskou bradku a přešlapoval z nohy na nohu, patrně proto, aby nemusel nic říkat a následující krok přenechal vedoucímu této skupiny Kennethu Orrovi. Orr, výřečný elegán v modrém proužkovaném obleku, seděl vedle Dextera Wilsona, který měl Bray & Commonwealth v referátě a nyní předváděl jednotlivé makety. Byl o několik let starší než Orr a předčasně šedivý, působil vážně, jako baptistický kazatel, a nyní se tvářil ustaraně, poněvadž nespokojenost zákazníka by ho mohla stát místo. Celia věděla, že pracovníci reklamních agentur dostávají velké odměny, ale žijí v ustavičné nejistotě.
Čtvrtým členem kvarteta byl Bladen – Celia přeslechla jeho křestní jméno – Orrův náměstek. (Je vůbec v reklamní branži někdo, kdo nemá důležitě znějící titul? napadlo Celii.) Bladen, poměrně ještě velmi mladý, pomáhal přenášet panely a návrhy reklam, které si zástupci Healthy & Commonwealthu se svou šéfkou v čele prohlíželi.
Další pracovníci agentury – mohl jich být tucet – přicházeli a odcházeli, podle toho, co se právě předvádělo. Poslední přišel na řadu licalthotherm, nový reklamní návrh byl objednán ještě před tím, než byla Celia jmenována ředitelkou. Celii doprovázel Grant Carvill, šéf marketinku, Teddy Upshaw za odbyt a Bili Ingram, mladý ředitel výroby. Carvill, apatický pětapadesátník, pracoval u firmy Bray & Commonwealth řadu let, byl schopný, ale bez fantazie. Celia se rozhodla, že ho v budoucnu přeřadí na jinou práci. Ingram, mladistvý typ s neposlušnými rusými vlasy, ukončil před rokem obchodní fakultu na Harvardově univerzitě, byl zřejmě bystrý a energický, ale dosud se ještě nevědělo, co v něm je.
Sam Hawthorne, jako představitel Felding-Rotha, zde měl nejvýznamnější postavení, takže ho přišel do konferenční místnosti osobně pozdra vit ředitel agentury.
Den předtím Sam oznámil Celii, že se účastní porady, ale vymezil svou úlohu velmi jasně: "Budu tam jen sedět a naslouchat. Máš velkou odpovědnost, jsi nová a jde o spoustu peněz, takže si vedení přeje, ´ aby tam byl někdo od nás a podal zprávu. Ale jinak je to výlučně tvoje parketa a já nebudu zasahovat."
Celia nyní vrhla pohled na Sama. Souhlasí s jejími slovy – anebo nesouhlasí? Ale jeho tvář byla nehybná, jako už během celého dopoledne a nic z ní nevyčetla.
"Dobrá, pane Orre," prohlásila Celia rázně, "nelamte si hlavu, jak máte reagovat na má slova a jak se zachováte. Povíme si rovnou, proč se mi to nelíbí a proč si myslím, že tato agentura – a já její práci znám – dokáže přijít s něčím lepším."
Z protistrany vycítila zájem, dokonce úlevu. Všechny oči, také oči jejích spolupracovníků, se na ni zvědavě upíraly.
Kenneth Orr uhlazeně poznamenal: "S radostí vás vyslechneme, paní Jordanová. Netrváme mermomocí na našich návrzích a rádi přijdeme s novými nápady, nebo se zařídíme podle vašeho přání."
"To mě opravdu těší," usmála se Celia, "neboť mám pocit, že všechno, co jsme doposud viděli, vyhovovalo snad ještě tak před deseti lety, ale do dnešní doby se už nehodí. Abych byla upřímná, ráda bych věděla, zda je tomu tak proto, že jste od nás dostali v tomto směru nějaké instrukce nebo omezení?"
Všimla si, že Orr a Dexter Wilson na ni hledí s respektem. Nakonec to byl mladý

Bladen, kdo vyhrkl: "Hrome, to jste uhodila hřebík na hlavičku! Když někdo tady přišel s nápadem anebo chtěl dát šmrnc těm vašim okoukaným výrobkům, tak –"
"To stačí!" ostře ho přerušil jeho šéf Kenneth Orr. "Za nedostatky v naší práci nemůžeme vinit zákazníky. Jsme profesionálové a neseme odpovědnost za všechno, co odsud vychází. A o starých výrobcích se nemluví tímto tónem! Prosím za prominutí, paní Jordanová."
"Nechte si ty kydy!" ozvalo se ze strany Celiina stolu, dřív než mohla Orrovi odpovědět. To vybuchl mladý Billingram, který zrudl hněvem, takže barva jeho tváře se nelišila od vlasů. "Jsou to opravdu vykopávky, všichni to víme, proč je nenazvat pravým jménem? Nikdo neříká, že je máme poslat do šrotu, ale dodat jim drobet šmrnc, to jenom prospěje. Když máme mluvit otevřeně, jak řekla paní Jordanová, tak tedy mluvme!"
Rozhostilo se trapné ticho, které přerušil Kenneth Orr. "Dobrá tedy!" Povytáhl obočí a zdálo se, že se nemůže rozhodnout, zda má být překvapený nebo pobavený. "Zdá se, že na obou stranách se mládí hlásí ke slovu." Otočil se k Celii: "Máte něco proti tomu?"
"Ne. Snad nám to pomůže dostat se kupředu."
Celii vedl k tomu postoji názor, který si vytvořila po prostudování archívu firmy Bray & Commonwealth. V minulosti svazovala reklamu příliš opatrnická politika, řídící se zásadou vyhýbat se jakýmkoli větším změnám. Celia se rozhodla, že tuto překážku odstraní.
"Nejdřív bych chtěla hovořit o healthothermu," prohlásila. "Podle mého názoru nová reklama, kterou navrhujete, vychází ze stejně ne správných předpokladů jako ta stará."
V duchu poděkovala Andrewovi a pokračovala: "Na vašich reklamách, které jsem si z posledních let prohlížela, jsou rozesmáté děti, které se cítí líp, jsou šťastné, poněvadž jim hruď namasírovali healthothermem."
"A nemá to tak být?" namítl mírně Dexter Wilson. Ale Kennet Orr nespouštěl pohled z Celie a pohybem ruky kolegu umlčel.
"Ano, bývá to tak," přikývla Celia. "Jenomže healthotherm nechodí kupovat děti, ať už jsou šťastné nebo nikoliv. Chodí tam matky, které chtějí být dobrými matkami, které chtějí udělat něco, aby svému nemocnému dítěti pomohly. Jenomže na našich reklamách matku vůbec nevidíme, anebo je jen v pozadí. A já bych chtěla vidět šťastnou matku výrazně v popředí. Matku, které spadl kámen ze srdce, matku, která pro své nemocné dítě něco udělala a nyní má dobrý pocit. A tento přístup bychom měli použít v tisku a. televizi."
Pojednou všichni kolem stolu horlivě přikyvovali. Celia zaváhala
má dodat, co jí říkal Andrew, že healthotherm vůbec neslouží dětem, ale jejich matkám – ale nakonec se rozhodla, že si to nechá pro sebe. Nezmínila se ani o další Andrewově poznámce, že tohle mazání nikomu nepomůže, ale ani neuškodí.
"To je zajímavé. Velice zajímavé," podotkl Kenneth Orr.
"Víc než zajímavé," vyskočil Bili Ingram. "To je kolosální nápad. Nemyslíš, Howarde?" Otázka patřila Bladenovi, takže Celia již věděla, jak se jmenuje křestním jménem.
Mladý reklamní pracovník horlivě přikývl. "Jasně. Uděláme to takhle – v pozadí bude dítě, někde by totiž mělo být. Ale máma je v popředí, ale nevypadá jako ze škatulky. Vlasy má drobet rozcuchané, šaty trošku v nepořádku. Jako by se namáhala, potila a trápila s nemocným dítětem."
"Ano, musí vypadat realisticky," přitakal Ingrain.
"Ale také šťastná," dodal Bladen. "Uklidnila se, už si nedělá starosti, neboť healthotherm jejímu dítěti pomohl. Takhle to musíme udělat. Paní Jordanová to perfektně vystihla."
"Podrobnosti vypracujeme později," poznamenal Orr. Usmál se na (elii. "Jak je vidět, paní Jordanová, všichni se shodují v tom, že váš návrh je velice slibný."
"A ještě něco, paní Jordanová," ozval se Bili Ingram. "Ten preparát můžeme v laboratoři trochu pozměnit a nazvat Nový healthoherm."
"To může být věci jen na prospěch," souhlasil Dexter Wilson.
"Nový healthotherm," opakoval Teddy Upshaw, jako kdyby zkoušel, jak se to vyslovuje, a potom přikývl. "Sedí. Naši agenti dostanou do rukou novinku a budou mít co nabízet."
Mirant Carvill se naklonil dopředu. Celia postřehla, že má zjevně pocit, že se tady rozhoduje bez něho, a musí proto- také něco podotknout.
"Změnit healthotherm nebude nijak obtížné. Chemici si s tím snadno poradí, změní některou substanci, možná vůni."
Celia si v duchu říkala, zda to, co tu slyší a co se tu odehrává, je mocnost – kdovíjak by se k tomu stavěla ještě před dobou nepříliš vzdálenou... Nu což, uklidnila se, v každém případě uposlechla Sama Hawthornea a vzdala se nekompromisního postoje. Jenomže na jak dlouho? Jestli se Teddy Upshaw nemýlí,

mělo by to trvat pouze rok. Všimla si, že se Sam usmívá, a ráda by věděla čemu. Znovu se vrátila do současnosti. Jak pozorovala oba mladé muže, Howarda Bladena a Billa Ingrama, pojednou jí blesklo hlavou, že už ví, kdo budou její nejbližší spolupracovníci, jak u Bray & Common-wealthu, tak u reklamní agentury Quadrille-Brown.
Celia si ani v nejoptimističtějších chvílích nepředstavovala, že její odbytový plán pro Nový healthotherm – mezi zaměstnanci firmy se mu říkalo "šťastná maminka" – přinese tak ohromující výsledky. "Celia, to je dynamit!" vykřikl Teddy Upshaw radostně, když zas jednou spolu seděli sami dva v ředitelské kanceláři. "Od začátku jsem věděl, že jsi třída, ale vyklubal se z tebe opravdový génius!"
Měsíc po zahájení televizní, rozhlasové a tiskové propagace, kterou řídila agentura Quadrille-Brown, se prodej healthothermu zvýšil o šest set procent. A v čtvrtém týdnu nová záplava objednávek od velkoobchodníků nasvědčovala, žeje to jen začátek. A skutečně, po dalším měsíci se dosažená výše odbytu zdvojnásobila a předpovídal se další vzestup.
Celiin úspěch s healthothermem vzbudil v ústředí Felding-Rotha zaslouženou pozornost, a proto, když se připravovaly plány, jak znovu oživit další výrobky firmy Bray & Commonwealth, ústředí schválilo automaticky všechny výdaje na reklamní kampaň. Sam Hawlhorne to Celii vysvětlil: Chceme být informováni, co se děje, ale koneckonců se můžeme také něco přiučit, a pokud ti to dobře jde, máš volnou ruku a můžeš si dělat, co sama uznáš za dobré."
Celia se nyní soustředila na to, aby starší, už existující výrobky nově prezentovala veřejnosti.
Jeden z nich byl známý jako B + C šampón. Celia navrhla název ponechat, ale drobným typem písma, a přidat velkými písmeny nový název objetí a těsně pod ním, téměř stejně výrazně stálo: Něžné jako objetí vysněného milence.
Tento slogan si nepamatovali pouze ti, kdo viděli reklamu na OBJETÍ a koupili si šampón, ale k velké radosti všech zainteresovaných na odbytu se z něj stala okřídlená věta. Komici v televizi ji využívali v humorných kontextech, objevovaly se na ni parodie v novinách. Úvodník v The Wall Street Journal, který kritizoval daňovou politiku Bílého domu, přinesl titulek
OBJETÍ VYSNĚNÉHO PREZIDENTA NENÍ NĚŽNÉ
Taková reklama soustředila na šampón OBJETÍ nebývalou pozornost a odbyt letěl nahoru.
Agentura Quadrille-Brown si zase vzala na starost propagaci, kterou tentokrát řídil Howard Bladen, povýšený na vedoucího referátu. Blady Bladen už hrál významnou úlohu při reklamní kampani Nového healthothermu a časem zastínil vážného, ale neprůbojného Dextera Wilsona, který prostě zmizel ze scény. Celia se nedověděla, zda odešel z agentury, anebo ho přeložili do nějakého méně důležitého oddělení.
Podobné přesuny nastaly i na druhé straně rovnice – u Bray & Commonwealthu. Celia povýšila mladého Billa Ingrama na ředitele marketinku místo veterána Granta Carvilla. Pro Carvilla se nalezlo jiné místo, kde –jak kdosi nevybíravě poznamenal – "bude až do penze počítat sponky na papíry".
Ingram si vzal příklad z Celie a přicházel s novými nápady- Právě on jí oznámil, že v Michiganu je na prodej malá farmaceutická fir-ma. "Mají několik výrobků, paní Jordanová, ale zajímavý je pouze Bystém 5. Je to užívání proti nastuzení. Jak určitě víte, takový prostředek sami nemáme. Kdybychom tu firmu koupili, ostatní její výjimky nechali plavat a převzali Systém 5, dalo by se s tím hodně udělat."
Celia si vzpomněla, co jí Andrew říkal o lécích proti nastydnutí.
Dotázala se: "Stojí ten Systém 5 vůbec za něco?" "Naši chemici provedli analýzu a říkají, že je dobrý. Není to nic uloborného, uměli bychom to vyrobit také, kdybychom začali od samího začátku." Ingram si rukou prohrábl věčně střapaté, ryšavé vlasy. "Ale Systém 5 splňuje, co se od něj očekává, je už na trhu, má slušný odbyt, takže bychom nemuseli začínat od nuly." "Ano, to je důležité."
Celia věděla, že převzít už zavedený PP lék je výhodnější než přicházet s novým. Uvést novinku na trh vyžadovalo vysoké náklady i navíc, vysoké procento nových výrobků zůstalo ležet a jeho "výrobci se octli na pokraji úpadku.
"Připrav mi písemnou zprávu se všemi podrobnostmi, BilLe," přikázala mu. "Prostuduji si ji, a když budu s návrhem souhlasit, promluvím se Samem."
() několik dní později Celia dospěla k závěru, že souhlas dá. Doporučila michiganskou firmu koupit – a s ní i lék proti zastuzení
Systém 5. Koupě proběhla v tichosti, prostřednictvím advokátní kanceláře, takže prodávající nevěděli, koho kancelář zastupuje. Tento postup byl běžný, neboť kdyby vyšlo najevo, že zájem má velká farmaceutická společnost, kupní cena by okamžitě vyletěla nesmírně vy soko.

Zanedlouho poté byly ostatní výrobky firmy rozprodány a závod uzavřen. Výroba Systému 5 a hrstka lidí, kteří se na ní podíleli, b převedena do závodu Bray & Commonwealth v New Jersey.
Zlepšit a rozšířit odbyt Systému 5 dostal za úkol Bili Ingram.
Začal tím, že objednal nápadný, moderní obal oranžovozlaté barvy a působivou plastikovou nádobku místo zelené skleněné flaštičky, v jaké se Systém 5 prodával předtím, a že lék přejmenuje na Systém 500.
"Toto číslo," odůvodňoval, když referoval Celii, "naznačuje, jsme nejen změnili vzhled výrobku, ale také zesílili a vylepšili jeho účinek. A je fakt, že naši chemici pracují na několika změnách v zvýšení, aby výroba byla efektivnější."
Celia si prohlédla předložený materiál a prohlásila: "Navrhuji pod název ještě jeden řádek." Na list papíru napsala:
SYSTÉM 500 SYSTEMATICKY POTÍRÁ NACHLAZENÍ
a podala jej Ingramovi.
Díval se na ni s obdivem. "Skvělé! Lidé budou mít pocit, že opravdu existuje účinný prostředek proti nachlazení. To potáhne!"
Promiň mi, Andrewe! pomyslela si Celia. Opět si připomněla, to mělo být pouze na rok – ale vzápětí si uvědomila, jak rychle jde čas a že uplynulo půldruhého roku ode dne, kdy ji přeložili k firmě Bray & Commonwealth. Tak jsem se zabrala do práce, přemítala, někdy zapomínám, že se chci vrátit zpátky k lékům na předpis. A celkem vzato, tady mě to docela baví.
Bili Ingram pokračoval, jako vždy nadšeně: "A za šest měsíců, se nové balení ujme, můžeme spustit tabletky."
"Jaké tabletky?"
Zatvářil se dotčeně. "Vy jste nečetla mou zprávu?"
Celia ukázala na stoh papírů na stole. "Je zřejmě tam. Pověz oč jde."
"Dobrá. Tabletky jsou jen jinou formou odbytu Systému 5 Stejné složení, stejný účinek. Ale reklama bude samostatná a povedeme ji dvěma směry. Užívání pro děti pochopitelně zředíme. Nazveme je Systém 50 a menší číslo napoví, že..."
"Rozumím," přikývla Celia, "menší číslo, menší lidi." Zasmála se.
"A v zimě," nedal se vyrušit Ingram, "až se rozstůňou celé rodiny, navrhuji uvést na trh velké, rodinné balení Systému 500. A když se Ujme, budeme pokračovat ještě s větším – v branži se mu říká konner." .
"Bille," řekla rozesmátá Celia, "to bys už přehnal. Ale líbí se mi to A co tak Systém 500 v aspiku, to tě nenapadlo?"
"Pro bankety?" Také se dal do smíchu. "Hned na tom začnu pracovat."
A zatímco Celia úspěšně zvyšovala odbyt léků bez předpisů, jinde šli kupředu i jiné události jako obvykle – tragicky, komicky, ušlechtile, smutně, se smíchem i s lidskou pošetilostí – pře-kotně nebo šouravým krokem, někdy samostatně, někdy jako souvisící jevy.
Angličani a Francouzi sebevědomě oznámili – jak to čas od času oznamovali už sto padesát let – že zanedlouho budou zahájeny práce na tunelu pod La Manche. Jacka Rubyho, vraha Kennedyho atentátníka Oswalda, odsoudili k smrti. Prezident Johnson prosadil to, co se nepodařilo Kennedymu – přijetí významného zákona o občanských právech. Hudba a kult čtyř opovážlivých, šarmantních Liverpoolčanů s nezvyklým názvem Beatles si vítězně razily cestu světem.
Kanada, po celonárodních třenicích, při nichž se dostal ke slovu hněv i hloupost, přijala novou státní vlajku. Zemřel devadesátiletý Winston Churchill, který, jak se zdálo, měl žít věčně. V Spojených tátech přijal Kongres rezoluci o Tonkinském zálivu. Týkala se země – Vietnamu – a veřejnost jí věnovala malou pozornost ještě méně si uvědomovala, že tato rezoluce povede k odcizení jedné generace a roztržení Ameriky vedví.
"Dnes večer chci vidět v televizi zprávy," řekl Andrew Celii jednoho lednového večera roku 1965. "Ve Wattsu – patří to k Los Angeles došlo k nepokojům a vypukly tam požáry." Byli doma a těšili se, že večer stráví všichni společně, neboť v poslední době měli takových večerů málo. Celiina práce si totiž vyžadovala hodně cestování a někdy ni byla doma i několik dní. Děti s nimi večeřely, kdykoli se naskytla příležitost, aby si vynahradily její nepřítomnost. Celia by ráda, kdyby se děti vídaly s babičkou častěji. Ale Mildrediny návštěvy byly, k všeobecné lítosti, nyní už méně časté, poněvadž jí nesloužilo zdraví. Celiinu matku už dlouho trápilo astma a její se zhoršil. Andrew navrhl, aby bydlela u nich, kde by se o ni mot lépe starat, avšak Mildred odmítla. Dala přednost nezávislosti v skromném domku ve Filadelfii, kde vychovala Celii. Andrewova matka, která se odstěhovala do Evropy, o sobě dávala málokdy vědět, a třebaže ji mnohokrát zvali, ani jednou je nenavštívila. Vnoučata ještě neviděla a podle všeho po tom ani netoužila! "Když sejí ozveme, připomeneme jí, žeje stará," poznamenal Andrew. "Nemá to ráda, a proto ji necháme na pokoji."
Celia cítila v jeho hlase smutek.

Andrewův otec, který byl synovi po léta odcizený, zemřel. Dověděl se o tom čirou náhodou až po několika měsících.
Lise bylo už sedm let a chodila do druhé třídy. I nadále se projevovala jako silná osobnost, školu brala vážně a byla pyšná zejména na svou rozšiřující se slovní zásobu, třebaže občas slova komolila. Jednou vyprávěla Celii o hodině přírodopisu, že "liška si vyhrabala doupě, které má několik výtahů" a jindy zas mudrovala, proč kukačka kuká, ale kos nekosí.
Její skoro už pětiletý bratr Bruce byl zas jemný a citlivý, což částečně kompenzoval svérázným smyslem pro humor. "Je snadno zranitelný! Potřebuje víc ochrany než Lisa," poznamenala jednou Celia.
"Potom musí udělat totéž co já," opáčil Andrew. "Oženit se se silnou dobrou ženou."
Řekl to něžně a Celia se k němu naklonila a objala ho. "Bruce je po tobě," dodala.
Samozřejmě se tu a tam pohašteřili a během jejich osmiletého manželství došlo k dvěma vážnějším různicím, jaké jsou mezi manželi obvyklé, ale drobné rány se rychle zahojily. Oba si byli vědomi, že jejich manželství je dobré, a snažili se, aby takové i zůstalo.
Když sledovali v televizi výtržnosti ve Wattsu, děti seděly s nimi.]
"To není možné!" zvolal Andrew, když následovala hrozná scéna scénou – požáry, plenění, ničení, brutalita, zranění a smrt, divoké srážky mezi roztrpčenými černochy a obklíčenými policisty v zbídačené černošské čtvrti Charcoal Alley. Byl to děsivý obraz bídy a strádání, který svět ignoroval a věnoval mu pozornost pouze ve chvílích, jako byla tato, když Watts poskytl televizním společnostem dramatické výjevy, které měly pokračovat ještě pět otřesných dní a nocí.
"Proboha!" pokračoval Andrew. "Věříš, že se tohle odehrává v naší zemi?"
Všichni byli tak zaujati obrazovkou, že si Celia všimla Bruceho až ke konci programu. Chvěl se po celém těle, tiše vzlykal a po tvářích mu tekly slzy. Hned ho vzala do náruče a řekla Andrewovi, aby televizor vypnul.
Ale Bruce zvolal: "Ne, táti! Ne!" Dívali se tedy na ty strašné výjevy až do konce."
"Maminko, oni tloukli lidi," protestoval Bruce, když zprávy skončily.
Celia ho stále ještě konejšila. "Ano, Bruce, tloukli je," odvětila. "Je to smutné a nesprávné, ale někdy se to stává." Zaváhala a dodala: "Později přijdeš na to, že takové věci se stávají často."
Když byly děti v posteli, Andrew řekl: "Bylo to deprimující, ale odpověděla jsi Brucemu správně. Přespříliš mnoho nás žije v ulitě. Náš syn se dříve nebo později musí dovědět, že existuje ještě jeden svět."
"Ano," přikývla Celia a zamyšleně pokračovala: "Už dávno jsem si chtěla s tebou pohovořit o těch ulitách. Mám dojem, že já také v jedné žiju."
Po Andrewově tváři se kmitl úsměv. Otázal se: "V ulitě PP?"
"Tak nějak. Vím, občas dělám věci, které neschvaluješ, Andrewe. Kupříkladu healthotherm a Systém 500. Ale doposud jsi ani moc neprotestoval. Vadí ti to hodně?"
"Možná trochu." Zaváhal a pokračoval: "Jsem na tebe hrdý, Celie, a také na tvou práci, a proto budu rád, až se jednoho dne vrátíš k Felding-Rothovi, k lékům na předpis, které–jak oba víme –jsou mnohem důležitější. Mezitím jsem si, po pravdě řečeno, všelicos uvědomil a smířil se s tím. Kupříkladu, že lidé budou i nadále kupovat hadí olej, ať už ho vyrábíte vy nebo jiná firma, takže je to koneckonců jedno. A ještě něco. Kdyby lidé nekupovali různé ty PP vodičky .1 mazání a chodili místo toho k lékařům, byli bychom tak zavaleni prací, že bychom nevěděli, co dřív."
"A nevymýšlíš si tyhle důvody náhodou jen proto, že jde o mne?" zeptala se pochybovačně.
"Nu, i kdybys měla pravdu, co na tom? Jsi má žena a já tě miluju."
"To je oboustranné." Naklonila se a políbila ho. "Tak už si nelam hlavu, drahoušku, neboť jsem si řekla, že Celia Jordanová a PP byly spolu už dost dlouho. Zítra požádám o přeložení."
"Když si to opravdu přeješ, určitě se ti to podaří."
Andrew odpověděl podvědomě, automaticky. Stále ještě se nemohl zbavit deprese, kterou v něm vyvolaly scény z Wattsu. A právě tak ho tížil osobní problém, který neměl s Celií ani s rodinou nic společného a připravil mu nejednu těžkou chvíli.
"Máme těžkou volbu," řekl Celii Sam Hawthorne druhý den, "neboť jsi přespříliš úspěšná, anebo přesněji, mnohem úspěšnější, než kdo mohl předpokládat. Jsi slepice, která snáší zlatá vejce, a proto tě necháváme u Bray & Commonwealtha."
Seděli v Samově kanceláři na ústředí Felding-Rotha. O setkání požádala Celia.
"Mám tady něco, co by tě mohlo zajímat," pokračoval Sam. Naklonil se přes stůl, otevřel pořadač a vyndal z něj desky. Z místa, kde seděla, Celia viděla, že

obsahují finanční výsledky.
"Ještě jsme to nepostoupili dále, ale zanedlouho to předložím! správní radě." Ukázal prstem na jedno číslo. "Když jsi nastoupila! u Bray & Commonwealtha, podílel se deseti procenty na celkových tržbách Felding-Rotha. Letos to bude patnáct procent a úměrně) k tomu vzroste i zisk." Zaklapl desky a usmál se. "Trochu tomu napomohl pokles léků na předpis, ale i tak je to impozantní výsledek. Blahopřeji, Celie!"
"Díky." Celii to potěšilo. Očekávala, že výsledky budou příznivé, ale ne takové, jaké předložil Sam. "Myslím, že PP si udrží svůj příznivý vývoj. Bili Ingram se znamenitě osvědčil. A když ses zmínil, že odbyt léků na předpis klesl, snad bych v tom mohla něco udělat."
"Pomůžeš nám, to ti slibuji," odvětil Sam. "A možná že pro tebe najdeme něco zvlášť zajímavého. Ale pár měsíců ještě vydrž."
Andrew zamračeně hleděl na správce nemocnice. Byli v kanceláři Leonarda Sweetinga a oba stáli. Jednání probíhalo v napjatém ovzduší.
Byl pátek, krátce před polednem.
"Pane doktore Jordane," prohlásil správce úředním tónem – hlas] měl pevný a tvářil se vážně – "než budete pokračovat, dovolte, abych vás upozornil, abyste si dobře rozmyslel, co chcete říci, a uvážil důsledky, které z toho vyplynou."
"Ksakru!" Andrew, který byl po bezesné noci podrážděný, jen tak tak, že nevybuchl. "Myslíš, že jsem to neudělal?"
"Předpokládal jsem to, ale rád bych měl jistotu!" Sweetingovo husté, huňaté obočí se jako obvykle při řeči pohybovalo nahoru a dolů.
"Tak dobrá –jsem tu znovu, Leonarde, a tentokrát úředně." Andrew pečlivě volil slova. "Můj společník doktor Noah Townsend provádí v této chvíli vizitu svých pacientů. Je mi známo, že je pod vlivem drog, kterým propadl. Podle mého názoru není schopen nadále vykonávat lékařskou praxi, neboť může ohrozit životy nemocných. A je mi také známo, že tento týden zemřel v této nemocnici zbytečně jeden pacient pro omyl Noaha Townsenda, který byl pod vlivem drog."
"Panenanebi!" Sweeting při poslední větě zbledl. "Andrewe, nemohl bys aspoň to poslední vypustit?"
"To nemohu a nechci! A žádám, abys okamžitě zakročil!" A zavile dodal: "Něco, cos mohl udělat už před čtyřmi lety, když jsme oba věděli, co se děje. Jenže ty a ostatní jste raději mlčeli a mhouřili oči.
"Ano, musím něco udělat, zabručel Leonard Sweeting. "Po tvém zdělení nemám z právního hlediska nic jiného na vybranou. Ale pokud jde o minulost, o ničem nevím."
"To není pravda," opáčil Andrew. "Oba jsme o tom věděli. Ale nechme to tak, poněvadž jsem se tehdy zachoval stejně zbaběle jako ty, mne ale zajímá současnost."
Správce si povzdychl. Polohlasně, spíš pro sebe, řekl: "Jednou to muselo prasknout." Přistoupil k psacímu stolu a zvedl telefon.
Když se ozvala sekretářka, přikázal: "Sežeňte předsedu správní rady! Ať ho zavolají, kdyby byl kdovíkde a dělal nevímco. Je to naléhavé. Jakmile to vyřídíte, sedněte si všichni, co jste tam, k telefonům a svolejte schůzi lékařského výkonného výboru. Sejdeme se v zase-dačce." Sweeting pohlédl na hodinky. "Většina šéfů oddělení by měla být v nemocnici."
Když správce položil sluchátko, unaveně se ušklíbl, ale potom mu obličeje zmizelo napětí. "Zlý den, Andrewe – pro nás pro všechny a také pro nemocnici. Ale vím, žes učinil, cos pokládal za svoji povinnost."
Andrew smutně přikývl. "Co bude dál?"
"Za pár minut se sejde výkonný výbor. Zavolají tě. Zatím počkej tady."
Kdesi venku siréna ohlásila poledne.
Čas. Čekat. Čekání.
Čekal už příliš dlouho, pomyslel si Andrew sklíčeně. Čekání už bylo dost. Čekal, dokud nezemřel jeden pacient – mladík, který by byl žil ještě řadu let.
Když před čtyřmi léty a osmi měsíci zjistil, že Noah Townsend je narkoman, nespouštěl Andrew svého staršího kolegu z očí – předsevzal si, že zabrání chybné diagnóze. Townsenda mohl ovšem kontrolovat jen do jistých mezí, ale byl přesvědčen, že povinnou lékařskou péči nezanedbává.
Jako kdyby ho kolegův zájem těšil, Noah Townsend s ním často konzultoval vážné případy a bylo zřejmé, že diagnostické schopnosti staršího lékaře jsou stále ještě na výši.
Na druhé straně byl ovšem dr. Townsend stále bezstarostnější a už se nenamáhal, aby narkomanii před Andrewem skrýval jako v minulosti. Známky drogové závislosti – skleněný pohled, špatná arti-kulace, třes rukou – byly na něm patrné stále častěji, a to jak v ordinaci, tak i v nemocnici. V jeho ordinaci se povalovaly tucty lékovek, ani se už nesnažil je uklidit a bral z nich, nejednou v Andrewově

přítomnosti, tabletky, jako kdyby to byly bonbóny.
Andrew si někdy kladl otázku, jak může být Townsend narkoman a přitom tak dobře pracovat. Nakonec si to vysvětlil tak, že zvyky a instinkty zanikají jen velice pomalu. Noah vykonával lékařskou praxi už tolik let, že většina úkolů – včetně diagnóz, které by jiní jen nesnadno určovali – mu nezpůsobila žádné problémy. Jako pokažený stroj, pomyslel si Andrew, který běží dál setrvačností. Vyvstávala však otázka, jak dlouho ještě poběží...
V nemocnici sv. Bedea si zjevně nikdo hlavu podobnými starostmi! nelámal. Jenže roku 1961 – rok po Andrewově prvním a neplodném] rozhovoru s Leonardem Sweetingem – se Noah vzdal funkce šéflékaře a odešel z nemocniční rady. Zda tak učinil z vlastní vůle nebo na čísi popud, to se Andrew nedověděl. Od té doby už nevedl Townsend tak čilé společenské styky a zdržoval se doma víc než v minulosti. Omezil i počet pacientů a nové většinou posílal Andrewovi a Oscar Aronsovi, mladému lékaři, kterého přijali do praxe.
Andrew si občas dělal starosti s Noahem a jeho pacienty, ale když se žádné vážnější problémy nevyskytly, uklidnil se a oddával se naději, že všechno zůstane při starém a nic se nestane.
Až do tohoto týdne.
Úder přišel nenadále a byl zdrcující.
Zprvu pronikly k Andrewovi pouze kusé informace, ale jakmile pojal podezření, začal se vyptávat a zanedlouho měl jasný obraz o ce- lém případu.
Do Townsendovy ordinace přišel devětatřicetiletý muž Kurt Wyrazik, který si stěžoval na bolest v krku, pocit únavy, kašel a horečki
Při vyšetření se ukázalo, že má zanícené hrdlo, teplotu 38,8 °C a zrychlený dech. Z chorobopisu vyplývalo, že Townsend fonendoskopem zjistil zánět plic a poslal Wyrazika do nemocnice sv. Bedea, kam za ním měl Townsend odpoledne přijít.
Wyrazik nebyl nový pacient. Byl u Townsenda už několikrát, poprvé před třemi léty. Také tehdy měl zanícené hrdlo a Townsend mu ihned naordinoval penicilínovou injekci.
O několik dní později se mu hrdlo zahojilo, ale na těle se mu objevila svědivá vyrážka typu kopřivky. Wyrazik byl přecitlivělý na penicilín, proto se mu toto antibiotikum nesmělo už ordinovat, neboť těžký Irkový exantém má nepříznivou prognózu a může skončit i smrtelně. Dr. Townsend udělal o alergii na penicilín výraznou poznámku červeným inkoustem na pacientově zdravotní kartě. Až do té doby Wyrazik nevěděl, žeje na penicilín alergický.
Podruhé přišel s bezvýznamným onemocněním. Noah Townsend nebyl v ordinaci, a tak ho prohlédl Andrew. Přečetl si jeho kartu a povšiml si poznámky o penicilínu. Jenže tentokrát nebylo nutné mu předepsat nějaký lék.
To bylo asi před půldruhým rokem—tehdy Andrew viděl Wyrazika naposledy živého.
V nemocnici uložili Wyrazika do pokoje, kde už byli tři pacienti. Tam za ním přišel lékař, který měl službu, a zaznamenal anamnézu. Byla to běžná praxe. Kromě jiného se zeptal: "Jste na něco alergický?" Wyrazik odpověděl: "Ano, na penicilín." Otázku i odpověď zapsal lékař do chorobopisu.
Dr. Townsend se dostavil odpoledne, jak slíbil, ale ještě předtím telefonoval do sv. Bedea, aby dali Wyrazikovi erytromycin. Sekundář příkaz splnil. Protože u většiny pacientů léčili zánět plic penicilínem, I ownsend si záznam na pacientově kartě zřejmě přečetl, anebo si jej pamatoval.
V ten den, kdy přišel do nemocnice za Wyrazikem, mohl si – nebo si měl – pročíst sekundářův záznam, který by mu opět připomněl pacientovu alergii na penicilín.
V tom, co se stalo – či nestalo – později, sehrály jistou roli Wy- Wyrazikovy osobní poměry.
Kurt Wyrazik byl mírný, skromný člověk, svobodný a bez přátel. Byl zaměstnán jako expediční úředník, žil sám a v každém směru to byl člověk, kterému se říká samotář. Do nemocnice za ním nikdo nikdy nepřišel. Narodil se v Americe, ale jeho rodiče se přistěhovali z Polska.
Jeho matka zemřela a otec bydlel u Kurtovy starší neprovdané sestry v malém městě v Kansasu. Byli to jediní dva lidé, s kterými ho poutaly bližší svazky. Ale že je nemocen a leží u sv. Bedea, neoznámil ani jim. Tak vypadala situace až do druhého dne Wyrazikovy hospitalizace.
Druhého dne, kolem osmé hodiny večer, přišel se dr. Townsen znovu podívat na pacienta. A tehdy se také Andrew dostal do nepřímého styku s celým případem.
Noah Townsend navštěvoval poslední dobou své pacienty v nemocnici v neobvyklých hodinách. Jak Andrew a ostatní později usoudili, dělal to asi proto, aby se vyhnul svým kolegům, ale mohla to způsobit i všeobecná dezorientace z užívání drog. Shodou okolností byl toho večera v nemocnici sv. Bedea také Andrew, kterého zavolali k naléhavému případu. Už odcházel, když přišel Townsend, s kterým vyměnil pár slov.

Andrew okamžitě poznal z Townsendova chování a řeči, že jeho starší kolega je pod vlivem drog a že je podle všeho užil před krátkým časem. Zaváhal, ale protože si na tuto situaci už za dlouhou dobu zvykl, usoudil, že se nic zlého nemůže stát, a proto nic nepodnikl. Později si to trpce vyčítal.
Když Andrew odjel, Townsend vyjel výtahem na patro, kde měl pacienty. Mladého Wyrazika prohlédl jako posledního.
Co se v těchto chvílích odehrávalo v Townsendově mysli, to si můžeme jen domýšlet. Bylo jisté, že Wyrazikův stav sice nebyl kritický,! ale mírně se zhoršil. Teplota se zvýšila a měl potíže s dýcháním. Townsend, ve svém obluzeném stavu, podle všeho usoudil, žeje třeba změnit léčbu. Napsal nové příkazy a osobně je zanesl do pokoje sester.
Předepsal 600000 jednotek penicilínu, aplikovaných nitrosvalově každých šest hodin. První dávku měl pacient dostat ihned.
Staniční sestra byla nemocná a noční službu držela mladá sestra, která nedávno nastoupila. Na příkazu dr. Townsenda neshledala nic mimořádného, proto neprodleně uposlechla. Wyrazikův chorobopis nečetla, a proto o jeho alergii neměla ani potuchy.
Když přišla s injekcí, Wyrazik měl horečku a klímal. Neptal se, co mu hodlá vpíchnout, a sestra mu to sama neřekla. Dala mu injekci a hned odešla z pokoje. Co se stalo potom, jsou zčásti dohady a zčásti to vyplývá z výpovědi spolupacienta v pokoji.
Když vycházíme z účinků, jaké má penicilín za těchto okolností, Wyrazika se musela vzápětí zmocnit úzkost, provázená svedením bojem v těle a prudkým zrudnutím pokožky. Krátce nato upadl do anvalaktického šoku s následným opuchnutím tváře, očí, úst, jazyka i hrtanu. Začal se dusit, chrčel, bojoval o dech. Ze všeho nejnebezpečnější byl opuchlý hrtan, který zamezil přístup vzduchu do plic a znemožnil dýchání. Vzápětí bolesti a hrůzu vystřídala milosrdná ztráta vědomí a posléze smrt. Netrvalo to déle než pět minut.
Velká dávka noradrenalinu a neodkladná tracheotomie – chirurgické otevření průdušnice – aby se do plic dostal vzduch, by ho mohly zachránit. Jenže tento zákrok nebyl proveden, pomoc přišla už pozdě.
Jeden z pacientů na sousední posteli slyšel, jak sebou Wyrazik hází a chrčí, proto ihned stiskl tlačítko zvonku, aby přivolal sestru. Když přišla, Kurt Wyrazik byl mrtev.
Sestra okamžitě volala lékaři, který měl službu. Dala také vyvolat dr. Townsenda v naději, žeje ještě v nemocnici. Byl a dostavil se dřív než jeho kolega.
Ujal se případu a jeho myšlenkové pochody si opět můžeme jen domýšlet. Nejpravděpodobněji si i jeho drogami zmámený mozek uvědomil, že se něco stalo, a mocným vzepětím vůle se natolik vzpamatoval, aby zahájil zastírací manévr, který by byl úspěšný, nebýt Andrewova podlejšího zásahu. Bylo mu jasné, že sestra o alergii na penicilín neviděla. A pokud mu bude přát štěstí, ty dvě inkriminující skutečnosti záznam o alergii v chorobopise a penicilínovou injekci – nebude nikdo dávat do souvislosti. Když se mu tedy podaří uvést přirozené příčiny pro smrt. nikdo nebude pátrat, jak to skutečně bylo. Townsendově pozornosti neuniklo ani to, že Wyrazik nemá důvěrné přátele, kteří by mohli klást nepříjemné otázky.
"Chudák!" řekl sestře. "Jeho srdce to nevydrželo. Obával jsem se toho, měl je slabé."
"Ano, pane doktore." Mladé sestře se hned ulevilo, že sejí nebude nic vytýkat. I nyní byl Noah Townsend imponující osobností, uznalou autoritou, o jehož slovech nikdo nepochyboval. Nepochyboval o něm ani službukonající lékař, který se hned znova vrátil ke své práci, když viděl, že o případ je už postaráno.
I ownsend si povzdechl a řekl sestře: "Po smrti člověka je zapotřebí vyřídit jisté formality, slečno. Zhostíme se jich spolu."
Náleželo k nim také vystavení úmrtního listu, do kterého jako příčinu smrti uvedl: "Akutní selhání srdce v důsledku zánětu plic."
O Wyrazikově smrti se Andrew dověděl čirou náhodou ve čtvrtek dopoledne. Když procházel předpokojem pro příjem pacientů, který měl oni dr. Townsend a dr. Aarons společný, zaslechl Peggy, nástupkyni Violet Parsonsové, jak hovoří telefonem o "pacientovi doktora Town senda, který včera večer zemřel". Hned jak se Andrew krátce poté s Townsendem setkal, účastně poznamenal: "Slyšel jsem, žes přišel o pacienta."
Townsend přikývl. "Je to smutné. Byl ještě mladý a jednou jsi ho místo mě vyšetřoval. Wyrazik. Dostal těžký zápal plic a k tomu měl slabé srdce. Nevydrželo. Obával jsem se toho."
Andrew by celou záležitost pustil z hlavy, neboť smrt pacienta, třebaže je politováníhodná, nebyla ničím neobvyklým. Ale postřeh určitou rozpačitost v Townsendově chování. Zdálo se mu to divné a asi o hodinu později, když Townsend odešel z ordinace, vyhledal Wyrazikovu kartu. Ano, teď se na toho pacienta

upamatoval. Když si kartu prohlížel, uvědomil si dvě skutečnosti. Jednou byla poznámka o přecitlivělosti na penicilín, která mu nepřipadala důležitá. Nikde však nenašel zmínku, že Wyrazik má nemocné srdce, a to se mu jevilo důležité. Stále ještě nic netušil, byl pouze zvědavý, a proto se rozhodl, že se ještě dnes v nemocnici diskrétně pozeptá na okolnosti Wyrazikovy smrti.
Odpoledne si Andrew vyzvedl v registratuře nemocnice sv. Bedea složku s Wyrazikovým chorobopisem. Nejdřív si přečetl poslední zápis – příčinu smrti, jak ji stanovil a zaznamenal dr. Townsend. Pak četl dál od konce a téměř vzápětí ho udeřil do očí Townsendův vlastnoručně napsaný příkaz na šest set tisíc jednotek penicilínu. Byl jakc bleskem zasažen. Stejně jím otřásl záznam sestry o podání penicilínu. Krátce nato –jak vyplývalo z časové souvislosti – Wyrazik zemřel.
Andrew dočetl chorobopis do konce – poznámku ošetřujícího lékaře o alergii na penicilín a naordinování erytromycinu–a měl pocif jako by byl v transu. Když složku vracel, jeho ruce se třásly a bušilo mu srdce.
V hlavě mu vířily otázky. Co má dělat? Na koho se obrátit?
Odešel do márnice, aby se podíval na Wyrazikovu mrtvolu.
Nebožtík měl zavřené oči. Kromě modrofialového nádechu pokožky, který mohl být i projevem čehokoli jiného, nic nenasvědčovali afylaktickému šoku, který–jak byl Andrew přesvědčen – celkem zbytečně tohoto mladého muže zabil.
"Byla nařízena pitva?" zeptal se zřízence, který ho doprovázel.
"Ne, pane doktore," odvětil tázaný a dodal: "Z Kansasu má přijet jeho sestra. Potom bude zpopelněn."
Andrew měl v hlavě zmatek. Vzpomněl si na rozhovor se správcem nemocnice před léty a najednou nevěděl, co má podniknout. Něco se udělat musí, jenže co? Má naléhat, aby provedli pitvu? Byl přesvědčen, že obdukce by ukázala, že nešlo o selhání srdce, ale i tak byly záznamy v chorobopise dostatečně průkazné.
Mezitím přišel podvečer, většina vedoucích lékařů nemocnice odešla domů, takže neměl na vybranou – musí počkat do rána.
Celou noc probděl vedle spící Celie, která vůbec netušila, jaký problém tíží jejího manžela, a přemítal o rozličných možnostech. Má zajít za kolegy z nemocnice, anebo by bylo v zájmu nestranného prozření rozumnější, kdyby se obrátil na úřady mimo nemocnici? Má to nejdřív říct Noahovi a vyslechnout si jeho vysvětlení? Ale pak si Andrew uvědomil bezúčelnost takové konfrontace, neboť v důsledku dlouholetého užívání drog se Noahova osobnost změnila mnohem víc, než se navenek zdálo.
Noah, kterého Andrew kdysi znal a vážil si ho, ba dokonce míval rád, byl přímý a čestný, měl nejpřísnější názory na lékařskou etiku a sobě ani jiným by neodpustil hrubou profesionální nedbalost a její následné zaretušování – tedy to, čeho se sám právě dopustil. Ten starý Noah Townsend by se nebál přiznat k chybě a nesl by následky bez ohledu na jejich tvrdost. Ne, osobním rozhovorem se nic nevyřeší. Tak či onak, Andrew cítil velký smutek a měl pocit těžké ztráty.
Nakonec už, vyčerpán přemítáním, se rozhodl, že svoje poznatky oznámí v nemocnici. O tom, zda je třeba podniknout kroky mimo rámec nemocnice, ať rozhodnou jiní. Ráno si v ordinaci sedl a napsal podrobnou zprávu. Potom, krátce před polednem, odjel do nemocnice sv. Bedea za správcem. Jakmile zavřu oči, napadlo Andrewa, připadám si jako na rodičovském sdružení nebo na výrobní poradě nějaké továrny na šrouby, kde se probírají každodenní záležitosti. Slyšel útržky vět:
"Měli bychom přijmout následující rozhodnutí..."
"Panepředsedo, navrhuji..."
"Kdo je pro?"
"...já také."
"...dávám hlasovat o tomto návrhu. Ti, kdo jsou pro..."
Sborové ano.
"Kdo je proti?"
Ticho.
"... usnesení bylo přijato. Jednohlasným rozhodnutím se doktor Noah Townsend zbavuje práva vykonávat v nemocnici sv. Bedea lékařské úkony..."
Proběhlo to skutečně takto? Tento prozaický, formální doprovod v mollové tónině opravdu provází nejhlubší tragédii? Jsou ty triviální, úlisné pokrytecké fráze vskutku tím nejlepším, čím lze vyjádřit náhlý (žalostný konec celoživotní práce člověka, který jí byl oddaný tělem i duší?
Andrew se nestyděl za slzy, které mu tekly po tvářích. Uvědomil j si, že je vidí všichni, kteří tu s ním sedí v konferenční místnosti nemocnice, ale nepokoušel se je skrýt.
"Pane doktore Jordane," řekl předseda výkonného výboru lékařské rady ohleduplně, "věřte mi, prosím, že i my ostatní sdílíme váš smutek. I Noah byl a je naším přítelem a kolegou. Patří vám naše uznání za to, co jste udělal. Uvědomujeme si,

jak bylo pro vás těžké se k tomuto kroku odhodlat. Rozhodnutí, k němuž jsme dospěli, bylo právě tak těžké pro nás, ale neměli jsme jinou volbu."
Andrew přikývl, neschopen slova.
Předsedou byl dr. Ezra Gould, neurolog. Před třemi léty vystřídal Noaha Townsenda ve funkci šéflékaře. Gould byl malý, uhlazený muž, po všech stránkách nenápadný, ale v nemocnici se těšil velké vážnosti. Členy výboru byli přednostové jednotlivých oddělení – chirurgického, porodnického a gynekologického, patologického, pediatrického, radiologického a několika dalších. S většinou z nich se An- drew dobře znal. Byli to slušní, citliví, solidní lidé, kteří udělali, co udělat museli, třebaže podle Andrewova názoru s tímto krokem příliš dlouho otáleli.
"Pane předsedo," řekl Leonard Sweeting, rád bych informoval výbor, že jsem už před tímto rozhodnutím připravil oběžník, který dám kolovat po celé nemocnici—po odděleních, v přijímací kanceláři, lékárně a podobně. Jako příčinu odchodu doktora Townsenda jsem si dovolil uvést zdravotní důvody. Podle mého mínění je to diskrétnější, než kdybychom uvedli něco konkrétního. Výbor souhlasí?"
Gould se tázavě rozhlédl po přítomných. Ozvalo se souhlasné mumlání.
"Výbor souhlasí," prohlásil Gould.
"A dále bych ještě doporučil," pokračoval správce, "aby se o tom, co se tu dnes projednávalo, diskutovalo mimo tuto místnost co nejméně."
Leonard Sweeting usměrňoval rokování výboru od chvíle, kdy k zděšení a šoku narychlo svolaných lékařů—oznámil účel porady. Ještě před schůzí telefonicky konzultoval s předsedou nemocnice, zkušeným starším advokátem Fergusem McNairem, který měl kancelář v Ivlorristownu. Hovořil s ním v Andrewově přítomnosti a ten, třebaže slyšel jen jednu stranu, přece jen zachytil předsedova důrazná slova: "Zachraňte nemocnici!"
"Udělám všechno, co je v mých silách," přislíbil správce.
Potom Sweeting odešel do konferenční místnosti, která sousedila s jeho kanceláří, zavřel za sebou dveře a Andrew osaměl. O několik minut později se dveře otevřely a zavolali ho dovnitř.
Tváře kolem stolu byly smrtelně vážné.
"Doktore Jordane," začal předseda dr. Gould, "byli jsme informováni o obvinění, které jste vznesl. Povězte nám, prosím, co víte."
Andrew opakoval, co už předtím řekl správci, nahlížeje občas do poznámek. Po jeho výpovědi následovalo pár otázek a rozvinula se prudká diskuse. Potom předložil Leonard Sweeting chorobopis zesnulého Kurta Wyrazika a jeho zdravotní kartu s usvědčujícími zápisy, které dal kolovat. Oba doklady si přítomní prohlíželi se smutným potřásáním hlavou.
Andrew měl dojem, že členy výboru téma rozhovoru nijak zvlášť nepřekvapilo, třebaže nečekali takový zvrat událostí.
Nato následovalo formální hlasování, jehož výsledkem bylo rozhodnutí suspendovat Noaha Townsenda z jeho funkce v nemocnici Sv. Bedea, kterou tak dlouho zastával. Poté se přihlásil přednosta pediatrického oddělení, hubený muž t Nové Anglie, který protáhlým hlasem poznamenal: "Ještě jsme neprojednali otázku, co bude s tím mladým mužem, který zemřel."
"Po tom, co víme," odpověděl správce, "je nutná pitva. Před poradou jsem telefonicky mluvil s otcem zesnulého v Kansasu –jeho IMtra je na cestě sem – a ten s pitvou souhlasí. Bude dnes." Sweeting pohlédl na přednostu patologického oddělení, který přikývl.
"To je v pořádku," řekl přednosta pediatrie. "Ale co povíme jeho rodině?"
"Upřímně řečeno, v důsledku právních otázek, které jsou s nimi spojené, je to choulostivá, velice citlivá záležitost," odvětil Sweeting. "Navrhuji, abychom rozhodnutí ponechali na panu doktorovi Gouldovi, na mně a panu McNairovi, který se zanedlouho dostaví a poskytne nám právní radu. Později možná o tom podáme zprávu výboru," dodal.
"Souhlasíte?" tázal se dr. Gould přítomných, kteří přitakali. Zdák se, že se jim ulevilo.
Možná, pomyslel si Andrew, to bylo slovo, na které byl položen důraz. Možná o tom podáme zprávu výboru... A možná také ne.
Nemocnice, zastoupená Leonardem Sweetingem a jeho šéfem Fergusem McNairem, bude nepochybně chtít celou věc ututlat, na mladého Kurta Wyrazika, nevinnou oběť, zapomenout a zpopelnit A vlastně to ani nelze Sweetingovi a McNairovi vyčítat, pomyslel si Andrew. Nesou odpovědnost. A kdyby to všechno přišlo před soud v podobě zanedbání povinné péče, odškodné, které přiřkne porota, by mohlo být závratné. Andrew neměl tušení, a ani ho to nezajímalo, kolik uhradí pojišťovna. Byl si jist jenom v tom, že s tím rozhodně nechce mít nic společného.
Rozlehl se šum hovoru a předseda zaklepal kladívkem, aby si vynutil pozornost.
"Přicházíme k nejtěžšímu rozhodnutí," pravil doktor Gould. Pohledem přeběhl po

přítomných. "Budu muset zajít za Noahem Town-sendem a oznámit mu naše usnesení. Pokud vím, je stále ještě v nemocnici. Chtěl by někdo z vás jít se mnou?"
"Já půjdu," ozval se Andrew. Měl pocit, že to je to nejmenší, co může udělat. Je tím Noahovi povinován.
"Díky, Andrewe." Gould vděčně přikývl.
Když o tom Andrew v klidu uvažoval, dospěl k názoru, že navzdor pohnutému výjevu, který se odehrál, Noah Townsend je očekával a ulevilo se mu, když přišli.
Když dr. Ezra Gould a Andrew vystoupili z výtahu, zamířili do prava na rušnou chodbu, kde byly pokoje nemocných a místnost sester. Na konci chodby stál nečinně Townsend a zíral do prázdna.
Jakmile se oba muži k němu přiblížili, ohlédl se, a když je zpozoroval, jako by se celý stáhl do sebe. Otočil se k nim zády, ale za okamžik si to rozmyslel. Pojednou se zase obrátil, na tváři mu pohrával křečovitý úsměv a napřáhl k nim ruce, přiložené zápěstím k sobě.
"Přinesli jste pouta?" otázal se.
Zdálo se, že Gould upadl do rozpaků, pak ale řekl: "Noahu, musím s tebou mluvit. Pojďme někam, kde budeme sami."
"Ale proč?" téměř vykřikl Townsend. Zdálo se, že úmyslně zvýšil hlas. Jedna sestra a několik pacientů se zvědavě ohlédlo. "Do večera se to stejně dozví celá nemocnice."
"Tak dobrá," pravil Gould klidně. "Jak chceš, vyřídíme to tady. Mám za povinnost ti oznámit, že zasedal výkonný výbor a k naší velké lítosti jsme rozhodli, že tě zbavujeme práva vykonávat v této nemocnici lékařské úkony."
"Máš vůbec ponětí," odpověděl Townsend stále ještě zvýšeným hlasem, "jak dlouho pracuji v této nemocnici a kolik jsem pro ni udělal?"
"Vím, že dlouhá léta, a všichni víme, že jsi udělal mnoho." Gould byl nesvůj, že jim naslouchá víc lidí. "Noahu, prosím tě, nemohli bychom..."
"A to všechno nepadá na váhu?"
"V tomto případě bohužel ne."
"Zeptej se Andrewa, jaký kus práce mám za sebou. No tak, honem, zeptej se!"
"Noahu," ozval se Andrew, "o Wyrazikovi jsem jim řekl já. Je mi líto, ale musel jsem to udělat."
"Ach, Wyrazik!" Townsend trhaně přikývl a tišeji dodal: "Chudák! Nezasloužil si to. Je mi ho líto. Upřímně je mi ho líto."
A pojednou mu povolily nervy a dal se do pláče. Vzlykot lomcoval jeho tělem a nesouvisle vyrážel: "Poprvé... ještě nikdy chybu... zřejmě sem přehlédl... už se to nestane... slibuji vám..."
Andrew ho chtěl chytit za rameno, ale Ezra Gould ho předešel a pevně řekl: "Noahu, pojďme odtud! Není ti dobře. Odvezu tě domů."
Townsend stále ještě přerývaně vzlykal, když ho odvedli k výtahu. Doprovázely je zvědavé pohledy.
Gould tlačil Townsenda mírně před sebou a tiše řekl Andrewovi: .Zůstaňte tady, Andrewe. Zjistěte, za kterými pacienty dnes Noah byl a překontrolujte všechny jeho předpisy. A pospěšte si! Už se nesmí opakovat... přece víte, co."
Andrew přikývl. "Ano."
Neochotně pozoroval, jak ti dva odcházejí.
Když došli k výtahu, Townsend se dal do hysterického křiku a začal se vzpouzet. A pojednou, jako by se v něm něco zhroutilo a on zůstal jen stínem svého dřívějšího já, zlomeným člověkem, zbaveným vší důstojnosti a velikosti. Když se dveře výtahu otevřely, Gould rázně strčil Townsenda dovnitř. Výkřiky bylo slyšet, i když se dveře zavřely. Výtah klesal, křik slábl a Andrew nakonec osaměl v tichu.
Toho dne po večeři zatelefonoval Andrewovi Ezra Gould.
"Musím se s vámi setkat," řekl. "Ještě dnes večer. Kde by se vám to hodilo? Jestli si přejete, přijdu k vám."
"Ne," odpověděl Andrew. "Sejdeme se v nemocnici." Doposud se necítil natolik vyrovnaný, aby o Noahovi řekl Celii. Ona ovšem jako vždy vycítila, že se něco děje, ale nenaléhala na něho. Když Andrew přišel do Sv. Bedea, dr. Gould ho už očekával v malé kanceláři, kterou měl k dispozici pro svou práci.
"Pojďte dál," vyzval ho "a zavřete za sebou."
Gould vyndal ze zásuvky stolu láhev skotské a dvě skleničky. "Je to proti předpisům a dělám to zřídkakdy. Ale dnes večer se potřebuji napít. Dáte si také?"
"Dám." řekl Andrew vděčně.
Gould nalil, přidal led a vodu a mlčky se napili.
Poté se Gould ujal slova: "Od chvíle, kdy jsme odešli, nehnul jsem se od Noaha ani na krok. Musím vám sdělit ještě něco. Především proto, že se to týká vaší

praxe a Noahových pacientů. Noah Townsend se už jakživ nevrátí k lékařské praxi."
"Jak mu je?" otázal se Andrew.
"Zeptejte se radši, kde je, a já vám odpovím." Gould potřásl zbytkem whisky ve sklence. "Přijali ho na soukromou psychiatrickou kliniku v Newarku. A podle názoru kompetentních osob se odtud už nikdy nedostane."
Gould mu stísněným hlasem vyprávěl, co se stalo odpoledne a vpodvečer. Jednu chvíli chmurně poznamenal: "Doufám, že něco takového nebudu muset ještě jednou prožívat."
Když vystoupili v přízemí nemocnice sv. Bedea, Gouldovi se podařilo povykujícího Townsenda dostrkat do prázdné ordinace, kde za sebou zamkl a neprodleně zatelefonoval nemocničnímu psychiatrovi. Když přišel, společně Townsenda upokojili a píchli mu sedativum. V tomto stavu samozřejmě nemohl odejít domů, a proto rychle
vytelefonovali převoz sanitkou na kliniku v Newarku, kam Noaha oba lékaři doprovodili.
Když tam přijeli, sedativum už přestalo účinkovat a Townsend se znovu začal chovat agresivně tak, že mu museli nasadit svěrací kazajku. "Bože, to bylo hrozné!" Gould vytáhl kapesník a otřel si obličej.
Tehdy už bylo více méně zřejmé, že Noah Townsend zešílel.
Jako kdyby z Noaha zůstala jen prázdná skořápka," popsal ho Zera Gould. "Tento stav, způsobený užíváním drog, trval už delší dobu. Bůhvíjak mohl takto existovat, ale dařilo se mu to. A pojednou po tom, co se dnes stalo – skořápka pukla... a uvnitř nic nefungovalo. Momentálně to vypadá tak, že se už nedá nic zachránit."
Před hodinou, pokračoval Gould, navštívil Townsendovu manželku.
Andrew si znepokojeně pomyslel, že uprostřed událostí posledních dnů si na Hildu vůbec nevzpomněl. "Jak to přijala?" zeptal se.
Gould chvíli přemítal, než odpověděl. "To lze těžko říct. Mnoho toho nenamluvila a nezhroutila se. Měl jsem dojem, že něco takového očekávala, ale že nevěděla přesně co. Myslím, že byste měl zítra za ní zajít."
"Ano," přisvědčil Andrew. "To udělám."
Gould zaváhal, ale potom se podíval Andrewovi zpříma do očí a řekl: "My dva si ještě musíme spolu o něčem promluvit, a to o mrtvém Wyrazikovi."
"Řeknu vám rovnou, že se neúčastním nějakého zaretušování," prohlásil Andrew pevným hlasem.
"Dobrá," opáčil Gould a nasadil ostřejší tón. "Potom vám položím Otázku. Co navrhujete? Hodláte snad vystoupit s prohlášením před zástupce tisku? A budete pak ochoten předstoupit před soud jako svědek obžaloby? Dopomůžete nějakému advokátovi, specializovanému na vymáhání odškodného, k tučnému palmáre z peněz Town-lendovy ženy, které našetřil na stará kolena. Chcete zatížit nemocnici náhradou škody, která daleko přesáhne to, co poskytne pojišťovna, což námi finančně tak otřese, že budeme nuceni omezit naše služby, nebo dokonce nemocnici zavřít?"
"Nic takového se nestane," ohradil se Andrew. Ale mohlo by k tomu dojít. Určitě jste už nejednou četl o mazaných advokátech, a co dokážou před soudem."
"To se mě netýká," trval na svém Andrew. "Důležitá je pravda."
"Pravda je důležitá pro nás všechny," odpověděl Gould. "Nemáte na ni monopol. Avšak, za výjimečných okolností, ustupuje pravda do pozadí." Řekl vemlouvavě: "Poslouchejte mě pozorně, Andrewe! Vyslechněte mě do konce!"
Doktor Gould se odmlčel, aby si urovnal myšlenky, a potom pokračoval: "Dnes odpoledne přijela z Kansasu slečna Wyraziková, sestra zesnulého. Přijal ji Len Sweeting. Je to prý příjemná, obyčejná žena, o něco starší než její bratr. Jeho smrt ji přirozeně zarmoutila, ale oba si nebyli blízcí už dlouhá léta, takže jeho smrt neznamenala těžkou ztrátu. V Kansasu žije její otec, trpí Parkinsonovou chorobou v pokročilém stadiu. Dny jeho života jsou sečteny."
"Nechápu, jak to všechno sou–" začal Andrew.
"Uvidíte, jak to souvisí! Vyslechněte mě!"
Gould se opět na chvíli odmlčel. "Wyrazikova sestra nepřijela dělat nesnáze. Moc se nevyptávala a sama dokonce prohlásila, že její bratr měl chatrné zdraví. Přeje si, aby byl zpopelněn, a potom si chce urnu odvézt do Kansasu. Ale finančně je na tom bledě. Zjistil to Len, když s ní hovořil."
"Potom má právo na pomoc. To je to nejmenší –"
"Zajisté! V tom jsme všichni zajedno, Andrewe. A co víc, finanční výpomoc můžeme zařídit."
"Jak?"
"Vymyslel to Len s Fergusem McNairem. Celé odpoledne si nad] tím lámali hlavu. Podrobnostmi se nebudeme zabývat, my dva je nepotřebujeme znát. Faktem zůstává,

že naši pojistitelé, s kterými jsme se důvěrně radili, mají zájem, aby se to v tichosti urovnalo. Zjistilo se, že Wyrazik posílal do Kansasu peníze, aby pomohl otci s výdaji za léčbu. V tom budeme pokračovat a patrně pošleme i částky vyšší. Uhradíme pohřební výdaje a sestra zesnulého má od nás doživotně zajištěnou rentu. Není to sice moc, ale vystačí s tím."
"Jak jí to vysvětlíte? Nepojme podezření?"
"Je to spojeno s jistým rizikem," připustil Gould, "třebaže Len i a McNair věří, že to vyjde. Koneckonců jsou oba právníci. Předpokládají, že půjde všechno diskrétně zařídit. Myslím, že odhadli Wyrazikovu sestru a vědí, jak na to. Ale to nejdůležitější je, že nebudeme platit nějaké směšné miliónové odškodné."
"Co je směšné a co ne," poznamenal Andrew, "záleží na tom, z jakého hlediska to posuzujeme."
Doktor Gould netrpělivě mávl rukou. "Nezapomínejte na jedno – že tu nezůstala ani manželka, ani děti, pro které by bylo nutné
počítat s náklady na vzdělání, pouze stařec na pokraji hrobu a žena středních let, o kterou bude rozumně postaráno." Odmlčel se a pojednou vyhrkl: "Nač myslíte?"
Andrew se při jeho posledních slovech pousmál.
"Napadla mě taková cynická myšlenka. Jestliže Noah už musel někoho zabít, nemohl si líp vybrat."
Gould pokrčil rameny. "Život je plný náhod. Tahle shoda okolností nám hraje do rukou."
"Nuže co?"
"Vystoupíte s veřejným prohlášením? Zavoláte novinám?"
"Samozřejmě, že to neudělám," odsekl Andrew podrážděně. "To jsem nikdy neměl v úmyslu. Dobře to víte."
"Tak co máme ještě? Vaše jednání bylo naprosto korektní. Upozornil jste vedení nemocnice na všechno, co vám bylo známo. A dál už to není vaše věc. Na žádné dohodě se nepodílíte a nikdo od vás nevyžaduje, abyste lhal, kdyby se všechno z nějakého důvodu provalilo. Kdyby vás oficiálně vyslýchali, přirozeně byste pověděl pravdu."
"Pokud jde o mne, souhlasím," přisvědčil Andrew. "Ale co vy? Řeknete slečně Wyrazikové skutečnou příčinu smrti jejího bratra?"
"Ne," odpověděl Gould stroze. Nato dodal: "Protože jsou někteří z nás do toho víc namočení než vy. A snad si to i zasloužíme."
Nastalo ticho a Andrew uvažoval. To, co Ezra Gould právě řekl, bylo skryté, ale jasné doznání, že Andrew měl pravdu a ostatní udělali chybu, když chtěl před čtyřmi lety vyrukovat s Townsendovou narkomanií a oni ho zkrátka odbyli. Andrew si byl naprosto jist, že I conard Sweeting tehdy jejich rozhovor nezamlčel. Toto přiznání zůstane nepochybně jediné, které kdy uslyší, něco podobného se nikdy nedává písemně. No, alespoň se něčemu naučili, uvažoval Andrew – on sám, Sweeting, Gould a ostatní. Jenomže tohle poučení bohužel přišlo příliš pozdě, aby prospělo Townsendovi a Wyrazikovi.
A co dál? položil si Andrew otázku. Komu tím bude pomoženo, když to rozhlásím? Gouldova slova mají smysl. Je také pravda, že ho nežádají, aby lhal, i když na druhé straně vyžadují, aby mlčel – a v tom smyslu se podílel na ututlání celé záležitosti. Jenže, kam by s tím ještě měl jít a co by tím získal? Ať by udělal cokoli, Kurtovi Wyrazikovi už život nevrátí a Noah Townsend – sice je to tragické, ale nebylo
vyhnutí – zmizel ze scény a už nikoho neohrozí. "Dobrá," souhlasil posléze Andrew, "už s tím nic nepodniknu." "Děkuji," odvětil Gould. Pohlédl na hodinky. "Byl to dlouhý den..]
Jdeme domů."
Druhý den odpoledne navštívil Andrew Hildu Townsendovou.
Townsend měl třiašedesát let, Hildě bylo o čtyři roky méně. Ale na svůj věk byla ještě stále přitažlivá. Udržovala se ve formě. Obličej nebyl zbrázděný vráskami, vlasy, sice už šedivé, nosila ostříhané módně nakrátko. Oblečená byla elegantně v bílých plátěných kalhotách a modré hedvábné blůzce. Na krku měla tenký zlatý řetízek...
Andrew očekával, že na ní uvidí známky napětí, snad i pláče. Neviděl však ani jedno, ani druhé.
Townsendovi bydleli v malém, ale příjemném patrovém domku na Hill Street, kam Noah chodíval za hezkého počasí pěšky. Služebnictvo neměli. Hilda otevřela Andrewovi sama a uvedla ho do obývacího pokoje. Převládala v něm tlumená hnědá a béžová barva a okna vedla na zahradu.
Když se posadili, Hilda se věcně zeptala: "Co si dáš, Andrewe? Drink, anebo snad čaj?"
Zavrtěl hlavou. "Díky." Potom řekl: "Hildo, nevím co říct—jenom tolik, že je mi

to hrozně líto."
Přikývla, jako by právě tato slova čekala, a zeptala se: "Bál ses přijít na návštěvu?"
"Trochu," přiznal se.
"Myslela jsem si to. Ale obavy jsou zbytečné. Vůbec se nediv, nepláču, nelomím rukama a nedělám nějaké ženské scény, diktované emocemi."
Nevěděl, co odpovědět, a pouze utrousil: "Dobrá."
Hilda jako by ho neslyšela. Pokračovala: "Po pravdě řečeno, vším tím jsem prošla, trvalo to dlouho, ale už je to dávno za mnou. Za ty roky jsem prolila tolik slz, že mi už žádné nezbyly. Myslela jsem si, že se mi srdce rozdrolí na kousky, když jsem pozorovala, jak se Noah ničí. A když mě nechtěl pochopit ani vyslechnout, měla jsem pocit že se mi srdce proměnilo v kámen. Nemluvím páté přes deváté?"
"Ne," odpověděl Andrew a pomyslel si: Jak málo víme o utrpení druhých! Hilda Townsendová žila dlouhá léta za zdí loajálnosti, kterou všechno zakrývala, za stěnou, o které Andrew nevěděl, ani neměl tušení, že existuje. Připomněl si včerejší poznámku Ezry Goulda: "Mnoho toho nenamluvila... Měl jsem dojem, že něco takového očekávala, ale že přesně nevěděla co."
"Věděl jsi, že Noah bere drogy?" otázala se Hilda.
"Ano."
Vyčítavě řekla: "Jsi lékař. Proč jsi proti tomu nic neudělal?"
"Pokusil jsem se. V nemocnici. Před čtyřmi lety."
"A nikdo o tom nechtěl nic slyšet?"
"Nikdo."
"Nemohl ses znovu pokusit – důrazněji?"
"Když se ohlížím nazpět – ano, mohl."
Povzdechla si. "Asi bys stejně neuspěl." Pojednou přešla na jiné téma. "Dneska dopoledne jsem šla navštívit Noaha, či spíš, pokusila isem se ho navštívit. Blouznil. Nepoznal mě. Nepoznává nikoho."
"Hildo, můžu pro tebe něco udělat?" otázal se Andrew tiše.
Ignorovala jeho otázku. "Celia nemá pocit viny za to, co se stalo?"
Tato otázka ho překvapila. "Ještě jsem s ní o tom nemluvil. Chystám se dnes večer. Ale vina –"
"Měla by se cítit vinná!" Tato slova pronesla rozlíceně a stejným tónem pokračovala: "Celia patří k té chamtivé, bezohledné, ziskuchtivé a nevybíravé branži, která si říká farmaceutický průmysl- Nezastaví se před ničím, jen aby prodali, aby přiměli lékaře předepisovat léky a lidi, aby je užívali, i když léky vůbec nepotřebují! Před ničím!"
"Žádná farmaceutická firma nenutila Noaha, aby užíval drogy," namítl Andrew tiše.
"Přímo možná ne." Hilda zvýšila hlas. "Ale Noah bral drogy a. berou je také jiní, neboť firmy doktory drogami zahrnují! Zaplavují! Vulgární, vychytralou, bezmeznou reklamou – vidíš ji stránku za stránkou v lékařských časopisech, vidíš ji v lavinách pošty, platí lékařům výlety a cesty, hostí je jídlem a pitím – a to všechno je vypočteno na to, aby přemýšleli o lécích, stále jen o lécích, a ještě víc o lécích. Každá firma je zavaluje bezplatnými vzorky, vykládá jim, že mohou mít léky, na jaké si jen vzpomenou, v jakémkoli množství, stačí jen říct! Bez omezení, nikdo neklade žádné otázky! Ty to dobře víš, Andrewe." Odmlčela se. "Chtěla bych se tě na něco zeptat."
"Odpovím ti, jestli budu umět."
"Do jeho ordinace chodilo mnoho cestujících – vlastně agentů. Noah je stále přijímal. Nemyslíš, že někteří – a možná že všichni
věděli, kolik léků si od nich bere a že je narkoman?"
Andrew se nad jejími slovy zamyslel. Vzpomněl si na ty spousty léků v původních baleních, které se povalovaly v Noahově ordinaci. "Ano," odpověděl. .Podle všeho o tom dobře věděli."
"Ale to je nezastavilo, pravda? Ti špinavci! Jen nosili a nosili. Dávali mu všechno, co chtěl. Pomáhali mu, aby se sám ničil. Tvoje žena, Andrewe, pracuje v hnusném, odporném odvětví a mně je z toho zle!"
..Na tom, co teď říkáš, něco bude," připustil Andrew. "Možná hodně. Sice to není docela tak, jak povídáš, ale chápu tvé pocity."
"Opravdu?" otázala se pohrdavě a roztrpčeně. "Tak potom mé pocity někdy vysvětli Celii. Možná že ji napadne, aby si našla jiné zaměstnání."
A potom, jako by se v ní náhle uvolnilo to všechno, co tak dlouho potlačovala, skryla si hlavu do dlaní a rozplakala se.
Druhá polovina šedesátých let bylo údobí, kdy o militantním ženském hnutí "Women's Lib" mluvil kdekdo a sdělovací prostředky je rovněž neustále popularizovaly. Roku 1963 vydala Betty Friedenová k Tajuplná žena, vyhlášení

války "podřízenému postavení žen v občanském životě". Stala se vademekem feministického hnutí a často slyšet hlas její autorky. K tomu se připojila Germaine Greerová a Kate Millettová, které do něj vnesly literární a umělecký styl. Gloria Si nemová zase účinně spojila obhajobu ženské otázky s feministickou politikou.
Women's Lib mělo však i své posměváčky. Abbie Hofiman, nejvýznamnější představitel protioficiální kultury tohoto údobí, prohlásil: "S ženským hnutím jsem ochoten uzavřít jediný svazek – v posteli." A historici, kteří chtěli připomenout, že na světě je málo nových věcí, poukazovali zase na to, že roku 1792 jistá Mary Wollstonecra tová vydala v Anglii odvážný spis Obhajoba ženských práv, v němž argumentovala: "Tyrani a smyslníci... se snaží udržovat ženy v nevědomosti, neboť první chtějí pouze otrokyni a druzí pouze hračku...
Ale v šedesátých létech se našli mnozí, kteří brali toto hnutí vážně a přemýšliví muži zpytovali svědomí.
Celia se stavěla k ženskému hnutí kladně a s porozuměním. Přinesla několik výtisků Tajuplné ženy a rozdala je mezi vedoucími pracovníky Felding-Rotha. Byl mezi nimi i Vincent Lord, který jí vrátil knihy s načmáranou poznámkou: "Na podobné tlachy nemám čas".
Veškerý pracovní čas jí vyplňovalo řízení v Bray & Commonwealthu. Přestože jí Sam slíbil, že bude pověřena jinými úkoly, zůstalo všechno zatím při starém. Ujišťování, aby "vydržela ještě pár měsíců", se nesplnilo.
Doma prožívala s Andrewem strach o Noaha Townsenda. Čas plynul a předpověďdr. Goulda, že Noah psychiatrickou léčebnu už nikdy neopustí, se bohužel ukázala pravdivou.
Andrew vyprávěl Celii, jak Hilda obvinila farmaceutické firmy z nadměrného rozdělování vzorků, a kupodivu, jeho žena s ní souhlasila. "Hilda má pravdu," řekla. "Množství léků, které se rozdávají, opravdu volá do nebe a myslím, že to všichni víme. Za to může konkurence. Nyní už vzorky ani jedna firma nemůže omezit, poněvadž by se dostala do nevýhody."
"Proto by se farmaceutické firmy měly spojit a dohodnout se na omezení," namítl Andrew.
"To nejde," odpověděla Celia. "I kdyby chtěly, bylo by to tajné dorozumění a to je protizákonné."
"A co tedy případ, jako je Noahův? Přece agenti farmaceutické firmy museli vědět anebo alespoň tušit, že je na drogách. Neměli ho přece dále podporovat."
"Noah propadl drogám, ale nepřestal být lékařem," zdůraznila Celia. "A ty víš nejlíp, že lékaři se vždycky dostanou k drogám, ať tak nebo onak. Kdyby je Noah nedostal od agentů, byl by si prostě napsal recept, což patrně dělal i přesto, že dostával vzorky." Prudčeji dodala: "A když sami lékaři nedělají nic pro kolegy, kteří propadli drogám, proč by měly něco dělat farmaceutické firmy?"
"Na to nedovedu odpovědět," uznal Andrew.
V srpnu 1967 Celii konečně přeložili.
Předcházela tomu jistá významná událost z konce roku 1966. Sam Hawthorne byl povýšen na výkonného viceprezidenta, takže bylo jasné, že pokud nedojde k něčemu nepředvídanému, nebude to trvat dlouho a Sam dosáhne vrcholu žebříčku u společnosti Felding-Roth. Takže Celiin odhad před deseti lety, když si vybrala člověka, na kterého vsadí, se ukázal správný.
Sam pro ni poslal a s úsměvem jí řekl: "Tak, a tvé nevolnictví v PP nyní končí." Měl přepychovou, prostornou kancelář, aby mohl vést porady, .i před dveřmi seděly místo jedné sekretářky dvě. Na předešlé schůzi pošeptal Celii: "Čerti vědí, co jim dám za práci. Myslím, že si diktují dopisy navzájem."
Nyní jí Sam oznámil: "Nabízím ti latinsko-americkou oblast. Jestli to vezmeš, budeš sedět tady, ale pochopitelně tě čekají dlouhé cesty." Tázavě na ni pohlédl. "Co tomu řekne Andrew? A ty, pokud jde o děti?"
Celia bez váhání odvětila: "Zvládneme to."
Tato novinka Celii potěšila a vzrušila. Věděla, že se mezinárodní obchod s léčivy rozmáhá a ona dostává vynikající příležitost, ještě lepší, než v jakou doufala.
Sam jako by četl její myšlenky: "Budoucnost odbytu je v mezinárodním obchodě. Doposud jsme na zahraniční trhy, zejména v Latinské Americe, pronikali jen nepatrně." Pokynul rukou na znamení, že končí rozhovor. "Teď jdi domů a řekni o tom Andrewovi! Zítra si probereme podrobnosti."
Tak začalo pět let, které se ukázaly jako Rubikon Celiiny kariéry. Rodinný život manželů Jordanových toto rozhodnutí nijak neomezilo, naopak jej obohatilo. Celia o tom později napsala sestře Janeť. "Všem nám to přineslo prospěch, jaký nikdo z nás nepředpokládal. Andrew cestoval se mnou, takže náš pocit soudržnosti byl ještě silnější než doma, kde jsme každý měli své práce nad hlavu. A děti si zas cestováním rozšířily duševní obzor a zvykly si přemýšlet v mezinárodních

souvislostech."
Andrew Celiino přeložení schvaloval a od samého počátku ji podpořil. Spadl mu kámen ze srdce, že už nepracuje na úseku PP léků, a pokud měl obavy, že rodina teď už nebude tolik pohromadě, nechal si je pro sebe. Zaujal stejný postoj jako Celia: Zvládneme to.
Když o tom dále přemítal, řekl si, že využije příležitost, aby si oddechl od medicíny, a bude občas s Celií cestovat. Do čtyřicítky mu scházel rok, a proto se rozhodl, že si vezme poučení z Noahova případu, u kterého – jak byl Andrew přesvědčený – všechno začalo přepracováním a stresem. Poznal také jiné lékaře, kteří se stali posedlí I prací na úkor všeho ostatního, ke škodě vlastní a svých rodin.
Lékařskou praxi s Noahem začal vykonávat před jedenácti lety,] jako internista s čerstvým diplomem – o rok dříve než se seznámil a vzal si Celii. Nyní se stal starším společníkem. Druhému lékaři, Oscaru Aaronsovi, statnému, ráznému a čilému Kanaďanovi, se živým smyslem pro humor, který se ukázal jako přínos, Andrew důvěřoval
a těšil se, že je pojí přátelství. Třetí internista, Benton Fox, osmadvacetiletý mladý muž s výbornými posudky, byl u nich teprve měsíc, ale už se osvědčoval.
Když Andrew řekl Celii o svém úmyslu občas ji na cestách doprovázet, manželka se nesmírně potěšila, posléze spolu navštívili Jižní Ameriku několikrát ročně. Příležitostně s nimi cestovalo jedno nebo obě děti, podle toho, jak si to zařídili ve škole.
Tento způsob života jim do značné míry ulehčoval i chod domácnosti. Winnie Augustová, jejich mladá anglická hospodyně a kuchařka, už dávno pustila z hlavy plán odjet do Austrálie a stala se vlastně členem rodiny. Po sedmi letech, na jaře 1967, se provdala, a třebaže to znělo neuvěřitelně, její muž se jmenoval April. "Když to už musel být zas měsíc, aspoň to není prosinec," konstatovala Winnie.
Když se Andrew dověděl, že Hank April, příjemný, energický muž, hledá stálé zaměstnání, nabídl mu místo šoféra, zahradníka a údržbáře. Poněvadž mohli bydlet u nich, Winnie i Hank nabídku s díky přijali. Andrew nepřestával být vděčen Celii za její jasnozřivost, když krátce po svatbě naléhala, aby si koupili velký dům.
Zanedlouho byl Hank v domě tak neodmyslitelný jako jeho žena Winnie Aprilová. Proto mohl Andrew s Celií kdykoli odjet s dětmi nebo bez nich a spolehnout se, že v jejich nepřítomnosti bude o všechno dobře posta ráno.
Jejich štěstí zakalila v té době jedna smutná událost. Celiině matce Mildred selhalo dýchání po těžkém astmatickém záchvatu. Bylo jí jedenašedesát let. Matčina smrt znamenala pro Celii velkou ránu. Navzdory podpoře Andrewa a dětí měla pocit "osamělosti, který trval dlouho. Andrew ji ubezpečoval, že takový pocit je naprosto normální.
"Pozoroval jsem jej u pacientů," vysvětloval. "Smrt druhého rodiče je jako přestřižení pupeční šňůry s minulostí. Bez ohledu na to, jak jsme staří, pokud jeden z rodičů žije, stále máme pocit, že se můžeme o někoho opřít. Když jsou pryč oba, víme, že jsme už opravdu sami."
Na pohřeb do Filadelfie přiletěla také Celiina mladší sestra Janet, která nechala na Středním východě svého muže geologa a dvě malé děti. Po pohřbu přijela na pár dní do Morristownu, kde si s Celií slíbily, že v budoucnu se budou navštěvovat častěji.
Scenérie a vůně vzdálených končin Andrewa fascinovaly. Zatímco Celia projednávala v jihoamerických filiálkách Felding-Rotha obchodní záležitosti, Andrew pronikal do složitých poměrů cizích měst a nasával jejich atmosféru, anebo vychutnával výjevy venkovského života. Kolumbův park, Parque Colón v Buenos Aires, poznal stejně dobře jako velká stáda pasoucího se dobytka na argentinských pam-pách, či kolumbijskou Bogotu, obklopenou majestátními velehorami, kde po svažujících se ulicích, calles, proudily potoky ledové vody z And a starodávné káry, tažené mulami, soupeřily s moderními automobily o prostor. V Kostarice poznal vysočinu Meseta Central, srdce země, a za ní husté listnaté lesy, kde rostl mahagon a cedr. Z úzkých, přecpaných uliček starého města Montevidea podnikal výlety do uruguajských údolí, kde vzduch prosycovala vůně verbeny a aromatických keřů. Navštívil dynamické brazilské Sao Paulo na okraji Velkého srázu a za ním travnaté pláně s úrodnou purpurovou půdou, zvanou terra rossa.
Když s nimi cestovaly děti, Andrew je bral na své výpravy. Jinak chodíval sám nebo s Celií, pokud jí to čas dovoloval.
K Andrewovým radostem patřilo smlouvat s místními obchodníky a nakupovat. Fascinovaly ho malé drogerie, droguerias, často se zbožím natěsnaným na maličkém prostoru. Dával se do rozhovoru s lékárníky a příležitostně si podebatoval i s

některým z místních lékařů. Znal už částečně španělsky a portugalsky a praktickým používáním se v obou jazycích zdokonaloval. Celia se také učila, takže si občas navzájem vypomáhali.
Přesto však nebyla každá cesta úspěšná. Celia usilovně pracovala, jenže některé místní problémy v cizím prostředí se daly jen těžko řešit. Celia z toho byla nervózní a unavená, což vedlo v jednom případě k nejurputnější a nejostřejší různici po čas celého jejich manželství. Střetla se tu jejich nejvlastnější já jednoho i druhého, jejich zásadní názory, a dlouho na to nemohli zapomenout. Stalo se to v Ekvádoru a jako u většiny manželských hádek dostali se do sebe kvůli malichernosti.
Byli s Lisou a Brucem v Quitu, vysokohorském hlavním městě v Andách, v městě příkrých kontrastů–zejména mezi náboženstvím a realitou. Na jedné straně množství ozdobných kostelů a klášterů s pozlacenými oltáři, vyřezávanými kůry, krucifixy ze stříbra a slonoviny
a monstrancemi, které byly nevkusně posázeny drahokamy -ana druhé straně špinavá, bosá chudoba a venkované s nejnižšími příjmy na celém kontinentě – pro ty šťastné, co našli práci asi deset centů denně.
V ostrém protikladu s chudobou byl hotel Quito, prvotřídní podnik, kde si Jordanovi pronajali apartmá. Tam se Celia vrátila navečer jednoho dne, po těžkém a neúspěšném jednání se seňorem Antoniem Josém Morenem, který byl gerente local společnosti Felding-Roth.
Moreno, otylý a samolibý člověk, dal zřetelně najevo, že každá návštěva z ústředí je nejen nevítaným vpádem do jeho teritoria, ale i urážkou jeho osobních schopností. Pokaždé, když Celia navrhla nějakou změnu, uslyšela obvyklou latinsko-americkou odpověď: "En este pals, asi se hace, Seňora." Když namítla, že postoj "U nás to děláme takhle" – může zastírat neschopnost a někdy může být nemorální, dostalo se jí stejné odpovědi a pokrčení ramen.
Kromě jiného Celii znepokojovalo, jak jsou ekvádorští lékaři nedostatečně informováni o farmakách Felding-Rotha, zejména o možných vedlejších účincích. Když na to poukázala, Moreno namítl: .Druhé firmy to dělají také tak. Kdybychom moc mluvili o věcech, které se patrně vůbec nestanou, škodili bychom sami sobě."
Celia měla sice pravomoc vydávat příkazy, ale věděla, že Moreno, jako místní člověk a úspěšný podnikatel, by si je později - díky rozdílnosti jazyků – vyložil, jak by mu to vyhovovalo.
Stále to v ní ještě vřelo, když vstoupila do obývacího pokoje apart-má a zeptala se Andrewa: "Kde jsou děti?"
"V posteli," odpověděl. "Chtěly jít spát dřív. Máme za sebou namáhavý den."
Celii podrážděilo, že neviděla Lisu a Bruce, na které se těšila, a popudil ji také chlad, který - jak se domnívala – zavanul z Andrewova hlasu, a proto odsekla: "Nejsi jediný, kdo má za sebou mizerný den."
"Neříkal jsem, že mizerný, ale namáhavý," prohodil. "Třebaže jsem si užil dost nepříjemností."
Ani jeden z nich si to neuvědomoval, ale na oba působila vysoká poloha Quita - skoro tři tisíce metrů nad mořskou hladinou. Celii tělesně vyčerpávala a to ještě zhoršovalo její celkovou skleslost. Andrew byl zase nervóznější, popudlivější, zdaleka ne tak tolerantní jako doma.
.Dost nepříjemností?" opakovala. "Ráda bych věděla, o čem mluvíš."
"O tomhle!" Andrew ukázal na flaštičky a škatulky s léky na stolku.
Celia znechuceně zareagovala: "Mám těch krámů za celý den až po krk! Ukliď to někam!"
"Mám tomu rozumět, že tě to nezajímá?" opáčil ironicky.
"Ani zbla, abys věděl!"
"Popravdě řečeno, ani jsem nečekal, že tě to bude zajímat. Týká se to totiž farmaceutických firem a není to nic pěkného." Vzal do ruky plastikovou lahvičku.
"Vyšel jsem si s dětmi ven a přitom jsem trochu nakupoval a na všelicos se vyptával."
Otočil uzávěrem nádobky, nasypal si do dlaně tabletky a ukázal je manželce.
"Víš, co to je?"
"Jak to můžu vědět!" Celia padla do křesla, shodila z nohou střevíčky a nechala je ležet tam, kam padly. "A kromě toho mě to nezajímá."
"Ale mělo by! Je to thalidomid – koupil jsem ho v místní droguerii – bez předpisu."
Andrewova odpověď Celií otřásla, a tím mohla ostrá výměna slov skončit, jenže manžel pokračoval: "To, že jsem si jej mohl koupit pět let poté, co měl být stažený z oběhu a že si můžu koupit jiné nebezpečné léky bez jakéhokoliv upozornění, neboť tu nejsou žádné vládní instituce, které by trvaly na příslušném označení, je typické pro naprosto lhostejný postoj amerických farmaceutických firem, tvé drahé společnosti Felding-Roth včetně!"

Tato nespravedlnost – Celia to tak pociťovala, neboť se celý den pokoušela změnit, co Andrew právě kritizoval –ji rozlítila. Přestala střízlivě uvažovat. Místo toho, aby manželovi vyprávěla o bezvýsledném jednání s Antoniem Josém Morenem, jak to měla původně v úmyslu, vychrlila na něho svou verzi Morenovy odpovědi. "Co ty, u všech všudy, vůbec víš o místních problémech a předpisech? Jakým právem si osobuješ právo kázat Ekvádorčanům, jak mají spravovat svou zemi?"
"Právem lékaře!" Andrew zbledl. "Vím, že gravidní ženy, které si vezmou tyto tablety, porodí děti s ploutvičkami místo rukou! A víš, co mi dnes lékárník řekl? Prý slyšel o thalidomidu, ale nevěděl, že to jsou tyhle tablety, protože se tady jmenují ondasil. A v případě, že to nevíš, nebo nechceš vědět, Celio, thalidomid prodávají farmaceutické firmy pod padesáti různými názvy."
Nečekal na odpověď a pokračoval: "Proč musí mít farmaka tolik rozličných názvů? Rozhodně ne proto, že je to prospěšné pacientům
nebo jejich lékařům. Vidím pouze jediný důvod – způsobit zmatek napomoci farmaceutickým firmám, aby vybředly z nesnází, když dojde k nějakému průšvihu. A když už jsme u toho, podívej se na tohle!" Vzal ze stolku jinou lékovku. Celia si přečetla etiketu. Chloromyd.
"Kdyby sis to koupila ve Státech," prohlásil, "stálo by tam upozornění na možné vedlejší účinky, zejména na závažné změny v složení krve. A zde? Ani slovo!"
Ze stolku sebral další flaštičku. "Také tohle jsem dneska dostal. Je to lotromycín firmy Felding-Roth, který oba tak dobře známe. A oba také stejně dobře víme, že by jej neměli užívat lidé s porušenou funkcí ledvin, ani těhotné a kojící ženy. A vidíš tu někde upozornění? Kdepak! Komu záleží na tom, když bude několik lidí trpět nebo zemře jen proto, žeje nikdo nevaroval? Koneckonců, je to jenom Ekvádor, daleko od New Jersey. Proč by měl Felding-Rothovi ležet na srdci? Anebo Celii Jordanové?"
Vykřikla: "Jak se vůbec opovažuješ...!"
Andrew se přestal ovládat,
"Opovažuji, protože jsem viděl, jak se měníš. Jak ses za těch jedenáct let pomaličku měnila. Nejprve jsi měla ideály, měla jsi pocit odpovědnosti, ale ten se časem otupoval, až to všechno vedlo k nezodpovědnosti. když jsi prodávala všelijaké bezcenné krémy! A zašla jsi ještě dál – vymýšlíš si výmluvu a strkáš hlavu do písku, abys ospravedlnila něco, o čem víš, že je špatné, ale nepřiznáš to – ani přede mnou ne!" Zvýšil hlas. "Kampak se poděla ta dívka plná ideálů, která mi přinesla lotromycín a chtěla pozvednout etiku farmaceutického průmyslu, ta, která nebojácně a odhodlaně vstala na sjezdu v Newyarku a kritizovala nečestnou agentáž? Chceš vědět, co se s ní stalo? Myslím, že se zaprodala!"
Andrew se odmlčel a potom se sžíravě otázal: "Stály za to ty ambice?"
..."ty... parchante!" Celia se instinktivně bez přemýšlení shýbla, zvedla střevíc, který si před chvílí vyzula, a celou silou jej mrštila po Andrewovi. Mířila dobře. Ostrý podpatek ho zasáhl do levé tváře, z které prýštila krev. Vůbec si toho nevšimla. Slepě chrlila jedovatá, nenávistná slova:
"Odkud bereš právo tak svatouškovsky kázat o morálce a ideálech! Nejsou tvoje! Kde byly ty vznešené ideály, když jsi ani prstem nehnul Noahovi Townsendovi a připustil jsi, aby téměř pět let provozoval lékařskou praxi pod vlivem drog a ohrožoval sebe a ostatní? Neobviňuj nemocnici! Jejich nečinnost tě neospravedlňuje, to dobře víš! A co ten pacient," pokračovala Celia, "ten mladý Wyrazik? Zabil ho ve skutečnosti Noah, anebo ty?Ty, neboť jsi nic nepodnikl a pouze vyčkával, dokud už nebylo pozdě. Ležíš někdy v noci s otevřenýma očima a přemýšlíš o tom? Cítíš se vinen? Měl by ses cítit! A položil sis někdy otázku, zda se během těch pěti let nevyskytli také jiní pacienti, kteří zemřeli kvůli Noahovi, pacienti, o nichž nevíš a kteří zemřeli pro tvou lhostejnost? Na to mi odpověz, ty pokrytče!"
Celia náhle utichla. Ztichla nejen proto, že už neměla co říct, ale přinutil ji k tomu úzkostný výraz na Andrewově tváři, jaký u něj doposud neviděla. Zakryla si dlaní ústa.
"Proboha, co jsem to vyvedla?" pronesla zděšeně.
Nebyla to však jen úzkost na manželově tváři, ale i něco, co se dělo za jejími zády. Sledovala Andrewův strnulý pohled, rychle ohlédla. V pokoji stály dvě postavičky v pyžamech. V prudkém hněvu oba zapomněli, že vedle spí Lisa a Bruce.
"Mami! Tatko!" ozvala se přes slzy Lisa.
Bruce nezadržitelně vzlykal.
Celia k nim přiběhla s otevřeným náručím a sama měla slzy. Ale Lisa byla rychlejší. Vyhnula se matce a přitiskla se k Andrewovi.
"Tatko, máš na tváři krev!" Zpozorovala střevíček se zakrvaveným podpatkem a zvolala: "Mami, jak jsi mohla!"
Andrew se chytil za tvář, která stále ještě krvácela. Vypadalo že krev je všude

– na rukách, na košili, na podlaze.
Nyní se k Lise přidal i Bruce a přitiskl se k otci, zatímco je bezradně, provinile pozorovala.
Andrew zachránil bezvýchodnou situaci.
"Ne!" řekl dětem. "To nesmíte! Nesmíte nikomu stranit! S mam kou jsme ztratili rozum. Oba jsme se mýlili, oba se stydíme a zítra o tom všichni promluvíme. Jsme pořád ještě jedna rodina – patříme k sobě!"
Najednou se všichni čtyři objímali, jako kdyby se už nikdy nechtěli od sebe odloučit.
Zanedlouho se desetiletá Lisa vymanila ze vzájemného objímání a odběhla do koupelny a vrátila se s navlhčeným ručníkem, kterým otřela otcovu tvář a smyla krev.
O něco později, když děti opět spaly, se Andrew a Celia milovali v divokém vášnivém vytržení, jaké už dlouho neprožívali. Když se blížilo vyvrcholení, Celia rozvášněně zvolala: "Hlouběji! Hlouběji! Ať to bolí!" A Andrew odhodil veškerou ohleduplnost, strhl ji k sobě ještě náruživěji a vnikal do ní znovu a znovu – drsně, brutálně, hluboko. Měli pocit, jako kdyby předchozí prudká hádka uvolnila jiné vášně nežli hněv, a jako kdyby tyto vášně pojednou splynuly.
Poté, přestože byli oba vyčerpáni, hovořili dlouho do noci a pokračovali v rozmluvě druhý den znovu. "Byl to rozhovor, který jsme oba potřebovali," vyjádřil se Andrew později, "ale neustále jsme ho odkládali."
Oba uznali, že výčitky jednoho i druhého obsahovaly mnoho nepříjemných pravd.
"Ano," připustila Celia, "ustoupila jsem od některých zásad. Ne od všech, ani od většiny, ale od některých ano. A opravdu se vyskytly situace, kdy jsem neslyšela hlas svědomí. Nejsem na to pyšná a ráda bych se vrátila tam, odkud jsem vyšla, ale musím se upřímně přiznat, že si nejsem jista, zda to ještě dokážu."
"Mám za to," poznamenal Andrew, "že to přichází s věkem. Člověk si myslí, že je moudřejší, a to je pravda. Ale cestou také přijdeš na to, že existují překážky a okolnosti, které nadšením jakživa nezdoláš, a tak ty ideály už nebereš tak vážně jako dřív."
"Chci se opravdu polepšit," řekla Celia. "Aby to, co se tu stalo, nebylo nadarmo."
"To platí pro nás pro oba," přisvědčil Andrew. Předtím řekl Celii: "Dotkla ses bolavého místa, když ses zeptala, zdali neležím někdy v noci s otevřenýma očima a nepřemýšlím o Wyrazikově smrti a možná i o smrti jiných. Mohl jsem Wyrazika zachránit, kdybych byl v Noa-hově případě zakročil už dřív? Ano, mohl! Nemá smysl, abych si namlouval opak a žil v iluzi. Můžu ti povědět jen tolik, že neznám lékaře s dlouholetou praxí, který by při zpětném pohledu mohl říct, že to či ono nemohl udělat líp a zachránit někoho před smrtí. Samozřejmě, nemělo by se to stávat často, ale když už k tomu přece jen dojde, lékař může pouze doufat, že to, čemu ho něčí smrt naučila, využije později ve prospěch někoho jiného."
Postskriptem této příhody byly tři stehy, kterými druhý den zašil Andrewovu tvář médico. Když Andrew odcházel, s úsměvem poznamenal: "Jizva asi zůstane, pane doktore. Bude to připomínkou pro vaši ženu." Andrew mu totiž vysvětlil, že úraz si způsobil pádem na horolezecké túře, nyní pochopil, že Quito je malé město, kde se klepy šíří rychlostí blesku.
"Je mi to hrozně líto," poznamenala Celia o několik hodin později, když spolu s dětmi obědvali.
"Už na to nemysli," utěšoval ji manžel. "V jednu chvíli jsem měl sto chutí udělat totéž. Jenže střevíc jsi měla po ruce ty. A kromě toho, nemám tak dobrou mušku."
Celia zavrtěla hlavou. "Nežertuj o tom!"
A tehdy se ozval Bruce, který během celého oběda mlčel. "A teď se rozvedete?" Malou, vážnou tvářičku měl staženou, odrážel se na ní strach a bylo zjevné, že tato otázka mu už dost dlouho leží na srdci.
Andrew ho chtěl odbýt žertem, ale Celia ho pohybem ruky zarazila. "Bruce," pronesla mile, "slibuji ti a přísahám, že pokud budeme s tatínkem žít, nikdy se to nestane."
"A já to můžu jen potvrdit," dodal Andrew. Tvář jejich syna se rozzářila šťastným úsměvem, právě tak jako tvář jeho sestry.
"To je dobře," prohlásil Bruce prostě. Udělal tak nejvhodnější tečku za zlým snem, který se stal už minulostí.
Ale během těch pěti let, kdy Celia působila v zahraničním odbytu, podnikli všichni společně také jiné, mnohem šťastnější cesty. Pro Celii to bylo období po všech stránkách úspěšné a v ústředí Felding-Roth si zjednala ještě větší věhlas. Přes jistý odpor firmy dosáhla určité pokroky v správném označování léků Felding-Rotha, které se prodávaly v Jižní Americe, takže se přiblížily standardu, jaký požadoval zákon v Spojených státech. Ovšem otevřeně přiznala

Andrewovi, že tento pokrok není nijak veliký.
"Přijde den," předpověděla, "kdy někdo na tento problém veřejně poukáže. Potom nás buď zákon, nebo veřejné mínění donutí udělat to, co jsme měli zařídit už dávno. Jenže ten čas ještě nenastal."
Nějaké ponětí o tom, čí čas nastal, však získala Celia v Peru. Tam se o odbyt preparátů firmy Felding-Roth staraly převážně ženy. Příčinou, jak se dověděla, nebyla emancipace, ale místní zvyklost. V Peru se totiž považovalo za neslušné nechat ženu čekat, a proto se obchodní zástupkyně dostaly do lékařovy ordinace rychleji, před konkurenty mužského pohlaví, kteří někdy čekali celé hodiny.
Toto zjištění podnítilo Celii k další zprávě, kterou předložila Samu Hawthorneovi a v níž požadovala přijetí většího počtu agentek k Fel-ding-Rothovi ve Spojených státech. "Vzpomínám si," psala, "že když jsem sama pracovala v terénu, musela jsem dlouho čekat na lékaře, ale někdy mě přijali rychle, myslím proto, že jsem žena. Proč bychom to neměli využít k našemu prospěchu?"
Když později o tom diskutovala se Samem, položil jí otázku: "Poslyš, neprosazuješ náhodou ženy z nesprávného důvodu? Tady nejde o emancipaci, ale spíš o využití ženskosti."
"A proč ne?" opáčila Celia. "Koneckonců, muži využívali svou mužskost po staletí, často na úkor žen, takže teď je řada na nás. Ať je to muž nebo žena, každý má právo využít svých předností."
Nakonec vzali Celiin návrh vážně a u Felding-Rotha začal proces, který v následujících letech nadšeně přejímaly také jiné farmaceutické společnosti.
A po celou tu dobu kráčel kupředu vlastním krokem i ostatní svět. Vietnamská tragédie se prohlubovala – celá generace mladých Američanů odcházela na smrt, zabíjeli ji drobní lidé v širokých černých kalhotách, a nikdo ve skutečnosti nevěděl proč. Nakrátko vzplanul a rychle uhasl rockový kult zvaný Woodstock Nation. Sovětský svaz brutálně potlačil svobodu v Československu. Dr. Martin Luther King a senátor Robert Kennedy se stali obětmi atentátů. Do úřadu prezidenta Spojených států nastoupil Richard Nixon, izraelskou premiér-kou byla zvolena Golda Meirová, Jackie Kennedyová se provdala za Aristotela Onassise. Zemřel Eisenhower. Kissinger navštívil Čínu, Armstrong Měsíc, Edward Kennedy Chappaquiddick.
A potom, v únoru 1972, se stal Sam Hawthorne, ve věku jedenapadesáti let, prezidentem společnosti Felding-Roth. Jeho jmenování do nejvyšší funkce přišlo náhle, v těžkém, kritickém údobí pro celou firmu.
Sam Hawthorne byl–řečeno slovníkem té doby–renesanční člověk. Měl množství rozmanitých zájmů, intelektuálních i sportovních, ale v srdci zůstával vzdělancem. Ačkoli se zabýval podnikatelskou činností, celý život se důkladně zajímal o literaturu a hudbu. V zahraničí si vždycky našel čas navštívit knihkupectví, galerie a koncerty, i kdyby byl pracovně sebevíc vytížen. Z malířů si oblíbil impresio-nisty, zejména Moneta a Pissara. V sochařství byl jeho velkou láskou Rodin. Lilian Hawthorneová jednou řekla jisté přítelkyni, že v zahradě Rodinova muzea v Paříži stál její muž mlčky patnáct minut před Občany z Calais se slzami v očích.
V hudbě byl Samovou vášní Mozart, Sám byl dobrý, třebaže ne brilantní klavírista. Na cestách si častokrát objednal do apartmá klavír, na kterém si zahrál něco z Mozarta, jako sonátu A-dur č. 11
vážné a průzračné andante, svižnější menuet a nakonec radostný Turecký pochod. Po vyčerpávajícím dni takto okříval na těle i na duchu.
Umění si vždy platil sám. Měl vlastní jmění a patřil mu velký balík akcií Felding-Roth, dědictví po matce, která zemřela, když byl mladý.
Jeho matka byla rozená Rothová a Sam byl posledním členem rodiny Feldingů a Rothů, který se aktivně podílel na řízení firmy. Ale rodinné svazky ovlivnily jeho kariéru velice málo nebo vůbec ne, zejména když se blížil k vrcholu pyramidy. K svému postavení se dopracoval vlastními schopnostmi a bezúhonností, což bylo obecně známo a oceňováno.
Jeho manželství s Lilian bylo pevné a oba zbožňovali svou patnáctiletou Juliet, která navzdory všemu zbožňování nebyla rozmazlená.
Při sportu na univerzitě běhával dlouhé tratě a dodnes se několikrát týdně ráno proběhl. Byl rovněž nadšeným a poměrně úspěšným tenistou, třebaže jeho nadšení bylo větší než talent. Jeho nejsilnější zbraní na kurtu byl prudký volej u sítě, a proto byl vyhledávaným partnerem do čtyřhry.
Ale nad všemi sportovními či duchovními zájmy dominovalo Samovo anglofilství. Pokud mu paměť sahala, vždy rád cestoval do Anglie a cítil obdiv ke všemu anglickému – k tradicím, jazyku, vzdělání, humoru, životnímu stylu, monarchii, Londýnu, venkovu, autům-veteránům. Aby učinil zadost posledně jmenované zálibě, koupil si nádherný stříbro-šedý rolls-bentley, kterým jezdil každé ráno do

práce.
A ještě něčeho si vysoce považoval: britské – nejenom anglické vědy. Toto přesvědčení ho vedlo k neobvyklému a odvážnému návrhu hned v prvních měsících, co se stal prezidentem společnosti Felding-Roth.
V důvěrné písemné zprávě členům správní rady poukázal věcně na některé nepříjemné skutečnosti.
"Ve farmaceutickém výzkumu a výrobě – našem raison ďétre prožívá nyní naše firma neplodné, skličující období, které trvá déle, než bývají obvyklá hluchá údobí, známá v tomto odvětví.
Naším posledním velkým úspěchem byl lotromycín a od té doby uplynulo patnáct let. Mezitím konkurence uvedla na trh několik nových úspěšných a významných léků, zatímco my se ničím takovým nemůžeme pochlubit. A ani výhled do nejbližší budoucnosti nevypadá nijak slibně.
To všechno má nepříznivý vliv na pověst naší firmy i na její morálku. Právě tak nepříznivě se to obráží v naší finanční situaci. Proto jsme vloni snížili dividendy, takže naše akcie prudce poklesly a zatím se situace nelepší. Začínáme si utahovat opasky, ale to nestačí. Pokud nepřijmeme pozitivní, pevný program do budoucnosti, dostaneme se za dva tři roky do velice vážných finančních potíží."
Sam se ovšem nezmínil, že jeho předchůdce, který byl uvolněn po roztržce se správní radou, zastával politiku do ničeho nezasahovat laissez faire – což nejvíc přispělo k neutěšené situaci společnosti Felding-Roth.
Když si takto připravil půdu, přešel Sam k svému návrhu.
"Velice naléhavě doporučuji," napsal, "zřídit výzkumný ústav ve Velké Británii. V jeho čele by stál některý přední britský vědec. Byl by nezávislý na naší výzkumné činnosti ve Spojených státech."
Dále rozvedl některé stránky svého návrhu a dodal: "Pevně věřím, že navrhovaná výzkumná základna posílí naše nejslabší místo a urychlí objevy nových, významných léčiv, které Felding-Roth tak nutně potřebuje."
Proč Velká Británie?
Sam tuto otázku předpokládal, a proto na ni hned odpověděl:
"Británie je už tradičně, po staletí, v čele základního vědeckého výzkumu. Uvažme, kolik velkých objevů, které dramaticky změnily náš život, pochází z Británie. Jen v tomto století – penicilín, televize, radar, proudový motor – abych uvedl jen čtyři.
Pochopitelně," zdůraznil Sam, "byly to americké společnosti, které rozvinuly tyto vynálezy, komerčně je využily, neboť Američané mají výjimečné schopnosti vyvíjet a uplatňovat objevy, schopnost, kterou Britové často postrádají. Ale původní objevy, v tomto i jiných případech, byly britské.
Když se mě zeptáte na důvod," pokračoval, "domnívám se, že mezi britským a americkým vyšším vzděláním jsou základní, imanentní rozdíly. Každý z těchto školních systémů má své výhody. Jenže v Británii se podporuje akademická a vědecká zvídavost, která jinde nemá obdobu. A právě tuto zvídavost můžeme a měli bychom využít v náš prospěch."
Potom se podrobně zabýval náklady a uzavřel: "Lze namítnout, že pouštět se do tak velkého a rozsáhlého projektu v kritickém období naší firmy je neuvážené a hazardní. Ale jsem přesvědčen, že by bylo ještě nerozumnější a ještě hazardnější pokračovat v politice nechat všechno běžet svou cestou a nepodniknout rozhodný, pozitivní a odvážný krok do budoucnosti – krok, který musíme udělat nyní!"
Opozice proti Samovu plánu na sebe nedala dlouho čekat a byla překvapivě silná. Sotvaže návrh vypadl z xeroxu a byl rozeslán členům správní rady a některým vedoucím pracovníkům, rozdrnčely se na Samově stole telefony a sesypaly se prudké námitky.
"Britové mají samozřejmě své vědecké vavříny," argumentoval jeden ředitel, "ale Američané je dnes daleko předstihli, takže tvá koncepce je od začátku směšná, Same." Jiní se soustředili – jak to rozhorleně vyjádřil jeden člen správní rady – "na absurdní, do minulosti zahleděnou představu zřídit výzkumné centrum ve vyčerpané, hospodářsky slabé a kdysi významné zemi."
"Kdybys to slyšela," řekl Sam Liliam o několik dní později při večeři, "domnívala by ses, že jsem navrhl zrušit Vyhlášení nezávislosti a změnit Ameriku opět v britskou kolonii."
Sam se rychle přesvědčil, že postavení prezidenta mu nedává neomezenou plnou moc dělat, co ho napadne, a navíc se vymanit ze zrádných proudů a protiproudů vnitropodnikové politiky.
Zkušeným praktikem ve firemní politice byl ředitel výzkumu Vincent Lord, který také patřil k odpůrcům Samova návrhu. Sice souhlasil s tím, že na výzkum je zapotřebí víc financí, ale nápad investovat je ve Velké Británii označil za naivní a Samův názor na britskou vědu za "myšlení na úrovni mateřské školy,

založené na propagandistickém mýtu".
Tato neobvykle silná, ba urážlivá slova obsahovala vyjádření, které Vincent Lord adresoval Samovi a kopii dal na vědomí svému spojenci v správní radě. Jakmile si Sam tento komentář přečetl, vzplanul hněvem, vyběhl z kanceláře a spěchal za Vincentem Lordem do jeho pracovny.
Jak kráčel po výzkumném oddělení, tak mu dokonale vyleštěné podlahy, skleněné stěny a klimatizované chodby připomněly prakticky neomezené milióny dolarů, které Felding-Roth vydává za laboratorní zařízení – moderní, vybavené počítači, lesknoucí se tu a tam tajemně – umístěné v příjemných, prostorných laboratořích, kde pracuje celá řada vědců a techniků v bílých pláštích. Byl to sen každého vědce z akademické půdy, ale pro každou velkou farmaceutickou společnost naprosto normální. Peníze, které se dávaly na výzkum zřídkakdy, pokud se to vůbec stávalo, někdo přiškrtil. Předmětem sporu bývala – jako v tomto případě – pouze specifikace nákladů.
Vincent Lord byl ve své dřevem obložené, knihami zaplněné a jasně osvětlené pracovně. Dveře měl otevřené a Sam Hawthorne vstoupil dovnitř, nedbale kývl hlavou sekretářce, která ho chtěla zadržet, ale když zpozorovala, kdo to je, rozmyslela si to. Dr. Lord seděl za stolem, měl bílý plášť a jako obvykle vraštil čelo nad vědeckým sdělením, které zrovna četl. Překvapeně pozvedl hlavu, zpod brýlí bez obroučků vyletěl pohled jeho tmavých očí a na asketické tváři se objevil výraz nevole nad neohlášenou návštěvou.
Sam si přinesl Lordovo vyjádření. Položil je na stůl a prohlásil: "Přišel jsem si o tom promluvit."
Lord se chystal vstát, ale Sam ho pohybem ruky zadržel. "Naprosto neformálně, Vince," řekl. "Neformálně z očí do očí a bez ubrousku."
Lord pohlédl na papír a krátkozrace se naklonil dopředu, aby měl jistotu.
"Copak se ti na něm nelíbí?"
"Obsah a tón."
"A co ještě?"
Sam sáhl po papíru a obrátil si jej k sobě. "Je to celkem dobře naklepané."
"Mám dojem," pravil Lord s ironickým úsměvem, "že teď, když jsi nejvyšším šéfem, obklopil by ses nejradši lidmi, kteří ti na všechno přikývnou."
Sam Hawthorne si povzdechl. Znal Vincenta Lorda patnáct let, zvykl si na jeho zvláštní způsoby a ochotně je toleroval. Proto mírně odvětil: "Víš dobře, že to není pravda. Jde mi o věcnou diskusi a pádnější důvody proti, než jsou ty, které uvádíš."
"Dobrá, buďme tedy věcní," řekl Lord. Otevřel zásuvku a vytáhl z ní fascikl.
"Zásadně nesouhlasím s jedním tvým prohlášením."
"Kterým?"
"O našem výzkumu." Lord nahlédl do fasciklu a zacitoval ze Samova návrhu na zřízení výzkumného ústavu v Británii: "Mezitím konference uvedla na trh několik nových úspěšných a významných léků, zatímco my se ničím takovým nemůžeme pochlubit. A ani výhled do nejbližší budoucnosti nevypadá nijak slibně."
"Tak mi to vy vrať!"
"Máme rozpracováno několik slibných věcí," prohlásil Lord. "Někteří z těchto nových, mladých vědců, které jsem získal, vyvíjejí –"
"Vince," přerušil ho Sam, "to já vím. Nezapomeň, že čtu všechny tvé zprávy. A gratuluji ti k talentům, které jsi pro nás získal."
A je to pravda, pomyslel si Sam. V průběhu let se ukázalo, že k Lordovým přednostem patřilo verbování a přetahování talentovaných mladých vědců. Hlavním důvodem bylo, že se stále ještě těšil vysokému vědeckému věhlasu, i když se mu pořád nedařilo přijít s velkým objevem, který se od něj dlouho očekával. Také jako ředitel výzkumu se plně osvědčil. Hluché údobí bylo neštěstím, které postihovalo farmaceutické firmy bez rozdílu, i když na vývoji léčiv pracovali ti nejlepší.
"Zprávy, které ti zasílám," řekl Lord, "jsou koncipovány vždy obezřetně. A to proto, že nesmím připustit, abyste vy, ty a ta banda, co má na starosti prodej, nepláli nadšením nad něčím, co je ještě v experimentálním stadiu."
"To vím," odpověděl Sam, "a souhlasím s tím."
Byl si vědom, že v každé farmaceutické firmě panuje boj o nadvládu mezi odbytovými a výrobními složkami na jedné straně a výzkumem na straně druhé. Pracovníci odbytu charakterizovali situaci takto: "Výzkum chce mít u každé zpropadené maličkosti stodesetiprocentní jistotu, než řekne: Dobrá, spusťme to!" A podobně výrobní složky. Ty chtěly vyrábět plynule a ne, aby je odbyt zaskakoval lavinami objednávek, když bylo pojednou zapotřebí velké množství nového! léku. Na druhé straně rovnice zase byli výzkumníci a ti vyčítali obchodníkům, "že se chtějí bezhlavě vrhnout na trh s lékem, který je vyzkoušený pouze z dvaceti procent jen proto, aby předstihli konkurenci a získali náskok."

"Prozradím ti, co není ve zprávách," pokračoval Vincent Lord. "Máme mimořádně dobré výsledky s dvěma sloučeninami – jedna je diuretikum a druhá je protizánětlivý lék na revmatoidní artritidu."
"To je skvělé!"
"A na UPL máme žádost o schválení derogilu."
"To je ta novinka proti vysokému tlaku, že?" Sam věděl, že derogil není žádný převratný lék, ale může přinést slušný zisk. "A jak to pokračuje s naší žádostí?" zeptal se.
Lord kysele odpověděl: "Nestojí to za řeč. Ty nafoukané nuly ve] Washingtonu..." Odmlčel se. "Příští týden tam zase pojedu."
"Přesto si ale nemyslím, že moje stanovisko je nesprávné," pravil Sam. "Ale protože jsi tak proti němu, před správní radou je trochu změním."
Vincent Lord přisvědčil, jako kdyby tento ústupek byl samozřejmý, a pokračoval: "A kromě toho, je tu ještě můj vlastní výzkum, zaměřený na vytěsnění volných radikálů. Já vím, po tak dlouhé době si myslíš, že z toho nic nebude –"
"To jsem nikdy netvrdil," ohradil se Sam. "Ani jednou! Snad občas míváš pochybnosti, Vince, ale mnozí z nás ti věří. A také víme, že významné objevy se nerodí rychle ani snadno."
Sam měl jen matnou představu, co vlastně znamená vytěsnění volných radikálů. Věděl, že cílem je eliminovat toxické účinky léků všeobecně a že Vincent Lord na tom pracuje už deset let. Jestliže se mu to podaří, slibuje to pro firmu bohatou žeň. To bylo všechno, co o tom věděl.
"Nic z toho, cos mi řekl," poznamenal Sam a vstal, "nezměnilo mé přesvědčení, že zřídit britské výzkumné centrum je dobrou myšlenkou."
"Ale já s tím stále nesouhlasím, poněvadž je zbytečné." Ředitel výzkumu stál nekompromisně na svém stanovisku, třebaže potom dodatečně poznamenal: " I kdyby tvůj návrh přece schválili, musíme ten ústav řídit odsud."
Sam Hawthorne se usmál. "O tom si pohovoříme později." Ale už se rozhodl, že dát Vincentu Lordovi do rukou řízení nového britského výzkumného ústavu je to poslední, co by připustil.
Když Lord osaměl, šel ke dveřím a zavřel. Potom zachmuřeně klesl do křesla. Měl pocit, že návrh na zřízení výzkumného ústavu v Británii zřejmě projde i navzdory jeho odporu a chápal to jako ohrožení vlastní osoby, jako předzvěst, že jeho dominantní postavení, pokud jde o výzkum, se mu vymyká z rukou. Jak dlouho ještě potrvá, uvažoval, než bude zatlačen úplně do pozadí?
Situace by vypadala jinak, přemítal zasmušile, kdyby jeho vlastní výzkum postupoval rychleji a lépe. Když to bude pokračovat jako dosud, říkal si v duchu, co vlastně za celý život ve vědě dokázal?
Bylo mu osmačtyřicet let a už nebyl mladý, oslnivý génius s čerstvým doktorátem. Musel si přiznat, že i některé z jeho technických postupů a znalostí také zastaraly. Ovšem, stále hodně četl, aby byl informovaný, jenže tyto vědomosti se nemohly měřit s těmi, které by
získal, kdyby pracoval přímo ve vědě, u pramene – v jeho případě v organické chemii, zdokonalené dnes natolik, že je vlastně uměním, kde se člověk musí řídit instinktem i zkušeností. Kupříkladu v novém oboru – genetickém inženýrství – se necítil doma. na rozdíl od těch mladých vědců, kteří právě vycházejí z univerzit a kterých několik získal pro firmu Felding-Roth.
Přesto, ubezpečoval se, navzdory změnám a pokroku ve vědě stále ještě existovala možnost významného objevuje výzkumu, kterému se věnoval. Úspěch se mohl dostavit kdykoli. Řešení existuje v parametrech organické chemie – odpověď na otázky, které si kladl při nesčetných experimentech v průběhu dlouhých deseti let namáhavé výzkumné práce.
Vytěsněte volných radikálů.
Odpověď, kterou Vincent Lord hledal, přinese jednak netušené terapeutické možnosti a jednak neomezené komerční perspektivy, které Sam Hawthorne a ostatní vedoucí pracovníci firmy, při svých laických znalostech, doposud plně nepochopili.
Čeho se vytěsněním volných radikálů dosáhne? V zásadě celkem prosté, ale úžasné věci. Jako všichni vědci v tomto oboru také Vincent Lord věděl, že mnohé léky, které se v lidském těle stanou součástí jeho metabolismu, vytvářejí "volné radikály", prvky, které škodí zdravé tkáni a někdy způsobují smrt.
Eliminace, čili "vytěsnění" volných radikálů by znamenalo, že prozpěšné léky, které dosud nemohli lidé užívat pro jejich nebezpečné vedlejší účinky, by nyní mohl brát každý bez obav. A léky, které i lékaři ordinovali doposud jen omezeně a s velkým rizikem, by tělo absorbovalo tak snadno jako aspirin.
Lékaři by se nemuseli obávat nežádoucích účinků vyvolaných léky, které předepisují pacientům. Nemocní rakovinou by už nemuseli prožívat utrpení po silných, téměř smrtících lécích, které je někdy udržují při životě, ale často je

také mučí a později usmrcují. Příznivé účinky těchto, a také všech ostatních léčiv, by se projevovaly i nadále, ale potlačením volných radikálů by se odstranily jejich vražedné účinky.
A Vincent Lord chtěl objevit lék, který by se přidávalk jiným léčivům,] aby byly naprosto neškodné.
Bylo to možné. Odpověď existovala. Byla tu. Ale skrývala se, stále mu unikala, čekala, až ji najde. A po deseti letech hledání věřil Vincent
Lord, že má tu nepolapitelnou odpověď na dosah ruky. Cítil ji, vnímal, téměř už vychutnával nektar úspěchu.
Ale jak dlouho ještě? Jak dlouho bude ještě muset čekat?
Pojednou se v křesle narovnal a silou vůle se zbavil sklíčené nálady. Otevřel zásuvku stolu a vyhledal v ní klíč. Rozhodl se, že hned teď půjde do své soukromé laboratoře, pouze několik kroků po chodbě, kde se bude věnovat svým výzkumům.
Přítelem a spojencem Vincenta Lorda v správní radě společnosti Felding-Roth byl Clinton Etheridge. úspěšný a význačný newyorský advokát, který stavěl na odiv své vědecké vzdělání. Dva roky studoval na univerzitě medicínu, ale potom se rozhodl přestoupit na práva, jeden jeho známý toto rozhodnutí ironicky komentoval slovy: "Clint diagnostikoval, kde lze vydělat větší peníze a předepsal si k nim nejkratší cestu."
Etheridgeovi bylo třiapadesát let. Od jeho krátkého a neukončeného studia medicíny uběhlo čtvrt století, ale to mu nevadilo, aby se sebevědomě nevyslovoval k vědeckým otázkám. Své názory pronášel nejoslnivějším stylem soudní síně a tónem, jako by každé jeho slovo mělo být vytesáno do kamene.
Vincent Lord, v osobním zájmu, lichotil Etheridgeově marnivosti tím, že se k němu choval jako k sobě rovnému, když šlo o odborné problémy. Takto se názory ředitele výzkumu dostávaly do správní rady s výhodou, že je přesvědčivě pronášel rutinovaný právník.
Proto nebylo překvapením, že když se na pořad jednání správní rady dostal návrh Sama Hawthornea na zřízení britského výzkumného ústavu, v čele opozice stál Clint Etheridge.
Zasedání se konalo v ústředí Felding-Roth v Boontonu. Čtrnáct z celkového počtu šestnácti členů – samých mužů – se shromáždilo u tradičního stolu z ořechového dřeva v zasedací síni správní rady.
Etheridge, vysoký, trochu nachýlený muž, který se vzhledem snažil podobat Lincolnovi, začal žoviálně: "Doufal jsi, Same, že kdyby ti tahle probritská věc prošla, s radostí tě pozvou na čaj do Buckinkhamského paláce?"
Sam se připojil k všeobecnému smíchu, ale nedal se. "Přiznávám se Clinte, že spíš toužím po pozvání na dlouhý víkend do Windsor-ského zámku."
"Inu, to je podle mého názoru dosažitelný cíl – ale také jediný" opáčil advokát. Přešel do vážnějšího tónu: "Zdá se mi, že tvůj návrh ignoruje obrovské vědecké možnosti a úspěchy naší vlasti – která je i tvou vlastí."
Sam uvažoval už před zasedáním o možných námitkách, které uslyší, a neměl v úmyslu se jen tak lehce vzdát. "Vůbec neignoruji americké výsledky ve vědě," odpověděl. "Jak bych také mohl? Jsou všude, kam se podíváme. Prostě je chci rozmnožit."
Kdosi se ozval: "Tak použijeme naše finance k tomu, abychom je rozmnožili tady."
"Mýtus o nadřazenosti vědy na jejich malém ostrově šíří Britové sami," trval na svém Etheridge. "Ale dejme tomu, že mají pravdu. Proč si tedy Británie stěžuje na takzvaný odliv mozků – proč tolik jejích vynikajících odborníků pospíchá k nám, pracovat na americkém výzkumu?"
"Přicházejí většinou proto," odvětil Sam, "že naše zařízení jsou lepší a že máme víc peněz na platy a technické vybavení. Ale tvá otázka, Clinte, jen podporuje můj argument. Britské vědce u nás vítáme pro jejich vysoké kvality."
"Který obor vědeckého výzkumu, týkající se farmaceutického průmyslu, je podle tvého názoru nejdůležitější, Same?" Otázal se Etheridge.
"Bez debaty genetické inženýrství."
"To souhlasí." Advokát přikývl, spokojen s odpovědí. "A není pravda – mluvím s jistou znalostí věci, jak víš – že Spojené státy jsou v tomto oboru genetiky na čelném místě?"
Sam měl chuť se usmát, ale ještě včas se ovládl. Tento pseudovědec se dal svést nesprávnou informací.
"To není pravda, Clinte," řekl Sam. "Základy genetiky položil v Británii William Harvey už roku 1651, když zkoumal vývoj kuřete ve vejci. A roku 1908 se také v Anglii začalo s výzkumem biochemické genetiky. A mezitím došlo k dalším objevům, ke kterým podstatně přispěl americký genetik Hermann Müller v dvacátých letech našeho století a pozdějších letech. Ale vrcholný úspěch, to, čemu se říká exploze v genetice, nastal také v Anglii – roku 1953 v Cambridgi, když Watson a

Crick objasnili strukturu kyseliny desoxyribonukleové a dostali za to Nobelovu cenu." Nyní se Sam usmál. "Doktor James Dewey
Watson je mimochodem rodákem z Ameriky, což jen dokazuje, že základní výzkum je mezinárodní."
Několik členů správní rady se zachichotalo a Etheridge se, s jemu vlastním šarmem, zatvářil lítostivě a řekl: "Jak říkáme my právníci, jsou otázky, které by bývalo lépe nepoložit." To ho však neodradilo a dodal: "Nic z toho, co tu bylo řečeno, ale nemění můj názor, že americká věda je v čele a že úroveň našeho výzkumu utrpí, když roztříštíme síly a zřídíme pracoviště v zahraničí."
Ozval se souhlasný šum, dokud Owen Norton, jiný z členů správní rady, rázně nepoklepal kotníky prstů na stůl, aby si vyžádal pozornost.
Pětasedmdesátiletý Norton byl renomovanou a autoritativní osobností. Byl předsedou a jedním z největších akcionářů komunikačního impéria, ke kterému patřila i televizní síť. Panoval všeobecný názor, že Felding-Roth může považovat za štěstí, že Norton zasedá v jeho správní radě. Když si nyní zjednal pozornost, promluvil rázným, skřípavým hlasem.
"Rád bych vám všem připomněl, že diskutujeme – anebo bychom měli diskutovat – o vážných a důležitých problémech, které se týkají této firmy. Zvolili jsme Sama Hawthornea za prezidenta v přesvědčení, že firmu povede a přijde s novými nápady. Nyní přichází s návrhem, který je nápaditý a nový, a co se děje? Clint a někteří další nás-přesvědčují, abychom ho rovnou zamítli. Já osobně s takovým přístupem nesouhlasím."
Owen Norton pohlédl na Etheridge, s nímž se střetl už na předchozích zasedáních správní rady, a ironicky dodal: "A dále si myslím, Clinte, že by sis své pubertální polemiky měl nechat pro porotu, která není tak dobře informovaná jako členové naší správní rady."
Rozhostilo se ticho. Nezasvěceného by zajisté překvapilo, říkal si Sam Hawthorne v duchu, že zasedání správní rady mívají zřídkakdy tu vysokou intelektuální úroveň, jak by člověk přirozeně očekával. Zajisté se přijímají také závažná a moudrá rozhodnutí, mezitím však dochází k překvapivě mnoha zbytečným svárům a malichernému hašteření.
"Co, k čertu, sejde na tom," pokračoval Norton, "čí věda je lepší zda britská, nebo naše? O tohle zde vůbec nejde."
"Tak, oč tedy?" zeptal se někdo.
Norton bouchl pěstí do stolu. "O rozložení sil! V každém odvětví, nevyjímaje moje, bývá někdy užitečné mít takzvaný druhý mozkový trust, který je od prvního úplně oddělený a působí naprosto samostatně. A nejlepší způsob, jak je dokonale oddělit, zřejmě nastane, když mezi ně položíme celý oceán."
"Ale tak nám možná utečou náklady," podotkl kdosi.
Diskuse pokračovala ještě asi hodinu. Ozývali se další odpůrci a předkládaly se alternativní návrhy. Několik členů správní rady se však nakonec postavilo za Samův návrh. Měli podporu v Nortonově postoji a posléze se opozice rozpadla. Původní návrh schválili hlasováním třináct ku jedné, při čemž jediný proti byl Clint Etheridge.
"Děkuji vám, pánové," řekl Sam. "Jsem pevně přesvědčen, že naše dnešní rozhodnutí přinese pozitivní výsledky."
Ještě toho dne poslal pro Celii.
"Postupuješ," uvítal ji bez dlouhého úvodu. "Mezinárodní úsek je pro tebe minulostí. Jmenuji tě osobní poradkyní prezidenta a budeš mou pravou rukou při zřizování britského výzkumného centra."
"Dobrá," přitakala Celia. Tato novinka ji potěšila, ale mluvila stejně věcně jako Sam. Začínají se na něm projevovat stresy, kterým se v této funkci určitě nelze vyhnout, pomyslela si. Byl už téměř úplně plešatý, zůstával mu už jen chundel vlasů. Nu což, čas na oslavu bude večer, až o tom řekne Andrewovi.
"Kdy začínám?" otázala se. V duchu odhadovala, jak dlouho potrvá, než předá celou latinskoamerickou agendu svému nástupci. Měsíc by na to měl stačit.
"Nejraději bych byl, kdybys začala ještě dnes odpoledne," odpověděl Sam. "Ale musíme pro tebe ještě najít kancelář, takže řekněme: zítra o deváté."
"Tvoje nová funkce nepotrvá dlouho," vysvětlil Sam Celii druhý den. "Hlavním tvým úkolem bude pomáhat při založení britského ústavu, při jeho obsazení lidmi a rozběhnout jeho činnost. Rád bych to měl do roka hotovo, ale když to bude dřív, tím líp. A potom ti co nejdříve najdeme něco jiného."
"Nejdůležitější je najít a získat britského vědce na vedení ústavu," pokračoval Sam, "rozhodnout, kde bude umístěn, a potom koupit nebo pronajmout budovu–pokud možno takovou, která se dá rychle adaptovat."
Všechno musí postupovat rychle – proto také byla ze dne na den Celia stažena z mezinárodního úseku. Schopného, renomovaného vědeckého ředitele vyhledá Sam osobně a Celia mu bude při tom podle potřeby pomáhat. Všechno ostatní si vezme

na starost Celia.
Sam a Celia měli za týden odletět do Anglie, avšak předtím se chtěli poradit s Vincentem Lordem, který přestože s celým projektem nesouhlasil, byl o britské vědě a vědcích dobře informovaný a mohl doporučit vhodné kandidáty na ředitele. Konzultace s dr. Lordem se konala o několik dní později v Samově kanceláři, kde byla přítomna i Celia.
K Celiinu překvapení byl Vince Lord ochoten ke spolupráci, ba choval se přátelsky, pokud se vůbec dalo o něčem takovém mluvit. Sam, který viděl do věci hlouběji než Celia, chápal, proč tomu tak je. Nyní, když padlo rozhodnutí, že Felding-Roth zřídí v Británii výzkumný ústav, Lord by ho rád měl pod kontrolou. Jenže Sam nezměnil své rozhodnutí, že to nepřipustí.
"Připravil jsem seznam lidí, kteří by mohli přijít v úvahu," začal Lord. "Jednání s nimi je třeba navázat diskrétně, neboť jsou to buď profesoři na univerzitách, anebo pracují u konkurence."
Sam a Celia si prohlédli seznam, který obsahoval osm jmen.
"A když tam už jednou budete," dodal Lord, "podívejte se ještě na jednu věc." Z fasciklu vytáhl papíry sepnuté sponkou. "Dopisuji si s mladým vědcem z Cambridgské univerzity. Věnuje se zajímavé práci o mentálním stárnutí a Alzheimerově nemoci, ale došly mu peníze a potřebuje dotaci."
"Alzheimerova nemoc?" opakovala Celia. "Nepřestává při ní fungovat mozek?"
Lord přikývl. "Část mozku. Degenerativní změny vedou k atrofii mozku. Dochází k ztrátě paměti. Proces probíhá pomalu a nemoc se stále zhoršuje."
Přes počáteční antipatii přijal Lord Celii jako neodmyslitelnou a vlivnou součást firmy. Bylo by nesmyslné stavět se k ní nadále nepřátelsky. Oba si dokonce začali tykat – zprvu rozpačitě, ale nyní jim to už šlo přirozeně, nenuceně.
Sam si vzal od Lorda dopisy, korespondenci, zběžně je prošel a nahlas přečetl: "Doktor Peat-Smith." Podal je Celii a zeptal se Lorda: "Doporučuješ poskytnout dotaci?"
Oslovený pokrčil rameny. "To je ještě hudba daleké budoucnosti. Vědci stojí před Alzheimerovou nemocí jako před záhadou od roku 1906, když ji poprvé diagnostikovali. Peat-Smith studuje proces stárnutí mozku a přitom doufá, že přijde na příčinu této nemoci."
"Jaké má šance?"
"Mizivé."
"Nějaké peníze bychom na to mohli věnovat," řekl Sam. "Když nám vyjde čas, pohovoříme s ním. Ale nejdřív musíme vyřídit důležitější věci."
Celia, která četla dopisy, se zeptala: "Byl by doktor Peat-Smith možným kandidátem na místo ředitele ústavu?"
Lord se zatvářil překvapeně, ale odvětil: "Ne."
"Proč ne?"
"Především proto, že je mladý."
Celia se podívala na dopis, který právě četla. "Je mu dvaatřicet." Usmála se. "Nebylo tolik také tobě, Vince, když jsi u nás nastoupil?"
Odvětil upjatě, znovu se projevila jeho popudlivost. "Tehdy byly jiné poměry."
"Probereme si jména na seznamu," přerušil je Sam. Vzal do ruky listinu. "Pověz nám, co o nich víš, Vince."
Červen 1972. Londýn hýřil okázalou nádherou a barvami. Celia to plně vychutnávala.
Růže, šeříky, azalky a kosatce ve veřejných parcích a zahradách prosycovaly vzduch vůněmi. Turisté a Londýňané se vyhřívali na teplém slunci. Vojenská přehlídka na počest královniných narozenin byla živým a oslnivým představením, při němž .vyhrávalo mnoho kapel. V Hyde Parku jeli lehkým cvalem po Rotten Row elegantně odění jezdci. U nedalekého jezírka Serpentine děti, celé šťastné, krmily kachny, které soupeřily o prostor ve vodě s koupajícími se. V Epsomu se jelo tradiční derby za velké slávy a pokřiku. Vítězství si odnesl hřebec Roberto v sedle s Lesterem Piggotem, který vyhrál už po šesté.
"Přijít sem v tomto období mi vůbec nepřipomíná práci." řekla Celia Samovi. "Mám pocit, že bych měla firmě něco zaplatit za výsadu, že tu smím být."
Bydlela v hotelu Berkeley v Knightsbridge, odkud se v minulých několika týdnech vypravila na víc než tucet míst, které přicházely v úvahu jako sídlo výzkumného ústavu. Byla tu sama, neboť Andrew ji tentokrát nemohl doprovázet. Sam a Lilian Hawthorneovi se ubytovali v hotelu Claridges.
A tam, v jejich apartmá, Celia v třetí červnový týden vyrukovala se svou novinkou.
"Jak víš, procestovala jsem celou Anglii," řekla Samovi, "a domnívám se, že nám bude nejlíp vyhovovat Harlow v Essexu."
"Jakživa jsem o něm neslyšela," ozvala se Lilian.

"To proto, že je Harlow malá vesnice," vysvětlila Celia. "Britská vláda založila kolem třiceti takzvaných nových měst, v úsilí dostat lidi a průmysl z velkých měst.Toto místo splňuje všechny naše požadavky," pokračovala. "Leží nedaleko Londýna, má rychlé vlakové spojení, dobré silnice a blízko je letiště. Jsou tam byty a školy a kol-dokola louky a pole – našim zaměstnancům by se tam líbilo."
"A co budova?" zeptal se Sam.
"Tu jsem také nalezla." Celia nahlédla do poznámek. "Firma jménem Comtrust, která vyrábí přístroje spojové techniky, jako interko-munikační systémy, poplachová zařízení proti vloupání a podobně, postavila v Harlow továrnu, ale dostala se do finančních potíží. Ta hudova má prostory Jaké bychom asi potřebovali. Nebyl v ní zahájen provoz, je prázdná a Comtrust hledá zájemce, který by ji rychle koupil za hotové."
"Dají se tam zařídit laboratoře?"
"Snadno." Celia rozestřela několik pauzáků. "Přinesla jsem plány a také jsem už hovořila se stavební firmou."
"Zatímco vy dva budete dumat nad těmito nudnými technickými výkresy, já si půjdu nakoupit k Harrodsovi," oznámila Lilian.
O dva dny později se Sam s Celií vypravili do Harlow. Sam se proplétal v pronajatém jaguáru ranní dopravní špičkou na severu Londýna. Celia zatím četla International Herald Tribune.
Vietnamské mírové rozhovory, které se dostaly na mrtvý bod, mají být zanedlouho znovu zahájeny v Paříži, předpovídal článek na titulní straně. V marylandské nemocnici úspěšně vyndali střelu z páteře ala-bamského guvernéra George Wallace, na kterého před měsícem vystře-lil atentátník. Prezident Nixon zhodnotil situaci ve Vietnamu a ubezpečil Američany: "Hanoi prohrává svou zoufalou hazardní hru." Zpráva z Washingtonu, která – jak se zdálo – vyvolala mimořádnou pozornost, se týkala vloupání do ústředí Demokratické strany v hotelu Watergate. Celii to připadalo bezvýznamné a bez zájmu odložila noviny.
"Jak pokračuješ v rozhovorech?" otázala se Sama.
Ušklíbl se. "Nijak zvlášť. Jsi úspěšnější než já."
"Najít místo a budovu je snazší než člověka," připomněla mu.
Sam pracoval podle seznamu vhodných kandidátů na místo ředitele výzkumného ústavu, který mu předal Vincent Lord.
"Většina těch, co jsem doposud navštívil," svěřil se Celii, "jsou v něčem přespříliš podobni Vincemu - se zakořeněnými návyky, vědomi si svého postavení a nejlepší roky z hlediska vědy mají podle všeho za sebou. Hledám člověka, který by měl odvážné nápady, samozřejmě vysoce kvalifikované, a který by byl mladý."
"A jak poznáš, žes někoho takového našel?"
"Poznám to," odpověděl Sam a usmál se. "Možná je to jako se zamilovat. Nevíš proč, ale když se to stane, prostě to poznáš."
Těch pětatřicet kilometrů mezi Londýnem a Harlow charakterizoval hustý provoz, ale jakmile odbočili z dálnice A 414, vjeli na širokou silnici, vedoucí podle hezkých domů, oddělených polními a travnatými plochami. Průmyslová oblast se diskrétně skrývala v pozadí, z obytných městských čtvrtí a parků ji nebylo vidět. Některé staré budovy zůstaly uchovány. Když minuli kostel z jedenáctého století, Sam zastavil a řekl: "Vystoupíme a drobet se tu porozhlédneme."
"Toto je historická půda," pověděla mu Celia při procházce, když si prohlíželi bukoticko-moderní scenérii. "Nalezly se tu památky z doby kamenné staré dvě stě tisíc let. Sídlili tu Sasové. Název Harlow pochází ze staré saštiny a znamená vojenský pahorek. A v prvním století našeho letopočtu se tu usídlili Římané a postavili zde chrám."
"Trochu historie, doufám, přidáme i my," prohodil Sam. "Kde je ta továrna, kvůli které jsme přijeli?"
Celia ukázala na západ. "Tam za těmi stromy. Je v průmyslové, čtvrti jménem Pinnacles."
"Dobrá, tak pojďme!"
Blížila se desátá hodina.
Když zastavili, Sam si prohlédl zvenčí tichou, prázdnou budovu. Část, plánovaná jako výstavní místnosti a kanceláře, byla z betonu a skla a měla dvě podlaží. Zbytek, kovem pokrytá ocelová konstrukce, byla v jedné úrovni a byla vyprojektována jako prostorná tovární hala. Sam i zvenčí viděl, že Celia měla pravdu, když mu řekla, že se celá budova snadno upraví na laboratoře.
Nedaleko od nich parkovalo auto. Otevřely se dveře a z vozu vystoupil zavalitý muž středních let. Když došel k jaguáru, Celia ho představila jako pana LaMarra, zástupce realitní kanceláře, s nímž dohodla schůzku.
Potřásli si rukama, LaMarre vytáhl z kapsy svazek klíčů a zacinkal jimi.
"Kupovat stodolu a neviděť nejdřív seno, to se nevyplácí." prohodil žoviálně.
Hlavním vchodem vstoupili dovnitř.

Po půlhodince vzal Sam Celii stranou a tiše řekl: "Vyhovuje nám to. Pověz mu, že máme zájem, a potom dej vědět našim právníkům, aby podnikli příslušné kroky. Ať uzavřou celou záležitost co nejrychleji."
Sam se vrátil k jaguáru a Celia se ještě chvíli domlouvala s LaMarrem. Když potom spolu seděli v autě, poznamenal Sam: "Zapomněl jsem ti říct, že jedeme do Cambridge. Harlow je v polovině cesty, proto jsem domluvil schůzku s doktorem Peat-Smithem – to je ten, co se zabývá výzkumem stárnutí mozku a Alzheimerovy nemoci
ten, co nás požádal o dotaci."
"Jsem ráda, že sis pro něho našel čas," pravila Celia. "Doma jsi ještě nevěděl, jestli ti to vyjde."
Po hodinové jízdě venkovskou krajinou, zalitou jasným sluncem, dojeli krátce po poledni na Trumpington Street v Cambridgi.
"Nádherné, starobylé město," řekl Sam. "Nalevo vidíš Peterhouse nejstarší kolej. Už jsi tu někdy byla?"
Celia, fascinovaná množstvím starobylých historických budov, které stály jedna vedle druhé, zavrtěla hlavou.
Sam cestou zastavil a telefonicky rezervoval v hotelu Garden House stůl na oběd. Tam se setkají s Martinem Peat-Smithem.
Malebný hotel stál v idylickém zákoutí blízko "Backs", půvabných parků, které skýtají krásný výhled na zadní část mnoha studentských kolejí – au řeky Cam, na které se člunaři v pramicích nenuceně, a někdy také nejistě, odráželi bidly.
Peat-Smith je v hotelové hale zpozoroval první a šel jim v ústrety. Celia hned zaregistrovala statného, pevně stavěného mladého muže s kšticí neposlušných plavých vlasů, které už delší čas neviděly holiče, a náhlý, chlapecký úsměv, který protal ostře řezané rysy obličeje s hranatou bradou. Ať je Peat-Smith jakýkoli, pomyslela si, rozhodně není hezoun. Ale zároveň měla pocit, že před ní stojí silná, cílevědomá osobnost.
"Paní Jordanová a pan Hawthorne, pokud se nemýlím?" Pronikavý, kultivovaný, ale neafektovaný hlas se hodil k jeho přirozenému vzhledu.
"Ano," odvětila Celia. "Jenomže pořadí by bylo obrácené, kdybychom měli brát v úvahu důležitost."
Opět ten rychlý úsměv: "Zapamatuji si to."
Podali si ruce a Celia si všimla, že Peat-Smith má na sobě staré tvídové sako se zalátanými lokty a třepícími se manžetami a nežehlené, ušpiněné šedé kalhoty. Jako by četl její myšlenky, bez rozpaků řekl: "Přišel jsem rovnou z laboratoře, paní Jordanová. Ale mám také oblek. Když se setkáme mimo pracovní dobu, obléknu si ho." Celia se zarděla. "Promiňte. Omlouvám se." "Ale přece se nic nestalo," řekl s odzbrojujícím úsměvem, "to jen, aby bylo mezi námi jasno."
"To je dobrá zasáda," prohodil Sam. "Půjdeme se najíst?" Od stolu měli hezký výhled na zahradu s růžemi a na řeku. Objednali si nápoje. Celia jako obvykle daiquiri, Sam martini, a Peat-Smith sklenku bílého vína.
"Doktor Lord mě informoval o vašem výzkumu," začal Sam. "Požádal jste nás o finanční podporu, protože v něm chcete pokračovat." "Souhlasí," přisvědčil Peat-Smith. "Na můj projekt – výzkum mentálního stárnutí a Alzheimerovy nemoci – mi scházejí peníze. Univerzita nemá finance, alespoň ne pro mne, takže se poohlížím jinde."
"To není nic neobvyklého," ubezpečil ho Sam. "Naše firma podporuje akademický výzkum, pokud jej považuje za rentabilní. Takže si o tom promluvíme."
"Dobrá." Na dr. Peat-Smithovi se poprvé projevily známky nervozity, patrně proto, pomyslela si Celia, že mu velice leží na srdci, aby získal dotaci. "Tak začněme Alzheimerovou nemocí – co o ní víte?" zeptal se Peat-Smith.
"Velmi málo," odvětil Sam. "Takže předpokládejme, že nevíme vůbec nic."
Mladý vědec přikývl. "Zatím nepatří k příliš rozšířeným nemocem, alespoň doposud ne. A neví se o ní nic určitého, pouze existují teorie, co ji zapříčiňuje."
"Nepostihuje většinou starší lidi?" ozvala se Celia. "Ano, po padesátce. Nejčastěji však věkovou skupinu nad pětapadesát let. Ale může postihnout i mladší ročníky. Vyskytly se případy sedmadvacetiletých pacientů."
Peat-Smith se napil vína. "Nemoc začíná postupně, nejprve vynechává paměť. Lidé zapomínají na obyčejné věci, kupříkladu jak si zavázat tkaničku od bot anebo k čemu je vypínač, či kde obvykle sedávají při obědě. Časem se to zhoršuje a paměť se vytrácí. Nemocný si často nevzpomene, kdo je kdo, nepozná třeba vlastního muže nebo manželku. Například zapomene, jak jíst a musí být krmen, když má žízeň, nedokáže požádat o vodu. Tito lidé mnohdy trpí inkontinencí, v horších případech jsou násilničtí a mají destruktivní sklony. Nakonec na tuto nemoc umírají, ale to trvá obvykle deset až patnáct let, což jsou roky mimořádně těžké pro ty, kteří s takovým nemocným žijí."
Peat-Smith se odmlčel a pak pokračoval: "Co se dělo v mozku, poznáme při pitvě.

Alzheimerova nemoc zasahuje buňky kůry mozkové, kde je centrum vyšší nervové činnosti a paměti. Deformuje a přerušuje nervová vlákna a vede k úbytku mozkové kůry."
"Četl jsem něco o vašem výzkumu," řekl Sam, "ale od vás bych rád slyšel, kterým směrem se ubíráte."
"Genetickým. A protože pro Alzheimerovu nemoc nemáme zvířecí modely – pokud víme, žádný živočich dosud touto chorobou neonemocněl – moje pokusy se zvířaty se zaměřují na chemické pochody při procesu mentálního stárnutí. Jak asi víte, jsem chemik zabývající se nukleovými kyselinami."
"Moje znalosti chemie potřebují oprášit," poznamenala Celia, "ale pokud si vzpomínám, nukleové kyseliny jsou stavebními kameny DNK, z kterých jsou naše geny, viďte?"
"Správně, a nepotřebují ani oprášit," usmál se Peat-Smith. "A je nanejvýš pravděpodobné, že v budoucnu nastanou velké pokroky v medicíně, jakmile lépe pochopíme chemické pochody v DNK a poznáme, jak fungují geny a proč někdy fungují špatně. Nyní dělám pokusy se starými a mladými krysami, abych zjistil, jak se u těchto zvířat mění informační ribonukleová kyselina s přibývajícím stářím."
Sam ho přerušil: "Ale Alzheimerova nemoc a normální proces stárnutí jsou dvě na sobě nezávislé věci, je to tak?"
"Zdá se, ale v jistém směru se mohou překrývat."
Když se Peat-Smith odmlčel, Celia vycítila, že přemýšlí jako učitel, aby se vyjádřil jednoduššími, méně vědeckými výrazy, než obvykle používá.
"Oběť Alzheimerovy nemoci se mohla narodit s odchylkou v DNK, která obsahuje jeho zakódovanou genetickou informaci. Ovšem, jiný člověk může přijít na svět s normální DNK a ta se může měnit, může být poškozena jejím vlastním prostředím, to znamená lidským tělem, kupříkladu kouřením nebo špatnou stravou. Zabudovaný nápravný mechanismus DNK bude nějakou dobu tuto odchylku vyrovnávat, ale čím jsme starší, tím víc tento genetický nápravný systém slábne, anebo může úplně selhat. A já, kromě jiného, zkoumám příčiny tohoto oslabení..."
Když skončil s vysvětlováním, prohlásila Celia: "Jste rozený učitel. Rád vyučujete?"
Peat-Smith se zatvářil překvapeně. "Na univerzitě se očekává, že budete přednášet. Ale když už se ptáte, ano, rád učím."
Další stránka této zajímavé osobnosti, pomyslela si Celia. "Už začínám rozumět vašim otázkám," řekla. "A jak daleko jste od odpovědi?"
"Snad pár světelných let. Ale možná stojíme blízko u cíle." Peat--Smith se upřímně usmál. "To je riziko, které podstupuje ten, kdo poskytuje dotaci."
Číšník přinesl jídelní lístky a rozhovor ustal, zatímco si vybírali.
Potom znovu promluvil Peat-Smith: "Doufám, že navštívíte moji laboratoř. Všechno vám budu moci lépe vysvětlit."
"S tím počítáme," řekl Sam. "Půjdeme tam hned po obědě."
Při jídle se Celia zeptala: "Jaké máte postavení na univerzitě, pane doktore?"
"Jsem docent, což přibližně odpovídá americkému .assistant professor. Znamená to, že mám k dispozici laboratorní prostory v biochemické budově, technika, který mi pomáhá, a volnou ruku, pokud jde o výzkum." Zmlkl a potom dodal: "Volnou ruku, pokud ovšem seženu finanční podporu."
"Jestli se nemýlím," řekl Sam, "žádal jste o dotaci ve výši šedesáti tisíc dolarů?"
"Ano. Stačila by na tři roky a pouze na nejnutnější – na koupi přístrojů a zvířat, na plat tří techniků, zaměstnaných na plný úvazek, a pokusy. Pro mě osobně nic." Peat-Smith se ušklíbl. "Ale stejně je to hromada peněz, viďte?"
Sam vážně přisvědčil: "Ano, je."
Ale nebyla. Sam i Celia věděli, že šedesát tisíc dolarů je směšná částka ve srovnání s náklady, které ročně dává na výzkum Felding--Roth a každá jiná velká farmaceutická společnost. Ale jako vždy zněla otázka takto: Má projekt dr. Peat-Smithe dostatečné komerční perspektivy, aby se investice vyplatila?
"Mám dojem," řekla Celia Peat-Smithovi, "že jste Alzheimerovou nemocí vážně zaujatý. Máte k tomu nějaký osobní důvod?"
Mladý vědec zaváhal. Potom pohlédl Celii zpříma do očí a odpověděl: "Mamince je jedenašedesát let, paní Jordanová. Jsemjedináček, a proto není divu, že jsme si velice blízcí. Má Alzheimerovu nemoc už čtyři roky a její stav se stále zhoršuje. Můj otec se o ni stará, jak
nejlépe umí, a já ji navštěvuji téměř denně. Bohužel, vůbec mě nepoznává."
Biochemická budova Cambridgské univerzity byla dvoupatrová neorenesanční cihlová stavba, obyčejná a nevýrazná. Stála v Tennis Court Road, skromné ulici, kde nebylo jediné tenisové hřiště. Martin Peat-Smith, který přijel na oběd na kole – zdálo se, že v Cambridgi je to běžný dopravní prostředek – energicky šlapal před

jaguárem, v kterém se pomalu vezl Sam s Celií.
Před hlavním vchodem je Peat-Smith upozornil: "Asi bych vás měl varovat, abyste nebyli překvapeni, že naše vybavení není zrovna nejlepší. Jsme přeplněni, místa je málo," opět mu po tváři přeletěl ten rychlý úsměv, "a většinou máme málo peněz. Naše návštěvníky někdy šokuje, když vidí, jaké máme pracovní podmínky."
Navzdory této výstraze byla Celia skutečně o několik minut později šokována.
Když je Peat-Smith nechal na chvilku o samotě, zašeptala Samovi: "Je to děsné – jako v žaláři! Jak tady může vůbec někdo odvést dobrou práci?"
Když vstoupili do budovy, sešli po schodech do suterénu. Chodby vypadaly pochmurně. Po obou stranách viděli malé místnosti, špinavé, vládl v nich nepořádek a byly bez ladu a skladu přecpané starým zařízením. Nyní stáli v laboratoři, která nebyla větší než kuchyň v malém domě. Peat-Smith jim řekl, že je to jedna ze dvou, kde pracuje, ale dělí se o ně ještě s asistentem, který se zabývá jiným výzkumem.
Zatímco mluvili, do laboratoře několikrát přišel ten druhý mladý vědec se svým asistentem, takže na soukromí nebylo pomyšlení.
Stály tam odřené dřevěné laboratorní stoly, postavené těsně k sobě, aby tu zůstalo co nejvíc volného prostoru. Nad nimi byly staromódní elektrické zásuvky a vývody plynu. Zásuvky byly křížem krážem omotané šňůrami z mnoha rozvodek, což podle všeho určitě neodpovídalo bezpečnostním předpisům. Na stěnách visely nahrubo ohoblované police, všechny přeplněné knihami, papíry a starým laboratorním vybavením. Celia si všimla několika staromódních křivulí, které si pamatovala ze svých laborantských dob před devatenácti lety. Část laboratorního stolu sloužila jako psací stůl. Kupy papírů se povalovaly vedle neumytých šálků a před stolem zabírala místo tvrdá židle.
Na jednom stole stálo několik drátěných klecí a v nich pobíhalo nebo odpočívalo asi dvacet krys – po dvou v jedné kleci. Podlahu
laboratoře už zřejmě dlouho nikdo neumyl, právě tak jako okna. Ta byla úzká, zasazená vysoko ve stěně, s výhledem na kola a spodky zaparkovaných automobilů. Celek působil velmi deprimujícím dojmem.
"Ať to vypadá jak chce," řekl Sam Celii, "nezapomínej, že tady se psaly vědecké dějiny. V těchto prostorách pracovali a po těchto chodbách chodili nositelé Nobelových cen."
"To je pravda," přisvědčil Martin Peat-Smith vesele. Vrátil se právě včas, aby zaslechl poslední slova. "Jedním z nich byl Fred Sanger. V laboratoři, která je nad námi, objevil chemickou strukturu bílkovin, zejména inzulínu."
Všiml si, že Celia pohlíží na staré vybavení. "V laboratořích na akademické půdě nikdy nic neodhazujeme, paní Jordanová, neboť nikdy nevíme, kdy to zas budeme potřebovat. Jsme nuceni improvizovat a vybavení si z velké části konstruujeme sami."
"To platí i o amerických univerzitách," poznamenal Sam.
"Ale stejně si dovedu představit, jaký je to propastný rozdíl od laboratoří, na jaké jste zvyklí vy," odpověděl Peat-Smith.
Celia si připomněla prostorné a bohatě vybavené laboratoře v New Jersey. Odvětila: "Upřímně řečeno, je to tak."
Peat-Smith přinesl dvě stoličky. Židli nabídl Celii, jednu stoličku Samovi a druhou si nechal pro sebe.
"Abych pravdu řekl," začal, "to, na čem nyní pracuji, je nejen vědecký problém, ale neobyčejně komplikovaná technická záležitost. Musím přijít na způsob, jak přenášet informace z jádra mozkové buňky do mechanismu buňky, který produkuje proteiny a peptidy..."
Po tomto úvodu, mimovolně přešel do vědecké hantýrky: ".. .vezme se směs informační RNK z mladých a starých krys a dá se do bezbuněčného systému... chemické schéma RNK umožňuje tvorbu proteinů... dlouhý řetězec informační RNK může kódovat množstvím proteinů... proteiny můžeme separovat elektroforézou... v úvahu by přicházela technika reverzní transkriptázy... a jestliže se DNK a RNK nespojí, bude to znamenat, že stará krysa ztratila tuto genetickou schopnost, takže se dozvíme, které peptidy se změnily... nakonec budu hledat jen jeden peptid..."
Rozhovor trval přes hodinu a Sam kladl inteligentní otázky, týkající se některých detailů, což na Celii zapůsobilo značným dojmem. Třebaže neměl v tomto směru odborné vzdělání, během těch let, co pracoval u Felding-Rotha, všelicos pochytil a nyní se to projevilo.
Nefalšované nadšení dr. Peat-Smitha nakazilo oba. A když mluvil – jasně, stručně a precizně – jejich úcta k němu vzrostla. Ke konci rozhovoru ukázal na krysy. "Tady jich je jen pár, ale chováme jich několik set." Položil na klec ruku a velká krysa, která spala, se pohnula. "Tenhle stařík má dva a půl roku, to je jako sedmdesátka u člověka. Dnes je jeho poslední den. Zítra ho obětujeme vědě a

porovnáme chemické složení jeho mozku se složením mozku krysy, staré několik dní. Jenže najít odpověď, to vyžaduje množství krys, množství chemických analýz a mnohem víc času."
Sam s pochopením přikývl. "Časový faktor známe z vlastní zkušenosti. Abychom to shrnuli, pane doktore – jak byste vyjádřil váš dlouhodobý cíl?"
Peat-Smith se zamyslel a za chvíli odpověděl. Pečlivě volil slova: "Objevit s pomocí genetického výzkumu mozkový peptid, který posiluje paměť u mladých lidí a který lidské tělo ve stáří už neprodukuje. Jakmile takový peptid nalezneme a izolujeme, a naučíme se ho vyrábět genetickými technikami, potom se bude moci podávat lidem různých věkových skupin, abychom minimalizovali ztráty paměti, zapomnět-livost – a snad naprosto eliminovali mentální stárnutí."
Tento krátký souhrn přednesl klidně a sebejistě, bez nějakého vychloubání. Na Sama a Celii to zapůsobilo tak, že se jim nechtělo přerušit ticho, které se potom rozhostilo. Navzdory tomuto bezútěš-nému prostředí měla Celia pocit, že si tuto chvíli navždycky zapamatuje, neboť se tu píšou dějiny.
První se ozval Sam. "Pane doktore, dotaci obdržíte. Od této chvíle je schválena ve výši, jakou jste požadoval."
Peat-Smith udiveně vzhlédl. "Myslíte... to je tak jednoduché... to jde jen tak?"
Nyní se zase usmál Sam. "Jako prezident společnosti Felding-Roth mám jistou pravomoc. A občas mě potěší, když ji mohu využít." Dodal: "Mám jedinou podmínku, která je běžná a v takových případech se mlčky předpokládá. Chceme být informováni, jaké děláte pokroky, a vyhrazujeme si přednostní právo na jakýkoli lék, který objevíte."
Peat-Smith přikývl. "Ovšem, to je samozřejmé." Ještě stále se tvářil vyjeveně. Sam mu podal ruku, kterou Peat-Smith radostně stiskl. "Blahopřeji d hodně štěstí!"
O půl hodiny později nastala doba podávání čaje. Na Martinovo pozvání – všichni tři si už říkali křestními jmény – vyšli nahoru do vestibulu, kde už byly na servírovacích vozících šálky s čajem a keksy. Trojice odešla se šálky a talířky do fakultní "čajovny", která, jak jim Martin vysvětlil, byla společenským střediskem zdejších vědeckých pracovníků a jejich hostů.
Čajovna, stejně nehostinná a fádní jako zbytek budovy, zařízená dlouhými stoly a dřevěnými židlemi, byla zaplněná a hlučná. Seděli tu vědci všech věkových skupin, postav a pohlaví, ale útržky konverzace, které Celia a Sam zaslechli, se vůbec netýkaly vědy. Jedna diskuse se týkala vyhrazených míst na parkování, jakýsi starší muž rozhorleně prohlašoval, že protekce nespravedlivě zvýhodňuje kohosi mladšího a poškozuje jeho práva, vyplývající z dlouholetého zaměstnání na fakultě. Opodál zase nějaký vousatý nadšenec v bílém plášti vykládal, jak u jednoho cambridgského obchodníka s vínem se mu povedlo udělat "senzační" nákup a doporučoval mersault, který tam mají na skladě. Další skupina se bavila o novém filmu, který se promítal v místních kinech – Kmotr s Marlonem Brando a AI Pacinem.
Po několika manévrech a výměně míst našel konečně Peat-Smith místo v rohu pro všechny tři.
"Vždycky to tady takhle vypadá?" zeptala se Celia.
Martin se zatvářil pobaveně. "Povětšině. Chodí sem skoro každý. Je to jediná příležitost, kdy se všichni vidíme."
"Zdá se mi," řekl Sam, "že tahle budova neumožňuje mnoho soukromí."
Martin pokrčil rameny. "Někdy je to nepříjemné, ale člověk si zvykne."
"A je nucen si na to zvyknout?" Když Peat-Smith mlčel, Sam ztišil hlas, aby ho neslyšeli jejich sousedé, a pokračoval: "Uvažoval jsem, Martine, jestli byste neměl zájem dělat práci, kterou děláte teď, ale za prvotřídních podmínek, s lepším vybavením a s větší podporou."
Mladý vědec se pousmál a otázal se: "Za prvotřídních podmínek - kde?"
"Zajisté jste se dovtípil, co vám navrhuji – odchod z Cambridgské univerzity a práci u nás, u Felding-Rotha. Mělo by to pro vás spoustu výhod a bylo by to tu, v Británii, kde plánujeme –"
"Promiňte," přerušil ho Martin celý znepokojený. "Smím se na{ něco zeptat?"
"Samozřejmě."
"Je tím podmíněna vaše dotace?"
"Vůbec ne," odpověděl Sam. "Dotaci už máte a nevážou se na ni žádné jiné podmínky než ty, na nichž jsme se dohodli. Máte mé slovo."
"Děkuji. Už jsem si dělal starosti." Opět se mu vrátil upřímný chlapecký úsměv. "Nerad bych byl nezdvořilý, ale myslím, že nám ušetří mnoho času, když vám hned něco povím."
"Jen se neostýchejte," řekla Celia.
"Jsem vědec, který pracuje na akademické půdě, a chci jím i nadále zůstat," prohlásil. "Nehodlám uvádět všechny důvody proč, ale jedním z nich je svoboda.

Myslím tím možnost věnovat se výzkumu, jaký si zvolím, bez komerčních tlaků."
"Takovou svobodu byste měl u nás také –" začal Sam, ale umlkl, když Martin zavrtěl hlavou.
"Do hry vstoupí i komerční aspekty. Povězte mi otevřeně – nebylo by to tak?
"Inu, občas se mohou vyskytnout," připustil Sam. "Koneckonců jsme podnikatelé."
"Ba právě. Ale zde nemusím brát ohled na žádné komerční faktory. Je tu čistá věda, hledání vědecké pravdy. A to si chci zachovat. Dáte si ještě čaj?"
"Ne, děkuji," odmítla Celia. Sam zavrtěl hlavou. Zvedli se.
Když stáli venku u pronajatého auta, Martin řekl Samovi: "Děkuji vám za všechno, také za nabídku, abych u vás pracoval. A vám rovněž, Celio. Ale raději zůstanu v Cambridgi, což je – když si odmyslím tuto budovu --" ohlédl se za sebe a ušklíbl se, "nádherné místo."
"Bylo nám potěšením," loučil se Sam. "A pokud jde o práci u nás, vaše rozhodnutí mě mrzí, ale chápu je."
Nastoupili do jaguára.
Celia stáhla okno a řekla Martinovi: "Cambridge je opravdu krásné místo. Dnes jsem tu poprvé. Kéž bych měla víc času, abych si ho mohla prohlédnout."
"Počkat!" zvolal Martin. "Jak dlouho se ještě zdržíte v Anglii?"
Zamyslela se. "Pravděpodobně ještě dva týdny."
"Tak proč byste nemohla na den přijet? Spojení z Londýna je dobré. Velice rád vás po našem městě provedu."
"Dobrá, přijedu," slíbila.
Než Sam nastartoval motor, dohodli se, že Celia přijde za deset dní – přespříští neděli.
Cestou do Londýna oba mlčeli. Každý byl zahloubaný do vlastních myšlenek. Ale jakmile jim Cambridge zmizelo z dohledu a ujížděli po dálnici A10 k jihu, Celia tiše poznamenala: "Chceš ho, viď? Za ředitele našeho ústavu..."
"Samozřejmě," odvětil Sam stručně a z hlasu mu zaznělo zklamání. "Je vynikající. Podle mého názoru geniální a nejlepší z těch, které jsem zde v Anglii navštívil. Ale ksakru, Celio, my ho nezískáme! Je to člověk akademických názorů a ty nezmění. Slyšelas, co řekl, a je jasné, že si to nerozmyslí."
"Nevím," odpověděla zadumaně. "Já bych to s naprostou jistotou netvrdila."
V následujících dnech měli Sam a Celia plné ruce práce se zařizováním řady věcí pro budoucí výzkumný ústav v Harlow. Nicméně tato činnost, sice potřebná, jim nepřinášela uspokojení. Oba byli zklamáni a rozčarováni, že dr. Martin Peat-Smith, nejvhodnější kandidát na místo ředitele, nebude za žádnou cenu souhlasit s přechodem z akademického světa do průmyslu.
Asi týden po návštěvě Cambridge Sam prohlásil: "Navštívil jsem ještě několik kandidátů, ale žádný není takový formát jako Peat--Smith. Od té doby, co ho znám, nikdo jiný mi nevyhovuje."
Když mu Celia připomněla, že se v neděli znovu sejde s Martinem, aby jí ukázal Cambridge, Sam zachmuřeně přikývl. "Udělej, přirozeně, co bude v tvých silách, ale nejsem přílišný optimista. Je to rozhodný, věci oddaný mladý muž, který ví, co chce."
A ještě ji upozornil: "Ať s ním už budeš mluvit o čemkoli, rozhodně se nezmiňuj o penězích – mám na mysli plat, který by dostal od nás. Stejně ví, že by byl velmi vysoký ve srovnání s tím, co bere nyní. Kdybys s tím začala, vyznělo by to, jako bychom doufali, že si ho můžeme koupit, pomyslí si, že jsme jen další dva nafoukaní Američané, kteří předpokládají, že si za dolary koupí všechno na světě."
"Ale, Same, kdyby Martin nastoupil u Felding-Rotha, otázka výše platu by se jistě dostala na přetřes," namítla Celia.
"Ano, ale v pravý čas. Ne jako prvořadá záležitost, neboť peníze zde nejsou klíčovou otázkou. Věř mi, Celio, já znám tyhle citlivé akademické typy, a pokud máme, jak si myslíš, nějakou šanci, že si to Martin rozmyslí, nesmíme si ji zkazit nepředloženým jednáním."
"Pro zajímavost, kolik by dostal?" vyzvídala.
Sam se zamyslel. "Podle mých informací vydělává Martin 2400 liber ročně, to je zhruba šest tisíc dolarů. My bychom mu nabídli čtyři až pětkrát vyšší nástupní plat – řekněme pětadvacet až třicet tisíc dolarů plus odměny."
Celia si tiše hvízdla. "Netušila jsem, že rozdíl je tak velký."
"Ale v akademických kruzích je to známo. Přesto však se tam lidé drží, neboť jsou přesvědčeni, že mají víc svobody a větší možnost dělat čistou vědu. Sama jsi slyšela, co Martin říkal o komerčním tlaku, a jak se mu příčí."
"Ano, slyšela," přisvědčila. "Ale tys namítl, že ve skutečnosti to není tak zlé."
"Protože stojím na straně průmyslu a musím takto uvažovat. Ale mezi námi – do značné míry má Martin pravdu."

"Zpravidla s tebou souhlasím," poznamenala Celia pochybovačně, "ale tentokrát bych si nebyla tak jistá."
Nebyl to rozhovor, který by ji uspokojil, a ještě dlouho jí ležel v hlavě. Posléze se rozhodla, jak to sama nazvala, vyslechnout i druhý názor.
V sobotu, den předtím, než měla odjet do Cambridge, zavolala telefonicky Andrewovi a dětem. Hovořila s nimi nejméně dvakrát týdně a všichni se těšili, že se konečně za necelý týden zase shledají. Když probrali obvyklé rodinné záležitosti, Celia vyprávěla Andrewovi o dr. Peat-Smithovi, o zklamání, které jim připravil, a o rozmluvě se Samem.
Zmínila se manželovi také o tom, že se zítra má s Martinem setkat.
"Domníváš se, že si to rozmyslí?" otázal se Andrew.
"Instinkt mi říká, že by se to mohlo stát," odvětila. "Možná za určitých okolností, ačkoli nemám potuchy, za jakých. Až s ním budu zítra mluvit, nerada bych něco zpackala."
Nastalo ticho a Celia věděla, že její manžel horečně uvažuje o rozličných možnostech. Za chvíli se ozval: "Sam má částečně pravdu, ovšem ne tak docela. Podle mé zkušenosti nemůžeš člověka urazit, když mu dáš najevo, že má vysokou cenu. Naopak, většině lidí tím polichotíš, i když nemají v úmyslu přistoupit na tvou nabídku."
"Pokračuj," vyzvala ho. Vážila si Andrewovy moudrosti, jeho nadání vyhmátnout podstatu problému.
"Z toho, cos mi řekla, soudím, že Peat-Smith je přímočarý člověk."
"Ano, je."
"V tom případě ti doporučuji, aby ses k němu chovala právě tak otevřeně. Kdybys na to šla komplikovaně a pokoušela se ho nějak doběhnout, pohřbila bys své naděje. A kromě toho, nemáš buňky na to, aby ses chovala licoměrně. Buď sama sebou! Mluv otevřeně o všem – i o penězích – když to přirozeně vyplyne ze situace."
"Andrewe, miláčku," odvětila, "co bych si bez tebe jen počala?"
"No, opravdu nevím," zasmál se a dodal: "A pokud jde o ten zítřek, přiznám se, že na toho Peat-Smitha maličko žárlím."
Také Celia se zasmála. "To je čistě obchodní záležitost a také jí zůstane."
Přišla neděle.
Celia seděla v nekuřáckém oddílu první třídy ranního vlaku Londýn–Cambridge. Opřela si hlavu o polštářování a uvolnila se. Měla před sebou jeden a čtvrt hodiny dlouhou cestu a začala si pořádat myšlenky.
Z hotelu odjela taxíkem na nádraží Liverpool Street – pochmurné viktoriánské dědictví z litiny a cihel – které od pondělí do pátku vřelo, ale přes víkend bývalo klidnější. Klidnější znamenalo, že ve vozech dieselelektrického vlaku, když dunivě vyjížděl ze stanice, bylo málo cestujících, což Celii potěšilo.
V mysli si vybavovala události a rozhovory z posledních dvou týdnů a stále byla na vahách, koho má poslechnout–Andrewa, nebo Sama. Setkání s Martinem, třebaže navenek pouze společenského charakteru, může mít značný význam pro firmu, ale také pro ni samotnou. Připomněla si Samovo varování "Nesmíme si zkazit šanci nepředloženým jednáním".
Rytmické nárazy kol ji uspávaly a cesta rychle ubíhala. Když vlak zpomalil a vjel v Cambridge na stanici, na nástupišti stál Martin Peat--Smith se širokým veselým úsměvem na uvítanou.
Celia věděla, že na svých jednačtyřicet let vypadá velice dobře. Tak se i cítila. Měkké hnědé vlasy měla nakrátko zastřižené, štíhlou a pevnou postavu, tvář s výraznými lícními kostmi opálenou a zdravou po posledních týdnech strávených venku a po neobvykle mírném britském létě.
V poslední době sejí ve vlasech objevily první stříbrné nitky. Tato připomínka plynoucího časuji zřídkakdy znepokojovala, třebaže občas zakrývala šediny přelivem. Dala si ho udělat i včera.
Na tento letní den si oblékla zelenobíle proužkované lehké bavlněné šaty, pod nimiž jí vykukovala krajková spodnička. Na nohou měla bílé sandálky na vysokém podpatku a na hlavě bílý slaměný klobouk se širokým okrajem. Všechno si koupila minulý týden v londýnském West Endu, neboť když v New Jersey balila na cestu, nenapadlo ji, že bude v Británii potřebovat šaty do tak teplého počasí.
Když vystoupila z vlaku, cítila na sobě Martinův obdivný pohled. Na okamžik jako kdyby nebyl schopen slova, potom ji však uchopil za podávanou ruku a řekl: "Zdravím vás! Vypadáte báječně. Těší mě, že jste přišla!"
"Vy vypadáte také dobře."
Martin se zasmál a obličej se mu rozzářil chlapeckým úsměvem. Měl na sobě tmavomodrý blejzr, flanelové kalhoty a košili s rozepnutým límcem. "Slíbil jsem vám, že si vezmu oblek," poznamenal, "ale pak mi přišel pod ruku tenhle starý ohoz, který jsem už léta neměl na sobě. Připadá mi méně formální."

Cestou z nádraží se Celia do něj zavěsila. "Kam máme namířeno?"
"Venku mám vůz. Myslel jsem, že se nejdřív trochu projedeme po městě, potom si prohlédneme několik kolejí a nakonec bychom si mohli udělat piknik."
"To je znamenitý program."
"Přála byste si kromě toho ještě vidět nebo dělat něco jiného?"
Zaváhala a potom řekla: "Ano, ještě něco by tu bylo."
"A to?"
"Ráda bych poznala vaši matku."
Překvapený Martin se na ni zpříma podíval. "Mohu vás odvézt k rodičům hned po okružní cestě. Ovšem, pokud si to opravdu přejete."
"Ano," řekla, "přeji si to."
Martin měl vůz morris mini minor neurčitého stáří. Když se vtěsnali do auta, projížděl křížem krážem starými cambridgskými ulicemi a posléze zaparkoval na Queens Road u parků "Backs". "Dál půjdeme pěšky," oznámil. Vůz nechali stát a zamířili po pěšině k mostu Kings Bridge přes řeku Cam. Na mostu se Celia zastavila. Před ostrým dopoledním sluncem si dlaní zaclonila oči a podotkla: "Málokdy jsem viděla něco půvabnějšího."
Martin, stojící vedle ní, tiše poznamenal: "To je kaple Kings College – nejkrásnější výhled."
Před nimi se prostíraly přistřižené trávníky a stromy poskytující stín. Za nimi stál velký kostel s věžičkami, masivními opěrnými pilíři a vznosnými štíhlými věžemi, vypínajícími se nad překrásně klenutou střechou a okny z barevného skla. Budovy kolejí z bledého kamene, které stály po obou stranách, doplňovaly dojem starobylosti a vznešenosti.
"Dovolte, abych se zhostil také své role průvodce," spustil Martin. "Jsme velmi staří. To, co vidíte před sebou, vzniklo roku 1411 za krále Jindřicha IV., a Peterhouse, jižně odtud, je ještě starší. Touha po vědeckém poznání započala v Cambridgi roku 1284."
Celia impulsívně vyhrkla: "Jak by vůbec odtud mohl odejít někdo, kdo sem skutečně patří?"
"Mnozí odtud nikdy neodejdou," odvětil Martin. "Mnozí velcí vědci žili a pracovali v Cambridgi až do konce života. A někteří z nás – mladší a živí – mají stejný úmysl."
Další dvě hodiny střídavě jezdili autem nebo chodili. Celia vstřebávala starobylost a tradici Cambridge. V mysli jí zněly názvy: Jesus Green, Midsummer Common, Parker"s Piece, Coe Fen, Lam-mas Land, Trinity, Queens, Newham. Ta řada se zdála nekonečná, právě tak jako Martinovy vědomosti. "Někteří vědci tu zůstali, jiní zas přenesli své znalosti jinam," vysvětloval. "K nim patří i jistý magistr svobodných umění z Emmanuel College, jménem John Harvard. Je po něm pojmenováno jiné středisko učenosti." Usmál se svým typickým úsměvem.
"Zrovna si nevzpomínám kde."
Když posléze zase seděli ve voze, Martin prohlásil: "Myslím, že to stačí. Necháme si něco i napříště." Pojednou zvážněl. "Chcete ještě navštívit moje rodiče? Musím vás varovat matka nerozezná ani jednoho z nás a vůbec nepochopí, proč jsme přišli. Může vás to deprimovat."
"Ano, stále ještě je chci navštívit," řekla Celia.
Malý, nenápadný dům v řadové zástavbě stál v čtvrti zvané Kite. Martin zaparkoval na ulici a otevřel si vlastním klíčem. Z úzké, slabě osvětlené předsíně zavolal: "Táto! To jsem já a vedu návštěvu."
Ozvaly se šouravé kroky, otevřely se dveře a v nich se objevil postarší muž ve vybledlém svetru a v kordových kalhotách s vytlačenými koleny. Když přišel blíž, Celii překvapila fyzická podoba mezi otcem a synem. Peat-Smith starší byl stejně rozložitý a pevný jako Martin, měl podobně zbrázděnou a hranatou tvář–i když víc poznamenanou věkem – ba dokonce i Martinův živý, plachý úsměv, který mu přelétl přes rty, když se představili.
Jakmile však promluvil, podobnost byla rázem ta tam. V hlase měl drsný, nelibý, provinciální přízvuk a jeho neobratně formulované věty svědčily o nízkém vzdělání.
"Těší mě," řekl Celii. A Martinovi: "Nevěděl jsem, že přijdeš, synku. Akorát jsem mámu oblíkl. Taky dneska je na tom zle."
"Dlouho se nezdržím, tatí," odpověděl Martin a obrátil se k Celii. "Alzheimerova nemoc je pro otce velká zátěž. Bývá to tak v mnohých případech – více si vytrpí rodina než nemocný."
Když vstoupili do skromně zařízeného obýváku, Peat-Smith senior se obrátil k Celii: "Dáte si hrneček?"
"Čaje," vysvětloval Martin.
"Děkuji, ráda," přikývla. "Po prohlídce města jsem dostala žízeň."
Když odešel Martinův otec do kuchyňky, poklekl Martin vedle šedivé ženy. která

seděla v starém křesle s květovaným potahem. Od chvíle, kdy přišli, se nepohnula. Martin ji něžně objal a políbil.
Kdysi to bývala krasavice, pomyslela si Celia, a bylo to na ní vidět ještě dnes. Byla pečlivě učesaná, měla prosté béžové šaty a na krku korálkový náhrdelník. Když ji syn políbil, zdálo se, jako by trochu zareagovala a nepatrně se pousmála, ale nic nenasvědčovalo tomu, že by ho poznala.
"Mami, to jsem já, tvůj Martin," pravil tiše. "A to je paní Celia Jordanová. Přijela z Ameriky. Provedl jsem ji po Cambridgi. Naše městečko její líbí."
"Dobrý den, paní Peat-Smithová," pozdravila Celia. "Těší mě, že vás mohu navštívit."
Šedovlasá žena pohnula očima, ale opět s tím mučivým náznakem nechápavosti.
"Bohužel, už si nic nepamatuje," řekl Martin Celii. "Vůbec nic. Ale je to maminka, a proto si dovoluji být nevědecký a stále zkouším navázat s ní kontakt."
"Chápu." Celia zaváhala a pak se zeptala: "Myslíte, že kdybyste pokročil ve výzkumu a brzy něco objevil, může existovat šance...?"
"Abych pomohl?" přerušil ji Martin. "Rozhodně ne. Ať se objeví cokoli, odumřelé mozkové buňky nic neoživí. V tomto směru si nedělám žádné iluze." Vstal a smutně pohlédl na matku. "Ne, ale jednou pomohu jiným. Pacientům, u nichž nemoc ještě tak daleko nepokro-čila."
"O tom jste přesvědčen?"
"Jistě vím, že se na to přijde – já nebo někdo jiný."
"Ale chtěl byste to být vy?"
Martin pokrčil rameny. "Každý vědec chce první přijít s nějakým objevem. To je lidské. Ale nejdůležitější je," pohlédl na matku, "aby příčinu Alzheimerovy nemoci vůbec někdo objevil."
"Takže je možné, že první nemusíte být vy?" trvala na svém Celia.
"Ano, ve vědě se to může stát." připustil.
Peat-Smith starší přinesl z kuchyňky tác, na kterém byl čajník, talířky, šálky a konvička s mlékem.
Když položil tác na stůl, objal Martin otce kolem ramen. "Táta se stará o maminku po všech stránkách – obléká ji, češe, krmí a dělá i jiné, méně příjemné věci. Bývalo údobí, Celio, kdy jsme si s otcem nebyli právě nejbližší. Ale nyní jsme."
"To je fakt. Mockrát jsme se spolu pořádně chytli," potvrzoval Martinův otec. "Vemete si mlíko do čaje?"
"Ano, buďte tak laskav."
"Bývaly časy." pokračoval, "kdy jsem koukal na Martinovo studium skrz prsty, ale jeho máma ho nedala. Chtěl jsem, aby pracoval se mnou. Ale jeho máma o tom nechtěla vůbec slyšet a nakonec měla pravdu. Je to hodný syn, přispívá nám na splátky za domek a platí většinu toho, co potřebujeme." Pohlédl na Martina a dodal: "A na univerzitě si prý taky nevede špatně."
"Máte pravdu," řekla Celia, "vůbec si nevede špatně."
Od návštěvy uplynuly téměř dvě hodiny.
"Můžeme hovořit, když jste takto zaměstnaný?" zeptala se Celia z čalouněného sedátka, kde si hověla.
"Ovšem. Proč ne?" Stojící Martin zapíchl dlouhé bidlo do plytkého dna řeky, odrazil se a nemotorový člun s plochým dnem, v němž pluli, se zvolna vydal proti proudu. Martin opravdu ovládá všechno, pomyslela si Celia, a také s bidlem umí zacházet mnohem šikovněji než většina lidí na pramicích, které potkávali.
Martin si pronajal pramici v cambridgské půjčovně člunů a nyní se plavili ke Granchesteru, pět kilometrů na jih, kde si chtěli udělat piknik.
"Je to osobní otázka a snad bych vám ji neměla položit," řekla Celia. "Napadá mě, žeje mezi vámi a vaším otcem markantní rozdíl. Například, jak odlišně oba mluvíte – nemám na mysli jen gramatickou stránku..."
"Vím, jak to myslíte," přisvědčil Martin. "Maminka hovořila skoro stejným způsobem, dokud nepřišla o paměť. Bernard Shaw to v Pyg-malionu nazývá urážkou anglického jazyka."
"Pamatuji si to z My Fair Lady," vzpomněla si Celia. "Ale vy jste se toho vyvaroval. Jak to?"
"Za to také děkuji mamince. Než vám to vysvětlím, měla byste něco vědět o této zemi. Jazyk byl v Británii bariérou mezi třídami, byl společenským odlišením. A ať vám říká kdo chce co chce, platí to dodnes."
"Také v akademickém světě? Mezi vědci?"
"Dokonce i tam a možná obzvláště tam."
Martin se usilovně oháněl bidlem, zatímco uvažoval, jak by se nejlépe vyjádřil.
"Maminka tuto bariéru pochopila. Proto koupila rádio, když jsem byl ještě dítě. Musel jsem před ním celé hodiny vysedávat a naslouchat hlasatelům BBC. Řekla mi:

Mluv podle nich! Pro otce a pro mne je už pozdě, ale pro tebe ne."
Když Celia naslouchala Martinovu příjemnému a kultivovanému, neafektovanému hlasu, prohodila: "Podařilo se to?"
"Doufám, že ano. Ale udělala pro mne i mnoho jiného. Kupříkladu zjistila, co mě ve škole zajímá a kde nabízejí stipendia a postarala se, abych se o ně přihlásil. A tehdy doma docházelo k těm neshodám, o nichž se zmínil táta."
"On měl za to, že vaše matka míří příliš vysoko?"
"Předpokládal, že se vyučím kameníkem jako on. Táta věřil ve veršovánku, kterou napsal Dickens." Martin se usmál a zarecitoval:
"Milujme své zaměstnání,
ctěme panstvo, co nás chrání.
Vždycky pilně pracovat,
každý svoje místo znát!"
"Ale vy to otci nevyčítáte?"
Martin zavrtěl hlavou. "Ne. Prostě tyto věci nechápal. Koneckonců, já také ne. Pouze maminka si uvědomovala, čeho lze dosáhnout ctižádostí. Možná je vám už nyní jasnější, proč se o ni tolik starám."
"Zajisté," řekla Celia. "A nyní, když to vím, sdílím plně vaše pocity."
Přešli do spokojeného mlčení, zatímco pramice postupovala proti proudu mezi zelenými břehy a listnatými stromy.
"Dělám, co můžu," přiznal se. "Kromě jiného platím ošetřovatelku na dvě dopoledne týdně. Otec si aspoň trochu oddychne. Rád bych měl ošetřovatelku častěji, jenomže..." Pokrčil rameny a nedořekl větu. Obratně vedl pramici k travnatému břehu do stínu vrby. "Nebylo by to tady vhodné na piknik?"
"Idylické," souhlasila Celia nadšeně. "Jako vystřižené z Camelotu."
Martin otevřel košík s garnáty, vepřovou paštikou, čerstvým zeleným salátem, jahodami a hustou žlutou šlehačkou. Přinesl také víno – lahodné chablis – a termosku s kávou.
S chutí jedli a pili.
Když skončili, Celia při kávě poznamenala: "Toto je můj poslední víkend před návratem domů. Nemohl být hezčí."
"Byla vaše cesta úspěšná?"
Chystala se odpovědět nějakou otřepanou frází, ale ještě včas si vzpomněla na Andrewovu radu a odvětila: "Nebyla."
"Proč ne?" podivil se Martin.
"Se Samem Hawthornem jsme nalezli ideálního ředitele pro náš výzkumný ústav, jenže on to místo nechce vzít. A ve srovnání s ním se všichni ostatní zdají druhořadí."
Po chvíli mlčení Martin odpověděl: "Mám dojem, žeje řeč o mně."
"Ano, o vás."
"Doufám, že mi tuto nevychovanost prominete, Celio." Povzdychl si.
"Není co promíjet. Je to váš život a vy o něm rozhodujete," ujistila ho. "Jenže, když nyní o tom uvažuji, jsou tu dvě věci..." Umlkla.
.Jen pokračujte. Jaké dvě věci?"
"Nu, dobrá. Před pár hodinami jste prohlásil, že byste chtěl být první, kdo přijde na příčinu Alzheimerovy nemoci a mentálního stárnutí, ale že by vás jiní mohli předstihnout."
Martin se pohodlně opřel v pramici a pohlížel na Celii, pod hlavu si složil blejzr. "Ano, na tento výzkum se zaměřili i jiní. O jednom vím v Německu, druhý je ve Francii, třetí na Novém Zélandu. Všichni jsou velice schopní a vytkli si stejný cíl. Nedá se říct, kdo – pokud vůbec někdo – se k němu víc přiblížil."
"Takže jde vlastně o závody," konstatovala Celia. "O závod s časem." Mimovolně mluvila ostřejším hlasem.
"Ano, ale tak už to ve vědě chodí."
"Ti, o nichž jste se zmínil, mají lepší vybavení nebo více personálu nežli vy?"
Zamyslel se. "Pokud jde o toho Němce, zřejmě ano. O těch dvou dalších nevím."
"Jak velkou laboratoř máte nyní k dispozici?"
"Dohromady," počítal v duchu, "asi sto čtverečních metrů."
"A nepomohlo by vám dostat se blíž a rychleji k cíli, kdybyste měl pětkrát větší prostory s patřičným vybavením – se vším, co potřebujete pro svůj výzkum – a místo těch dvou tří asistentů řekněme dvacet lidí, kteří by pracovali výlučně pro vás? Nepohnulo by se to z místa? A vy byste nejenom našel odpovědi, ale našel byste je jako první?"
Celia si pojednou uvědomila, že se poklidná nálada změnila. Už nešlo o společenskou záležitost, veškerá nenucenost se kamsi vytratila a nepozorovaně nastupuje souboj intelektů a vůle. Koneckonců, říkala si v duchu, proto jsem přijela do Británie a dnes do Cambridge.
Martin na ni užasle zíral. "To všechno myslíte vážně? Pět set metrů a dvacet

lidí?"
"U všech všudy! Ovšemže to myslím vážně." A netrpělivě dodala: "Ve farmaceutickém průmyslu si nepotrpíme na legrácky."
"To ne." Stále ještě si ji nedůvěřivě měřil. "To si nemyslím. Ale předtím jste říkala, že máte na mysli dvě věci. Co je ta druhá?"
Celia zaváhala. Má pokračovat? Vycítila, že její slova zapůsobila na Martina mocným dojmem. Neztratí nyní všechno, co získala? Ale potom si opět vzpomněla na Andrewa.
"Řeknu vám to bez obalu a otevřeně, jak to dělají neomalení Američané," začala, "a činím to proto, neboť dobře vím, že výzkumníci, oddaní vědě jako vy, se nedají motivovat penězi a nelze je koupit. Ale kdybyste pracoval u Felding-Rotha jako ředitel našeho ústavu a přišel se svým projektem k nám, čeká vás ročně asi dvanáct tisíc liber plus odměny, které bývají značně vysoké. Pokud vím, je to asi pětkrát víc než berete nyní. Kromě toho jsem poznala vaše rodiče a viděla jsem, co všechno pro ně děláte. A viděla jsem také, že byste jim chtěl pomáhat ještě víc, takže by se vám hodil vyšší příjem. Ošetřovatelku můžete najmout víckrát týdně a matku přestěhujete do vhodnějšího prostředí..."
"Stačí!" Martin se narovnal a trochu nasupeně na ni zíral. Bylo vidět, že se ho to dotklo. "K čertu s vámi, Celio! Vím dobře, co dokážou peníze. A kromě toho mě nekrmte takovými hloupostmi, že lidem jako já nezáleží na penězích. Záleží, a to velice, tohle je pokušení jako hrom! Chcete mě zlomit, svádíte mě, usilujete o to mě využít..."
"To je směšné!" skočila mu do řeči. "Využít čeho?"
"Setkání s mými rodiči, to za prvé. Viděla jste, jak žijí a jak mi na nich záleží. Využíváte toho, nabízíte mi zlaté jablko, vystupujete tu jako Eva vůči Adamovi." Rozhlédla se kolem. "A kromě toho v ráji."
"Ale to jablko není otrávené," pronesla Celia tiše, "a v tom člunu není had. Poslyšte, je mi líto, jestliže..."
Martin ji prudce přerušil. "Je vám to houby líto! Jste podnikatelka, která se vyzná ve své práci – a setsakramentsky se vyzná! To můžu směle potvrdit. Ale podnikatelka skrznaskrz, která se nezastaví před ničím, aby dosáhla svého cíle. Jste bezohledná, víte o tom?"
"Myslíte?" Celia se zdála překvapená.
"Ano, myslím si to," odpověděl s důrazem.
"Tak dobrá," přisvědčila. Rozhodla se, že mu nezůstane nic dlužná. "Dejme tomu, že jsem bezohledná. Dejme tomu, že všechno, co jste říkal, je pravda. Ale nechcete poznat pravdu i vy? Poznat odpověď na Alzheimerovu nemoc? Objevit ten mozkový peptid? Sklidit vědeckou slávu! Je na tom něco nepravdivého?"
"Ne," odpověděl Martin, "ať je tomu jakkoli, nepravdivé na tom není nic." Opět se objevil na jeho tváři ten typický úsměv, ale trochu kyselý. "Doufám, že vás platí dobře, Celio. Na neomalenou Američanku, jak jste se sama nazvala, odvedla jste čertovsky dobrou práci." Vstal a uchopil bidlo. "Je čas, abychom se vrátili."
Po proudu se vraceli mlčky. Martin se odrážel energicky, se zarpu-tilostí, kterou neprojevil při plavbě proti proudu. Celia si v duchu kladla otázku, zda nezašla moc daleko. Když už byli blízko města a půjčovny loděk, Martin nechal pramici unášet proudem. Ze svého místa na zádi vážně pozoroval Celii.
"Nevím, co odpovědět. Vím pouze tolik, že jste mi nasadila brouka do hlavy," řekl. "Ale stále ještě neznám odpověď."
Vpodvečer Martin dovezl Celii na nádraží a formálně, trochu škrobeně se rozloučili. Zpáteční vlak byl trapně pomalý, zastavoval na každé stanici a Celia se dostala do Londýna až po půl dvanácté v noci. Vystoupila na nádraží Kings Cross a taxík ji dovezl do hotelu krátce před půlnocí.
Během cesty probírala v duchu události dne a zejména roli, kterou sehrála. Nejvíc ji rozrušilo Martinovo obvinění z bezohlednosti. Je vskutku bezohledná? Když se zahleděla do vlastního nitra, připustila, že možná ano. Potom se opravila. Ne "možná". Určitě!
Je však jistá bezohlednost zapotřebí? přemítala. Je nezbytná, především u ženy, která se chce prosadit, jako se prosadila ona, a dotáhnout to tam, kam se dostala? Ano! Zajisté!
Ba co víc, připomněla si, bezohlednost se nerovná – anebo by se neměla rovnat – nečestnosti. V podstatě to znamená, že v podnikání musí být člověk tvrdý, přijímat nepopulární rozhodnutí, razit si cestu k podstatě věci a neohlížet se na cizí starosti. A je tu ještě další pravda: Pokud bude mít příště větší zodpovědnost, musí být ještě tvrdší, ještě bezohlednější nežli doposud.
Ale i když je v podnikání bezohlednost nevyhnutelná, proč ji Martinova výčitka tolik rozčiluje? Asi proto, že jí byl sympatický, že si ho vážila, a proto si přeje, aby o ní smýšlel stejně. A smýšlí? Celia se krátce zadumala, ale hned si

odpověděla, že patrně ne – určitě ne po tom, jak si odpoledne vyložili karty. Ale, celkem vzato, záleží opravdu tolik na tom, co si o ní Martin myslí? Ne, vůbec ne! Jedním z důvodů bylo, že v Martinovi zůstalo ještě něco z dítěte, třebaže je mu už dvaatřicet. Celia si vzpomněla na slova, která kdosi řekl o vědcích: "Dalšímu vzdělávání věnují takovou část života, že jim zbývá sotva čas na jiné věci, a v jistém ohledu jsou celý život dětmi." Něco z toho se určitě hodí na Martina. Celia si uvědomovala, že je více znalá světa než on.
Tak na čem tady záleží? Ani na Martinových pocitech, ani na Celiiných, ale na výsledku dnešního dne.
Je to tak? Ano.
A pokud jde o výsledek – Celia si v duchu povzdechla – nebyl nejlepší. Naopak, téměř s jistotou může říct – jak se vyjádřil Sam – že všechno zpackala vlastní neomaleností. Čím déle o tom přemítala, tím méně se jí líbilo, jak se zachovala, a tím více ji úvahy o dnešním dni skličovaly. V této stísněné náladě vcházela do hotelu.
Ve vestibulu ji uvítal uniformovaný vrátný. "Dobrý večer, paní Jordanová. Měla jste příjemný den?"
"Ano, děkuji." Jen první polovinu, dodala pro sebe.
Obrátil se, aby jí podal klíč, a spolu s ním jí předal i několik vzkazů. Přečte si je později v pokoji.
Otočila se a vtom zaslechla: "Ach, ještě něco paní Jordanová. Před několika minutami telefonoval nějaký pán. Osobně jsem hovor přijímal. Nezdá se mi příliš srozumitelný, ale on řekl, že vy už budete vědět, oč jde."
Unavená a bez zájmupohlédla Celia na kus papíru. Pak sejí rozšířily oči.
Vzkaz zněl:
VŠECHNO MÁ SVŮJ ČAS. TAKÉ NEOMALENÉ AMERIČANKY, KTERÉ PŘINÁŠEJÍ DARY. DĚKUJI. PŘIJÍMÁM. MARTIN
Vrátný se nesouhlasně zamračil, když se halou důstojného hotelu Berkeley rozlehl Celiin pronikavý výkřik: "Hurá!"
Několik dní před Celiiným výletem do Cambridge, odjeli Sam a Lilian Hawthornovi na krátkou návštěvu do Paříže a odtud odletěli v sobotu přímo do New Yorku. Proto se Celia mohla se Samem telefonicky spojit až v pondělí o půl čtvrté odpoledne londýnského času. Sam byl v kanceláři.
Když mu oznámila, že Martin Peat-Smith místo přijal, Sam zvolal nadšeně: "To mě těší, ale nemohu se vzpamatovat z úžasu! Jsi fantastická! Hrome, jak se ti to jen povedlo?"
Celia tuto otázku očekávala, a proto obezřele odpověděla: "Nevím, jestli se ti to bude líbit." Potom mu opakovala svůj rozhovor s Martinem o penězích, a jak právě tento důvod, spíš než cokoli jiného, ovlivnil jeho rozhodnutí.
"Zatraceně – promiň," ulevil si Sam na druhém konci linky. Pak pokračoval: "A právě já jsem tě varoval, abys před ním nezačínala o penězích. Jak jen jsem se mohl tak mýlit?"
"Nemohl jsi vědět, že se mi podaří přijít na některé Martinovy problémy," uklidňovala ho. "Mimochodem, proto mi vyčetl, že jsem bezohledná."
"Co na tom? Dosáhli jsme, co potřebujeme. Byla to sice moje povinnost, ale nepronikl jsem do podstaty věci a nebyl tak vytrvalý jako ty."
A neměl jsi Andrewa, který by ti poradil, pomyslela si Celia. "Same, nemusíš si nic vyčítat! Je to zbytečné."
"Tak dobrá, ale něco mi tedy slib."
"A co?"
"Jestliže se v budoucnu budeme rozcházet v názorech na něco důležitého, máš mé svolení, abys mi připomněla tuto příhodu a zdůraznila, žes měla pravdu ty a já se mýlil."
"Doufejme, že k tomu nikdy nedojde," odvětila Celia.
Sam změnil téma. "Vrátíš se domů tento týden, viď?"
"Pozítří. Mám ráda Londýn, ale ještě radši mám Andrewa a děti."
"Výborně! Jakmile budeš doma, zůstaň pár dní s nimi! Ale za několik dnů se vrátíš do Británie. Ještě je třeba všelicos zařídit v souvislosti s ústavem. Musíme také najít správce. Martinova vědecká kvalifikace je příliš cenná, než aby mařil čas organizačními a kancelářskými pracemi."
"Jsem s tebou úplně zajedno," řekla Celia.
"A ještě něco," pokračoval. "Za těch několik dní, co jsem minulý týden strávil v Paříži, získal jsem pro Felding-Rotha americkou licenci na nový francouzský lék. Ještě je v experimentálním stadiu a na trh přijde asi až za dva roky. Ale vypadá neobyčejně slibně."
"Gratuluji! Jak se jmenuje?"
"Montayne. Ještě o něm hodně uslyšíš."
Zbytek roku 1972 a začátek roku 1973 byl pro Celii ve znamení rušné práce. Ještě

pětkrát odcestovala do Británie, pokaždé na několik neděl. Na dvou cestách ji na několik dní doprovázel Andrew, jednou s nimi letěla i Lisa a Bruce. Andrew se také setkal s Martinem, hned si byli sympatičtí a Andrew později řekl Celii. "Jediné, co Martin ještě potřebuje, je žena, jako jsi ty. Doufám, že ji najde." Ve volných chvilkách si Celia, Lisa a Bruce prohlíželi londýnské pamětihodnosti – "až na pokraj vyčerpání", jak prohlásila Celia.
Bruce, už dvanáctiletý, se neobyčejně zajímal o dějiny. Jednou v neděli odpoledne, když se všichni tři procházeli Towerem, prohlásil: "Tady je všechno, mami, a každý může vidět, co bylo dobré a špatné, všechny omyly. Kolik se jen můžeme poučit z historie."
"To je pravda," přisvědčila Celia, "ale, bohužel, většina z nás se nikdy nepoučí."
Bruceovo zaujetí dějinami neochablo ani při druhé exkursi po Cambridge, kde Martin Peat-Smith dělal dětem průvodce. Celia se s Martinem pravidelně setkávala při svých služebních cestách do Británie, třebaže spolu netrávili mnoho času, neboť každý měl na starosti něco jiného.
Martin se projevil jako velice zodpovědný ředitel a svědomitě se staral, aby měl potřebné vybavení a personál. Získal dalšího chemika, mladého Pákistánce dr. Rao Sastriho, specializovaného na nukleové kyseliny, kterého jmenoval svým zástupcem ve vědeckých otázkách. Kromě toho přijal několik dalších zkušených pracovníků, experta na tkáňové kultury a odborníka na elektroforézní separaci proteinů a nukleových kyselin. Dozorem nad stovkami pokusných krys a králíků pověřil jistou ženu.
Po čas Celiiných návštěv v Harlow s ní Martin hovořil o umístění jednotlivých laboratoří, o personálu a vybavení budovy, kde se už začínalo s rekonstrukcí. Tyto návštěvy však byly krátké a Martin chtěl pokračovat v práci v Cambridgi až do chvíle, než bude ústav hotový. Souhlasil s nevyhnutelnými návštěvami Harlow, ale trval na tom, že se nedá obírat o čas administrativními záležitostmi, které mohou vyřídit jiní – toto jeho zásadní stanovisko Sam Hawthorne a Celia plně podporovali.
Celia přijala správce, který se jmenoval Nigel Bentley. Byl to menší, sebevědomý muž asi pětapadesátiletý a nedávno odešel do výslužby z britského letectva v hodnosti majora. V činné službě měl na starosti administrativní vedení velké nemocnice RAF. Jeho kvalifikace na nové místo byla vynikající a také plně chápal, co se od něho vyžaduje.
V Celiině přítomnosti řekl Martinovi: "Čím méně vás budu obtěžovat, pane, vlastně čím méně se budeme setkávat, tím líp budu dělat svou práci." Celii se jeho slova líbila, a zamlouvalo se jí i to "pane", čímž dal taktně najevo, jaký bude vztah mezi ním a mnohem mladším vědcem.
V ustavičném shonu cest do Británie si Celia povšimla také důležitého mezníku ve svém životě – aspoň ona to tak viděla. V září roku 1972 čtrnáctiletá vzrušená Lisa odešla z domova do internátu Emmy Willardové ve státě New York a celá rodina ji tam doprovázela. Při večeři, den před odjezdem, se Celia nostalgicky zeptala manžela: "Kam uběhly všechny ty roky?"
Ale odpověděla jí praktická Lisa: "Uběhly mezitím, co jsi u své firmy dělala kariéru, maminko. A spočítala jsem si, že budu zrovna promovat, až zasedneš na křeslo pana Hawthornea."
Všichni se tomu zasmáli a dobrá pohoda trvala celý následující den, když je, spolu s rodinami a rodiči jiných děvčat, seznamovali s krásami, inspirujícím duchem a tradicemi školy Emmy Willardové.
O dva týdny později se Celia opět vrátila do Británie. Sam Hawthorne, kterému zabíraly většinu času povinnosti, vyplývající z jeho prezidentské funkce, jí přenechával všechny podrobnosti týkající se institutu.
Konečně v únoru 1973 oficiálně otevřeli Britský výzkumný ústav Felding-Roth. Výzkumný projekt Alzheimerovy nemoci a mentálního stárnutí byl zároveň přeložen z Cambridge do Harlow.
Firma se rozhodla, že v Británii nezačne předběžně s žádným jiným výzkumným úkolem. Sam to odůvodnil správní radě v New Jersey tím, že "tento projekt je aktuální, náramně odvážný a má velké komerční perspektivy, proto bychom se měli soustředit pouze na něj".
Otevření ústavu proběhlo bez nějaké větší okázalosti. "Na fanfáry bude čas, až se budeme moci pochlubit nějakým pozitivním výsledkem," prohlásil Sam, který na otevření ústavu v Harlow zvlášť přiletěl do Británie.
A kdy lze očekávat něco pozitivního?
"Dejte mi dva roky," řekl Martin Samovi a Celii. když na chvíli osaměli. "Do té doby bych měl už hlásit nějaký pokrok."
Po otevření institutu byly Celiiny návštěvy v Británii méně časté a kratší. Nějakou dobu ještě pomáhala, jako Samova zástupkyně, řešit počáteční pracovní

problémy, ale ve většině případů Nigel Bentley splnil naděje, které do něj vkládali. Jak utíkaly měsíce, nepřicházely od Martina žádné konkrétní zprávy, pouze od Bentleye se dovídala, že výzkum pokračuje.
Celia zůstala i nadále osobní poradkyní prezidenta společnosti Felding-Roth a pracovala i na jiných úkolech, které jí Sam svěřil.
Právě v tomto údobí se provalila špinavá aféra Watergate. Celia s Andrewem, podobně jako milióny jiných Američanů, sledovala večer co večer zprávy v televizi a toto drama s mnohými zvraty je strhlo do svého víru. Celia si vzpomněla, jak před rokem jela autem se Samem do Harlow a v duchu první zprávu o vloupání do Watergate pustila z hlavy jako bezvýznamnou.
Koncem dubna napětí vzrostlo a prezident Nixon v úsilí, aby se zachránil, bez milosti obětoval dva ze svých domýšlivých poradců – Haldemana a Ehrlichmana. A pak v říjnu musel odejít z úřadu, k ostudě Nixona a celého národa, viceprezident Agnew kvůli korupci, která neměla s Watergate nic společného. A po deseti měsících zdráhavě rezignoval sám Nixon, jako vůbec první prezident v dějinách Spojených států. Andrew poznamenal: "Ať už bude soud dějin jakýkoli, přinejmenším se dostane do Guinessovy Knihy rekordů." Nový prezident rychle udělil Nixonovi milost před případným trestním stíháním, a když se ho zeptali, zda je to politicky podle zásady půjčka za oplátku, odpověděl: "Neuzavřeli jsme žádnou dohodu."
Když to Celia viděla a slyšela na obrazovce, zeptala se Andrewa: "Věříš tomu?"
"Ne."
"Ani já," řekla důrazně.
Přibližně v stejné době – na scéně ne tak významné, ale pro rodinu Jordanových rozhodně důležité – nastala další zásadní změna: také Bruce odešel z domova na Hillovu soukromou střední školu v Pottstownu v Pennsylvánii.
Po čas celého tohoto údobí a ještě po část roku 1975, nebyla situace společnosti Felding-Roth sice růžová, ale aspoň vyvážená. Pomohly jí dva výrobky, které vyvinula ve vlastních laboratořích – protizá-nětlivý lék na revmatoidní artritidu a betablokátor nazvaný staidpace, lék na zpomalení tepu a snížení krevního tlaku. Lék proti artritidě nepřevyšoval průměr, ale staidpace se ukázal skvělý, mnoha lidem zachránil život a šel velice dobře na odbyt.
Staidpace by přinesl Felding-Rothovi ještě mnohem větší zisky, kdyby jeho uvedení na trh nezdržel nepřiměřeně dlouho Federální úřad pro kontrolu potravin a léčiv – podle názoru firmy o dva roky déle, než bylo nezbytné.
Ve washingtonském ústředí UPL vládla, podle slov znechuceného Vincenta Lorda, "nakažlivá neochota o čemkoliv rozhodnout". Tento názor sdílely i jiné farmaceutické firmy. Povídalo se, že jeden z vedoucích úředníků UPL má na stole štítek se slavným slibem francouzského maršála Pétaina z první světové války: "Neprojdou!" Zdálo se, že tento citát výborně vystihuje postoj UPL ke každé žádosti o schválení nového léčiva.
Přibližně v této době se ve Spojených státech vynořil a začal šířit pojem "lékový dluh", což znamenalo, že lékaři neměli k dispozici prospěšné léky, které se běžně používaly v jiných státech.
Na všechny naléhavé žádosti, aby se nová léčiva schvalovala rychleji, přicházela z UPL stereotypní odpověď: "Vzpomeňte si na thalidomid!"
Sam Hawthorne napadl toto stanovisko v referátě na sjezdu představitelů farmaceutického průmyslu: "Přísná bezpečnostní opatření jsou v zájmu veřejnosti nevyhnutelná," prohlásil, "a ještě před nedávnem jich existovalo velice málo. Avšak nyní je toho dobra zase moc a byrokratická nerozhodnost poškozuje celý národ. A pokud jde o naše kritiky, kteří se odvolávají na thalidomid, chtěl bych zdůraznit jedno: Počet dětí, které zmrzačil thalidomid, je dnes nižší než počet lidí, kteří museli trpět nebo zemřít, protože v užívání účinných léků jim zabránily průtahy, vyplývající z amerických předpisů."
Byla to tvrdá slova a znamenala počátek několikaletého období, které charakterizovaly ostré spory a polemiky.
Felding-Roth měl však v záloze ještě jeden netrpělivě očekávaný projekt. Nový francouzský lék montayne, na který Sam získal americkou licenci, ještě nebyl v takovém stadiu, aby se mohlo začít s jeho testováním ve Spojených státech, jak to požadovaly předpisy. Ještě bylo třeba ujít dlouhý kus cesty do chvíle, než jej budou moci předložit ke schválení UPL.
Montayne byl lék proti ranní nevolnosti těhotných žen, vypadal velmi slibně, zejména pro zaměstnané ženy, neboť je mohl zbavit obtíží, které jim ztrpčovaly život a někdy jim proto hrozila i ztráta zaměstnání. Objevitel tohoto léku – Laboratoires Gironde-Chimie, firma s dobrou pověstí – byl přesvědčen, že má prvotřídní a všestranně bezpečný produkt, což dokazovaly nezvykle rozsáhlé testy na zvířatech a dobrovolnících. Zkoušky, jak informovalo Felding-Rotha pařížské ústředí Gironde-Chimie, doposud probíhaly se skvělými výsledky a nebyly zjištěny

žádné nežádoucí vedlejší účinky. Nicméně ředitel Gironde-Chimie v osobním dopise Samovi vysvětloval:
"Vzhledem k událostem z minulých let a choulostivému období, v němž se má tento lék používat, jsme nuceni postupovat velice obezřele. Proto jsme se rozhodli provést ještě jednu sérii zkoušek na rozličných druzích zvířat a také na lidech, což si vyžádá ještě nějaký čas."
V ovzduší tehdejší doby souhlasil Sam, že dodatečná bezpečnostní opatření jsou moudrá. A Felding-Roth čekal na zelenou od Francouzů, aby pak započal s vlastními pracemi na montayne.
TŘETÍ ČÁST (1975 - 1977)
Doktor Vincent Lord měl kromě iluzorních také reálné problémy. Jedním z nich byl UPL.
Federální úřad pro kontrolu potravin a léčiv, který sídlil na předměstí Washingtonu D. G., představoval složitou překážkovou dráhu a současně bludiště, které musel překonat každý nový lék a také jeho žadatelé, než se preparát dostal na trh, Některé léky UPL nikdy neschválil, ty do cíle nedoběhly. A poněvadž žadateli o povolení léků byly v převážné většině firmy, které lék objevily, vyráběly a nakonec prodávaly, byly tyto podniky téměř ustavičně na válečné noze s UPL. Tento stav měl řadu podob, podle toho, oč v dané chvíli šlo – od intelektuálně vědeckých šarvátek až k totální válce.
Pokud se Vincenta Lorda týče, ten byl s UPL ustavičně ve válečném stavu.
K jeho pracovním povinnostem patřilo jednat, anebo dohlížet na jednání, s UPL. Byl tím znechucen. Neměl rád lidi, kteří tam pracovali, a mnohými pohrdal. A navíc, jak chtěl ve styku s UPL něčeho dosáhnout, nezbývalo než tyto pocity buď potlačit, anebo je aspoň nedávat najevo. Obojí mu připadalo zatěžko a někdy to ani nedokázal.
Doktor Lord byl pochopitelně zaujatý. Ale takoví byli všichni z farmaceutických firem, kteří jednali s UPL.
Tato zaujatost byla někdy oprávněná. Někdy ne.
Bylo to proto, že zákon a předpisy vyžadovaly, aby UPL plnil několik funkcí současně.
Byl především strážcem veřejného zdraví a jeho povinností bylo chránit obyvatelstvo před nadměrnou chamtivostí, neschopností, lhostejností či nedbalostí farmaceutických firem. Toho všeho se občas dopouštěly, neboť jejich hlavním cílem byl zisk. Na druhé straně UPL fungoval jako anděl utěšitel, neboť měl co nejrychleji zpřístupnit nové
a skvělé léky – preparáty týchž farmaceutických firem – které prodlužovaly život nebo mírnily bolest.
Dále sloužil UPL jako fackovací panák pro kritiky–farmaceutické firmy, spotřebitelská sdružení, novináře, autory, advokáty, rozličné nátlakové a zájmové skupiny. Vytýkali UPL, že je příliš zkostnatělý či příliš povolný, což záviselo na tom, k jakému táboru kritik patřil. Kromě toho kongresmeni a senátoři UPL využívali jako politickou platformu k dosažení laciné publicity v tisku a v televizi.
A navíc byl UPL byrokratickým propletencem – přelidněný, ale v důležitých odděleních trpěl nedostatkem lidí, jeho odborníci z řad lékařů a vědců byli přetíženi prací a nedostatečně placeni.
Překvapující však bylo, že při všech těchto úlohách, překážkách a kritikách UPL plnil svoji povinnost celkem dobře. V jeho chodu se vyskytovaly poruchy, o tom nebylo sporu, a takzvaný lékový dluh byl jeden z nich.
Do jaké míry byl tento dluh závažný, to záviselo na úhlu pohledu, jako konečně všechno, co se týkalo UPL. Ale že existoval, to přiznával i sám UPL.
Vincent Lord doplácel na tuto situaci, když Felding-Roth požádal o uvolnění staidpace do prodejní sítě v USA. Tento lék proti vysokému krevnímu tlaku byl už na trhu v Británii, Francii, SRN a několika jiných státech.
UPL požadoval další důkladné testování jeho neškodnosti a účinnosti, než tento preparát může přijít do lékáren. To bylo v pořádku a každý s tím souhlasil, včetně Vincenta Lorda a vedení Felding--Rotha.
Protestovali však – když všechny zkoušky už proběhly a jejich výsledky předložili UPL – proti dalším dvěma rokům malicherných a zbytečných průtahů.
Felding-Roth doručil roku 1972 žádost o schválení staidpace do ústředí UPL na nákladním autě, neboť obsahovala 125000 stran strojopisu v 307 svazcích, což stačilo zaplnit menší místnost. Všechny tyto podklady vyžadoval zákon, byly to informace o dvouletých zkouškách na zvířatech a na lidech ve Spojených státech.
Ačkoliv to byly kompletní informace se všemi podrobnostmi, platilo nepsané pravidlo, které mlčky uznávaly obě strany, že nikdo z UPL není schopen všechny tyto materiály pročíst. Podobné hory podkladů totiž pravidelně přicházely i od jiných výrobců, kteří žádali o schválení léků.

Každou žádost dostal do referátu někdo z UPL. Staidpace byl přidělen lékaři Gideonu R. Maceovi, který pracoval v UPL rok.
S dr. Macem měli pracovat i jiní odborníci z UPL – to znamená, pokud jim zbýval čas při schvalování jiných léků.
Součástí schvalovacího řízení byla spolupráce UPL s odborníky z Felding-Roth. Volali je, aby objasnili některé informace z předložených podkladů, případně, aby podklady ještě doplnili. Byla to běžná praxe.
Méně běžné však byly pracovní návyky a postoj dr. Macea. Pracoval hlemýždím tempem – i vzhledem k poměrům v UPL. Kromě toho byl malicherný, mimořádně hašteřivý a záludný.
Lord osobně dohlédl, aby žádost o schválení staidpace byla kompletní a po všech stránkách úplná a dokonalá. A proto, jak měsíce ubíhaly a rozhodnutí nepřicházelo, Lordovo roztrpčení vzrůstalo. Když se posléze Mace ozval, týkalo se to bezvýznamných detailů a později – jak se vyjádřil jeden z Lordových asistentů – se zdálo, "že zpochybňuje každou čárku v interpunkci a některé připomínky nemají nic společného s vědou". Bylo také k zbláznění, že Mace několikrát pánovitě vyžadoval dodatečné údaje a potom se zjistilo, že Felding-Roth je předložil hned na začátku. Mace je prostě nehledal ani se nezeptal, zda tam už nejsou obsaženy. Když mu to vytkli, trvalo opět několik neděl, než to uznal – ale i pak neochotně.
Když míra trpělivosti byla dovršena, dr. Lord vzal věc do svých vlastních rukou a rozhodl se učinit, co se mu nejvíce protivilo – zakročit v UPL osobně.
UPL ležel strašně z ruky – na Fisher's Lane v Marylandu. Bylo to asi dvacet kilometrů severně od Washingtonu, necelou hodinu nudné cesty autem od Bílého domu. Sídlil v prosté cihlové budově s půdorysem ve tvaru E. Vystavěli ji v šedesátých letech za levné peníze bez špetky architektonické fantazie. Kanceláře, v nichž pracovalo sedm tisíc lidí, byly většinou malé a přecpané. Mnohde chyběla okna. V jiných sedělo několik úředníků a byly tak přecpané nábytkem, že v nich nebylo skoro k hnutí. A prostor, který zůstával, zabíral papír. Papír byl všude. Kupy, hromady, štosy papíru. Nepředstavitelná spousta papíru. Expediční oddělení a podatelna byly noční můrou z papíru. Každý den se valily tím i oním směrem nové a nové laviny, a množství odeslané pošty se málokdy vyrovnalo poště, která přicházela. A poslíčkové tlačili po chodbách doručovací vozíky, naložené dalšími metráky papíru.
Dr. Gideon Mace pracoval v malé místnosti, lépe řečeno v kukani, v desátém patře. Táhlo mu na šedesátku, byl vysoký a hubený a jeho dlouhý krk mnozí návštěvníci neuctivě přirovnávali k žirafímu. Měl brunátný obličej a na výrazně žilkovaném nose trůnily brýle bez obrouček. Šilhavě přes ně pokukoval a zřejmě potřeboval silnější skla. Choval se úsečně a nešetřil ironickými, kousavými poznámkami. Obvykle chodíval ve starém, šedivém, ale nažehleném obleku a s vybledlou kravatou.
Když za ním přišel Vincent Lord, Mace musel odklidit ze židle kupu papírů, aby si měl návštěvník kam sednout.
"Zdá se, že máme těžkosti se staidpace," spustil Lord a dal si záležet, aby to vyznělo přátelsky. "Přišel jsem zjistit proč."
"Vaše žádost je lajdácká a neuspořádaná," odpověděl Mace. "A kromě toho v ní není všechno, co bych potřeboval vědět."
"V čem je neúplná?" otázal se Lord. "A co byste ještě potřeboval vědět?"
Mace první otázku ignoroval a přešel k druhé. "To ještě nevím. Ale oznámím vám to."
"Kdy?"
"Až vám to budu moci říct."
"Snad by pomohlo a také ušetřilo čas," podotkl Lord, stěží ovládaje hněv, "kdybyste mi alespoň naznačil, v čem máte problémy."
"Já problémy nemám," odsekl Gideon Mace. "Máte je vy. Nejsem si jist, zda tento váš nový lék neohrožuje zdraví. Může být karcinogenní. A vaše šetření časem mě nezajímá. Není naspěch. Máme času spoustu."
"Vy možná ano," opáčil Lord. "Ale co lidé nemocní na srdce, kteří budou staidpace užívat? Mnoho kardiaků by jej potřebovalo ihned. Zachraňuje životy v Evropě, kde jsme dosáhli schválení už dávno, a totéž bychom chtěli dosáhnout i tady."
Mace se chmurně pousmál. "Aby Felding-Roth jen tak mimoděk vydělal pěkný balík peněz?"
Lord se ohradil: "Tyhle věci se mě netýkají."
"Nu, když myslíte," prohodil skepticky Mace. "Ale připadáte mi spíš jako podnikatel nežli vědec."
Vincent Lord se stále ještě ovládal. "Před chvílí jste se zmínil o neškodnosti staidpace. Jak jistě víte z naší žádosti, vedlejší účinky byly minimální, žádný

z nich nebyl nebezpečný a po karcinogenech nebylo ani stopy. Povíte mi tedy, z čeho pramení vaše pochybnosti?"
"Zatím ne," odpověděl Mace. "Stále ještě o všem uvažuji."
"A zatím jste nedošel k žádnému rozhodnutí."
"To souhlasí."
"Podle zákona máte na rozhodnutí šest měsíců," připomněl mu Lord.
"O předpisech mě nepoučujte," odsekl nedůtklivě. "Znám je. Jestliže vaši žádost dočasně pozastavím a budu trvat na dalších údajích, začíná lhůta běžet znovu."
Měl pravdu. Tuto zdržovací taktiku UPL používal – a někdy odůvodněně, uznává, v duchu Lord, ovšem zase v jiných případech to býval byrokratický vrtoch nebo důvod k odkladu rozhodnutí.
Lord dospěl až k samé hranici trpělivosti. "Nerozhodnout, to je pro byrokrata vždy nejjistější, viďte?"
Mace se usmál, ale odpověď zůstal dlužen.
Rozhovor nepřinesl žádné výsledky a Vincent Lord odcházel ještě víc zatrpklý, než přišel. V jednom se však pevně rozhodl: že si zjistí o dr. Gideonovi Maceovi všechno, co se dá – ano, sáhne mu na zoubek. Někdy se informace toho druhu mohou dobře hodit.
V následujících měsících přijel Lord do Washingtonu a také do centrály UPL ještě několikrát. A při každé návštěvě se nenápadnými otázkami od Maceových kolegů a dalšími diskrétními dotazy v okolí dozvěděl překvapivé množství informací.
Mace mezitím zpochybnil jednu ze studií týkající se staidpace – sérii klinických testů na pacientech se srdečními potížemi. Zřejmě se kochal tím, že dá Felding-Rothovi pocítit svoji moc, a nařídil celou sérii zkoušek opakovat. Lord neviděl žádný důvod, aby zkoušky musely proběhnout ještě jednou. Trvalo by to rok a bylo by to nákladné. Mohl vznést námitky, ale současně si byl vědom, že každá taková námitka se může obrátit proti nim, takže schválení staidpace by UPL odložil na neurčito, anebo by žádost zamítl. Proto, volky nevolky, dal příkaz experiment opakovat.
Krátce poté upozornil Sama Hawthornea na své rozhodnutí a zároveň ho informoval, co zjistil o Gideonu Maceovi. Rozhovor probíhal v Samově kanceláři.
"Mace je zkrachovaný lékař," začal ředitel výzkumu. "Kromě toho je alkoholik a má finanční těžkosti, neboť platí alimenty dvěma bývalým manželkám. Po večerech a o víkendech melouchaří – vypomáhá v jedné soukromé lékařské praxi."
Sam uvažoval o tom, co se dověděl. "Jak to víš, žeje zkrachovaný doktor?"
Lord nahlédl do poznámek. "Od té doby, co absolvoval fakultu, pracoval v pěti městech u rozličných lékařů. Potom si otevřel vlastní praxi. Pokud jsem se dověděl od jeho známých, všechno se mu rozpadlo, protože nedovede vycházet s lidmi. Nemá rád ani kolegy, a když se ho ptali, proč nechal vlastní praxe, otevřeně přiznal, že se nesnáší s pacienty."
"Jak říkáš, oni spíš neměli rádi jeho," poznamenal Sam. "Jak to, že se dostal do UPL?"
"Přece víš, v jaké jsou situaci. Mají potíže s pracovními silami, a tak vezmou každého."
"No jo," prohodil Sam. Nábor lékařů a vědeckých pracovníků byl pro UPL už řadu let problémem. Platy v státním sektoru byly pověstně nízké a lékař dostával v UPL polovinu toho, co by si vydělal v soukromé praxi. U vědců, kteří pracovali v UPL a ve farmaceutických firmách, byl tento rozdíl ještě mnohem větší.
Jenže tady hrály roli i jiné faktory. Jedním z nich byla profesionální prestiž. V lékařských i odborných kruzích se příliš necenilo, když byl někdo zaměstnancem UPL. Místo v Národním zdravotním úřadu bylo mnohem víc žádoucí.
Kromě toho lékaři pracující v UPL postrádali cosi, co je pro lékaře neocenitelné – nepřicházeli do přímého styku s pacienty. V UPL to byla – jak Sam jednou slyšel – "medicína v zastoupení, kde lékaři četli zprávy svých kolegů."
Přes všechny tyto nevýhody bylo v UPL kupodivu mnoho vysoce kvalifikovaných, věci oddaných lékařů. Pochopitelně se našlo mezi pracovníky UPL také dost těch druhých. Neúspěšných. Zatrpklých a odcizených, kteří dávali přednost poměrné samotě před stykem s lidmi. Lékařů uzavřených do sebe, kteří se vyhýbali závažným rozhodnutím. Alkoholiků a duševně nevyrovnaných.
Všechno nasvědčovalo tomu – Sam i Vince Lord o tom byli přesvědčeni – že k nim patří i Gideon Mace.
"Jak bych ti v tom pomohl?" zeptal se Sam. "Kupříkladu můžu zajít za ředitelem UPL –"
"Raději ne," odpověděl Lord. "Šéfové UPL přicházejí a odcházejí, jsou svázaní s politikou. Ale byrokraté zůstávají a mají dlouhou paměť."
"Mám tomu rozumět tak, že se staidpace bychom snad vyhráli, ale později můžeme ztratit mnohem víc?"
"Přesně tak."

"A co Maceho alkoholismus?"
Lord pokrčil rameny. "Dozvěděl jsem se, že se jeho manželství proto rozpadlo, ale Mace se nyní drží. Chodí do práce, koná své povinnosti. Ve stole má možná láhev, ale zatím ho nikdo nepřistihl, že si z ní občas přihne."
"A ty melouchy, jak vypomáhá v soukromé praxi, není to proti předpisům?"
"Podle všeho ne, pokud Mace ordinuje ve volném čase, i když druhý den přichází do kanceláře unavený. Také jiní lékaři v UPL mají vedlejší pracovní poměr."
"Takže se mu nedostaneme na tělo?"
"Jistěže ne," odpověděl Lord. "Ale má na krku alimenty, a když mají lidé finanční potíže, vyvádějí podivné věci. Nespustím ho z očí. Kdoví, třeba na něco přijdu."
Sam si zamyšleně měřil Lorda. "Firma ti leží na srdci, Vince. Bereš si na starost tuhle nepříjemnou záležitost a chráníš naše zájmy... Chci, abys věděl, že si toho cením."
"Totiž..." Lord vypadal překvapeně, ale bylo znát, že je potěšen. "Já to takhle neviděl. Jde mi o to, abych toho pacholka zpražil a dosáhl schválení staidpace. Ale asi máš pravdu."
Když Vincent Lord později přemýšlel o Samových slovech, usoudil, že jsou pravdivá. Pracoval u firmy už osmnáctý rok, a třebaže to nepředpokládal, vyvinula se u něho za tu dobu jistá loajalita. A také už se jen zřídkakdy zabýval úvahami, zda udělal dobře, když opustil akademickou půdu a přijal zaměstnání v průmyslu. Tím více se upínal na svůj výzkum vytěsnění volných radikálů – věnoval mu každou chvilku, která mu zbývala při jiných povinnostech. Jenže řešení ještě nenalezl. Věděl, že existuje a věděl také, že se nikdy, nikdy nevzdá jeho hledání.
A nyní tu působil ještě další stimul – výzkumný ústav v Británii, kde Peat-Smith, s nímž se Lord doposud osobně nesetkal, se zaměřil na proces mentálního stárnutí. A to byla konkurence. Komu – Lordovi nebo Peat-Smithovi – se prvnímu podaří převratný objev?
Lord byl zklamaný, že vědecký výzkum Felding-Rotha v Británii neřídí on. Ale Sam Hawthorne byl neústupný, trval na svém, že "tam za mořem" musí zůstat nezávislí. Možná že je to tak lépe, napadlo ho po delším čase. Z Anglie proskakovaly pověsti, že Peat-Smith neudělal žádné pokroky, že uvázl před nepřekročitelnou překážkou. A pokud byly ty zprávy pravdivé, Lord za to nenese odpovědnost. Přitom i na americké farmaceutické scéně bylo hodně práce.
Pokud šlo o dr. Macea, příležitost, v kterou Vincent Lord doufal, "dostat se mu na tělo" sice přišla, ale ne natolik včas, aby pomohla staidpace, který po mnoha průtazích a vytáčkách UPL nakonec přece jen schválil, takže mohl být uveden na trh roku 1974. V lednu 1975, den nato, kdy se vrátil z Washingtonu, kde navštívil UPL v jiné záležitosti, překvapil Lorda neobvyklý telefonát. "Volá vás nějaký muž, ale nechce říct své jméno," oznámila mu sekretářka. "Nedá se odbýt a tvrdí, že s ním rád promluvíte."
"Vyřiďte mu, aby šel... ne, počkejte!" Lorda přemohla zvědavost. "Přepojte ho ke mně."
Úsečně řekl do telefonu, "Ať jste, kdo jste, povězte honem, co chcete, jinak zavěsím."
"Sháněl jste informace o doktoru Maceovi. Nějaké bych měl." Mužský hlas zněl mladě, ale také kultivovaně.
V Lordovi se probudil zájem. "Jaké informace?"
"Mace porušil zákon. S tím, co mám, ho dostanete za mříže."
"A proč myslíte, že ho tam chci poslat?"
"Koukejte," ozval se hlas, "přál jste si, abych se honem vyjádřil, ale teď zdržujete vy. Zajímá vás to, nebo ne?"
Lord byl opatrný, vzpomněl si, že se telefonické hovory dají nahrávat. "Jak doktor Mace porušil zákon?"
"Použil důvěrné informace z UPL k vlastnímu obohacení na burze. Dvakrát."
"Můžete to prokázat?"
"Mám písemné důkazy. Když je chcete, prodám je za dva tisíce dolarů."
"Ale prodej takových informací vás klade na roveň doktoru Maceovi."
"Možná. Ale o to teď nejde," odpověděl hlas klidně.
"Jak se jmenujete?" otázal se Lord.
"To se dozvíte, až se setkáme ve Washingtonu."
Bar byl v Georgetownu. Byl elegantně zařízený, převládaly v něm pastelové odstíny červené, béžové a hnědé a vybavení se skvělo decentním bronzem. Na první pohled to byl lokál homosexuálů. Když Vincent Lord vstoupil dovnitř, několik tváří se k němu otočilo. Hned vycítil, že ho hodnotí a byl z toho nesvůj. Ale než si to stihl plně uvědomit, vstal mladý muž, který seděl sám v boxu, a šel mu v ústrety. "Dobrý večer, doktore Lorde. Jsem Tony Redmond." Významně se usmál.

"Hlas z telefonu."
Lord něco zamumlal v odpověď a dovolil, aby mu Redmond potřásl rukou. Hned v něm poznal jednoho ze zaměstnanců UPL. Při svých návštěvách ho několikrát viděl, ale přesně si nevzpomínal kde. Redmondovi mohlo být kolem pětadvaceti, měl krátké, kučeravé, hnědé vlasy, dětsky modré oči s dlouhými řasami a byl opravdu hezoun. Vrátil se do boxu, kde si oba sedli proti sobě. Redmond měl už před sebou skleničku. Ukázal na ni a zeptal se: "Dáte si také, doktore?"
"Objednám si sám," odvětil Lord. Nechtěl, aby jejich setkání vypadalo jako přátelská schůzka čím dřív vyřídí, kvůli čemu přišel, tím líp. "Jsem zdravotní technik UPL," začal Redmond sám od sebe. "Viděl jsem vás několikrát u nás v oddělení."
Lordovi svitlo, už věděl, kam ho zařadit. Pracoval v stejném odboru jako Gideon Mace. To by částečně vysvětlovalo přístup k informacím, které nyní hodlal zpeněžit.
Po prvním telefonátu spolu mluvili telefonicky ještě dvakrát. Při jednom hovoru přišla na přetřes otázka peněz. Redmond neochvějně požadoval dva tisíce dolarů za listiny, které – podle vlastních slov – má. Při poslední rozmluvě dohodli toto setkání. Místo schůzky vybral Redmond.
Před několika dny zašel Lord za Samem Hawthornem. "Potřebuji dva tisíce dolarů," prohlásil ředitel výzkumu, "ale nechci je vyúčtovat."
Když Sam povytáhl obočí, Lord pokračoval: "Je to za informace, které by, podle mého názoru, firma měla získat. Jestliže na tom budeš trvat, povím ti všechny podrobnosti. Ale domnívám se, že bude líp, když je nebudeš znát!"
"To se mi nelíbí," prohlásil Sam a pak se zeptal: "Je to něco nečestného?"
Lord se zamyslel. "Spíš bych to nazval neetickým. Právník by zas tvrdil, že to hraničí se zákonem. Ale ubezpečuji tě, že nic nekrademe a nejde o tajemství jiné firmy."
Sam stále ještě váhal, a proto mu Lord připomněl: "Říkal jsem, že ti podám vysvětlení, když si budeš přát." Sam zavrtěl hlavou. "Dobrá, ty peníze dostaneš."
"Ale bylo by dobře, kdyby o tom vědělo co nejméně lidí," podotkl Lord. "Kupříkladu paní Jordanová."
"O tom rozhodnu sám," odsekl Sam podrážděně, ale pak dodal: "Dobrá, nedozví se to."
Lord se uklidnil. Celia Jordanová kladla nepříjemné otázky. A mohla s ním i nesouhlasit.
Ještě téhož dne dostal Vincent Lord firemní šek na dva tisíce dolarů. Podle dokladu to byla náhrada zvláštních cestovních výdajů.
Před odjezdem z Morristownu si vyměnil šek za hotové peníze a přinesl je do baru v obálce, uložené v kapse saka.
K boxu přišel číšník. Choval se stejně nenuceně jako Redmond, kterého oslovoval Tony. Lord si objednal gin s tonikem.
"Příjemné místo, nemyslíte?" poznamenal Redmond, když se číšník vzdálil. "Říká se, že tenhle lokál má švih. Chodí sem většinou lidé z vládních úřadů a z univerzity."
"Kdo sem chodí, to je mi úplně fuk," zavrčel Lord. "Ukažte mi ty dokumenty."
"Přinesl jste peníze?" opáčil Redmond.
Lord krátce přikývl a čekal.
"Mám dojem, že vám můžu věřit," řekl Redmond. Na sedadle vedle něho ležela aktovka. Otevřel ji a vyndal velkou obálku z manilového papíru. Podal ji Lordovi. "Uvnitř najdete všechno."
Lordovi přinesli džin, právě když začal studovat obsah obálky. Četl a mezitím se dvakrát napil.
Za deset minut zvedl hlavu a pronesl pochvalně na půl úst: "Pracoval jste důkladně."
"To jsou první milá slova, která jste mi řekl," poznamenal Redmond. Na tváři se mu opět objevil ten významný úsměv.
Lord mlčel a zvažoval možnosti.
Čin, kterého se dr. Mace dopustil, byl jasný. Redmond mu při telefonických rozmluvách už všelicos naznačil. Dokumenty, které si Lord přečetl, dokreslovaly ostatní.
Mace využil k svému prospěchu americké patentové právo a procedurální předpisy pro schvalování léčiv v UPL. Vincent Lord byl s obojím dobře obeznámen.
Když přišel patent na lék, který vyráběla velká farmaceutická firma - obvykle trval sedmnáct let od registrace patentové přihlášky–projevilo o něj zájem povícero malých výrobců. Chtěli jej vyrábět a prodávat levněji nežli původní firma. Zisk takové společnosti se mohl počítat na milióny.
Jenomže zájemce o výrobu každého, patentově už nechráněného léku, musel znovu

požádat UPL o schválení, i když už před lety byl udělen souhlas původnímu majiteli. Tento postup se nazýval zkrácené řízení.
Na každý významný lék. jehož patent měl vypršet, přicházelo na UPL obyčejně deset i více žádostí od malých firem. Ale právě tak jako u normálních žádostí o povolení k výrobě a prodeji nového léčiva
kupříkladu staidpace v případě firmy Felding-Roth – i zkrácené řízení trvalo delší dobu.
Nikdy nebylo zcela jasné, jak se v UPL projednávaly žádosti o zkrácené řízení. Jasné bylo pouze to, že úřad vydal jedno povolení a teprve po delším časovém odstupu udělil další.
A proto firma, která obdržela souhlas první, měla před konkurenty obrovskou výhodu a zisk přímo úměrný této výhodě. Hodnota cenných papírů takové společnosti mohla prudce vyskočit, někdy doslova přes noc.
Poněvadž akcie malých společností nebyly zaznamenány v kursovním listě velkých burz, jako kupříkladu newyorské, jejich cenné papíry se prodávaly na trhu PP léků. Kuliséři – neúřední makléři
si mohli sice povšimnout náhlého vzestupu ceny akcií některé firmy, ale veřejnost se o tom obvykle nedozvěděla, neboť jejich názvy se zřídkakdy dostaly do titulků deníků nebo do Wall Street Journalu.
Tato situace byla přímo ideální pro člověka, který patřil k zasvěceným a měl široké svědomí. Kdo věděl, která společnost získá první souhlas k výrobě nechráněného léčiva, mohl vydělat fůru peněz tak, že by si koupil akcie firmy před udělením souhlasu UPL a hned nato by je s velkým ziskem prodal.
A dr. Mace, zaměstnanec UPL, který měl přístup k důvěrným informacím, udělal právě toto. Dvakrát. Důkazem byly fotokopie, které držel Vincent Lord v ruce. Příkazy k "nákupu" a "prodeji", kde makléř uvedl jako zákazníka Marietta Maceovou. Lord se už od Redmonda dověděl, že je to Maceova neprovdaná sestra, kterou z opatrnosti nastrčil místo sebe. Dvě datovaná schválení UPL na nechráněné léky pro firmy Binvus Products a Minto Zabs. Akcie stejných firem byly uvedeny na potvrzenkách makléře. Dva Maceovy šeky, splatné jeho sestře, zněly přesně na částku, která stála na příkazech k nákupu.
A posléze dva bankovní výpisy, které potvrzovaly, že na konto Gi-deona R. Mace přišly velké vklady krátce po datech uvedených na příkazech k "prodeji".
Lord si udělal tužkou na obálce rychle propočet. Mace, po odečtení desetiprocentní provize sestře, shrábl 16000 dolarů čistého.
A možná ještě víc. Nedalo se vyloučit, že si Mace takto vylepšil svůj příjem častěji – trestní stíhání by to odhalilo.
Trestní – ano, to bylo určující slovo. Přesně, jak to řekl Redmond při prvním telefonním rozhovoru – že by Mace v případě odhalení skončil za mřížemi.
Lord už měl na jazyku, jak se Redmond k tomuto důkaznímu materiálu dostal, ale pak si to rozmyslel. Nebylo to obtížné uhodnout. Mace měl podle všeho tyto doklady v kanceláři ve stole, neboť si patrně myslel, že tam jsou bezpečnější nežli doma. Jenže Redmond byl zřejmě natolik důvtipný, aby se k nim dostal za jeho nepřítomnosti. Ovšem, zajisté ho podezíral už předtím a stačil jeden vyslechnutý telefonát, aby se podezření změnilo v jistotu.
Jak jen mohl být Gideon Mace tak neuvěřitelně hloupý? uvažoval Lord. Tak hloupý, aby se domníval, že mu tohle projde? Tak hloupý, že obchodoval s akciemi jménem příkazce, které bylo stejné jako jeho, a potom si usvědčující doklady uschoval na místě, kde se k nim někdo takový jako Redmond mohl dostat a pořídit fotokopie? Ale konečně, i mazaní chytráci se dopouštějí hloupostí.
Z myšlenek vyrušil Lorda netrpělivý hlas.
"Tak co, berete? Uzavřeme obchod, nebo z toho nebude nic?"
Lord beze slova sáhl do saka pro obálku s penězi a podal ji Redmondovi. Ten ji otevřel, vyndal bankovky a vážil je v dlani. Jeho tvář se rozzářila radostí.
"Raději si je přepočtěte," vyzval ho Lord.
"To není třeba. Vím, že byste mě nepodvedl. Je to pro vás příliš důležité."
Už před chvílí si Lord povšiml jiného mladého muže, který seděl na barové stoličce o několik metrů dál, a vrhal pohledy k nim. Také nyní se k nim podíval. Redmond mu tentokrát pohled vrátil, usmál se a zvedl peníze, nežli je zastrčil do kapsy. Mladík úsměv opětoval. Lord to s nechutí pozoroval.
"Takže to bychom měli," potěšil se Redmond.
"Ještě jednu otázku," řekl Vincent Lord.
"Klidně se ptejte!"
Lord se dotkl obálky se zrádným obsahem. "Proč jste to provedl dr. Maceovi?" Redmond zaváhal. "Něco mi řekl." "Co?" "Když to už musíte vědět, tak si na mě vyjel, že jsem podělaný teplouš," prohlásil nenávistně pronikavým hlasem. "A co je na tom špatného?" Lord vstal. "Vždyť má pravdu!" Než vyšel ze dveří, ještě se ohlédl. Tony Redmond za ním zíral, tvář měl hněvem zkřivenou a bledou. Vincent

Lord přemítal celý týden, co má dělat. Ještě nedospěl k žádnému rozhodnutí, když potkal Sama Hawthornea. "Slyšel jsem, žes byl ve Washingtonu," oslovil ho Sam. "Mám zato,na dr. Mace, a jestli nám začne dělat těžkosti, máme ho v drápech. Proto navrhuji nechat zatím všechno plavat a vytáhnout trumfy, až je budeme potřebovat." Sam vstal. Uvažoval o tom, co právě slyšel a nervózně přecházel po kanceláři. Nakonec zamručel: "Podle všeho máš pravdu. Ale mně se to nelíbí." "Ani Maceovi se to nebude líbit," odvětil Lord. "A dovol, abych ti připomněl, že trestního činu se dopustil on, a ne my!" Zdálo se, že Sam chce ještě něco říct, ale Lord promluvil dříve. "Až přijde pravý čas, přenech špinavou práci mně." Když Sam zdráhavě přikývl, Lord si tiše pro sebe řekl: Udělám ji docela s potěšením.
že to bylo v souvislosti s penězi, které jsem ti schválil." "Ano," přisvědčil Lord. "Nerad tápu v nejistotě," pokračoval Sam. "Jestli máš pocit, že mě chráníš, tak na to zapomeň. Jsem zvědavý a všechno chci vědět." "V tom případě si musím vzít ze sejfu v kanceláři nějaké papíry, odvětil Lord. "Přinesu ti je." O půl hodiny později Sam dočetl a tiše hvízdl. Tvářil se ustaraně. "Uvědomuješ si, že když s tím hned něco neuděláme, stáváme se spoluviníky?" "Já vím," odpověděl Lord. "Ale co máme udělat? Jestli s tím vyrukujeme, bude z toho strašný poprask. Musíme vysvětlit, jak jsme se k tomu materiálu dostali. A bez ohledu na to, zda jsme nebo nejsme v právu, UPL nám tohle jakživ nezapomene." "Tak proč jsi nás do toho, ksakru, zatáhl?" "Protože to, co máme, se nám může velice dobře hodit a jsou způsoby, jak s tím naložit," odpověděl Lord sebevědomě. Lorda celá věc nevyvedla z rovnováhy. Z důvodů, které ani jemu samému nebyly jasné, cítil se pánem situace a věřil, že ji zvládne. Teprve teď, před několika minutami, mu napadlo nejvhodnější řešení. "Poslyš," řekl Samovi, "v jistém období jsem si myslel, že nám něco takového jako toto pomůže, abychom popohnali schválení staidpace. Naštěstí už povolení máme. Vyskytnou se však jiné problémy, přijdeme s jinými léky a žádostmi, kde nám bude záležet na tom, aby nedošlo k takovým průtahům, jako se staidpace." Sam vypadal zděšeně. "Snad nechceš říct..." "Nechci nic. Pouze konstatuji, že dřív nebo později opět narazíme."
Začátkem roku 1975 Celii opět povýšili. Jmenovali ji ředitelkou farmaceutického odbytu, takže nyní byla jen o stupínek níž nežli viceprezident pro odbyt a marketink. Pro toho, kdo začal jako agent s léčivy, to byla skvělá kariéra – pro ženu, ovšem, naprosto výjimečná. Celia již jistou dobu pozorovala, že se u Felding-Rotha už nikdo nepozastavoval nad tím, že je žena. Hodnotili ji – jak si to už odedávna přála – jedině podle pracovních výsledků. Nedělala si však iluze, že stejný postoj mají jiné firmy, ale v každém případě to byl důkaz, že šance ženy dostat se na nejvyšší příčky žebříčku v podnikatelském světě se přece jen zlepšily a jistě se budou rozšiřovat. Jako při všech společenských změnách, i tujsou průkopníci a Celia si uvědomovala, že k nim patří. Tak či onak, na ženském hnutí se aktivně nepodílela a některé představitelky skupin, bojující za ženskou emancipaci, ji zarážely svým křiklounstvím a politickou krátkozrakostí. Zastánkyně těchto směrů považovaly každý nesouhlas s jejich rétorismem – i poctivě vyjádřený rozdílný názor ze strany muže – za nenávistný šovinismus. A navíc bylo zřejmé, že mnohé tyto ženy, které se neměly čím jiným pochlubit, využívaly ženské hnutí ke kariéře. Třebaže v nové funkci už Celia neměla tak bezprostřední kontakty se Samem Hawthornem, jako v předcházejících třech letech, Sam jí jasně řekl, že má k němu kdykoli dveře otevřené. "Jestliže u nás uvidíš něco závažného a nesprávného, anebo dospěješ k názoru, že jsme něco promeškali, chci o tom hned vědět," upozornil ji v posledním dni na dosavadním místě. A Lilian Hawthorneová, u příjemné večeře, na kterou pozvala Andrewa s Celií, pozvedla sklenici a prohlásila: "Připíjím ti, Celio, na povýšení, i když jsem si sobecky přála, abys zůstala na starém místě, neboť jsi ulehčovala Samovi život. Nyní budu mít o něco víc starostí."
Večeřela s nimi i Juliet Hawthorneová, už devatenáctiletá, která přijela z univerzity na krátkou návštěvu. Vyrostla v krásnou, vyrovnanou mladou ženu, na níž starostllivá péče, kterou ji jako jedináčka rodiče v dětství zahrnovali, zjevně žádné stopy nezanechala. Přivedla příjemného, zajímavého mladíka, kterého představila jako svého přítele Dwighta Goodsmitha, studujícího práva.
Na manžele Jordanovy zapůsobil mladý pár velmi příznivým dojmem a Celia si s lítostí pomyslela, jak ten čas letí – přece to není ani tak dávno, co se Juliet s Lisou v pyžamech honily zrovna v tomhle pokoji...
Po Lilianině přípitku Sam pravil s úsměvem: "A Celia ještě neví – podepsal jsem to až dnes odpoledne - o tom skutečném povýšení. Dostala vlastní místo k parkování na můstkovém podlaží."
"To je báječné, táti!" zvolala Juliet a vysvětlovala svému příteli. "To je totéž, jako když někoho vyberou do Dvorany slávy."

Takzvané můstkové podlaží bylo nejhořejší patro v mnohaposchoďové garáži vedle budovy ústředí Felding-Rotha. Bylo vyhrazeno pro čelné představitele firmy a zasklený můstek vedl do hlavní budovy, odkud je vyhrazený výtah bleskově vynesl na jedenácté "ředitelské" patro.
Na můstkovém podlaží i Sam nechával každý den svůj stříbrošedý rolls-bentley, který sám řídil, místo aby ho vozil šofér v limuzíně, nač měl jako prezident společnosti nárok.
Níže postavení pracovníci parkovali na nižších podlažích, potom sjeli výtahem do přízemí, odkud přešli nádvořím do hlavní budovy, a výtah je pak vyvezl na poschodí, kde pracovali.
Než skončil večer, Celia vyslechla ještě nejednou dobromyslné žerty na své "dvojnásobné povýšení".
Cestou domů Andrew seděl za volantem. "Ukázalo se, že ses před lety rozhodla moudře, když ses přilepila na Sama."
"Ano," přisvědčila Celia. "Ale v poslední době si kvůli němu dělám starosti."
"Pročpak?"
"Je víc zapřažený než dříve a trápí se, když něco nejde, jak by mělo, i když myslím, že jedno i druhé vyplývá z velké zodpovědnosti. Ale někdy se chová tajnůstkářsky, jako by existovaly věci, které mu dělají hlavu, ale nechce se s nimi nikomu svěřovat."
"Máš dost vlastní odpovědnosti," připomněl jí Andrew. "Nepřibírej si ještě Sama!"
"Asi máte pravdu, pane doktore. Jste ze dne na den moudřejší." Celia vděčně stiskla manželovi ruku.
"A vy se nepokoušejte svádět řidiče," poznamenal Andrew. "Mohlo by to být nebezpečné, nemůže se pak soustředit na jízdu."
Po chvíli se zeptal: "Když už jsme u toho, že se někdo na někoho zavěsil, co je s tím mladíkem, který se přilepil na tebe?"
"S Billem Ingramem?" Celia se zasmála, když si vzpomněla na chvíli, kdy si ho všimla poprvé—na pracovní poradě s reklamní agenturou Quadrille-Brown v New Yorku. "Bili je v mezinárodním oddělení ředitelem pro Latinskou Ameriku, na místě, které jsem kdysi zastávala já. Nyní uvažujeme o tom, že ho přeložíme do farmaceutického odbytu a povýšíme."
"Výborně," poznamenal Andrew. "Zdá se, že on také věděl, koho se má chytit za šos."
Celiinu radost z povýšení zkazila jediná smutná událost. Zemřel Teddy Upshaw. Dostal infarkt, když seděl za stolem v kanceláři.
Teddy zůstal ředitelem odbytu v PP. Tato práce mu všestranně vyhovovala a přinášela mu radost i úspěchy. Zemřel rok před důchodem. Celii bylo smutno, když si představila, že už víc neuslyší jeho živý hlas, neuvidí jeho energický krok ani jeho pokyvování hlavou, když ho něco nadchlo.
S Andrewem a několika dalšími spolupracovníky Celia doprovodila Teddyho na jeho poslední cestě. Byl škaredý, větrný březnový den s mrznoucím deštěm. Smuteční hosté byli zachumlaní v pláštích a krčili se pod deštníky, na které dorážely nápory větru.
Někteří, mezi nimi i manželé Jordanovi, šli do domu zesnulého. Zoe, vdova po Teddym, vzala Celii stranou.
"Teddy vás velice obdivoval, paní Jordanová," začala. "Byl hrdý, že může pracovat pod vaším vedením a říkával, že pokud zůstanete u Felding-Rotha, bude mít firma vždy svědomí."
Celii její slova dojala. Vzpomněla si na den, kdy si Teddyho Upshawa poprvé povšimla – bylo to před patnácti lety, po jejím příspěvku na sjezdu ve Waldorfu, když ji v nemilosti vykázali ze sálu. Jeden z těch obličejů, vyjadřujících účast, když kráčela ven, patřil Teddymu.
"I já jsem měla Teddyho velice ráda," odvětila.
Později se Andrew zeptal: "Co ti paní Upshawová povídala?"
Celia mu to řekla a dodala: "Nechovala jsem se vždycky podle Teddyho představ. Vzpomínám si kupříkladu na to, že jsme se v Ekvádoru tak strašně pohádali, když jsi poukázal na některé věci, kdy jsem utlumila hlas svědomí. A měl jsi pravdu."
"Oba jsme měli pravdu," opravil ji Andrew, "neboť jsi mi vytkla všelicos, co jsem udělal – či spíš zanedbal. Jenomže nikdo z nás není dokonalý a já souhlasím s Teddym. Jsi svědomím Felding-Rotha a jsem na tebe hrdý. Doufám, že taková zůstaneš."
Následující měsíc přinesl lepší zprávy – pro svět i pro Felding--Rotha. Válka ve Vietnamu skončila. Byla to drtivá porážka pro Ameriku, pro národ nezvyklý na prohry. Tragické krveprolévání bylo u konce a nyní čekala obrovsky těžká, ale ne už tak krvavá úloha, zahojit rány národa, nejdrásavější a nejhlubší od občanské války,

"Pokud budeme žít, nebude hořkosti konec," předpověděl Andrew, když jednou večer sledoval v televizi záběry z definitivního a ponižujícího odchodu Američanů se Saigonu. "Ještě po dvou stoletích se budou historici přít o to, zda jsme se tam měli nebo neměli vměšovat."
"Vím, že je to sobecké," prohlásila Celia, "ale blahořečím osudu, že válka skončila dřív, nežli Bruce dosáhl věku, že by tam musel i on."
O týden nebo dva později přišla z Francie radostná zpráva, že tam byl montayne schválen do výroby a do prodeje. Znamenalo to, že na základě licenční dohody mezi Felding-Roth Pharmaceuticals a La-boratoires Gironde-Chimie může se tento lék začít zkoušet v Americe.
Celii dosti znepokojilo, když se dozvěděla, že montayne mají užívat gravidní ženy v časném období těhotenství, kdy se nejčastěji vyskytuje ranní nevolnost. Podobně jako ostatní, také ona měla v živé paměti thalidomid a jeho strašné následky. A rovněž si vzpomínala, jak byla ráda, že jí Andrew během těhotenství zakázal užívat jakékoli léky.
Svěřila se se svými pochybnostmi Samovi, který ji s porozuměním vyslechl. "Když jsem o tom farmaku slyšel poprvé," přiznal, "zareagoval jsem stejně jako ty. Ale potom jsem se o něm dozvěděl víc a jsem přesvědčen, že montayne je velice účinný a úplně neškodný. Od thalidomidu," zdůraznil Sam, "uplynulo patnáct let a za tu dobu nastal ve farmaceutickém průmyslu nevídaný pokrok také při vědeckém ověřování nových léčiv. A navíc, v roce 1975 jsou i státní předpisy přísnější nežli v padesátých letech. Mnoho věcí se mění," pokračoval Sam. "Kupříkladu bývaly časy, kdy v lékařských kruzích existoval prudký odpor proti anestézii při porodu, neboť se soudilo, že by mohla být nebezpečná a škodlivá. A zrovna tak mohou a musí existovat neškodné léky, které mohou užívat těhotné ženy. A montayne je jedním z nich."
Vyzval Celii, aby všechno sledovala nepředpojatě, dokud se neseznámí se všemi fakty, a ona mu to slíbila.
Význam montaynu pro Felding-Rotha zanedlouho zdůraznil také viceprezident pro ekonomické záležitosti Seth Feingold, když sdělil důvěrně Celii: "Sam slíbil správní radě, že montayne bude trhák, myslím finanční. Potřebujeme to jako sůl. Naše letošní bilance vypadá, jako bychom byli zralí na sociální podporu."
Feingold byl čilý, bělovlasý muž, který zestárl ve službách firmy a mohl být už v důchodu, ale ponechávali si ho, neboť měl encyklopedické znalosti o finančních záležitostech Felding-Rotha a neuvěřitelnou schopnost vykouzlit peníze v obtížných situacích. V posledních dvou letech se spřátelil s Celií a k jejich sblížení přispělo také to, že Andrew mu vyléčil manželku ze zánětlivého onemocnění kloubů. Odstranil bolesti, které ji sužovaly po několik let.
"Moje žena je přesvědčená, že tvůj manžel umí proměnit vodu ve víno," prozradil Celii jednoho dne. "Nyní, když jsme se lépe poznali, si myslím totéž o jeho manželce."
Pak se zase vrátil k montaynu. "Telefonoval jsem finančníkům v Gironde-Chimie a Francouzi jsou přesvědčení, že montayne bude pro ně terno."
"Je sice ještě moc brzy, ale my v odbytu to chceme také rozhýbat tímto směrem," ujišťovala ho Celia. "A kvůli tobě, Sethe, se do toho dáme ještě vehementněji."
"Bravo! Když mluvíme o té vehemenci, někteří z nás si kladou otázku, zdali také v našem výzkumném středisku pracují ti Angláni plnou parou. Anebo jestli se jenom nepoflakují a nepopíjejí čaj."
"V poslední době jsem o nich moc neslyšela...," začala Celia.
"A já jsem neslyšel vůbec nic," přerušil ji Feingold. "Vím pouze tolik, že nás to stojí milióny, které jako bychom vyhazovali oknem. To je také jeden z důvodů, proč je naše finanční situace taková neradostná. Říkám ti, Celio, že mnohým – včetně několika členům správní rady – dělá tenhle ústav v Británii vážné starosti. Zeptej se Sama."
Ale Celia se nakonec nemusela Sama na nic ptát, poněvadž si ji za pár dní zavolal sám. "Možná jsi slyšela," začal, "že na mne útočí kvůli Harlow a Peat-Smithovi ze všech stran."
"Ano. Seth Feingold mi to říkal."
Sam přikývl. "Seth patří k těm pochybovačům. Z finančních důvodů by Harlow nejradši zavřel. Stejný názor má čím dál tím větší počet členů správní rady a na výroční schůzi akcionářů očekávám spoustu nepříjemných otázek."
Zasmušile dodal: "Jsou chvíle, kdy bych Harlow opravdu nejradši zavřel."
"Vždyťještě neuplynuly ani dva roky, co zřídili ústav," připomněla mu Celia. "Tehdy jsi Martinovi věřil."
"Martin předpovídal pozitivní výsledky do dvou let," odvětil. "Ale důvěra má své hranice, když finančně krvácíme a já mám na krku správní radu a akcionáře. A kromě toho, Martin tvrdošíjně mlčí a o výsledcích svého výzkumu vůbec neposílá žádné zprávy. A to proto, že se nehnul z místa. Ale já musím mít nějakou záruku,

že se dostal kupředu a že se vyplatí dál pokračovat."
"Tak proč se nejedeš přesvědčit sám?"
"Na to momentálně nemám čas. Proto chci, abys tam zajela ty, Celio. Udělej to co nejdřív a potom mi podej zprávu."
"Nemyslíš, že Vincent Lord je k tomu kvalifikovanější?" otázala se pochybovačně.
"Po odborné stránce určitě. Jenomže Vince je zaujatý. Od samého začátku byl proti tomu projektu, a kdybychom Harlow zavřeli, dokázalo by to, že měl pravdu. Neodolá a navrhne ten ústav uzavřít."
Celia se zasmála. "Jak nás dobře všechny znáš!"
Sam vážně odpověděl: "Znám tebe, Celio, a přesvědčil jsem se, že se mohu spolehnout na tvůj úsudek a na tvůj instinkt. A proto tě naléhavě žádám – bez ohledu na to, že ti je Martin Peat-Smith sympatický – jestliže budeš muset být ve výsledné zprávě tvrdá a bezohledná, buď taková! Kdy můžeš odcestovat?"
"Pokusím se už zítra," odpověděla Celia.
Celia přistála časně ráno na londýnském letišti Heathrow. Z plánovaných dvou dní nechtěla ztratit ani chvilku. Čekající limuzína ji odvezla rovnou do výzkumného ústavu, kde s Martinem Peat-Smithem a ostatními spolupracovníky bude řešit "harlowskou rovnici", jak ji v duchu nazvala.
Potom se rozhodne, co navrhne Samovi, a hned poletí zpátky.
Každý, s kým se prvního dne setkala, nápadně naznačoval, jak je optimisticky naladěn. Všichni, Martinem počínaje, ji ubezpečovali, že výzkum mentálního stárnutí slibně pokračuje, kolik nového se už dověděli a jak horlivě všichni pracují. Jen občas se tu a tam zjevil záblesk nejistoty či pochyb – jako když se člověku podaří nahlédnout okénkem do soukromí. Ale jedno i druhé vzápětí mizelo a Celia si pak musela položit otázku, zda nežije v zajetí klamných představ.
Martin ji hned první den provedl po laboratořích a vysvětloval, na čem právě pracují. Od jejich posledního setkání, informoval ji, spolu se svými spolupracovníky dosáhl původního cíle "objevit a izolovat RNK, která je jiná v mozku mladých a zase jiná v mozku starých zvířat". A dodal: "Totéž pravděpodobně zanedlouho objevíme také u lidí."
A dál pokračoval v odborném žargonu:
"...vyextrahovali jsme RNK z mozků krys rozlišného věku... nato jsme extrakt inkubovali buněčným homogenizátorem kvasnic s přidanými radioaktivními aminokyselinami... kvasnicový systém reprodukuje peptidy zvířecího mozku, které se též stávají mírně radioaktivní... načež je separujeme pomocí elektroforéz na speciální gely... poté použijeme rentgenový film jako nosiče a v místě nahromadění peptidů shledáme různě široké tmavé proužky..."
Jako kouzelník, který vyloví zajíce z cylindru – voilá! – Martin přisunul několik velkých negativů přes laboratorní stůl. "To jsou chro-matogramy."
Když je Celia vzala do ruky, zdály se jí téměř čisté, průhledné, ale Martin řekl: "Dobře si je prohlédněte a uvidíte dva tmavé pruhy. Jeden je chromatogram mladé krysy a druhý pochází od staré. Tady..." Ukázal prstem. "Proužek mladé krysy reprezentuje nejméně devět peptidů, které mozek starého zvířete už neprodukuje." Hlas se mu vzrušeně zachvěl, když dodal: "Tady máte pozitivní důkaz, že mozková RNK, a pravděpodobně i DNK, se stárnutím mění. A to je nesmírně důležitý poznatek."
"Ano," přikývla Celia, ale v duchu se ptala, zda je to opravdu tak významný objev, aby opodstatnil dvouletý výzkum a enormní finanční náklady s tím spojené. Na každém kroku viděla, kam ty peníze přišly – prostorné laboratoře a moderní kanceláře s přestavitelnými dělicími příčkami, široké volné chodby, útulná zasedací síň. V moderně vybavených laboratořích se třpytila nerez ocel a laboratorní stoly z umělé hmoty, protože dřevo bylo z vědeckého hlediska špinavé, nedalo se dokonale očistit. Klimatizace odstraňovala ze vzduchu všechny nečistoty. Osvětlení bylo jasné, ale neoslňovalo. Ve dvou místnostech stály masivní inkubátory se skleněnými předními stěnami a uvnitř na policích byly řady Petriho misek s bakteriemi a kvasnicemi. Jiné místnosti měly dvojité dveře s nápisem: "Pozor! Nebezpečí ozáření!"
Kontrast s cambridgskými laboratořemi, které Celii kdysi ukázal Martin, byl ohromující, ačkoli i zde je cosi připomínalo, kupříkladu kupy papíru, navršené vysoko a nepořádně na psacích stolech, především na Martinově. Prostředí vědce lze změnit, pomyslela si Celia, ale nikdy ne jeho pracovní zvyklosti.
Když odešli od stolu s chromatogramy, Martin pokračoval ve výkladu:
"Nyní, když už máme RNK, můžeme vyrobit odpovídající DNK... tu musíme vestavět do DNK živých baktérií... pokusíme se baktérie obelstít, aby začaly produkovat požadovaný mozkový peptid..."
Celia se při tom rychlém tempu snažila pochopit z výkladu tolik, kolik stačila. Na závěr prohlídky otevřel Martin dveře malé laboratoře, kde seděl starší technik v bílém plášti před pultuctem krys v klecích. Laborant byl vyzáblý a

trochu shrbený, na hlavě měl už jen chomáč vlasů a na nose mu seděl staromódní cvikr, zavěšený na černé šňůrce kolem krku. "To je pan Yates," představil ho Martin. "Právě se chystá pitvat."
"Mickey Yates." Napřáhl ruku. "Znám vás. Každý vás zná."
Martin se usmál. "Má pravdu, je to tak. Mohu vás na minutku nechat o samotě?" otázal se Celie. "Potřebuji si zavolat."
"Jen jděte." Když Martin za sebou zavřel dveře, Celia řekla Yate-sovi: "Jestli vám to nebude vadit, ráda bych se dívala."
"Vůbec mi to nebude vadit. Ale nejdřív musím jednu z nich poslat na onen svět," a ukázal na krysy.
Rychlými, zručnými pohyby otevřel chladničku a z mrazícího boxu vyndal malou průhlednou plastikovou krabici se sklopným víkem. Uvnitř byla trochu vyvýšená plošinka s táckem – obsahoval krystalickou hmotu, z které se kouřilo. "Suchý led," poznamenal Yates. "Dal jsem jej tam krátce před vašim příchodem."
Otevřel klec, sáhl dovnitř a šikovně chytil velkou, zmítající se šedobílou krysu, vložil ji do plastikové schránky a zaklapl víko. Celia viděla dřepět krysu na zvýšené plošince.
"Když se suchý led vypařuje, vzniká CO2 v ovzduší," vysvětloval Yates. "Víte, co to značí?"
Celia se takové elementární otázce usmála. "Zajisté. Kysličník uhličitý, který vydechujeme, když jsme spotřebovali vzdušný kyslík. Plyn, který zabíjí."
"Správně. Tahle už mele z posledního."
Dívali se, jak krysa sebou několikrát škubla a pak zůstala bez hnutí ležet. Uplynula minuta. "Už dodýchala," prohodil Yates bodře. Po dalších třiceti sekundách otevřel schránku, vytáhl nehybné zvíře a prohlásil: "Dočista mrtvá. Ale je to pomalý způsob."
"Pomalý? Mně připadá rychlý." Celia se snažila rozpomenout, jak zabíjeli pokusná zvířata, když ještě ona sama praktikovala v laboratoři, ale marně si namáhala hlavu.
"Jde to pomalu, když je hodně práce. Dr. Peat-Smith si přeje, abychom používali schránku s CO2, ale existuje i rychlejší způsob. Tenhle." Yates se shýbl a vytáhl ze zásuvky pod laboratorním stolem jinou skříňku. Byla kovová, na jednom konci měla kulatý otvor a přímo nad ním byl zavěšen ostrý nůž. "To je gilotina," prohodil Yates opět bodře. "Francouzi tohle dovedou."
"Ale je to nečistý způsob," odpověděla Celia. Právě v této chvíli si vzpomněla – oni také zabíjeli krysy podobným zařízením.
"Není to tak zlé. A je to nasup." Yates pohlédl přes rameno na zavřené dveře a pak, než Celia stačila něco namítnout, vzal z klece další krysu, hbitě ji strčil do skříňky tak, že jí z kulatého otvoru čouhala hlava a sjel nožem dolů, jako když se krájí chleba.
Nejdřív se ozvalo slabé chřupnutí, potom cosi, co mohl být jek, nato hlava krysy odpadla. Z artérií uťatého krku vytryskla krev. Celii se udělalo nevolno, přestože byla s prací v laboratoři a ve výzkumu obeznámená.
Yates lhostejně odhodil cukající se tělo do koše na odpadky a vzal hlavu. "Teď už jenom vyndám mozek. Rychle a bezbolestně!" zasmál se. "Já jsem nic necítil."
Celia podrážděně a s odporem namítla: "To jste mi opravdu nemusel předvádět!"
"Copak?" Za jejími zády se ozval Martinův hlas. Tiše vstoupil dovnitř a hned všechno pochopil. Po chvilce řekl tiše, "Celio, prosím vás, počkejte venku."
Když odcházela, všimla si, že Martin těžce oddychuje a zlostně hledí na Yatese.
Čekala venku a za dveřmi zaslechla zvýšený, rozhněvaný hlas. "Ať se to už neopakuje!... jinak tady končíte... můj příkaz – vždy používat schránku s CO je bezbolestná, a nikdy jiný způsobJ Odneste tu obludnost a zničte ji! Nepřipustím tu žádné krutosti, rozumíte!"
Slyšela, jak Yates slabě odpovídá: "Ano, pane."
Když Martin vyšel ven, vzal Celii pod paží a doprovodil ji do zasedací síně, kde byli sami. Na stole stála termoska s kávou. Martin z ní nalil.
"Lituji, co se stalo. Nemělo se to stát. Yates se nechal unést, patrně proto, že není zvyklý, aby ho při práci pozorovala atraktivní žena. Aleje dobrý pracovník, a proto jsem si ho přivedl z Cambridge. Mozek vyoperuje jako zkušený chirurg."
"Vždyť se nic nestalo. Na tom nezáleží." pravila Celia, neboť rozladěnost ji už přešla.
"Ale mně na tom záleží."
"Máte rád zvířata, viďte?" byla zvědavá.
"Ano, mám." Martin usrkl kávu a pokračoval: "Není možno se věnovat výzkumné práci a přitom nepůsobit zvířatům bolest. Ale člověk je na prvním místě, to musí uznat i spolky na ochranu zvířat. Bolesti by se však měly omezit na minimum a to lze zabezpečit jen tehdy, když k zvířatům přistupujete laskavě. Jinak se snadno

stanete bezcitný. To jsem připomněl Yatesovi. Myslím, že na to už nezapomene."
Po této příhodě si Celia Martina oblíbila a vážila ještě více. Jenomže žádné sympatie ani antipatie nesmí ovlivnit její konečné doporučení.
"Vraťme se k dosaženým výsledkům," řekla věcně. "Zmínil jste se o rozdílech mezi mozky mladých a starých zvířat a také o tom, jak plánujete DNK vyrábět synteticky. Ale ten protein, ten peptid, který hledáte, jste ještě neizolovali. Je to tak?"
"Ano." Martin předvedl svůj letmý úsměv a nato sebevědomě pokračoval: "To, co jste právě řekla, je následující krok, ale také nejobtížnější. Pracujeme na tom a podaří se nám to, ale pochopitelně to vyžaduje čas."
"Když jsme otevřeli ústav, prohlásil jste, že žádáte, abychom vám poskytli dva roky," připomněla Celia. "Očekával jste, že do té doby získáte něco pozitivního. To bylo před dvěma lety a čtyřmi měsíci."
Zatvářil se překvapeně. "To jsem opravdu řekl?"
"Ovšem. Sam si na to dobře vzpomíná. A já také."
"Tak to byla ode mne nerozvážnost. Při výzkumných pracích, abych tak řekl na hranici vědy, neplatí žádné termíny."
Martin se zdál bezstarostný, ale Celia vycítila, že znervózněl. Ani fyzicky nevypadal ve své kůži. Tvář měl bledou, oči prozrazovaly únavu, pravděpodobně po dlouhých hodinách práce, a tvář brázdily vrásky, které tam před dvěma lety ještě nebyly.
"Martine," zeptala se Celia, "proč neposíláte hlášení o postupu prací? Na správní radě zasypávají Sama otázkami a ke všemu musí vysvětlovat akcionářům..."
Poprvé zavrtěl Martin netrpělivě hlavou. "Důležitější je, abych se soustředil na výzkum. Hlášení a podobné papírování zabírají příliš mnoho drahocenného času."
Pojednou se zeptal: "Četla jste Johna Locka?"
"Tak trochu, na univerzitě."
"Napsal, že člověk dělá objevy tak, že vytrvale zaměřuje svou mysl daným směrem. Vědecký pracovník ve výzkumu na to nesmí zapomenout."
Celia přeskočila na jiné téma, ale vrátila se k němu později téhož dne, když hovořila se správcem, bývalým majorem letectva Bentleyem. Ten uvedl jiný důvod, proč hlášení neposílali.
"Chápejte, paní Jordanová," řekl Nigel Bentley, "že doktoru Peat--Smithovi je velice zatěžko dát cokoli písemně. Myslí mu to totiž tak rychle, že to, co bylo důležité včera, nemusí být důležité dnes a tím méně zítra. Proto ho uvádí do rozpaků to, co napsal už dříve – kupříkladu před dvěma lety. Připadá mu to naivní, i když v té době mu to připadalo jasnozřivé. Být po jeho, vymaže všechno, co v minulosti napsal. Tahle vlastnost není u vědců něčím výjimečným. Setkal jsem se s ní již dříve."
"Povězte mi všechno, co bych měla vědět o duševním rozpoložení vědců," pobízela ho Celia. Seděli v Bentleyho malé, ale dobře uspořádané kanceláři a Celia si tohoto schopného muže, kterého vybrala, aby vedl institut po administrativní stránce, čím dál víc vážila.
Nigel Bentley se zamyslel a pokračoval: "Možná nejdůležitější je, že vědci se velice dlouho vzdělávají a do zvolené – někdy úzce specializované – problematiky se zahloubají natolik, že se s každodenní realitou setkávají mnohem později nežli ostatní lidé. A někteří velcí vědci se s realitou nevyrovnali nikdy."
"Slyšela jsem, že jistým způsobem zůstávají stále dětmi."
"Přesně tak, paní Jordanová, a v některých oblastech zcela dětmi. A proto tak často vidíme v akademických kruzích dětinské chování – malicherné spory kvůli bezvýznamným věcem a podobně."
Celia zamyšleně poznamenala: "Ale já si nemyslím, že něco podobného platí u dr. Peat-Smithe."
"Zřejmě ne, pokud jde o tento rámec," souhlasil Bentley. "Ale v jiném ohledu ano."
"Kupříkladu?"
"Doktor Peat-Smith se velice těžko rozhoduje v malicherných věcech. Abych tak řekl, někdy se nedovede rozhodnout, po které straně ulice má jít. Uvedu vám příklad. Několik týdnů se mučil otázkou, který z našich dvou laborantů by měl odjet na týdenní kurs do Londýna. To jsou maličkosti, které byste vy nebo já vyřídila za pár minut, a já jsem už nejednou rozhodl za svého nadřízeného, který se nedokázal rozhoupat. To všechno ovšem ostře kontrastuje s jeho hlavní předností – vědeckou integritou a horlivou oddaností."
"Mnohé jste mi objasnil," prohlásila Celia. "Také, proč Martin neposílá hlášení."
"Myslím, že bych se měl ještě o něčem zmínit," dodal Bentley bez vyzvání. "Může to souviset s vaší návštěvou."
"Mluvte, prosím."

"Dr. Peat-Smith je vedoucím tohoto projektu a jako každý, kdo vykonává řídící funkci, by udělal chybu, kdyby projevil slabost či pochybnosti, pokud jde o pokrok ve výzkumu. Něco takového by mělo zhoubný vliv na morálku spolupracovníků. A ještě něco. Dr. Peat-Smith si zvykl pracovat sám, vlastním tempem. A nyní vzal na sebe pojednou velkou odpovědnost, závisí na něm spousta lidí. Působí na něho i jiné tlaky – zjevné i méně zjevné – a mezi ně patří i vaše přítomnost, paní Jordanová. To všechno na člověka mimořádně doléhá."
"Takže přece jenom existují pochybnosti o tom, nakolik práce pokročila? Kladu si otázku, do jaké míry jsou odůvodněné," podotkla Celia.
Bentley, který seděl za stolem naproti ní, spojil konečky prstů do stříšky a zamyšleně se na Celii zadíval. "Po pracovní stránce odpovídám doktoru Peat-Smithovi, ale ještě větší odpovědnost mám vůči vám a panu Hawthorneovi. Proto musím na vaši otázku odpovědět kladně. Ano, ty pochybnosti jsou odůvodněné."
"Chtěla bych o tom vědět více podrobností."
"Nemám k tomu odbornou kvalifikaci," odvětil Bentley. Zaváhal, a pak pokračoval: "Snad to není podle všech pravidel, ale myslím, že byste si měla promluvit mezi čtyřma očima s doktorem Sastrim. Máte právo ho požádat, aby s vámi mluvil naprosto otevřeně."
Celia věděla, že dr. Rao Sastri je chemik, specializovaný na nukleové kyseliny – Pákistánec, který vystudoval v Cambridgi – a že Martin si ho vybral jako svého zástupce.
"Věc je příliš vážná na to, abychom se ohlíželi na pravidla, pane Bentley," řekla. "Děkuji vám. Uposlechnu vaší rady."
"Mohu vám ještě nějak pomoci?" .
Celia se zamyslela. "Martin mi dnes citoval Johna Locka. Je jeho stoupencem?"
"Ano, a já rovněž." Bentley se letmo usmál. "Oba jsme přesvědčeni, že Locke patří k největším světovým filozofům."
"Ráda bych si dnes večer něco od něho přečetla," řekla Celia. "Můžete mi obstarat některou jeho knihu?"
Bentley si udělal poznámku. "Bude na vás čekat v hotelu."
Celia si mohla pohovořit s dr. Sastrim až odpoledne druhého dne své návštěvy v Harlow. Mezitím mluvila s řadou jiných pracovníků institutu a všichni byli velmi optimističtí, pokud šlo o postup výzkumných prací. Ale přesto měla Celia pocit, že něco zamlčují a nemluví s ní zcela upřímně.
Rao Sastri byl pohledný, výřečný, mladý, ještě ne třicetiletý muž tmavé pleti. Celia věděla, že má doktorát přírodních věd a že dosahuje vynikajících výsledků. Martin i Bentley ji ujistili, že si ústav může gratulovat, že získali Rao Sastriho. S Celií si domluvil schůzku v přístavku závodní jídelny, kde obvykle obědvali vedoucí pracovníci. Podali si ruce, Celia zavřela dveře a oba usedli.
"Předpokládám, že víte, kdo jsem," začala.
"Ano, paní Jordanová. Můj kolega Peat-Smith se o vás často zmiňuje a vždycky jenom v nejlepším. Nyní mám čest se s vámi osobně setkat." Sastri mluvil kultivovaně, s pákistánským přízvukem. Často se usmíval, ale když znervózněl, jeho úsměv se vytrácel.
"Jsem také ráda, že vás poznávám," odpověděla Celia. "Chtěla bych si s vámi pohovořit, jak pokračuje váš výzkum."
"Výborně! Skutečně skvěle! Je to vidět na každém kroku."
"Zajisté," přikývla Celia, "totéž mi říkali i ostatní. Ale nejdříve bych vám ráda oznámila, že jsem tady z příkazu pana Hawthornea, prezidenta firmy Felding-Roth, dokonce v jeho zastoupení."
"Ach, bože! Rád bych věděl, co přijde teď!"
"Teď vás žádám – ne, přikazuji vám, doktore Sastri, abyste byl ke mně naprosto otevřený a nic nezamlčoval, ani pochybnosti, které máte a které jste si doposud nechával pro sebe."
"Jsem v hrozně nepříjemné situaci," odpověděl Sastri. "A není to ani celkem fér, jak jsem to řekl už Bentleymu, když mě informoval, že se mnou hodláte mluvit. Koneckonců jsem Peat-Smithovi zavázán a je to slušný člověk."
"Ale ještě víc jste zavázán Felding-Rothovi," řekla Celia ostře, "neboť tato firma vás platí – a dobře – takže má právo znát váš upřímný odborný názor."
"Vidím, že neděláte s ničím žádné okolky, paní Jordanová." Z jeho hlasu zněla úcta i obavy.
"Nedělám okolky, jak jste se výstižně vyjádřil, pane doktore Sastri. Na to mi nezbývá čas, protože se zítra vracím do Ameriky. A tak mi laskavě povězte, v jakém stadiu se – podle vašeho názoru – nachází zdejší výzkum a kam směřuje."
Sastri rezignovaně zvedl obě ruce a povzdechl si.
"Tedy dobrá. Výzkum příliš nepokročil. A podle mého skromného mínění a také mínění ostatních, kteří na tomto projektu pracují, nikam ani nespěje."

"Vysvětlete mi to podrobněji."
"Za více než dva roky jsme dosáhli pouze toho, že se nám potvrdila teorie, že během stárnutí dochází k změnám v mozkové DNK. Ano, je to zajímavý poznatek, ale nyní jsme narazili na zpropadenou zeď a chybí nám technika, abychom se dostali dále. Může trvat mnoho let, než tu zeď prorazíme, ale i potom se může ukázat, že peptid, který Peat-Smith předpokládá, za tou zdí nenajdeme."
"Vy s jeho hypotézou nesouhlasíte?" zeptala se Celia.
"Je to teorie mého kolegy, paní Jordanová. Přiznám se, že jsem ji zastával i já." Sastri lítostivě zavrtěl hlavou. "Ale v hloubi srdce jsem nyní přesvědčen, že je mylná."
"Martin mě informoval," řekla Celia, "že jste prokázal existenci speciální RNK a měl byste být schopen vyvinout odpovídající DNK."
"To je pravda pravdoucí! Ale podle všeho vám neřekl, že tento izolovaný materiál je příliš rozsáhlý. Řetězec DNK je dlouhý, s kódy mnohých proteinů, možná až čtyřiceti. Proto je nepoužitelný."
Celia zalovila ve své paměti. "Dá se ten materiál rozštěpit? Každý peptid izolovat?"
Sastri se usmál, a když promluvil, zazněla v jeho hlase nadřazenost. "To je ta zeď, která nám brání v dalším postupu. Nemáme potřebnou techniku, abychom se dostali dál. Možná že za takových deset let...," pokrčil rameny.
Mluvili o těchto otázkách ještě asi dvacet minut a Celia se dověděla, že ze skupiny vědců, kteří pracují v Harlow na výzkumu mentálního stárnutí, už jedině Martin věří, že projekt přinese nějaké užitečné výsledky.
Nakonec řekla: "Děkuji vám, doktore Sastri. Řekl jste mi to, kvůli čemu jsem přiletěla z druhé strany Atlantiku."
Mladý vědec zasmušile přikývl. "Udělal jsem, co bylo mou povinností, jak jste se vyjádřila. Ale dnes nebudu klidně spát."
"Ani já," odvětila Celia. "Jenže to je cena, jakou lidé jako vy a já musí někdy zaplatit za to, že jsou na místech, na kterých jsou."
Celia přijala Martinovo pozvání a zašla k němu na skleničku poslední večer v Harlow. Potom měli spolu povečeřet v hotelu Churchgate, kde byla ubytovaná.
Martin žil v malém půldomku, asi tři kilometry od institutu. Domek byl sice moderní a praktický, ale vypadal stejně jako tucty jiných domů v sousedství a Celia měla dojem, že všechny byly sestaveny na montážní lince.
Přijela taxíkem a Martin ji uvedl do malé obývačky. Také nyní, podobně jako při jiných příležitostech, si byla vědoma jeho obdivných pohledů. Na krátkou cestu do Velké Británie se vypravila nalehko, přes den nosila na míru ušitý kostým, ale na dnešní večer si oblékla model od Diany von Fuerstenberg, s efektním hnědobílým vzorem, a šíji jí zdobil perlový náhrdelník. Měkké hnědé vlasy měla módně zastřižené nakrátko.
Cestou z předsíně musela Celia překročit pět nebo i víc zvířat – přátelského irského setra, vrčícího anglického buldoka a tři kočky. V obý-vačce seděl na bidýlku papoušek.
Zasmála se. "Vy jste milovník zvířat opravdu k pohledání!"
"Podle všeho je to tak," přisvědčil s úsměvem Martin. "Mám rád zvířata kolem sebe a přitahuji zatoulané kočky jako magnet." Kočky, jako kdyby to věděly, držely se mu neustále nablízku.
Celia věděla, že Martin žije sám a že sem denně dochází posluho-vačka. Obývací pokoj byl zařízen úsporně – bylo tam kožené křeslo se stojací lampou a tři police na knihy, přecpané vědeckou literaturou. Na stolku bylo připraveno několik lahví a miska s ledem. Martin ukázal na křeslo a začal připravovat nápoje.
"Mám všechno na daiquiri, jestli naň máte chuť."
"Je milé, že si to pamatujete." Kdoví, zda budou tak přátelští a uvolnění v závěru tohoto večera, pomyslela si. Jako již dříve, i nyní si uvědomovala Martinovu fyzickou přitažlivost, ale než sem šla, připomněla si slova, která jí Sam Hawthorne řekl na rozloučenou: "Bez ohledu na to, že ti je Martin sympatický... budeš muset být tvrdá a bezohledná..."
"Pozítří se setkám se Samem," řekla Celia. "Musím mu předložit návrh týkající se budoucnosti zdejšího ústavu. Ráda bych věděla, jak na to nahlížíte vy."
"To je jednoduché." Podal jí sklenici s daiquiri. "Měla byste se zasadit o to, aby náš výzkum pokračoval ještě rok a případně i déle, když to bude zapotřebí."
"Ale mnozí jsou proti. To víte."
"Ano." Sebedůvěra, kterou Martin projevoval od Celiina příchodu, ho neopouštěla. "Pokaždé se najdou krátkozrací lidé, kteří nejsou schopni obsáhnout jediným pohledem celý obraz."
"Doktor Sastri je krátkozraký?"
"Lituji, že to musím říct, ale je to tak. Jak vám chutná daiquiri?"

"Výborně."
"Rao tu byl před hodinou, aby mi řekl, o čem s vámi dnes odpoledne hovořil. Má velice vyvinutý smysl pro čest."
"Mýlí se. Strašně se mýlí. Zrovna tak jako ti ostatní, kteří pochybují."
"Můžete mi Sastriho slova vyvrátit na faktech?" zeptala se Celia.
"Samozřejmě že ne!" Martin netrpělivě vybuchl jako předchozího dne. "Každý vědecký výzkum je založen na hypotézách. Kdybychom měli místo nich fakta, tak se bez výzkumu obejdeme. Jenže potřebujeme fundovaný profesionální úsudek a jistý instinkt, někteří lidé tomu říkají vědecká domýšlivost. Tak či onak, je to přesvědčení, že člověk je na správné cestě, a zároveň vědomí, že pouze čas – a v tomto případě krátký čas – ho odděluje od objevu."
"Čas a velké peníze," připomněla. "A také otázka, čí úsudek je správný, zda váš, Sastriho, či někoho jiného."
Martin si usrkl skotskou s vodou. "O penězích opravdu nepřemýšlím víc, než je nezbytné, zejména ne o penězích, co pocházejí z prodeje léků. Ale vy jste s tím začala, takže nebudu okolkovat, neboť je to asi jediný způsob, kterému vy, Sam a jiní tam u vás porozumí."
Celia pozorně pohlédla na Martina a přemítala, co asi přijde.
"I když žiji jako vědec odloučen od světa," začal, "jak to aspoň shledáváte vy, vím, že společnost Felding-Roth se dostala do nesnází. Jestliže se její situace v nejbližších několika letech nezlepší, udělá firma úpadek. Je to tak?"
Celia zaváhala, ale potom přikývla. "Ano."
"A já můžu firmu zachránit – za předpokladu, že mi dáte ještě trochu času. A nejenom zachránit, ale přinést jí tučné zisky. Získá si znovu věhlas, a to proto, že na konci mého výzkumu bude nesmírně důležitý lék." Martin se ušklíbl a pak pokračoval: "Mně osobně jsou komerční výsledky mého objevu naprosto lhostejné. Mluvím nyní o nich s velkými rozpaky. Ale až má práce bude korunována úspěchem, bude to také úspěch pro vás."
Martinova slova na mě zapůsobila stejně silně jako tehdy v cam-bridgské laboratoři, pomyslela si Celia. I na Sama udělal tehdy velký dojem. Jenomže uplynuly už dva roky a Martin nesplnil, co tehdy sliboval. Proč by tomu mělo být dnes jinak?
Zavrtěla hlavou. "Nevím. Já prostě nevím."
"Hrome, ale já vím, že se nemýlím! Můj úsudek je správný!" Martin zvýšil hlas. "Jsme už blízko – velice blízko cíle! Objevíme prostředek, který zpomalí zhoršování funkce mozku a snad také úplně odstraní Alzheimerovu nemoc!" Obrátil do sebe zbytek whisky a prudce postavil sklenku na stolek. "Zatraceně, jak vás mám přesvědčit?"
"Zkuste to ještě jednou, při večeři." Celia pohlédla na hodinky. "Myslím, že bychom měli jít."
Jídlo v hotelu Churchgate bylo dobré, ale Celia nedokázala zvládnout tak velké porce. Po chvíli přestala jíst a jen si pohrávala se zbytky na talíři, zatímco uvažovala, co řekne. Ať už pronese cokoli, bude to důležité. A protože si toho byla vědoma, mlčela, váhala a starostlivě si připravovala slova.
Prostředí bylo příjemné. Před více než šesti stoletími stála na tomto místě votivní kaple a později, za krále Jakuba I., se stal tento objekt soukromým domem. Části z původní budovy přetrvaly v okouzlujícím hotelu, který zvětšili a rekonstruovali, když se po druhé světové válce stal Harlow městem. Jídelna byla právě v historické části.
Celii se zdejší atmosféra líbila – nízké stropy, čalouněné lavice pod okny, červenobílé ubrusy a dokonalá obsluha, včetně faktu, že jídlo už čekalo na talířích, když je pozvali ze sousedního salónku, kde si večeři objednali.
Celia seděla na lavici pod oknem a Martin naproti ní. Při večeři pokračovali v rozhovoru, který začali u Martina. Celia naslouchala a občas přerušila sebevědomý vědecký výklad svého společníka otázkou. Ale v mysli jí stále tanula slova, která včera řekl Nigel Bentley: "Doktor Peat-Smith je vedoucím tohoto projektu a jako každý, kdo vykonává řídící funkci, by udělal chybu, kdyby projevil slabost či pochybnosti..." Je Martin navzdory této sebejistotě, kterou dává najevo, nejistý ve svém nitru? Celia si řekla, že na to půjde takticky. Tu myšlenku jí vnukla kniha, kterou četla včera večer, když ji přinesli do hotelu – jak slíbil Nigel Bentley.
Dobře zvážila svá slova a pohlédla mu zpříma do očí: "Před hodinou, když jsme u vás debatovali, jste prohlásil, že máte vědeckou domýšlivost."
Odrazil její útok. "Nevykládejte si to špatně! Je to kladná, nikoli negativní vlastnost – spojení vědomostí, ochoty kriticky hodnotit svou práci, ale také přesvědčení, které úspěšný vědec musí mít, aby vytrval."
Po těchto slovech měla Celia poprvé pocit, že v tomto předstíraném sebevědomí nachází trhlinku. Nebyla si tím jista, proto sondovala dále.

"Je možné, že by tato vědecká domýšlivost, nebo jak ji nazýváte, mohla zajít neúnosně daleko? Že někdo může být přesvědčen o tom, čemu chce věřit, že tomu nakonec naprosto uvěří?"
"Všechno je možné," odvětil Martin. "Ale ne v mém případě."
Hlas měl monotónní, nezněl už tak přesvědčivě jako předtím. Celia si nyní už byla jista. Dotkla se ožehavého bodu a Martin se co nevidět přizná k své slabině.
"Včera večer jsem si něco přečetla," spustila. "A zapsala jsem si to, i když si myslím, že to poznáte." Na stole měla kabelku. Vyndala z ní list hotelového dopisního papíru a nahlas četla:
"Omyl není nedostatkem našeho poznání, ale chybou způsobenou naším souzením... Ti, kdo nepromýšlí řetěz důsledků, nedovedou ani správně zvážit protiargumenty a důkazy... snadno mohou zaujmout stanoviska, která jsou nepravděpodobná." Rozhostilo se ticho, které přerušila Celia. Pojednou si uvědomila, jak byla bezohledná, ba krutá. "Je to z Eseje o lidském rozumu od Johna Locka. Od člověka, v kterého věříte, jehož si vážíte."
"Ano," řekl, "já vím."
"Nemohlo by tedy jít o to," naléhala Celia dál, "že nezvažujete protiargumenty a že zaujímáte nepravděpodobná stanoviska, jak o tom hovoří Locke?"
Martin na ni pohlédl s němou výčitkou.
"To si skutečně myslíte?"
"Ano, myslím si to," pravila Celia tiše.
"Je mi líto, že právě vy..." Hlas mu selhal a nakonec slabě zašeptal: "Pak se... vzdávám."
Martin se sesypal. Citát z Locka, jeho idolu, který Celia obrátila proti němu, ho zasáhl přímo do srdce. Tvář mu zpopelavěla, ústa měl otevřená a brada mu poklesla. Nesouvisle mumlal: "...povězte doma, aby to ukončili... ať ústav zavřou... neztrácím víru, ale asi nejsem sám dost dobrý, abych měl důvěru... To, co hledáme, nakonec někdo objeví... musí objevit... ale někde jinde..."
Celia se zděsila. Co to jenom provedla! Chtěla Martinem otřást, aby ho přivedla do reality, ale zajít takhle daleko neměla rozhodně v úmyslu. Zřejmě vypětí z více než dvouleté práce, osamělost a velká zodpovědnost, kterou nesl, si vyžádaly svou daň a Martin se zhroutil.
"...unavený, tak unavený...," opět slyšela jeho hlas.
Když zaslechla tato poraženecká slova, zmocnila sejí neodolatelná touha vzít ho do náruče a utěšit ho. A v této chvíli si pojednou jasně uvědomila, co bude následovat. "Martine," řekla rázně, "pojďme odtud pryč."
Kolemjdoucí servírka na ně vrhla zvědavý pohled. Celia vstala. "Napište mi to na účet. Mému příteli se udělalo nevolno."
"Ano, paní Jordanová." Dívka odsunula o kousek stůl. "Potřebujete pomoc?"
"Ne, díky. Poradím si sama." Vzala Martina pod paží a odvedla ho do sousedního salónku. Odtud vedly schody k hotelovým pokojům. Celiin pokoj byl nedaleko vrcholu schodiště. Odemkla a vstoupili dovnitř.
Také tato část budovy pocházela z doby krále Jakuba. Obdélná ložnice s nízkým stropem, dubovým dřevem obložené stěny a krb s kamennou vyzdívkou. Malé okenní tabulky, zasklené do olova, svědčily o tom, že v sedmnáctém století bylo sklo přepychem.
Postel byla prostranná, se čtyřmi sloupky a nebesy. Pokojská-ji už rozestílala a Celiinu noční košili úhledně rozprostřela na polštáři.
Celii napadlo, co všechno se už během staletí v tomto pokoji seběhlo. Byl svědkem porodů a úmrtí, nemocí a vášnivých lásek, radosti a žalu, hádek a tajných dostaveníček. Dnes večer k tomu ještě něco přibude.
Martin stál, ještě stále jako omráčený a trpící, a nejistě na ni hleděl. Vzala si noční košili, zamířila ke dveřím koupelny a tiše řekla: "Svlékni se! Lehni si do postele. Hned přijdu za tebou."
Když se nehýbal a jen se na ni stále díval, přistoupila k němu a zašeptala: "Přece i ty to chceš, ne?"
Tělo se mu otřáslo mohutným povzdechem: "Bože, a jak!"
Když si leželi v náručí, utěšovala ho jako dítě. Ne však nadlouho. Cítila, jak narůstá jeho vášeň a také její se probouzela. Tak jak Martin toužil po této chvíli, i Celia si uvědomila, že po ní prahla. Bylo to vlastně nevyhnutelné od chvíle, kdy se poprvé viděli v Cambridgi, kdy mezi nimi vzplanulo cosi silnějšího než jen plamínek chvilkové, vzájemné sympatie. Od samého začátku nezněla otázka "zdali", ale pouze "kdy".
Naplnění jejich touhy na tomto místě a za těchto okolností bylo ovšem náhodné. Uskutečnilo se proto, že Martin se tak náhle zhroutil a byl celý zoufalý – očividně potřeboval načerpat sílu a útěchu. A i kdyby se to nestalo tento večer, zcela určitě by se to uskutečnilo někdy v budoucnu, protože každé jejich setkání

tuto osudovou chvíli přibližovalo.
Zatímco ji Martin horoucně líbal a ona jeho polibky opětovala, blesklo jí myslí, že dříve či později se bude muset vyrovnat s morálními důsledky svého činu. Ale ne teď! Celia nenalezla v sobě sílu na nic jiného než na naplnění své touhy. A ta všeobsahující, trýznivá, slastná, neovladatelná, splývala s Martinovou.
O několik chvilek později oba láskyplně vykřikli ve vrcholné rozkoši.
Potom usnuli. Martin – jak se Celii zdálo – tvrdě a bez starostně. Před ránem se probudili a milovali se opět, tentokrát něžněji, ale se stejnou vášní.
Když se Celia znovu probudila, staromódními okny proudilo dovnitř denní světlo. Martin byl pryč. Hned však našla zprávu.
Nejdražší,
Byla jsi a jsi mojí inspirací.
K ránu, když jsi ještě spala – ach, jak krásně! – dostal jsem nápad, snad řešení našeho výzkumného problému. Jdu do laboratoře, i když vím, že mi nezbývá mnoho času, abych se přesvědčil, jestli se neoddávám planým nadějím.
Tak či onak se nevzdám své víry a budu pracovat dál, dokud nepřijde příkaz skončit.
Co se mezi námi stalo, zůstane hlubokým tajemstvím a překrásnou vzpomínkou. Nic si nevyčítej! Vím, že do ráje lze vkročit jen jednou.
Uděláš nejlíp, když tento lístek neuschováš.
Navždy Tvůj Martin Celia se osprchovala, objednala snídani a začala si balit věci na cestu.
Když se v Concordu společnosti British Airways Celia naobědvala, zavřela oči a začala si urovnávat myšlenky.
Nejdřív osobní záležitosti.
Po čas osmnáctiletého manželství s Andrewem, ani jednou až do včerejšího večera – svého muže nepodvedla. Ne proto, že by se jí nenaskytla příležitost, měla jich hodně. Někdy cítila nutkání ochutnat toto zakázané ovoce, ale pokaždé tomu pokušení odolala. Buď aby zachovala Andrewovi věrnost, nebo řečeno prakticky, že by to nebylo moudré. Někdy se spojily oba tyto důvody.
Sam Hawthorne nejednou naznačil, že by s ní rád prožil milostný románek. Ale Celia si už dávno řekla, že pro jednoho i pro druhého by to bylo to nejhorší, co se může stát, a Samovy návrhy zdvořile, ale rázně odmítala.
Martin byl jiný. Celia ho od začátku obdivovala a – nyní si přiznala – toužila po něm i fyzicky. A tato touha se jí splnila a výsledek byl ten nejkrásnější, jaký si může milenka přát. Nevylučovala, že za jiných životních okolností by mezi nimi mohlo být mnohem víc. Ale Martin moudře pochopil, že jejich láska nemá budoucnost a Celia to uznala též. Ledaže by byla ochotná opustit Andrewa a riskovat odcizení s dětmi, což by nikdy neudělala. Kromě toho manžela vroucně milovala. Už toho tolik společně prožili a Andrew byl takový moudrý, něžný a silný, že se mu nikdo nemohl vyrovnat
ani Martin ne.
Martin to všechno vystihl dnes ráno, když se vyjádřil spíš jako básník než vědec: "Co se mezi námi stalo, zůstane hlubokým tajemstvím a překrásnou vzpomínkou... Vím, že do ráje lze vkročit jen jednou."
Mnozí lidé by se domnívali, že by se měla cítit vinná po tom, co se stalo v noci. Ovšem, ona se vinná necítila – právě naopak!
a v tom to vězí.
Soustředila myšlenky na Andrewa.
Dopustil se její manžel také nevěry? Podle všeho ano. Také on měl zajisté dost příležitostí a ženy přitahoval.
Jak bych se cítila, kdybych se o tom dověděla? položila si otázku.
Šťastná bych z toho určitě nebyla, za předpokladu, že mi opravdu zahnul, odpověděla si v duchu, poněvadž o těchto věcech se velice obtížně uvažuje logicky, pokud se vůbec o logice v takových případech dá mluvit. A na druhé straně ji ani nenapadne se znepokojovat něčím, o čem s jistotou neví.
Vzpomněla si, jak na jednom morristownském večírku kdosi cynicky poznamenal: "Každý normální chlap, který je dvacet let ženatý a tvrdí, že si občas nezahnul, je buď lhář nebo hrozný moula." Ovšemže, nebyla to pravda. Mnohým mužům se taková příležitost jakživ nenaskytne, jiní zas zůstávají monogamní ze svobodné vůle.
Přesto však na podobných prohlášeních bylo zrnko pravdy. Celia věděla z klepů a někdy indiskrecí jiných, že v lékařských kruzích, kde se pohybuje její manžel, není nevěra žádnou vzácností, a totéž platilo o farmaceutickém průmyslu.
A to ji přivedlo k další otázce: Může občasná milostná pletka ohrozit solidní manželství? Měla za to, že nikoli – za předpokladu, že nedojde k hlubokému nebo trvalému vztahu. Naopak, usoudila, mnohé manželství se bezdůvodně rozpadne, neboť manželky příliš puritánsky nebo žárlivě posuzují to, co často bylo pouze

neškodným sexuálním povyražením.
A konečně, pokud šlo o Andrewa, ať už měl nebo neměl nějaký mimomanželský zástoj – udělal to ohleduplně a diskrétně. Celia si umínila být stejně diskrétní, a proto se pevně rozhodla, že už nikdy víc se s Martinem potajmu nesejde.
Ale dost už toho uvažování o osobních věcech!
K Harlow. Co navrhne? přemítala Celia. Co má zítra Samovi doporučit?
Nabízela se pouze jedna cesta: zavřít ústav. Přiznat, že jeho zřízení bylo omylem. Co nejrychleji skoncovat s finančními ztrátami. Smířit se s tím, že Martinův projekt výzkumu mentálního stárnutí byl neúspěšný.
Ale je to skutečně jediná možnost? A ta nejlepší? Navzdory tomu, co viděla a slyšela v Harlow, si tím Celia nebyla naprosto jistá.
Zejména jedno jí nedalo pokoj – cosi, co sklíčený Martin včera řekl krátce předtím, než odešli z jídelny. Od rána, od chvíle, kdy ji limuzína vezla na londýnské letiště, si ustavičně opakovala jeho slova, jako kdyby byla nahraná na pásku: "To, co hledáme, nakonec někdo objeví... musí objevit... ale někde jinde."
Když je pronesl, nevěnovala jim pozornost. Ale nyní nabývala významu. Je možné, že Martin má nakonec přece jen pravdu a ostatní se mýlí? Kde bude to "někde jinde"? V jiné zemi? U jiné farmaceutické firmy? Je možné, že jakmile Felding-Roth přestane financovat projekt výzkumu mentálního stárnutí, některá jiná firma–konkurenční–jej převezme a výzkum dovede k úspěšnému konci, úspěšnému i po té stránce, že na konci bude nový, výnosný lék?
A musí mít na paměti i další vědce, kteří se zaměřili na zkoumání tohoto problému v jiných zemích. Před dvěma lety se Martin zmínil, že stejnou problematikou se zabývají vědci v Německu, Francii a na Novém Zélandu. Celia se dověděla, že i v těchto státech zatím výzkum pokračuje právě tak bezvýsledně jako v Harlow.
Ale co když Harlow zavřou a pak pojednou někdo jiný přijde s úspěšným řešením, s úžasným objevem, na který mohli přijít u nich, kdyby byli pokračovali? Kdyby se to stalo, co by tomu říkala firma Felding-Roth? A jak by se pak cítila Celia – jak by vypadala před ostatními – protože navrhla Harlow zrušit?
Byla tu tedy celá řada důvodů, která ji ponoukala nedělat nic – nic v tom smyslu, že by navrhla, aby výzkum v Harlow pokračoval v naději, že přece jen přinese slibné výsledky.
Jenomže, uvažovala, není takové rozhodnutí – či spíše nerozhodnost – nejbezpečnější cestou, jak postupovat? Ano. Je to postoj "zatím nic nepodnikat", filozofie "počkáme a uvidíme", jaký Sam Haw-thorne a Vincent Lord nedávno zazlívali UPL ve Washingtonu. A zase se vrátila na začátek bludného kruhu, k Samově radě před svým odletem do Anglie: "Když musíš být tvrdá a bezohledná... buď taková!"
Celia si povzdechla. Kéž by nestála před tak nesnadnou volbou! Věděla ovšem, žeje to pouze zbožné přání. Vzala na sebe odpovědnost řídícího pracovníka, o kterou kdysi usilovala – a k ní nezbytně patří rozhodování, ano či ne, i když je někdy obtížné.
Když letoun dosedl na příjezdovou dráhu v New Yorku, Celia stále ještě nevěděla, na kterou stranu se přikloní.
Setkání se konalo o den později, než bylo původně naplánováno, neboť Sam měl přeplněný program. Teď už byla pevně rozhodnuta, co doporučí.
"Tak co," spustil Sam bez dlouhého úvodu, když usedla v jeho kanceláři, "máš pro mě nějaký návrh?"
Z této přímé otázky Celia instinktivně pochopila, že Sam nemá náladu na nějaké podrobnosti, či na pozadí celé situace.
"Ano, mám," řekla rázně. "Po zralém uvážení, jsem dospěla k názoru, že by bylo krátkozraké zavřít ústav v Harlow. Měli bychom nadále podporovat výzkum mentálního stárnutí, nejméně ještě rok a snad i déle."
Sam přikývl a řekl věcně: "V pořádku."
Nedal najevo překvapení ani nekladl žádné otázky, takže bylo zřejmé, že její návrh přijímá beze změn. Měla pocit, že Samovi se také ulevilo, jako kdyby tuto odpověď čekal.
"Mám písemnou zprávu." Položila na stůl čtyřstránkový elaborát.
Sam jej hodil k ostatním písemnostem. "Později si tu zprávu přečtu už jen proto, abych mohl odpovědět na otázky v správní radě."
"Budou ti dělat potíže?"
"Asi ano." Unaveně se pousmál a Celia vycítila, v jakém napětí a pod jakým tlakem pracuje. Dodal: "Ale neboj se, prosadím to. Řekla jsi Martinovi, že budeme pokračovat?"
Zavrtěla hlavou. "Myslí, že ústav zavřeme."
"V tom případě," poznamenal Sam, "mám dnes alespoň jednu příjemnou povinnost,

oznámit mu opak. Celio, díky."
Krátce jí pokynul hlavou, čímž naznačil, že rozhovor je u konce.
O týden později se v Celiině kanceláři objevila veliká kytice růží. Když se zeptala sekretářky, kdo je poslal, odvětila: "Nebyla u nich žádná vizitka, paní Jordanová, a když jsem se zeptala v květinářství, řekli mi, že dostali telegrafickou objednávku. Mám se dotázat znovu?"
"Nemusíte," odpověděla Celia. "Myslím, že vím, od koho jsou."
Zbývající část roku 1975 Celia už necestovala tak často jako předtím. Docela se jí to zamlouvalo. Měla hodně práce, ale převážně v Morristownu a to znamenalo, že mohla být častěji s Andrewem a také navštěvovat Lisu a Bruce ve škole.
Lisa byla v posledním ročníku školy Emmy Willardové a zvolili ji za mluvčí třídy, stále měla výtečný prospěch a účastnila se celé řady školních akcí. Jednu z nich navrhla sama – aby studentky nejvyšší třídy pracovaly jeden půlden v týdnu v kancelářích státních úřadů v Albany.
Všechno začalo tak, že Lisa napsala dopis přímo guvernérovi státu New York, neboť byla přesvědčená, že když něco chceme, musíme se zeptat toho nejkompetentnějšího. Tajemník ukázal dopis guvernérovi a ten, pobaven – k překvapení všech ve škole, kromě Lisy – odpověděl osobně a kladně. Když se o tom dověděl Andrew, poznamenal k Celii: "Beze vší pochybnosti, je to děvče tvá dcera."
Organizační talent byl pro Lisu podle všeho tak přirozený jako dýchání. Nedávno si podala přihlášku na několik univerzit, třebaže nejvíc toužila dostat se na Stanford.
Bruce, nyní v druhém ročníku Hillovy střední školy, se čím dál víc zajímal o historii a tento zájem ho někdy pohlcoval do té míry, že jiné předměty zanedbával. Učitel školního internátu řekl Celii a An-drewovi, když jednou přijeli na návštěvu. "Bruce je nadaný a mohl by mít výtečný prospěch ve všech předmětech. Jednoduše je to tak, že ho někdy musíme od dějepisu doslova odtrhnout a přimět ho, aby se učil i jiné předměty. Podle mne máte v rodině budoucího historika. Uvidíte, že za pár let si přečtete jméno svého syna pod odbornými články."
Celia nechtěla být nemírně sebevědomá, ale nedalo jí, aby si občas neřekla, že je možné být pracující ženou a přitom mít úspěšné, zdárné děti.
Značnou zásluhu na tom ovšem měli Winnie a Hank, kteří jim v bodré náladě stále dobře vedli domácnost. Když oslavovali patnácté výročí, co u nich Winnie nastoupila a současně její čtyřiatřicáté narozeniny, Andrew si vzpomněl na její dávný úmysl navštívit protinožce. Poznamenal: "Oč Australané přišli, to vědí pouze Jordanovi."
Optimistickou náladu Winnie kalilo pouze jedno – že stále neměla děti, po kterých velice toužila. Svěřila se Celii: "S Hankem se o to snažíme ze všech sil. Panebože, činíme se, jak jen to jde. Někdy jsem z toho celá zničená. Ale pořád nic!"
Na Celiino naléhání Andrew zařídil vyšetření obou manželů. Testy plodnosti byly u obou pozitivní. "Oba můžete mít děti," vysvětlil Andrew, když byla Winnie s Celií v kuchyni. "Jde prostě o to, vhodně to načasovat a v tom vám poradí gynekolog – a samozřejmě potřebujete i kousek štěstí. Musíte to stále zkoušet."
"Vždyť děláme, co můžeme." Winnie si povzdechla. "Ale Hankovi to řeknu až zítra. Aspoň jednu noc se musím pořádně vyspat."
Celia byla v září na krátké služební cestě v Kalifornii a shodou okolností stála v Sacramentu nedaleko místa, kde se nějaká žena pokusila zastřelit prezidenta Forda. Další dějinné tragédii zabránilo pouze to, že neuměla zacházet se zbraní, kterou měla v ruce. Celii tento zážitek otřásl a stejně ji rozrušil druhý pokus o necelé tři týdny v San Francisku.
Když o tom mluvili doma, kde se všichni sešli na Den díkůvzdání, poznamenala: "Někdy si myslím, že v naší zemi přibývá násilí a ne naopak." A potom si položila řečnickou otázku: "Odkud se vlastně berou myšlenky na atentát?"
Neočekávala, že jí někdo odpoví, ale Bruce se přihlásil o slovo.
"Když uvážím, kde pracuješ, mami, udivuje mě, že nevíš, že historicky atentáty souvisí s drogami. Anglické a francouzské assassin, úkladný vrah, pochází z arabského hašiši, čili pojídač hašiše. V jedenáctém až třináctém století islámská sekta Nizari Ismailis užívala hašiš, než její členové šli spáchat nábožensky motivovaný teroristický čin."
Celia opáčila podrážděně: "Když to nevím, tedy jen proto, že se hašiš ve farmacii nepoužívá."
"Ale kdysi se používal," poznamenal Bruce klidně. "A není to tak dávno. Psychiatři jej předepisovali proti ztrátě paměti, ale poněvadž se neosvědčil, tak hašiš zavrhli."
"No, to mě podržte!" zvolal Andrew, zatímco Lisa hleděla na bratra s úsměvem,

ale také s obdivem.
Rok 1976 začal ve znamení příjemné události – v únoru vstoupila do manželského stavu Juliet Hawthorneová s Dwightem Goodsmit-hem, mladým mužem, s nímž se Andrew s Celií seznámili na večeři u Hawthorneových před rokem. Dwight nedávno promoval na právnické fakultě Harvardovy univerzity a měl začít pracovat v New Yorku, kde bude s Juliet bydlet.
Svatba byla velkolepá, bylo na ní tři sta padesát hostů, mezi nimi Andrew a Celia. "Koneckonců, je to jediná svatba, na které budu matkou nevěsty – alespoň doufám," řekla Lilian Hawthorneová Celii. Lilian znepokojovalo, jak se svěřila Celii, že Juliet se vdává tak mladá, dvacetiletá, a odchází z univerzity po dvou letech studia. Ale o svatebním dni Sam i Lilian jen zářili a chmurné myšlenky vypustili z hlavy – a právem, pomyslela si Celia. Když pozorovala Juliet a Dwighta, dva nadané, inteligentní, a přesto tak skromné a přirozené mladé lidi, byla přesvědčená, že jejich manželství má nejlepší vyhlídky, aby přetrvalo.
V květnu toho roku upoutala Celiinu pozornost kniha s názvem Drogy a léčiva v Americe.
Tato kniha vyvolala značný ohlas, neboť poukazovala na trestuhodné nedostatky amerických a jiných farmaceutických společností, které pronikly na latinskoamerické trhy, především na skutečnost, že neupozorňují na nebezpečné vedlejší účinky léčiv na předpis – třebaže ve vyspělejších státech to vyžaduje zákon. Byly v ní popsané a dokumentované praktiky, které Celia poznala během svého působení v mezinárodním úseku a sama je ve firmě kritizovala.
Kniha se od běžných jedovatých útoků na farmaceutický průmysl lišila tím, že její autor, dr. Milton Silverman, profesor farmakologie na Kalifornské univerzitě v San Francisku, ji napsal s vědeckou přesností a pečlivostí. Dr. Silverman nedávno vystoupil jako svědek před výborem Kongresu, kde ho s plnou vážností vyslechli. Podle Celiina názoru to bylo další varování, že farmaceutický průmysl by měl převzít jak morální, tak právní závazky.
Koupila půl tuctu knih a výtisky rozeslala vedoucím pracovníkům firmy. Reagovali, jak předpokládala. Samova odpověď byla typická:
"V zásadě se Silvermanem a s Tebou souhlasím. Ale pokud má dojít ke změnám, musíme je provést všichni společně. Žádná firma si nemůže dovolit zaujmout vůči konkurenci nevýhodné postavení zejména my ne, neboť se nyní nacházíme v choulostivé finanční situaci."
Celia nepokládala Samovu odpověď za dostatečně přesvědčivou, ale dále s ní nepolemizovala, neboť věděla, že neprosadí svoje. Zato ji překvapil Vincent Lord, který přátelsky napsal: "Děkuji za knihu. Souhlasím, že by mělo dojít ke změnám, ale předem říkám, že naši šéfové se proti nim budou bránit zuby nehty, dokud je někdo s pistolí na krku nepřinutí situaci zlepšit. Ale zkoušej to dál. Pomůžu Ti, jak to půjde."
V poslední době se k ní ředitel výzkumu chová mnohem přátelštěji, pomyslela si Celia. Vzpomněla si, jak mu před třinácti lety poslala knihu Tajemná žena, kterou vrátil se stručnou poznámkou "žvásty". Anebo je to proto, že ji Vince Lord pokládá za dost vysoce postavenou, aby mu mohla být užitečná jako spojenec?
V dubnu telefonovala Lisa a celá vzrušená oznámila, že na podzim odjíždí do Kalifornie. Přijali ji na Stanfordovu univerzitu. V červnu maturovala na škole Emmy Villardové a při té příležitosti se konalo slavnostní předání vysvědčení, kterého se účastnili také Andrew, Celia a Bruce. Při rodinné večeři toho dne v Albany Andrew podotkl: "Dnes je významný den, ale jinak předpovídám – pokud jde o světové události – nudný rok."
Tato předpověď se téměř vzápětí ukázala mylná, neboť izraelské komando podniklo odvážný přepad letiště Entebbe v Ugandě, kde arabští teroristé, za pomoci věrolomného ugandského prezidenta Idi Amina, drželi přes sto rukojmích. Celý svět přijal s jásotem a potěšením zprávu, že se podařilo rukojmí osvobodit a dopravit do bezpečí.
Nuda se však vrátila–jak Andrew pohotově upozornil–když si na celostátním předvolebním sjezdu Demokratické strany v New Yorku zabezpečil nominaci na úřad prezidenta neznámý člen strany z Georgie, který se honosil tím, že je "znovuzrozený" jižanský baptista.
Přestože Američané byli rozčarováni Nixonem a potom Fordem, nezdálo se pravděpodobné, že by tento nový objev mohl zvítězit. V restauraci se samoobsluhou firmy Felding-Roth zaslechla Celia poznámku: "Je vůbec možné, aby nejvyšší úřad mohl zastávat člověk, který si říká Jimmy?"
Ale v ústředí společnosti měli málo času přemýšlet o politice. Většina pozornosti se soustřeďovala na nový slibný lék, který měl zanedlouho přijít na trh – na montayne.
Jimmy = Jakub, Kuba (Pozn. př.)

Uplynuly téměř dva roky od chvíle, kdy Celia dala Samovi najevo, že má vůči montaynu své výhrady. Ale na jeho naléhání souhlasila, že bude nezaujatě sledovat všechny zprávy z výzkumu a klinických testů.
Mezitím se nashromáždil rozsáhlý materiál, který Celia téměř celý prostudovala. Stále víc se přikláněla k Samovu mínění – farmaceutická věda za posledních patnáct let velice pokročila a gravidním ženám nelze upírat blahodárný lék jen proto, že nějaký jiný byl kdysi dávno škodlivý.
Neméně důležité bylo, že zkoušky montaynu – nejprve ve Francii, poté v Dánsku, Velké Británii, Španělsku, Austrálii a nyní ve Spojených státech – byly provedeny velmi svědomitě a po všech stránkách pečlivě. A tak, na základě výsledků z první ruky a z vlastního studia materiálů, Celia nejenže dospěla k závěru, že nový preparát je neškodný, ale nadchla se i jeho komerčními vyhlídkami.
Doma o tom několikrát začala před Andrewem, chtěla vysvětlit, proč změnila svůj původní názor a získat ho na svou stranu. Jenže její manžel vždy zavedl řeč jinam a zřetelně jí dával najevo, že se o montaynu nechce bavit.
Nakonec toho Celia nechala a před Andrewem své nadšení neprojevovala. Věděla, že k tomu bude mít dost příležitostí, až Felding-Roth rozběhne odbytovou kampaň.
"Nejdůležitější, co my všichni z odbytu musíme mít na paměti a neustále musíme zdůrazňovat," řekla Celia do mikrofonu na pódiu, "je fakt, že pro gravidní ženy je montayne naprosto neškodný. Ba co víc, je to lék už dlouho očekávaný! Je přesně to, co těhotné ženy, sužované ranní nevolností, potřebovaly, po čem už celá století prahnou, co si zasloužily. A nyní konečně my, Felding-Roth, přinášíme americkým ženám vysvobození ze starodávného jařma. Každý den těhotenství bude nyní lepší, krásnější, šťastnější! Konečně máme prostředek proti ranní nevolnosti! Ano, konečně jej máme!"
Posluchači propukli v nadšený potlesk.
Bylo to v říjnu 1976. Celia mluvila v San Francisku na oblastní odbytové konferenci firmy Felding-Roth, které se účastnili agenti a agentky, oblastní vedoucí a oblastní ředitelé z devíti západních států USA, včetně Aljašky a Havajských ostrovů. Třídenní zasedání probíhalo v hotelu Fairmont na Nob Hillu. Celia a několik jiných vedoucích pracovníků společnosti bydleli naproti v elegantním hotelu Stanford Court. Mezi nimi byli také Bili Ingram, kdysi Celiin podřízený v Bray & Commonwealthu, nyní zástupce ředitele pro farmaceutický odbyt, její nejbližší spolupracovník.
Odbytová kampaň byla v plném proudu a Felding-Roth předpokládal, že uvede montayne na trh v únoru, tedy už za pouhé čtyři měsíce. Mezitím bylo třeba všechny prodavače nového preparátu podrobně obeznámit se všemi jeho vlastnostmi. Odbytové složky byly montaynem nadšené a kdosi z ústředí napsal slogan na melodii "Amerika krásná".
Dnes odpoledne zapěli jaře a hlasitě o tom, jak montayne zaplaší chmury nastávajících matek a v dalších dvou dnech měla zaznět píseň ještě nejednou. Celia sice měla k textu osobní výhrady, ale ostatní byli tak nadšení, že nezbylo než souhlasit, aby se zpíval, neboť nechtěla kazit všeobecnou dobrou náladu.
Americké zkoušky probíhaly už půldruhého roku – na zvířatech a pěti stech dobrovolnicích. Pouze občas se objevily vedlejší účinky, byly velice mírné a z medicínského hlediska zanedbatelné. Dosáhlo se stejně dobrých výsledků jako v zemích, kde byl montayne již v prodeji. Všude si nový preparát nesmírně oblíbili a chválili jej jak lékaři, tak pacientky.
Když skončily klinické testy, podal Felding-Roth UPL žádost o schválení, s obvyklou objemnou dokumentací a s nadějí, že schválení nedá na sebe dlouho čekat.
Bohužel, jak se ukázalo, firma se oddávala plané naději. Souhlas nepřicházel a byl to jeden ze dvou mráčků, které nyní kalily čisté nebe nad promyšlenou odbytovou kampaní.
Vedení nechtělo ani slyšet, aby zastavilo všechny přípravy, dokud neobdrží schválení nového léku, neboť by ztratilo šest i více měsíců a firma by přišla o velké příjmy z prodeje. Proto se rozhodlo pokračovat ve výrobě, připravovat reklamní kampaň a konat semináře o marketinku s nadějí, že UPL dá zelenou ještě před kritickým termínem.
Sam Hawthorne, Vincent Lord a další věřili, že souhlas UPL bude udělen co nejdříve. Také spoléhali na publicitu, kterou poskytují mon-taynu sdělovací prostředky.
Poněvadž v zámoří byl montayne tak populární, začaly se veřejně klást otázky: Proč se UPL tak dlouho rozhoduje? Proč se tento užitečný preparát odpírá americkým ženám, když jej jinde ženy užívají bez následků a s úspěšnými výsledky? Opět přišel na přetřes americký "lékový dluh", kriticky se o něm diskutovalo a vina padala na UPL.

Jedním z horlivých obhájců montaynu byl senátor Dennis Donna-hue, obvykle kritik farmaceutického průmyslu, jenž nyní vystihl, na kterou stranu je lépe se postavit. Na otázku reportéra označil nerozhodnost UPL ve věci montaynu za "zjevně směšnou v daných okolnostech". Donahueův komentář samozřejmě u Felding-Rotha vřele uvítali.
Druhým mráčkem na jasném nebi byla Maud Stavelyová, lékařka a předsedkyně newyorské organizace Občané za bezpečnější medicínu.
Doktorka Stavelyová a její OBM se ostře stavěli proti schválení montaynu v Americe – uváděli, že tento lék může mít škodlivé následky a požadovali, aby se ještě déle testoval. Tímto názorem spolek bombardoval všechny, kdo byli ochotni popřát mu sluchu a dostalo se mu také značné publicity v tisku.
Stavelyová opírala svou argumentaci o civilní soudní spor, který proběhl před několika měsíci před australskými soudy.
Jistá třiadvacetiletá žena, bydlící v australském vnitrozemí nedaleko Alice Springs, porodila holčičku. Matka byla jednou z prvních žen, které během gravidity braly montayne. Později se ukázalo, že dítě je mentálně defektní a ještě ani rok po narození nebylo schopné se samostatně pohybovat. Lékaři se shodli na tom, že stav dítěte se nikdy nezlepší a bez pomoci nebude ani chodit, ani sedět.
Jeden advokát, který o případu slyšel, přesvědčil matku, aby žalovala australskou firmu, která montayne prodávala. Ale soud žalobu o náhradu škody zamítl. Žena se proti tomuto rozhodnutí odvolala, ale vyšší instance potvrdila rozhodnutí nižšího soudu.
Při projednávání před oběma soudy se nezvratně prokázalo, že montayne tento stav dítěte nezpůsobil. Matka, žena pochybné pověsti, přiznala, že neví, kdo je otcem dítěte, užívala během těhotenství rozličné léky – mathaqualone, quaalude, diazepam, valium a několik jiných. Kromě toho byla silná kuřačka, často se soustavně opíjela a užívala marihuanu. Před soudem charakterizoval znalec v oboru lékařství její tělo jako "kotel antagonistických chemikálií, z čehož může vzejít cokoli". On a jiní soudní znalci vyloučili jakoukoli přímou závislost mezi montaynem a defektním dítětem.
Pouze létající lékař, který ošetřoval rodičku během těhotenství a přivedl dítě na svět, svědčil v matčin prospěch. Vinu kladl montaynu,
který sám předepsal. Při křížovém výslechu však připustil, že pro své tvrzení nemá žádný důkaz, kromě "podezření jako hrom". Ve světle jiných znaleckých výpovědí nebrali proto jeho svědectví příliš vážně.
O něco později prošetřovala celý případ vládní komise, před kterou opět vypovídali znalci z oboru medicíny a jiných věd. Komise dospěla k stejnému závěru jako soudy a potvrdila, že montayne je neškodný lék.
Američanka dr. Stavelyová, proslulá tím, že se chce stát středem veřejného zájmu, opírala svou kampaň proti montaynu pouze o tento fakt.
Tažení OBM považovali u Felding-Rotha sice za nepříjemnou, ale v podstatě bezvýznamnou záležitost. A za této situace probíhala san-franciská konference.
Celia vyčkala, než utichne potlesk, a pokračovala:
"Možná se setkáte s výhradami a obavami, zejména u lidí, kteří si pamatují starší, montaynu podobný lék, zvaný thalidomid. Ten poznamenal strašlivě plody gravidních žen, které pak porodily znetvořené děti. Zmiňuji se o tom, abychom se na tuto negativní reakci mohli všichni dobře připravit."
V sále zavládlo ticho a každý upíral oči na Celii.
"Mezi montaynem a thalidomidem je ovšem obrovský rozdíl. Thalidomid vznikl asi před dvaceti lety, kdy farmaceutický výzkum nebyl na takové úrovni a ani bezpečnostní předpisy nebyly tak důkladné a přísné jako dnes. A ještě něco, co patrně většina lidí neví – thalidomid nebyl nikdy výhradně určen těhotným ženám. Bylo to obyčejné sedativum, tablety na spaní.
Vraťme se však k výzkumu. Thalidomid neměl za sebou zkoušky na zvířatech v širokém měřítku, nežli byl zaveden v humánní medicíně. Teprve když byl zakázán, ukázaly dodatečné experimenty, že některé druhy králíků měly znetvořené plody, podobně jako lidé, což potvrdilo, že kdyby preparát byl včas vyzkoušen na pokusných zvířatech, nemuselo k tragédii vůbec dojít."
Celia se odmlčela, aby nahlédla do poznámek, které si pro tuto i pozdější příležitosti pečlivě připravila. Za všeobecné pozornosti pokračovala:
"Montayne má naproti tomu za sebou rozsáhlé zkoušky – byl testován na rozličných druzích zvířat a také na dobrovolnicích – a to v pěti státech, které všechny mají velice přísné předpisy, pokud jde
o kontrolu léčiv. A ve většině těchto zemí užívají ženy montayne už déle než rok. Uvedu vám pouze jeden příklad, jak důkladně probíhal výzkum a testování tohoto léku."
Celia seznámila přítomné s rozhodnutím francouzské firmy Labo-ratoires

Gironde–Chimie prodloužit zkoušky montaynu o rok nad hranici požadovanou zákonem, aby si zjednali naprostou jistotu, že tento preparát je bezpečný k léčení člověka.
"Zřejmě ještě žádný lék v historii," dodala Celia, "nebyl podroben tak důkladnému testování, pokud jde o jeho neškodnost."
Když Celia domluvila, potvrdili její slova vědečtí spolupracovníci firmy a zodpověděli dotazy z řad účastníků konference.
"Tak jak tě přijali?" zeptal se asi o hodinu později Andrew v pohodlném, přepychovém apartmá hotelu Stanford Court. Vzal si na několik dní volno, aby doprovodil Celii a zároveň navštívil Lisu, posluchačku prvního ročníku Stanfordovy univerzity, která bydlela v internátu.
"Myslím, že docela dobře." Celia shodila z nohou střevíčky, unaveně se protáhla a položila nohy na pohovku. "V jistém smyslu se tyhle oblastní odbytové konference podobají zájezdnímu divadlu, při každém představení to jde líp."
Zvědavě se na manžela podívala. "Uvědomuješ si, že je to poprvé, co ses mě sám od sebe zeptal na něco ohledně montaynu?"
"Opravdu?" Andrew chtěl, aby jeho otázka zněla udiveně.
"Ty to dobře víš. A ráda bych věděla proč."
"Možná proto, žes mi vždycky všechno povídala, takže už jsem se tě nepotřeboval ptát."
"To není pravda," opáčila Celia. "Pravda je taková, že máš stále výhrady, viď?"
"Tak poslyš," odpověděl a odložil noviny, které četl, když přišla. "K tomu, abych posoudil lék, co jsem ještě nepředepisoval, nemám potřebnou kvalifikaci. Máš celou řadu odborníků, tady i v zahraničí, kteří vědí mnohem více než já. A všichni tvrdí, že montayne je v po-, řádku. Takže..." Pokrčil rameny.
"Ale ty bys jej svým pacientkám nepředepsal?"
"Nemusím. Naštěstí nejsem porodník ani gynekolog."
"Naštěstí?"
"To jsem řekl jen tak," odpověděl netrpělivě. "Mluvme o něčem jiném."
"Ne," řekla podrážděně. "Chci o něm hovořit, neboť je důležitý pro nás pro oba. Vždy jsi zastával stanovisko, že během těhotenství nemá žena brát žádné léky. Pořád si to ještě myslíš?"
"Když to chceš vědět – ano, stále ještě si to myslím."
"A není možné," namítla, "že tento názor, snad kdysi oprávněný, už zastaral? Od začátku tvé praxe přešlo dvacet let a mnohé se od té doby změnilo." Vzpomněla si na něco, co jí řekl Sam. "Neexistovali dříve lékaři, kteří se stavěli proti anestézii gravidních žen?"
"Říkal jsem ti, že už o tom nechci mluvit," prohlásil Andrew dopáleně.
"Ale já chci!" odsekla Celia.
"Zatraceně! S tvým montaynem nemám nic společného a nechci ani mít. Už jsem tě přece upozornil, že jej neznám natolik dobře –"
"Ale v nemocnici máš vliv."
"Který neuplatním–ani tak, ani onak–pokud se montaynu týče."
Nevraživě na sebe zírali, když se ozval telefon. Celia spustila nohy z pohovky a zvedla sluchátko.
"Paní Jordanová?" otázal se ženský hlas.
"Ano."
"Zde je Felding-Roth, Boonton. Okamžik, přepojím na pana Haw-thornea."
Ozval se Sam. "Zdravím tě, Celie! Jak to vypadá?"
"Výborně." Vrátila se jí dobrá nálada, v které odcházela z hotelu Fairmont. "Všechno proběhlo hladce. Každý je zvědavý a nedočkavý, kdy už začneme s prodejem."
"Skvělé!"
"Ovšem, kdekdo se ptá, kdy už konečně obdržíme souhlas od UPL."
Nastalo ticho a Celia vycítila, že Sam váhá. Potom řekl: "Zatím si to ponech pro sebe, ale můžu tě ujistit, že schválení dostaneme, a to velice záhy."
"Smím vědět, proč jsi si tím tak jistý?"
"Ne."
"Dobrá." Jestli s tím dělá Sam tajnosti, má k tomu právo, pomyslela si Celia, třebaže nechápala, jaké má k tomu důvody. "A co Juliet, je v pořádku?"
"Ano a taky mé nastávající vnouče," zasmál se Sam. "Bohudíky, všechno je v nejlepším pořádku."
Před třemi měsíci Juliet a Dwight Goodsmithovi radostně oznámili, že Juliet je v jiném stavu. Dítě čekali v lednu.
"Vyřiď Lilian a Juliet mé nejsrdečnější pozdravy," řekla Celia, "a Juliet pověz, že až znovu otěhotní, bude moci užívat montayne."
"Vyřídím to. Díky, Celie." Sam zavěsil.
Zatímco Celia telefonovala, odešel Andrew do koupelny, aby se osprchoval a potom

se převlékl před šedesátikilometrovou jízdou do Palo Alta, kde měli s Lisou a několika jejími novými přáteli z fakulty povečeřet.
Během cesty, ani při večeři, která probíhala v uvolněné a srdečné atmosféře, se Andrew ani Celia nezmínili o hádce v hotelu. Zprvu vládl mezi nimi chlad, ale postupně mizel. Celia se rozhodla, že se napříště tomuto choulostivému tématu při rozhovoru s manželem vyhne na sto honů. Koneckonců, každý v životě podlehne nějakému předsudku, a i když ji to mrzelo, tentokrát to byl Andrewův případ.
Když Sam Hawthorne položil sluchátko po rozhovoru s Celií, vyčítal si, že se příliš unáhlil a neměl o schválení montaynu UPL hovořit s takovou jistotou. Bylo to nemoudré a neuvážené. Proč to vlastně řekl? Patrně jen proto, že člověk vždy touží udělat dojem na druhého – v tomto případě na Celii.
Bude si muset na sebe dávat větší pozor – zejména po rozhovoru, který měl před hodinou s Vincentem Lordem a při němž dospěli k jistému rozhodnutí. Kdyby to vyšlo najevo, mělo by to katastrofální důsledky. Ale to se nesmí stát – nikdy! Právě proto je velice důležité, aby schválení montaynu, až bude vydáno, vypadalo normálně a přirozeně. A takové by také mělo být, kdyby tam na UPL neseděl ten nafoukaný, nesnesitelný, zločinný byrokrat!
Byla to nešťastná shoda okolností, že žádost o schválení montaynu dostal k vyřízení opět dr. Gideon Mace.
Sam Hawthorne se s Macem ještě nesetkal a také po tom ani netoužil. Od Lorda a ostatních o něm slyšel dost, takže dobře věděl o potížích, které dělal firmě Felding-Roth – nejdřív s nesmyslnými průtahy v případě staidpace před dvěma léty a nyní s montaynem. Proč jen mají lidé jako Mace takovou moc, vztekal se Sam, a čestní podnikatelé to musí snášet, když od Maceů tohoto světa nežádají nic víc než slušnost a nestrannost!
Naštěstí, lidé jako Mace byli v menšině – a v UPL dokonce ve značné menšině. Sam byl o tom přesvědčen. Jenomže, tak či onak, Mace, to byla realita. Seděl na žádosti montaynu a všemožně využíval předpisy a procedurální manévry, aby vyřízení oddálil. Proto bylo nutné najít způsob, jak Gideonu Maceovi zabránit v házení klacků pod nohy.
A tento způsob existoval. Alespoň pro firmu Felding-Roth v osobě Vincenta Lorda. Původně, když Vince získal – ne, koupil – důkazy o Maceově trestné činnosti, když je odkoupil za dva tisíce dolarů v hotovosti za šek, který je už dávno pohřbený mezi jinými cestovními výdaji, kde ho revizoři účtů ani daňová správa hned tak snadno nevyhrabou... tehdy se Sam na Lorda hněval, neboť se hrozil představy, že by ten usvědčující materiál mohli někdy využít tak, jak Vince zamýšlel.
Ale nyní už Sam změnil názor. Současná situace s montaynem byla tak kritická, natolik vážná, že na skrupule podobného druhu musel zapomenout. A to byl další důvod jeho hněvu. Hněval se, že nečestní lidé, jako Mace, plodí nečestnost u jiných – v tomto případě u Sama a u Vincenta Lorda, kteří jsou nuceni se uchýlit k takové nízkosti, aby se ubránili. Aby Mace čert vzal!
Jenomže, když jednou stojíte v čele velkého podniku, je občas nutné učinit nepříjemná rozhodnutí a schválit jednání, se kterým by člověk normálně nesouhlasil, a naopak by je asi odsuzoval. Avšak když jste převzali odpovědnost, která se týká tolika lidí – spolupracovníků, akcionářů, zaměstnanců, agentů, zákazníků – pak je nevyhnutelné zatnout někdy zuby a udělat, co je třeba, ať už se to zdá jakkoli těžké, nepříjemné či odporné.
Sam to udělal právě před hodinou, když souhlasil s návrhem Vincenta Lorda pohrozit dr. Maceovi odhalením a trestním stíháním, jestliže nevydá povolení na montayne.
Vydírání. Nemělo smysl pokoušet se nazývat to jinak. Šlo o vydě-račství a to byl také trestný čin.
Vince to řekl Samovi bez obalu: "Když nevyužijeme, co máme, a když Mace nezmáčkneme, můžeme se rozloučit s představou, že montayne dostaneme v únoru na trh. Možná že to potrvá ještě rok."
"Skutečně by to tak dlouho mohlo trvat?" zeptal se Sam.
"Zajisté–snad ještě déle. Stačí, aby Mace požádal o opakování –"
Lord umlkl, neboť Sam ho pohybem ruky zastavil. Vzpomněl si totiž, jak Mace tímto způsobem oddaloval schválení staidpace déle než rok.
"Kdysi jsi říkal, že bys tohle vyřídil i beze mne," připomněl Lordovi.
"Ano," přisvědčil ředitel výzkumu, "ale potom jsi chtěl vědět, nač potřebuju ty dva tisíce, a tak jsem si to rozmyslel. Beru na sebe riziko a nevidím důvod, proč bych měl sám riskovat. V popředí budu stát tak jako tak já, já budu hovořit s Macem. Ale chci, abys o tom věděl a schválil můj krok."
"Myslíš, abych ti to dal písemně?"
Lord zavrtěl hlavou. "To je další riziko, které na sebe vezmu. Když se to provalí, můžeš tento rozhovor popřít."

A tehdy si Sam uvědomil, oč Lordovi vlastně jde. Je mu jedno, zda o tom bude jeho nadřízený vědět, ale nechce v tom být sám. Chápal to. V řídících funkcích je člověk velmi osamělý a to pociťoval i Vince.
"Dobrá," řekl Sam. "Přestože se mi to moc nezamlouvá, schvaluju to. Pusť se do toho. Udělej, co musíme udělat." A obezřele dodal: "Doufám, že nic nenahráváš."
"I kdybych to nahrával," odpověděl Lord, "usvědčilo by to mě stejně jako tebe."
Když odcházel, Sam zvolal: "Vince!"
Lord se otočil. "Ano?"
"Díky! Víc jsem ti nechtěl říct."
A nyní se nedá nic jiného dělat nežli čekat, pomyslel si Sam. Čekat a věřit, že povolení z UPL- co nejdříve přijde.
Vincent Lord si povšiml, že od posledního setkání se staly s Gideonem Macem jisté změny. Trochu zestárl, ale vypadal mnohem líp než dříve, což bylo překvapující. Tváře neměl už tak brunátné, žilky na nose už nebyly tak výrazné. Přestal také nosit oblýskaný oblek a koupil si nový a nové měl i brýle, takže už nešilhal. Choval se nenuceněji, i když ne zrovna přátelsky, a jeho příkrost se otupila. Příčinou těchto změn –jak se Lord dozvěděl prostřednictvím svých kontaktů v UPL – bylo, že Mace přestal pít a vstoupil do anonymního dobrovolného sdružení vyléčených alkoholiků Alkoholics Ano-nymous.
Ale když si odmyslíme Mace, v UPL zůstalo všechno při starém, nebo se to změnilo k horšímu. Budova UPL ve Washingtonu byla stále tím neosobním, ošuntělým včelínem. V kanceláři, či spíše v kutlochu, kde seděl Mace u psacího stolu, bylo ještě víc fasciklů než jindy, papírový příboj se vzdouval a vršil dovysoka a doširoka. Ani na podlaze nebyl skoro kousíček místa, všude ležely šanony a svazky spisů.
Lord ukázal dokola a zeptal se: "Je tu někde také naše žádost o schválení montaynu?"
"Část," odpověděl Mace. "Na celou nemám místo. Přišel jste kvůli němu, že?"
"Ano," přisvědčil Lord. Seděl naproti Maceovi a stále ještě doufal, že nebude muset použít fotokopie, které měl v aktovce.
"Ten australský případ mi dělá vážné starosti." Opět, na rozdíl od minulosti, Mace promluvil celkem rozumně. "Víte, který mám na mysli?"
Lord přikývl. "Ano, ta žena z Alice Springs. Přišlo to před soud, ale ten žalobu zamítl a vyšetřovala to i vládní komise. Obvinění bylo důkladně prozkoumáno a závěr zněl, že montayne za nic nemůže."
"To všechno jsem prostudoval," odpověděl Mace, "ale chtěl bych ještě znát další podrobnosti. Písemně jsem si je vyžádal z Austrálie, a jakmile dostanu odpověď, budu mít patrně ještě další otázky."
Lord zaprotestoval: "Ale to může trvat celé měsíce!"
"Tak ať! Konám jen svou povinnost."
Lord udělal poslední pokus. "Když jste zdržoval naši žádost o schválení staidpace, ubezpečil jsem vás, že je to dobrý lék, že nemá vedlejší účinky a tak–navzdory zbytečným průtahům–tomu i bylo. Nyní vás ujišťuji, odvolávám se na svoji vědeckou čest, že přesně totéž platí pro montayne."
"To je váš názor, že průtahy se staidpacem byly zbytečné, ne můj," prohlásil Mace odměřeně. "Ale v žádném případě to nemá s montay-nem nic společného."
"V jistém směru má." Lord věděl, že už nemá jinou možnost. Ohlédl se, aby se přesvědčil, že dveře jsou zavřené. "Má, neboť se domnívám, že to, co děláte nám u Felding-Rotha, nelze spojovat ani tak s naší nejnovější žádostí, jako s vaším celým duševním rozpoložením. Máte řadu osobních problémů, které vám přerostly přes hlavu. Z nich vzniká vaše nespravedlivá zaujatost, a ta vám zatemňuje úsudek. Některé z těchto problémů připoutaly k sobě pozornost firmy, u které jsem zaměstnán."
Mace nasupeně odsekl: "O čem to, k čertu, mluvíte?"
"O tomhle." Lord otevřel aktovku a vyndal papíry. "Jsou tu po-tvrzenky burzovního makléře, šeky, bankovní výpisy a jiné doklady, které dokazují, že jste nezákonně vydělal šestnáct tisíc dolarů zneužitím důvěrných informací, týkajících se dvou farmaceutických firem, a to Binvus Products a Minto Labs."
Lord položil asi tucet dokumentů k papírům, které měl Mace na stole. "Dobře si je prohlédněte. Vím, že jste je už viděl, ale asi je pro vás novinkou, že někdo má kopie. A mimochodem, toto jsou kopie kopií. Jestli si je vezmete nebo zničíte, nijak si tím nepomůžete."
Bylo zřejmé, že Mace ihned poznal jednu potvrzenku, co ležela nahoře. Když si ji vzal, ruka se mu třásla a právě tak rozechvěle si prohlédl ostatní doklady. Nepochybně je všechny poznal. Jeho tvář zpopelavěla a rty se mu chvěly. Vypadal, jako by ho každou chvíli měla ranit mrtvice. Konečně však položil papíry na stůl a zeptal se tiše: "Odkud to máte?"
"Na tom nesejde," odpověděl Lord rázně. "Důležité je, žeje máme a uvažujeme o

tom, že je předložíme prokurátorovi a tisku. V tom případě bude ovšem zahájeno vyšetřování, a jestli jste namočen v dalších podobných případech, vyjde to najevo."
Z Maceova zděšeného výrazu Lord pochopil, že jeho výstřel vypálený nazdařbůh neminul cíl. Měl toho na svědomí víc.
Lord si vzpomněl na slova, která řekl Samovi Hawthorneovi, když předvídal tuto situaci: "Až přijde pravý čas, dovol, abych špinavou práci odvedl já." A tehdy si potichu dodal: "Snad se mi i zalíbí." Nu a nyní k tomu došlo, říkal si v duchu, a opravdu se mi to líbí. Dělalo mu radost, že Macea drží v hrsti a může mu nyní všechno to ponižování oplatit.
"Půjdete samozřejmě za mříže," zdůraznil Lord, "a podle všeho vás nemine mastná pokuta, která vás finančně zruinuje."
"To je vydírání!" řekl Mace zoufale. "Mohli by vás —" Hlas měl nervózní, až mu nakonec selhal. Lord ho drsně přerušil: "Na to zapomeňte! Je mnoho způsobů, jak to zaonačit tak, aby o mé firmě nepadlo ani slovo a tady jsme beze svědků." Lord vzal ze stolu dokumenty a dal je zas do aktovky. Včas si uvědomil, že jsou na nich otisky jeho prstů. Zbytečně by pokoušel štěstí a zanechával stopy.
Mace se zhroutil. Lord si g odporem všiml, že mu z úst vystoupila bublina slin, která praskla, když chabě pronesl: "Co chcete?"
"To zajisté víte," odpověděl Lord. "Snadno se domyslíte, jaký rozumný postoj požadujeme."
"Chcete, abych schválil montayne?" zašeptal zoufale.
Lord neodpověděl.
"Poslyšte," zaprosil Mace téměř plačky, "myslel jsem to vážně, když jsem říkal, žeje to problematické... ten australský případ, pochybnosti o montaynu... opravdu se domnívám, že by na tom mohlo něco být... měli byste..."
"O tom už jsme mluvili," opáčil Lord opovržlivě. "Moudřejší lidé než vy nás ubezpečili, že tomu australskému případu nelze přikládat žádný význam."
Opět ticho.
"A když... když dám... ten souhlas?"
"Za jistých okolností," odpověděl Lord opatrně, "neuvidí tyto dokumenty ani prokurátor, ani tisk. Odevzdám vám je se zárukou, že podle našeho nejlepšího vědomí a svědomí žádné další kopie neexistují."
"A jak si můžu být jistý, že je tomu tak?"
"Budete se muset spolehnout na mé slovo."
Mace se snažil vzpamatovat. Oči mu plály nenávistí. "A co vůbec znamená vaše slovo, vy chlape špinavá?"
"Promiňte, ale musím vám připomenout, že nejste v situaci, abyste si mohl dovolit někomu nadávat," odpověděl Vincent Lord klidně.
Trvalo to dva týdny. I když se je Gideon Mace snažil popohnat, kolečka byrokracie si vyžádala svůj čas, než se dala do pohybu. Ale nakonec bylo povolení uděleno—montayne mohli předpisovat a prodávat po celých Spojených státech.
U Felding-Rotha měli radost, že únorový termín bude splněn.
Vincent Lord nehodlal zbytečně riskovat. Proto se nespoléhal na poštu ani na jiné služby a do Washingtonu odjel osobně, aby usvědčující dokumenty sám předal dr. Maceovi.
Dodržel slovo. Ostatní kopie zničil.
V Maceově kanceláři padlo málo slov. Byli sami a oba stáli.
"Přinesl jsem vám, co jsem slíbil." Lord vyndal obálku z manilového papíru.
Mace ji převzal, prozkoumal obsah a potom pohlédl na Lorda. Nenávistným hlasem řekl: "Vy i vaše firma máte od nynějška v UPL nepřítele. Varuji vás, jednou toho budete litovat."
Lord pokrčil rameny a beze slova odešel.
i o
Jednoho pátečního listopadového odpoledne Celia navštívila Maud Stavelyovou v newyorské kanceláři její organizace Občané za bezpečnější medicínu.
Zašla za ní z okamžitého popudu. Měla co dělat v Manhattanu, ale mezi dvěma schůzkami jí zbývaly dvě hodiny času, a tak se rozhodla ukojit svou zvědavost a seznámit se s odpůrkyní, kterou doposud neměla příležitost osobně poznat. Neohlásila se telefonicky předem, neboť byla přesvědčena, že Stavelyová by setkání odmítla. Tak dopadli už jiní představitelé farmaceutického průmyslu před ní.
Celia si vzpomněla, co jí nedávno řekl Lorne Eagledon, prezident Sdružení farmaceutických výrobců ve Washingtonu. Eagledon, žo-viální a nenucený člověk, byl předtím právníkem ve vládních službách.
"Jako předseda sdružení, které reprezentuje všechny hlavní farmaceutické společnosti," prohlásil, "rád udržuji kontakty se všemi sdruženími spotřebitelů.

Stojíme sice proti sobě, ale někdy se člověk od nich dovídá užitečné věci, které by naše odvětví nemělo ignorovat. Proto pozvu dvakrát do roka na oběd Ralpha Nadera. Je pravda, že máme každý jiný pohled na věci, ale diskutujeme a každý vyslechne stanovisko toho druhého, jak je tomu u civilizovaných lidí. Jenže, když jsem ze stejného důvodu pozval na oběd Maud Stavelyovou – och, ty má dobroto!"
Celia byla zvědavá, a tak jí Eagleton vysvětlil: "Doktorka Stavelyová mně vzkázala, že má plné ruce práce s bojem proti jednomu skrz naskrz zkaženému, nemorálnímu odvětví – totiž našemu – a nebude plýtvat svým drahocenným časem s lokajem velkopodnikatel-ských kruhů s nepřijatelnými názory – to jako se mnou. A dále, že kašle na oběd, že by se udávila tabulkou čokolády, koupenou za špinavé peníze farmaceutických firem." Eagleton se zasmál. "Takže jsme se nikdy nesetkali, čehož lituji."
Když taxík zastavil před zašlou šestipatrovou budovou na 37. ulici nedaleko Sedmé avenue, začal padat drobný déšť. V přízemí byl sklad vodovodních armatur s prasklým sklem výkladu, které bylo zalepeno páskou. Z omšelé chodby s oprýskanou omítkou maličký výtah dý-chavičně a s rachotem šplhal do posledního patra, kde sídlila organizace Občané za bezpečnější medicínu.
Celia vystoupila z výtahu a octla se před otevřenými dveřmi do malé místnosti, kde za otlučeným kovovým psacím stolem seděla starší bělovlasá žena. Na tabulce na stole stálo: Dobrovolná pracovnice O. Thomová. Ťukala do underwoodky přibližně z roku 1950. Vzhlédla, když Celia vešla, a řekla: "Pořád jim říkám, že tu už nebudu pracovat, dokud mi tenhle mizerný stroj neopraví. Velké J nefunguje. Jak můžete potom psát dopisy?"
"Místo já byste mohla psát my," chtěla jí pomoci Celia.
Paní Thomová opáčila nevrle: "A co tenhle dopis? Jde do Jersey. Mám napsat Mersey?"
"Hm, už rozumím," řekla Celia. "Ráda bych vám pomohla. Je tu doktorka Stavelyová?"
"Ano. Kdo jste?"
"Zajímám se o vaši organizaci. Chtěla bych si s ní promluvit."
Zdálo se, že paní Thomová by se ještě ráda na něco zeptala, ale rozmyslela si to. Zvedla se, prošla dalšími dveřmi a zmizela z dohledu. Zatímco byla pryč, Celia zahlédla v sousední kanceláři několik lidí. Pilně pracovali, slyšela klapot psacích strojů a telefonní rozhovory. Ležely tu kupy brožur a letáků, některé připravené k odeslání. Hromada došlé pošty čekala na otevření. Podle zařízení a celkového prostředí bylo vidět, že organizace neoplývá penězi. Kancelářský nábytek získali od někoho, kdo jej už nepotřeboval, nebo byl levně zakoupen v bazaru. Kdysi dávno pokrývaly podlahu koberce, ale už byly tak prošlapané, že je bylo sotva vidět a na některých místech prosvítala holá prkna. A jako dole na chodbě, také zde se odlupovala malba.
Paní Thomová se vrátila. "V pořádku. Můžete jít dál." Ukázala na dveře. Celia zamumlala díky a šla.
Místnost, do které vstoupila, byla stejně omšelá jako ostatní kanceláře.
"Ano? Oč jde?" Dr. Maud Stavelyová seděla za dalším otlučeným stolem, a když Celia vstoupila, zvedla hlavu od papíru, který právě četla.
Po dojmu, který v ní vyvolalo toto prostředí, znásobeném ještě tím, co slyšela o ženě, která před ní seděla, byla Celia překvapená, že vidí přitažlivou, štíhlou, pečlivě upravenou asi čtyřicetiletou ženu s kaštanovými vlasy a pěstěnými nehty. Hlas měla pronikavý a netrpělivý, avšak kultivovaný, s nepatrným novoanglickým přízvukem. Šaty – tmavohnědá vlněná sukně a růžová halenka–nebyly nijak drahé, ale slušely jí. Oči–to nejvýraznější na ní–měla modré, přímé, pronikavé a nyní dávaly Celii jasně na srozuměnou, že ještě neodpověděla na otázku.
"Pracuji ve farmaceutickém průmyslu," řekla. "Promiňte, že jsem sem tak vpadla, ale přála jsem si vás poznat."
Několik sekund bylo ticho. Oči, které si ji měřily, ztvrdly, pomyslela si Celia, a odhadují mě.
"Vy jste Jordanová."
"Ano." Celii to překvapilo. "Jak jste na to přišla?"
"Slyšela jsem o vás. Ve vašem prohnilém odvětví není mnoho žen na vedoucích místech a rozhodně ani jedna, která by prodávala svou ženskost takovým způsobem jako vy."
"Podle čeho soudíte, že – jak jste se vyjádřila – se prodávám?" otázala se Celia klidně.
"Poněvadž, kdybyste se nezaprodala, tak nepracujete v odbytu léků."
"Původně jsem pracovala jako chemička," zdůraznila Celia. "Potom jsem postoupila, jako jiní u nás."
"To mě nezajímá. Proč jste sem přišla?"

Celia se pokusila čelit této nevraživosti úsměvem. "Protože se chci s vámi seznámit, jak jsem říkala. Myslela jsem si, že bychom si mohly spolu pohovořit, vyslechnout názory obou stran. I když budou rozdílné, každá z nás něco získáme."
Přátelský přístup zůstal neúčinný. Dr. Stavelyová se chladně zeptala: "Získáme co?"
Celia pokrčila rameny. "Možná trochu porozumění. Ale nechme toho. Už vidím, že to nebyl dobrý nápad." Obrátila se k odchodu, neboť neměla chuť poslouchat další hrubosti.
"Co byste si přála vědět?"
Tato slova zněla o poznání přátelštěji. Celia zaváhala, nevěděla, jestli má odejít nebo zůstat.
Stavelyová ukázala na židli. "Když už jste tady, posaďte se. Můžu vám věnovat deset minut."
Za jiných okolností by jí Celia řekla otevřeně své mínění, ale nyní byla zvědavá, a proto se ovládla. "Především bych chtěla vědět, proč nemůžete farmaceutickému průmyslu přijít na jméno."
Maud Stavelyová se poprvé usmála, ale jen letmo. "Říkala jsem deset minut, ne deset hodin."
"Tak proč nevyužít i těch pár minut?"
"Dobrá. Nejnemorálnější složkou vašeho odvětví je ta, v které pracujete vy – odbyt. Vaše firma a také všechny ostatní nadbytečně, cynicky, zlovolně přeplňují trh. Vezměte si v podstatě užitečný lék s úzkým medicínským použitím. Mohutnou bezohlednou odbytovou kampaní potom dosáhnete toho, že se předepisuje nesčetným lidem, kteří jej buď nepotřebují, nemůžou si ho dovolit, nebo ho vůbec neměli brát – a někdy jedno, druhé i třetí."
"Slovo nemorální a také ta ostatní jsou příliš silná," namítla Celia. "Nikdo nepochybuje, že někdy se to s tím předpisováním léků přehání,
"Někdy? Předpisování ve velkém je pro vás závazným pravidlem! A tato norma je pro vás a pro lidi jako vy modlou, pro kterou děláte všechno možné i nemožné a zřejmě se jí i klaníte! Chcete nějaký příklad? Vezměte si valium a jiná farmaka tohoto typu – je to pravděpodobně nejzneužívanější skupina léků v dějinách medicíny. A vaše bombastické reklamní kampaně, které se konají v zájmu nenasytných firem, jako je vaše, nesou odpovědnost za ty legie toxikomanů, zoufalců a potencionálních sebevrahů..."
"Ale také za mnoho takových pacientů, kteří ty léky potřebovali a kterým pomohly," namítla Celia.
"Těch je málo," opáčila Stavelyová. "A ti by je měli dostat bez nadměrné reklamy, která lékařům vtlouká do hlavy, že léky typu valia všechno vyléčí. Vím to. I já jsem lékařka, na kterou působili touto intenzívní reklamou, dokud se mi neotevřely oči a nepoznala jsem hrůzy takového obchodu s léky. Proto jsem se vzdala soukromé praxe a založila jsem tuto organizaci."
"Vím, že jste doktorka medicíny," poznamenala Celia opatrně.
"Ano, internistka. Učili mě, že mám lidem chránit zdraví a životy. A na tomto místě se o to snažím nadále, jenomže mnohem účinněji nežli předtím." Mávla rukou, jako by její osoba nebyla důležitá. "Vraťme se k valiu! Dokazuje pouze bezzásadovost vašeho odvětví."
"Poslouchám," prohodila Celia. "Nesouhlasím, ale poslouchám vás."
"Všechny ty obměny valia, které konkurenční firmy uvedly na trh, nikdo nepotřebuje. Nepřináší to žádný užitek, žádnou výhodu, když máme pět druhů valia. Ale poněvadž tento preparát znamenal obrovský finanční úspěch, jiné firmy vynaložily celé měsíce, ba léta výzkumu – drahocenného vědeckého času a neuvěřitelné sumy peněz
ne ovšem s cílem objevit něco nového a prospěšného, ale prostě, aby získaly vlastní valium pod jiným jménem. Vyrobily tedy jiná valia
přeskupením molekul, jen proto, aby se lék dal patentovat a výnosně prodávat –"
Celia ji netrpělivě přerušila: "Každý ví, že existují léky my-také patrně v mnohem větší míře, než by se patřilo. Ale někdy vedou k novým objevům a kromě toho také udržují v mezidobí velkých objevů nad vodou farmaceutické firmy, které společnost potřebuje."
"Ach, panebože!" Dr. Stavelyová si přitiskla ruku k hlavě, jako by nevěřila vlastním uším. "Vy opravdu berete vážně ten školácký argument? Vždyť už nejde jen o valium. Přece každý významný lék, se kterým nějaká firma přijde, ty druhé hned kopírují! Proto by měl farmaceutický výzkum řídit a kontrolovat stát, ale platit by jej měly farmaceutické firmy."
"To nemyslíte vážně?" ohradila se Celia. "Vy opravdu chcete, aby farmaceutický výzkum řídili stejní politici, kteří zničili sociální zabezpečení, kteří rozhazují státní peníze, kteří nejsou schopni udržet vyrovnaný státní rozpočet a prodali by za hlasy i vlastní matku? Za tohoto stavu by penicilín nebyl na trhu

dodnes! Dobrá, připusťme, že kapitalistické svobodné podnikání je nedokonalé, ale o kolik honů je lepší a morálnější než to, co navrhujete!"
Stavelyová pokračovala, jako by neslyšela: "To vaše povedené odvětví bylo třeba mlátit předpisy po hlavě, než vydalo patřičné výstrahy o nebezpečných vedlejších účincích léků. Ale i teď se snaží omezit tato upozornění na minimum a obvykle prosadí svoje. A nejen to. Když se nový lék uvede na trh, nepříznivé vedlejší účinky se zamlčí
šikovně a bezohledně zůstávají pohřbeny v archivech firem." "To je nesmysl!" ohradila se Celia. "Zákon od nás vyžaduje, abychom škodlivé účinky hlásili UPL. Snad se vyskytlo několik případů, kdy někdo zanedbal..."
"Naše organizace ví o celé řadě případů a sázím se, že je jich ještě mnohem víc. Nezákonné utajování informací. Jenomže, přichází vůbec v úvahu možnost, že prokuratura zahájí trestní stíhání? Nikoli, neboť v Kongresu máte celou armádu placených lidí..."
Inu, pomyslela si Celia, přišla jsem, neboť jsem chtěla poznat její názory, a nyní je poznávám. Poslouchala, občas ji přerušila poznámkou, takže slíbených deset minut se protáhlo na hodinu.
Stavelyová se zmínila také o nedávné kontroverzi, o níž Celia věděla. Jistá farmaceutická firma (ne Felding-Roth) měla problémy s jedním svým výrobkem, s infúzní tekutinou, kterou dodávala do nemocnic. Některé láhve měly chybná víčka, takže tekutina nebyla sterilní. Netěsným uzávěrem pronikly dovnitř baktérie a vyvolaly septikémii
otravu krve – a několik pacientů zemřelo.
Vzniklo dilema: počet chybných lahví byl malý a všechny poškozené se zřejmě už našly. Další se nevyskytnou, neboť na chybu při výrobě se už přišlo a byla odstraněna. Jenomže kdyby byla z nemocnice celá dodávka stažena, projeví se najednou akutní nedostatek infúzní tekutiny a to by mohlo zapříčinit víc úmrtí než původní chyba. Mezi výrobcem, UPL a nemocnicemi došlo k ostré diskusi, trvající několik
týdnů. Dr. Stavelyová se vyjádřila velice kriticky o "ostudném chování farmaceutické firmy, která přešlapuje na místě a odmítá stáhnout z oběhu nebezpečný výrobek".
"Náhodou o tom něco vím," poznamenala Celia, "a týká se to všech účastníků tohoto sporu. Právě dnes ráno jsem se dozvěděla, že UPL rozhodl stáhnout všechny existující zásoby infúzní tekutiny. Během víkendu připraví vyhlášku a rozhodnutí oznámí v pondělí ráno na tiskové konferenci."
Stavelyová vzhlédla. "Jste si tím jistá?"
"Naprosto." Tuto informaci měla Celia od představitele postižené firmy, kterého znala jako spolehlivého člověka.
Stavelyová si udělala poznámku do bloku na psacím stole a jejich rozhovor pokračoval. Posléze se dostaly k montaynu.
"Naše organizace udělá všechno pro to, aby se tento nedostatečně prověřený lék nedostal na trh," prohlásila Stavelyová.
Celia už měla dost těch jednostranných tirád a odsekla: "Mluvit o tom, že montayne je nedostatečně prověřený lék, je naprosto směšné! A kromě toho už jsme obdrželi schválení UPL."
"Ve veřejném zájmu je ho třeba odvolat!"
"Proč?"
"Ten případ v Austrálii..."
"Ten australský případ známe," odpověděla Celia unaveně. Začala vysvětlovat, jak znalci z oboru medicíny vyvrátili před soudem toto falešné obvinění a soud, a také vládní komise, skvrnu na montaynu smyly.
"Já s těmi znalci nesouhlasím," řekla Stavelyová. "Četla jste soudní protokol?"
"Četla jsem zprávy, které se tím podrobně zabývají."
"Na to jsem se neptala. Chtěla jsem vědět, jestli jste četla soudní zápis?"
"Ne," přiznala se Celia.
"Tak si jej tedy přečtěte! Až pak můžeme diskutovat o montaynu!"
Celia si povzdechla. "Myslím, že pokračovat v hovoru nemá cenu."
"Jistě si vzpomenete, že jsem vám to řekla hned, když jste přišla." A Stavelyová se podruhé letmo usmála.
Celia přikývla. "A měla jste pravdu. I když zdaleka ne ve všem, v tomto ano."
Dr. Stavelyová se znovu zahleděla do papírů, které měla rozložené na stole, když Celia přišla. Zvedla hlavu: "Na shledanou, Jordanová."
"Na shledanou," pozdravila Celia a vyšla přes ponuré kanceláře na stejně ponurou ulici.
Odpoledne, za jízdy autem z Manhattanu do Morristownu, Celia přemítala o dr. Stavelyové.
Je to zajisté věci oddaná žena, ale do značné míry zaslepená. Také bylo

očividné, že jí chybí smysl pro humor a všechno bere velice vážně. Celia se s takovými lidmi už setkala dříve, vždycky bylo obtížné navázat s nimi plodný, objektivní rozhovor. Zvykli si vidět všechno černě nebo bíle, takže bylo vyloučeno, aby se tohoto antagonismu odřekli a začali přemýšlet v odstínech šedi, v kterých probíhá většina života.
Na druhé straně byla předsedkyně OBM zjevně dobře informovaná, pohotová, bystrá a patrně i mimořádně chytrá a vzdělaná žena. Lékařský diplom jí dodával váhu a právo, aby se bralo vážně všechno, co řekne na téma léky. Některé její názory se příliš nelišily od Celiiných před čtrnácti lety – zejména pokud šlo o léky "my-také" a "molekulární ruletu". Tehdy právě Sam Hawthorne vyslovil argumenty, které Celia dnes odpoledne použila. Nicméně o jejich platnosti nebyla zcela přesvědčená.
Stavelyová však jednostranně kladla důraz na záporné stránky farmaceutického průmyslu a tvrdošíjně ignorovala to pozitivní, humánní, čím toto odvětví přispívá k zdraví. Celia jednou slyšela, že farmaceutický průmysl Spojených států je "národní poklad" a byla přesvědčená, že tato slova jsou v podstatě pravdivá. A představa Stavelyové, že by farmaceutický výzkum měl řídit stát, je naivní a absurdní. A to také platí o její nedostatečné informovanosti a zaujatosti vůči montaynu.
Ale tak nebo onak, Stavelyová a OBM jsou protivníky, které nelze podceňovat ani brát na lehkou váhu.
Celii mrzelo, že Stavelyová měla pravdu v jedné věci. Protokol o australském procesu o montaynu Celia skutečně nečetla. Hned příští týden tuto chybu musí napravit.
Ještě téhož dne vyprávěla při večeři Andrewovi o rozhovoru se Stavelyovou.
"Možná že s takovými aktivisty, jakými jsou Maud Stavelyová, Sidney Wolf, Ralph Nader a jiní, není snadné vyjít a jdou člověku na nervy," podotkl, "ale vy je potřebujete, vaše odvětví je potřebuje, tak jako General Motors a jiní automobiloví výrobci potřebovali
Nadera ještě dřív, než se objevil na scéně. Díky Naderovi se stala auta bezpečnější, čímž pomohl nám všem. Nedal si pokoj a stále se strefoval do výrobců, a za to jsem mu osobně velmi vděčný. A nyní Stavelyová a Wolf zas nedávají pokoj tobě a tvým kolegům."
"To přiznávám," povzdechla si. "Jen kdyby se trochu víc mírnili a byli rozumnější!"
Andrew zavrtěl hlavou. "Pak by už nebyli úspěšnými aktivisty. A ještě něco – občas bývají bezohlední a neetičtí, to je pravda, ale polož si otázku: Kdo je tomu naučil? A odpověď: Naučili se to od firem, jako je tvoje, moje milá, neboť právě ony byly bezohledné a neetické, pokud si je někdo nevzal pod lupu."
Celia by poslední Andrewova slova ocenila ještě více, kdyby byla svědkem toho, co se odehrálo v OBM v pátek odpoledne, několik minut po jejím odchodu.
Doktorka Stavelyová zavolala svého tajemníka a otázala se: "Ta žena, co u mne byla, už odešla?"
Když slyšela, že ano, přikázala: "Svoláte na zítra ráno tiskovou konferenci – tak brzy dopoledne, jak jen to půjde. Oznamte, že jde o velmi závažnou záležitost, otázku života a smrti pro nemocnice a pacienty. Zabezpečte televizi a tiskové agentury. Vydáme prohlášení, které nyní půjdu napsat. Dnes budeme pracovat dlouho do noci..."
Stručné, jasné příkazy pokračovaly a druhého dne o desáté začala tisková konference.
Dr. Stavelyová vylíčila před reportéry a kamerami případ, o němž hovořila s Celií – o infúzních lahvích, do nichž se dostaly baktérie a o septikémii, které údajně padlo za oběť už několik pacientů. Nezmínila se o Celii ani o její informaci, že UPL už zakázal tyto infúzní lahve používat a že toto rozhodnutí má být uveřejněno v pondělí.
Místo toho prohlásila: "My, organizace Občané za bezpečnější medicínu, odsuzujeme nečinnost Federálního úřadu pro kontrolu potravin a léčiv a výrobce této potencionálně smrtící látky. Proto požadujeme neprodlené vydání zákazu používat tuto infúzní tekutinu a žádáme stáhnout její zásoby z oběhu..."
Účinek byl okamžitý. Všechny hlavní televizní sítě přinesly zprávu hned ve večerním zpravodajství a nedělní tisk ji uveřejnil ve výrazné úpravě. V mnohých novinách byla fotografie dr. Stavelyové, kterou dodala agentura Associated Press. A když v pondělí UPL vydal prohlášení, většina zpráv – neboť novináři si už věc blíže neověřovali
začínala takto: "Dnes jako rychlou reakci na požadavek dr. Maud Stavelyové a její organizace OBM oznámil UPL, že s okamžitou platností zakázal používat v nemocnicích..."
Byl to triumfální úspěch OBM, která ho také náležitě využila v brožurce

rozesílané se žádostí o finanční podporu.
Celia, která sledovala tyto události s jistými rozpaky, nikomu neprozradila, jakou roli v celé věci sehrála. Dostalo se jí ponaučení. Uvědomila si, jak se chovala hloupě a indiskrétně a jak ji pro vlastní cíle využila jiná žena – mistr taktiky.
l i
K Celiinu překvapení neměli nikde v ústředí Felding-Roth protokol ze soudního sporu v Austrálii. Ani právnímu oddělení firmy se jej nepodařilo ve Spojených státech sehnat. Mnoho zpráv se sice na něj odvolávalo a citovalo jej, ale Celia si chtěla přečíst celý zápis. Maud Stavelyová zřejmě vlastnila kopii, ale Celii se nechtělo žádat její organizaci o zapůjčení. Proto dala příkaz právnímu oddělení, aby požádalo obchodního partnera v Austrálii o zaslání jedné kopie letecky.
Mezitím měla hromadu jiné práce. Propagace montaynu se rozbíhala na plné obrátky a čím víc se blížil únor, tím byla intenzivnější. Celia a její zástupce Bili Ingram vložili do reklamní kampaně už několik miliónů dolarů, ale ještě víc peněz vynaloží v dalších měsících.
Většina lékařských odborných časopisů přinášela působivé reklamy – drahé, čtyřstránkové, vícebarevné inzeráty a na lékaře a lékárníky se valily laviny letáků. Rozesílali také kazetu – na jedné straně byla nahrávka krásné Brahmsovy Ukolébavky a na druhé klinický popis montaynu. Agenti a agentky Felding-Rotha nosili lékařům tisíce vzorkových balení a nechávali jim na stole golfové míčky s nápisem mon-tayne.
Jako pokaždé, když se na trh uváděl nový lék, vládlo ve všech složkách firmy vzrušení, zmatek, nervozita a naděje.
Velmi slibné zprávy přicházely také z výzkumného institutu ve Velké Británii. Zdálo se, že Martin Peat-Smith a jeho spolupracovníci úspěšně překonali technickou bariéru, která jim tak dlouho křížila plány. Podrobnosti chyběly – Martinovy zprávy byly stručné a všeobecné – ale podle všeho prolomili zeď, o které se dr. Rao Sastri zmínil při hovoru s Celií před osmnácti měsíci.
"Snad za deset let..." Celia měla radost – aspoň v tomto se Sastri mýlil – a Martin měl pravdu. Z dopisu Nigela Bentleyho věděla, že se jim podařilo vyčistit chemicky směs mozkových peptidů z krys a že test v bludišti dokázal zlepšenou paměť starých krys. V proudu byly i další experimenty.
Léky na zlepšení lidské paměti sice stále ještě zůstávaly hudbou budoucnosti, ale cesta k jejich objevení se rýsovala mnohem výrazněji než kdy předtím.
Tato zpráva přišla v pravý čas, neboť udělala čáru přes rozpočet několika členům správní rady, kteří prosazovali uzavření výzkumného ústavu v Harlow – opět s odůvodněním, že stojí veliké peníze a nedosahuje žádné výsledky. Takže zatím byl Harlow a projekt mentálního stárnutí na nějakou dobu v bezpečí.
Celia z toho měla radost a těšilo ji, že se před půldruhým rokem postavila proti uzavření institutu.
V polovině prosince došel z Austrálie soudní protokol, který žádala Celia. Byl to objemný vázaný strojopis o několika stech stránkách. Celia však měla práce nad hlavu, a proto jeho prostudování musela odložit na pozdější dobu. Nedostala se k tomu ani začátkem ledna, kdy ji překvapila další naprosto nečekaná událost, která zřejmě opět způsobila odsun studia protokolu.
Překvapením pro celý svět bylo zvolení Cartera, v podzimních volbách si na čtyři roky zabezpečil Bílý dům. Jeho štáb nyní verboval kandidáty na mnohá vládní místa, které republikáni záhy uprázdní. Mezi těmi vyvolenými byl také viceprezident Felding-Rotha pro odbyt a marketink, Xavier Rivkin.
Xav Rivkin, celý život stoupenec Demokratické strany, horlivě podporoval Cartera a věnoval hodně času a peněz na volební kampaň. S novým prezidentem se osobně znal, neboť spolu sloužili u válečného námořnictva. A nyní se mu mělo dostat odměny – nabízeli mu místo podtajemníka na ministerstvu obchodu.
Tuto informaci drželi u Felding-Rotha zprvu v tajnosti, právě jako to, že Xavier hodlá tuto nabídku přijmout. Sam Hawthorne a několik členů správní rady o tom hovořili neoficiálně a došli k názoru, že by ji měl přijmout. Firmě rozhodně nemůže uškodit přítel na ministerstvu obchodu. Proto se v tichosti dohodli na mimořádné a velkorysé penzi s tím, že Rivkin odejde po prezidentově inauguraci dvacátého ledna.
Druhý den v lednu zavolal si Sam Celii a informoval ji o Rivkinovi.
Celia zatím nevěděla o ničem, neboť všechno se mělo zveřejnit až v následujících dnech.
"Otevřeně řečeno," poznamenal Sam, "nikdo, ani já, nepředpokládal, že se to stane tak brzy, ale jakmile Xav odejde, postoupíš na viceprezidentku odbytu a marketinku. Prohovořil jsem to s některými členy správní rady, kteří souhlasili s Rivkinovým odchodem. Jsme si samozřejmě vědomi, že je to nejméně vhodná

chvíle, když má být montayne..." Sam umlkl. "Je ti něco?"
"Ne," odpověděla. Stáli v Samově kanceláři a Celia se zeptala: "Mohu si sednout?"
"Samozřejmě, jen se posaď." Ukázal na židli.
"Dopřej mi chvilku, abych se vzpamatovala." Hlas měla zastřenější nežli normálně. "Možná si to neuvědomuješ, ale přišlo to jako blesk z jasného nebe."
Sam se zatvářil provinile. "Ach, sakra, promiň! Měl jsem se chovat trochu víc diplomaticky, já vím. Ale někdy mívám tak zatracený shon, že –"
Celia ho přerušila: "To je v pořádku. Zmínil ses o montaynu..."
Mluvila automaticky, bezmyšlenkovitě. V hlavě jí vířilo, vzpomněla si na situaci před sedmnácti lety, kdy tehdejší viceprezident pro odbyt Irv Gregson, který se už dávno s firmou rozloučil, ji pohněvaně vykázal ze sjezdu před několika stovkami lidí... a Sam ji zachránil – před viceprezidentem a ostatními. A zaseje to Sam, který... Her-dek, přece se nedám do breku! rozkázala si. Ale slzy jí vytryskly, a když zvedala hlavu, usmívala se, ačkoli držela v dlani kapesník.
"Zasloužila sis to, Celio," řekl Sam. "Sama, bez pomoci jsi prošla celou tuto dlouhou cestu a nyní ti říkám, co jsem ti měl už povědět dřív – srdečně blahopřeji! Při snídani jsem se o tom zmínil Lilian a ta se těšila zrovna tak jako já. Mám ti vyřídit, že se všichni zase brzy sejdeme."
"Díky." Kapesníčkem si otřela oči a potom věcně řekla: "Poděkuj Lilian! A také tobě děkuji, Same. A nyní k montaynu."
"Dobrá. Propagační kampaň vedeš od začátku, takže s ní jsi nejlíp seznámená. Proto se domnívám – a se mnou i členové správní rady, s kterými jsem o tom diskutoval – že bys ji měla dovést do konce, i když nastoupíš na vyšší místo. Bude to pro tebe pořádná zátěž..."
"Bez problémů," přerušila ho Celia. "Montayne si nechávám."
"A také bys měla přemýšlet o svém nástupci na místo ředitele farmaceutického odbytu."
"BiH Ingram," řekla Celia bez váhání. "Je dobře zapracovaný a také nii pomáhal s montaynem."
Zas princip "zavěsit se na někoho", jak to charakterizovala Art-drewovi na jejich svatební cestě – bože, jak je to už dávno! Celia vystupovala nahoru se Samem a plán jí vyšel. A nyní Bili následuje Celii. A kdoví, položila si otázku, zdali se už nezavěsil někdo na Billa.
S námahou, neboť duchem bloudila jinde, dokončila rozhovor se Samem.
Když toho večera řekla manželovi o svém nastávajícím povýšení, Andrew ji objal se slovy: "Jsem na tebe hrdý! A vždycky jsem byl."
"Většinou," opravila ho. "Ale byly chvíle, kdy jsi nebyl."
Ušklíbl se. "To je za námi." Potom se stručným "promiň" odešel do kuchyně a vzápětí se vrátil s lahví šampaňského. Za ním kráčela rozzářená Winnie se skleničkami na podnose.
"S Winnie ti chceme připít," oznámil Andrew. "Doufám, že se k nám připojíš."
Když bylo nalito, Andrew pozvedl sklenku: "Na tebe, má nejdražší! Na všechno, co jsi, čímž byla a co budeš!"
"Na vaše zdraví, paní Jordanová!" řekla Winnie. "Bůh vám žehnej."
Trochu si usrkla, potom se podívala na sklenku a zaváhala. "Nevím, jestli to mám dopít."
"Proč se zdráháš?" zeptala se Celia.
"Víte... snad by to nebylo dobré pro děťátko." Vrhla pohled na Andrewa, začervenala se a potom se uchichtla. "Právě jsem zjistila, že jsem v naději... po tolika letech."
Celia k ní přiskočila a objala ji. "Winnie, to je nádherné! To je mnohem důležitější novinka než moje povýšení!"
"Oba z toho máme velkou radost, Winnie," poznamenal Andrew. Vzal jí z ruky sklenku. "Máš pravdu. Nyní se musíš bez toho obejít. Až tu bude maličké, otevřeme další láhev."
Později, když se Celia a Andrew chystali na lože, Celia si unaveně povzdechla: "To ale byl dneska den!"
"Po všech stránkách radostný," odpověděl Andrew. "Doufám, že i ostatní budou takové. Není důvodu, proč by neměly být."
Mýlil se.
První předzvěst přišla přesně za týden.
Bill Ingram, který navzdory přibývajícím létům stále ještě vypadal mladistvě, přišel do Celiiny kanceláře, která se zanedlouho měla stát jeho. Rukou si prohrábl zrzavé vlasy, rozcuchané jako vždycky, a řekl: "Myslím, že by sis tohle měla přečíst, i když se osobně domnívám, že to není důležité. Poslal mi to přítel z Paříže. Je to zpráva z France--Soir. Jak dobře umíš francouzsky?"
"Dost, abych tomu porozuměla."

Když Celia vzala výstřižek a dala se do čtení, zmocnila se jí zlá předtucha a mráz jí přeběhl po zádech.
Zpráva byla stručná.
Jistá žena z malého francouzského města Nouzonvillu, nedaleko belgických hranic, porodila holčičku, které nyní byl už rok. Nedávno u ní lékaři diagnostikovali poruchu centrální nervové soustavy, která trvale znemožňovala pohyb údů a kromě toho zjistili, že se vůbec nevyvíjí mozek. Terapie neexistovala. Dítě bylo odsouzeno – abychom použili toho strašlivě výstižného termínu – vegetovat. Lékaři mu nedávali žádnou naději.
Matka užívala během těhotenství montayne. Ona i její rodina právě v tomto léku spatřovali příčinu strašného stavu dítěte. Zpráva se nezmiňovala, zda se k tomuto názoru přiklánějí i lékaři.
France-Soir uzavřel článek záhadnou větou: Un autre cas en Es-pagne, apparement identique, a été signalé.
Celia mlčky stála a zvažovala význam toho, co právě četla.
Další případ, zřejmě identický, ve Španělsku.
"Jak jsem uvedl," ubezpečoval ji Bili Ingram, "nemyslím, že by existoval důvod k znepokojení. Koneckonců o France-Soir je známo, že tyto noviny se honí za lacinými senzacemi. Kdyby zprávu uveřejnil Le Monde, bylo by to něco jiného."
Celia neodpověděla. Nejdřív Austrálie. A teď Francie a Španělsko.
Nicméně zdravý rozum jí říkal, že Bili má pravdu. Není důvod se znepokojovat. Připomněla si vlastní přesvědčení o spolehlivosti mon-taynu, svědomitý, důkladný výzkum ve Francii, dlouhé testování v řadě států, záruky, které hledali a našli. Není důvod k znepokojení, jistěže není...
Přesto však...
"Bille, co nejrychleji zjisti všechny podrobnosti o obou případech," řekla rozhodně. "A potom mě informuj." Ukázala na výstřižek. "Tohle si ponechám."
"V pořádku, jak si přeješ." Ingram pohlédl na hodinky. "Zavolám Gironde-Chimie. Ještě není pozdě a znám jméno jednoho jejich chlápka, s kterým jsem už dřív hovořil. Ale stejně si myslím –" "Udělej to," řekla Celia. "Udělej to hned teď!"
Bili se vrátil za hodinu.
"Žádný strach," oznámil. "Měl jsem dlouhý hovor s mým přítelem z Gironde-Chimie. Ví všechno o obou případech, o nichž píše France--Soir. Řekl mi, že je důkladně přešetřili a nejsou naprosto žádné důvody k poplachu ani k pochybnostem. Jejich firma vyslala do Nou-zonville lékařský a vědecký tým a ten potom odletěl do Španělska."
"Dověděl ses od něho nějaké podrobnosti?" otázala se Celia.
"Ano." Bili se podíval na list s poznámkami, který držel v ruce. "Mimochodem, oba případy jsou pozoruhodně podobné s tím australským, který byl planým poplachem. Pamatuješ?"
"Znám australskou zprávu."
"Tak tedy, obě matky dětí s poruchou nervového systému užívaly během těhotenství kvanta jiných léků a holdovaly alkoholu. Ve francouzském případě se kromě toho vyskytl v rodině mongolismus a v španělském je otec a také dědeček dítěte epileptik."
"Ale obě matky braly montayne?"
"Ano. A ten můj francouzský známý – jmenuje se Jacques Saint--Jean a má doktorát z chemie – mi povídal, že v Gironde-Chimie byli zprvu velice znepokojeni, tak jako ty. A zdůraznil, že oni mají v sázce tolik co Felding-Roth, možná ještě víc."
"Pokračuj!" vyzvala ho Celia.
"Došli k závěru, že montayne nemá nic společného s vrozenými vadami obou dětí. Jednomyslně se na tom shodli vědci i lékaři, včetně konzultantů, kteří byli přizváni. Zjistilo se, že některé z léků, které obě ženy užívaly, jsou nebezpečné v kombinaci a mohly..."
"Chci si přečíst zprávy o obou případech," přerušila ho Celia. "Jak rychle je můžeme dostat?"
"Obě zprávy zde jsou."
"Jsou zde?
Bili přikývl. "V této budově. Jacques Saint-Jean mi řekl, žeje má Vincent Lord. Poslali je před několika týdny. Mám Vinceho požádat –"
"Ne. Půjdu si pro ně sama. To je všechno, Bille."
"Poslyš," poznamenal starostlivě, "nezlob se, ale myslím, že by sis neměla dělat takové starosti –"
"Řekla jsem, žeje to všechno!" odsekla, neboť svůj vzrůstající neklid už nedovedla ovládnout.
"K čemu ti budou?" zeptal se Vincent Lord Celie.

Seděla v kanceláři ředitele výzkumu, kam přišla pro zprávy o mon-taynu, o nichž hovořila s Billem.
"Protože se domnívám, že je důležité přečíst si takové informace sama a nespoléhat na to, co se dozvím z druhé ruky."
"Pokud tím z druhé ruky myslíš mne," poznamenal Lord, "mám za to, že jsem lépe kvalifikovaný na čtení takových zpráv a taky na závěr, který z toho vyvodím – což už jsem učinil."
"A ten zní?"
"Že ani v jednom z obou případů nejde o příčinnou souvislost s montaynem. Svědčí o tom všechny důkazy a tyto důkazy prověřili lidé po všech stránkách kvalifikovaní. A můj další závěr – shodný s názorem Gironde-Chimie – zní, že rodiny postižených chtějí prostě ždímat peníze. To se stává."
"Informoval jsi o těch zprávách Sama?" chtěla vědět Celia. "O případě ve Francii a ve Španělsku?"
Lord zavrtěl hlavou. "Ne. Nepovažoval jsem to za natolik důležité, abych ho s tím obtěžoval."
"Dobrá," řekla Celia. "Tvé rozhodnutí nehodlám v této chvíli zpochybňovat. Ale přesto bych si ráda ty zprávy přečetla sama."
Lordovo přátelské chování z posledních dnů při tomto rozhovoru znatelně ochladlo. Štiplavě poznamenal: "Pokud se chceš vynášet, že máš dost odborných znalostí, aby sis mohla samostatně vytvořit úsudek, dovol, abych ti připomněl, že tvůj ubohoučký diplom z chemie už dávno pokryl prach."
Celii sice Lordova neochota překvapila, ale nepřála si rozdmýchat spor. Proto klidně odpověděla: "Já se nevynáším, Vince. Ale prosím, dej mi ty zprávy!"
Čekalo ji další překvapení. Předpokládala, že zprávy jsou v archívu a že Lord pro ně pošle. Místo toho s kyselým výrazem v obličeji odemkl zásuvku svého stolu a vytáhl fascikl. Vzal z něj několik listů a podal je Celii.
"Děkuji," řekla. "Vrátím ti je."
Celia se vrátila domů unavená, ale přesto zůstala vzhůru dlouho do noci a četla zprávy od Gironde-Chimie. Potom si přečetla větší
Část soudního protokolu z Austrálie. Ten ji značně znepokojil.
V protokolu bylo několik skutečností, co se do zkrácené, zhuštěné verze, kterou Celia znala, nedostaly.
Psalo se v ní, že žena v Austrálii se netěšila valné pověsti, že kromě montaynu užívala řadu jiných léků, že propadla alkoholu a byla silnou kuřačkou. To všechno bylo pravda.
Ale i jiné, stejně pravdivé skutečnosti se do zkrácené verze nedostaly. Matka, navzdory prostředí, v němž žila, byla inteligentní, což potvrdilo několik svědků. A kromě toho se v její rodině žádné vrozené mentální ani tělesné defekty nevyskytly.
Celii překvapila také novinka, že ta žena byla už dvakrát gravidní a v obou případech porodila normální, zdravé děti.
Zkrácená verze tvrdila, že matka neví, kdo je otcem posledního dítěte. Jenomže – jak bylo uvedeno v soudním zápise – věděla, že otcem může být jeden ze čtyř mužů. Všechny čtyři vyslechl lékař, který případ vyšetřoval. Ani u nich, ani v jejich rodinách, se nevyskytly mentální či tělesné defekty.
Zprávy o francouzském a španělském případě, které obdržela od Vincenta Lorda, byly v podstatě takové, jak je charakterizoval Bili Ingram. Podrobnosti v nich obsažené potvrzovaly Lordův názor, že šetření ze strany Gironde-Chimie bylo svědomité a že je prováděli lidé odborně kvalifikovaní.
Přesto však všechny tři dokumenty stupňovaly Celiin nepokoj. Bylo nepopiratelnou skutečností – a to navzdory všem opačným úvahám a názorům – že v rozličných, od sebe značně vzdálených částech světa, se vyskytly tři ženy, které porodily mentálně i tělesně defektní děti – a že všechny nastávající matky užívaly během těhotenství mon-tayne.
Celia se rozhodla neprodleně informovat Sama Hawthornea, ať už Vincent Lord říká, co chce. Musí ho informovat nejen o všech známých faktech, ale také o svém osobním, stále rostoucím znepokojení – pokud jde o montayne.
Nadešlo odpoledne následujícího dne.
Písemné sdělení s označením "Nutné", které Celia poslala Samu Hawthorneovi, se mu dostalo na stůl kolem desáté. Když si Sam přečetl zprávu, svolal na půl pátou poradu vedení.
J
Když se Celia blížila k Samově kanceláři, zaslechla z otevřených dveří výbuchy bouřlivého mužského smíchu. V této chvíli jí to připadalo nevhodné.
Když vstoupila do kanceláře sekretářek, zvedla jedna z nich hlavu a usmála se.
"Dobrý den, paní Jordanová."
"Vypadá to na nějakou oslavu, Maggie," prohodila Celia.

"Vlastně to také oslava je." Sekretářka se opět usmála a ukázala na otevřené dveře. "Jen račte dál! Máme novinku, ale myslím, že pan Hawthorne by vám ji raději řekl sám."
Celia vstoupila do místnosti, kde se to modralo kouřem z doutníků. Byli tam Sam, Vincent Lord, Seth Feingold, Bili Ingram a několik viceprezidentů, mezi nimi Glen Nicholson, veterán, který stál v čele výroby, dr. Starbut z oddělení bezpečnosti léčiv a Julian Hammond, mladší inženýr ekonomie, který vedl tiskové oddělení. Všichni bafali z doutníků, Ingram trochu nejistě. Celia ho doposud kouřit neviděla.
"Hele, přišla Celia!" zvolal kdosi. "Same, dej jí doutník!" .
"Ne, ne!" protestoval Sam. "Pro dámu mám něco lepšího." S rozzářeným obličejem přistoupil k psacímu stolu, kde byly navršeny bonboniéry. Jednu podal Celii.
"Na počest mého vnuka, který," Sam pohlédl na hodinky, "má nyní dvacet minut!" Vážnost se na chvíli vytratila. "Same, to je nádherné! Gratuluji!"
"Děkuji ti, Celio. Vím, že normálně hostí doutníky a bonboniérami tatínkové, ale rozhodl jsem se založit novou tradici, která pamatuje i na dědečky."
"A je to zatraceně dobrá tradice," prohlásil Nicholson, šéf výroby, a Celia dodala: "Bonbóny jsou výtečné – náhodou je to moje zamilovaná značka." Všimla si Billa Ingrama, který viditelně zbledl a doutník odložil.
"Juliet je v pořádku?" zeptala se.
"Naprosto," odpověděl Sam šťastně. "Před chvílí mi Lilian volala z porodnice a tak jsem se vlastně dověděl, že matce a tříkilovému chlapci se vede dobře."
"Zastavím se u Juliet," slíbila Celia. "Patrně zítra."
"Výborně! Řeknu jí, aby tě čekala. Já za ní jdu hned po poradě." Bylo jasné, že Sam je v sedmém nebi.
"Proč ji neodložíme?" navrhl dr. Starbut.
"Ne," odpověděl Sam, "ať to máme za sebou." Rozhlédl se po ostatních. "Domnívám se, že nepotrvá dlouho."
"Není důvodů, proč by měla," ozval se Vincent Lord.
Celie se pojednou zmocnil nepříjemný pocit. Věděla, že se věci vyvíjejí zle, že montayne a Samův vnuk je nejhorší kombinace, která se mohla vyskytnout. Sam svou náladou nakazil i ostatní, čímž se vážnost situace odsunula do pozadí.
Sam zamířil do konferenční síně a usedl do čela stolu. Také ostatní se posadili. Spustil bez dlouhých úvodů, zjevně si přál, aby nikdo neztrácel čas.
"Celio, kopii tvé zprávy jsem poslal všem přítomným. Jednu obdržel také Xav Rivkin, který odjíždí na dva dny do Washingtonu. Chtěl cestu odložit, aby se mohl naší porady zúčastnit, ale ubezpečil jsem ho, že to není nutné." Sam přeletěl pohledem kolem stolu. "Četli jste všichni Celiinu zprávu?"
Přítomní přikývli nebo souhlasně něco zamumlali.
Celia napsala zprávu velice pečlivě a byla ráda, že si ji všichni přečetli. Popsala australský soudní případ s montaynem, zdůraznila skutečnosti, které se dověděla přímo ze soudního protokolu, které však nebyly uvedeny ve zkrácené verzi, kolující dříve po firmě. Také popsala nedávné případy ve Francii a Španělsku, které vyústily v obvinění proti montaynu – obvinění, jemuž se dostalo publicity ve France-Soir a podle všeho i jinde. Nakonec uvedla vysvětlení Gironde--Chimie a závěr francouzské farmaceutické firmy, že všechna tři obvinění jsou neopodstatněná a není důvodu se znepokojovat.
V zprávě nenavrhla žádné opatření. Nechala si je na poradu, kde vyslechne stanoviska ostatních.
"Dovol, Celio, abych hned na začátku řekl," prohlásil Sam, "že to bylo jedině správné, kdyžjsi nás na tyto věci upozornila. Je to důležité, poněvadž se o tom dozví i jiní lidé a my se musíme připravit na odpověď – správnou odpověď – až se montayne za tři týdny dostane na trh." Tázavě pohlédl na Celii. "Tento cíl jsi měla na zřeteli, že je to tak?"
Otázka byla neočekávaná a Celia nejistě odvětila: "Ano, také to..."
Sam spěšně přikývl a pokračoval: "Objasněme si ještě něco. Vince, proč jsi mi nic neřekl o zprávách Gironde-Chimie, jak se o nich zmiňuje Celia?"
Lordovi škublo ve tváři. "Kdybych ti posílal všechny dotazy a námitky, které se týkají našich výrobků, předně bych nekonal svou povinnost, totiž posoudit, co je po odborné stránce důležité a co ne, a za druhé bys měl na stole takovou horu papírů, že by ses k jiné práci nedostal."
Vysvětlení Sama zřejmě uspokojilo, neboť se otázal: "A tvůj názor na zprávy?"
"Nezvratně a jednoznačně z nich vyplývá správnost závěru Gironde-Chimie, že montayne není v přímé souvislosti se žádným z obou případů," prohlásil ředitel výzkumu.
"A případ v Austrálii? Mají okolnosti, na které poukázala Celia, nějaký vliv na předchozí závěr?"
Celia si pomyslela: Sedíme zde a mluvíme docela nenuceně o "případech", "věcech"

a "závěrech", třebaže ve skutečnosti – i kdyby montayne s tím neměl co dělat – jde o děti, které budou celý život vegetovat, které nebudou moci chodit ani pohybovat údy, které nebudou schopné přemýšlet. Jsme skutečně tak lhostejní, anebo nám brání strach nazvat něco pravým jménem, i když to není právě příjemné? A snad se nám ulevilo, že ty děti jsou tak daleko, takže je nikdy nespatříme... na rozdíl od Samova vnuka, který je tak blízko a jehož narození oslavujeme čokoládou a doutníky.
Při odpovědi na Samovu otázku Lord jen s námahou skrýval, že ho Celia svým vměšováním podráždila. "Okolnosti, na které Celia poukázala, jak jsi to nazval, na závěru absolutně nic nemění. Vlastně nevidím nejmenší důvod, proč s nimi přišla."
Kolem stolu se rozlehl hlasitý šum, neboť všem se ulehčilo.
"No, když jsme už jednou tady, připravil jsem odborný komentář ke všem třem případům – australskému, francouzskému a španělskému," pokračoval Lord. Zaváhal. "Vím, že máme naspěch..."
"Jak dlouho to potrvá?" otázal se Sam.
"Slibuji, že ne déle než deset minut."
Sam pohlédl na hodinky. "Dobrá, ale neprotahuj to."
Ale takto to přece nejde! pomyslela si Celia zděšeně. Jde přece o nadmíru důležitý problém, který se nedá uspěchat! Ale ovládla se a soustředila se na slova Vincenta Lorda.
Ředitel výzkumu mluvil přesvědčivě a sebejistě. Postupně probíral všechny tři případy, zdůraznil prostředí, v němž se postižené děti narodily, poukázal na to, že je celá řada faktorů, které mohou narušit normální těhotenství a poškodit plod. Vyslovil názor, že katastrofální následky mohla mít zejména "chaotická kombinace chemikálií v těle, především léků a alkoholu". Příklady jsou časté a tragické.
U všech posuzovaných případů, argumentoval Lord, bylo tolik nepříznivých faktorů a některé tak závažné, že by bylo nerozumné a ne
vědecké dávat vinu montaynu, zejména když má tak dobrou pověst a když ostatní vlivy hrají tak podstatnou roli. Když charakterizoval pokusy svalovat odpovědnost na montayne a z toho vyplývající publicitu, použil slov "hysterie" a "pravděpodobný podvod".
Přítomní vážně naslouchali a zdálo se, že jeho slova zapůsobila. Koneckonců, je to v pořádku, pomyslela si Celia. Kéž by sama mohla zaujmout tak jednoznačné stanovisko a být si tak jistá jako Vince. Upřímně po tom toužila a uznávala, že Lord je na posouzení těchto otázek daleko kvalifikovanější než ona. Jenomže ona, která byla až do včerejška nejhorlivější zastánkyní montaynu, pojednou znejistěla.
"Každý nový lék provází pověst, žeje škodlivý," končil Lord, "že má nebezpečné vedlejší účinky, které převažují nad jeho prospěšnými stránkami. Podobná tvrzení mohou být zodpovědná a založená na upřímném znepokojení kvalifikovaných odborníků, anebo mohou být nezodpovědná, vyslovená nekvalifikovanými lidmi a ničím nepodložená.
Každou takovou námitku je třeba v zájmu veřejnosti a v zájmu ochrany firem, jako je naše, které si nemohou dovolit vyrábět nebezpečný lék, pečlivě, bez emocí a vědecky přezkoumat. Totiž – a to si musíme říct – ani jednu stížnost, ani jednu kritiku, týkající se farmaceutického výrobku, nelze zcela ignorovat.
Jednoznačně je zapotřebí určit, zdali nepříznivá reakce člověka, který užije konkrétní lék, je zaviněna lékem anebo má jinou příčinu. Víme dobře, že nepříznivé účinky může způsobit řada faktorů.
O případech, o nichž se tu hovořilo, vím s naprostou jistotou, že se vyšetřovaly velice svědomitě. Odborníci posléze dospěli k jednoznačnému závěru, že nepříznivé účinky neměly s montaynem žádnou spojitost.
A posléze si připomeneme jednu závažnou skutečnost. Jestliže nějaký lék neprávem obviníme z nepříznivých účinků a v důsledku toho nebude k dispozici veřejnosti, potom připravíme nesčetné lidi o jeho terapeuticky prospěšné účinky. A to by se, podle mého názoru, nemělo stát s montaynem."
Celia v duchu uznala, že to byl působivý závěr.
Sam očividně promluvil ostatním ze srdce, když řekl: "Děkuji ti, Vince. Myslím, že po tvých slovech se všichni cítíme lépe." Odsunul židli od stolu. "Mám za to, že nemusíme formálně hlasovat. Jsem přesvědčen, že kampaň s montaynem může klidně pokračovat plnou parou kupředu a věřím, že všichni se mnou souhlasíte."
Hlavy přikývly.
"A to je, myslím, všechno," končil Sam. "A nyní mě omluvte..."
"Lituji, ale to není všechno," ozvala se Celia.
Všichni se k ní otočili.
Sam netrpělivě řekl: "Co ještě?"

"Ráda bych se Vincenta na něco zeptala."
"No... když to musí být..."
Celia nahlédla do poznámek, které si udělala. "Konstatoval jsi, Vince, že montayne nezapříčinil defektnost tří dětí v Austrálii, Francii a Španělsku – že ne proto to budou kedlubny, děti, které nemohou pohybovat údy a kterým nefunguje normálně mozek. Jestliže se ostatní obávají označit nepříjemné pravdy pravými slovy, já se nebojím."
"Jsem rád, žes pozorně naslouchala," odpověděl Lord.
Ignorovala jeho jízlivý tón a zeptala se: "Když za to nemůže montayne, co tedy?"
"Domnívám se, že jsem vyjádřil jasně – příčinou může být jeden anebo i víc faktorů."
"Ale který?" naléhala Celia.
Lord rozhořčeně opáčil: "Jak to mám vědět? V každém případě mohly sehrát roli jiné faktory. Vím jen tolik – a vím to na základě kvalifikovaného názoru odborníků, kteří zkoumali případy na místě – že příčinou nebyl montayne."
"Takže pravdou zůstává, že nikdo s jistotou neví, co způsobilo poškození plodů a defektnost dětí."
Lord spráskl ruce. "Proboha, vždyť jsem to už říkal, snad jinými slovy, ale –"
"Celio," zasáhl Sam, "kam tím míříš?"
"Tam," odvětila, "že přesto všechno, co Vincent řekl, jsem znepokojená. Nikdo neví nic konkrétního. To mě neuspokojuje. Mám pochybnosti."
"Jakého druhu?" otázal se kdosi.
"O montaynu vůbec." Celia přeběhla zrakem všechny shromážděné. "Mám pocit – jestli chcete, nazvěte to instinktem – že tady cosi nehraje, žeje tu cosi, o čem doposud nevíme. A dále, že existují otázky, na něž bychom měli znát odpověď, a myje neznáme."
"Ženský instinkt, že?" posměšně zavrčel Lord.
"A co ti na něm vadí?" odsekla Celia.
"Nehádejte se!" zchladil oba Sam. Obrátil se k Celii. "Pokud máš nějaký návrh, přednes jej!"
"Mám. Navrhuji, abychom odložili zahájení prodeje montaynu." Uvědomila si, že se na ni upírají všechny pohledy, jako by přítomní nevěřili vlastním uším.
Sam sevřel rty. "Odložili – na jak dlouho a přesně proč?" Celia opatrně formulovala slova: "Navrhuji odklad o šest měsíců. Uvidíme, zdali se mezitím narodí další defektní děti nebo ne. Pevně věřím, že se to nestane, ale když k tomu dojde, získáme informace, jaké dnes ještě nemáme, a na tomto základě bychom mohli pokračovat s montaynem s větší důvěrou."
Rozhostilo se ticho, které přerušil Sam. "To přece nemyslíš vážně?"
"Myslím to velice vážně." Podívala se mu zpříma do očí. Když sem přišla, ještě si nebyla zcela jistá, jak se zachová. Byla znepokojená a rozpolcená. Ale nyní už neměla rozporné pocity, neboť Lordova přílišná sebejistota ji neuklidnila, ale naopak utvrdila v pochybnostech. Ke stanovisku, které právě oznámila, ji přivedl instinkt – a ten ji nezklamal ani v minulosti.
Celia věděla, že ji čeká těžká úloha přesvědčit ostatní, především Sama. Ale musí je přesvědčit, prostě musí Vysvětlit, že je v osobním zájmu každého z nich odložit uvedení montaynu na americký trh
že je to v zájmu gravidních žen, které budou tento lék užívat a ohrozí své děti, v zájmu firmy Felding-Roth, v zájmu všech jejích odpovědných vedoucích...
"Máš vůbec představu," otázal se Sam, který se stále ještě nemohl vzpamatovat ze šoku, "co znamená takový odklad?"
"Samozřejmě, že mám!" odpověděla ostře. "Kdo z přítomných pracoval s montaynem od samého začátku tak jako já?"
"Právě proto je tvé stanovisko tak neuvěřitelné," řekl Sam.
"Takže si tedy můžeš si být jistý, že jsem tento návrh nevyslovila s lehkým srdcem."
Sam se obrátil k Sethovi Feingoldovi: "Kolik by nás stál odklad?"
Feingold se zatvářil nešťastně. Byl Celiin přítel. A kromě toho tu hrály roli odborné argumenty a do nich, jak bylo vidět, se mu nechtělo. Také Bili Ingram byl v rozpacích. Celia vycítila, že v něm zuří vnitřní boj mezi loajalitou vůči ní a vlastními představami o montaynu. Inu, všichni máme své problémy, pomyslela si. A já, v této chvíli, největší.
Jednoho však dosáhla – nikdo už neměl naspěch. Sam i ostatní zřejmě nahlédli, že zásadní otázku, kterou nastolila, musí rozhodnout bez ohledu na čas.
Feingold sklonil hlavu nad papír a počítal. Posléze vzhlédl a řekl:
"Zaokrouhleně jsme plánovali na montayne třicet dva miliónů dolarů. Všechno jsme ještě neutratili, takže asi čtvrtinu této částky můžeme zachránit. Ovšem, jsou tu ještě dost vysoké správní náklady, které jsem do této sumy nezahrnul. Kolik by nás ve skutečnosti stál odklad, nelze odhadnout. Závisí to jednak na jeho

délce a potom na dopadu na předpokládaný odbyt."
"Jeden z jeho důsledků vám můžu říct už nyní," ozval se Hammond z tiskového oddělení. "Jestliže montane nyní pozastavíme, vrhne se na to tisk, zdiskreditují jej, takže se patrně z toho víc už nevzpamatuje."
Sam přisvědčil. "I já na tohle myslel. Odklad v tomto období bude v mnoha ohledech stejně špatný jako zrušení projektu."
Obrátil se k Celii vyčítavým tónem: "Pomyslela jsi vůbec na to, jaké otázky a zlostné reakce můžeme očekávat od správní rady a ze strany akcionářů, kdybychom z nějakého mlhavého důvodu udělali to, co navrhuješ? A vzala jsi v úvahu naše zaměstnance, kteří by byli bez práce, mnohé bychom museli propustit."
"Ano," přikývla a snažila se nedat najevo, jak ji to všechno trápí. "Na to všechno jsem myslela. Myslela jsem na to celou noc a dneska celý den."
Sam cosi skepticky zamumlal a znovu se otočil k Feingoldovi. "Čili, tak či onak, riskujeme ztrátu dvaceti osmi miliónů, nemluvě o mnohem větších ztrátách z předpokládaného zisku."
Feingold pohlédl lítostivě na Celii a odpověděl: "Ano, s takovou ztrátou lze počítat."
"A to si nemůžeme dovolit, je to tak?" otázal se Sam zachmuřeně.
Feingold smutně zavrtěl hlavou. "Ne."
"Jenže ztráta bude ještě větší, jestliže narazíme s montaynem na potíže," řekla Celia.
Glen Nicholson znepokojeně řekl: "To je třeba uvážit." Byla to jeho první podpora, třebaže nesmělá, které se Celii dostalo. Celia vrhla na šéfa výroby vděčný pohled.
"Ale my žádné potíže neočekáváme!" vybuchl Vincent Lord. Přelétl přítomné očima a dodal: "Ledaže jste ochotni brát tuto paní za na-slovovzatou expertku na vědecké otázky." . Ozval se tlumený smích, ale rychle utichl, když Sam netrpělivě mávl rukou.
"Celio," řekl, "pozorně mě, prosím tě, vyslechni!" Hlas měl vážný, ale ovládal jej lépe než před chvílí. Opět se jejich pohledy setkaly. "Rozmysli si to! Možná že ses unáhlila, došla jsi k úsudku bez uvážení
všech důsledků. To se občas stane každému z nás, jak tu sedíme. Mně osobně se to už stalo, ale člověk tu pak musí spolknout svoji pýchu a ustoupit, uznat, že se mýlil. Jestliže to učiníš nyní ty, v očích nikoho z nás neklesneš a na všechno zapomeneme. To ti slibuji a znovu tě snažně žádám, aby sis to rozmyslela. Nuže?"
Celia mlčela, nechtěla se k ničemu zavázat tak či onak, dokud si všechno neuváží. Sam jí právě nabídl – nenucené, elegantně, jak bylo jeho zvykem – důstojné východisko. Stačí říct slovo, větu, a všechno zmizí, dostane se ven ze slepé uličky. Byla to nesmírně lákavá nabídka.
Než mohla odpovědět, Sam ještě dodal: "A máš osobně také hodně v sázce."
Věděla přesně, kam míří. Její jmenování viceprezidentkou pro odbyt a marketink dosud ještě nebylo potvrzeno. A pokud to, co zde probíhá, dospěje k logickému konci, patrně ani nebude.
Sam má pravdu. Mnoho je v sázce.
Ještě chvíli uvažovala, ale potom tiše a rozhodně odpověděla: "Je mi líto, Same. Všechno jsem uvážila. Vím, co je v sázce. Přesto však trvám na svém návrhu, abychom odložili uvedení montaynu na trh."
Bylo to venku. Sam se zachmuřil, potom mu tvář zrudla hněvem a Celia věděla, že už není návratu.
"Dobrá," řekl odměřeně. "Aspoň víme, na čem jsme." Zamyslel se a pokračoval: "Předtím jsem říkal, že nebude třeba formálně hlasovat. Odvolávám to. Přeji si, aby to bylo zachyceno v zápise. Sethe, prosím tě, ujmi se toho!"
Feingold, se smutnou tváří, vytáhl tužku.
"Moje stanovisko jsem už dal jasně najevo," prohlásil Sam. "Jsme samozřejmě pro to, aby montayne byl uveden na trh, jak je v plánu. Chci vědět, kdo souhlasí a kdo je proti. Kdo souhlasí, ať zvedne ruku."
Vyletěla ruka Vincenta Lorda. Potom se přidal dr. Starbut, Ham-mond a dva další viceprezidenti. Ruku zvedl i Nicholson, který zjevně už překonal své pochybnosti. Bili Ingram váhal. Pohlédl na Celii s němou prosbou v očích. Ale ona se odvrátila, nehodlala mu pomáhat – musí se rozhodnout sám. A za několik okamžiků zvedl ruku také on.
Všechny zraky se upíraly na Setha Feingolda. Ten si povzdechl, odložil tužku a nejistě zvedl ruku.
"To je devět ku jedné," konstatoval Sam. "Takže je mimo vší pochybnost, že v přípravách na uvedení montaynu na trh budeme pokračovat."
Opět se rozhostilo ticho, tentokrát trapné, jako by nikdo nevěděl, co říct nebo udělat. Nakonec vstal Sam.
"Jak víte," prohlásil, "než jsme začali hlasovat, chystal jsem se za dcerou a

vnukem do porodnice. Jedu tam nyní." Ale tón jeho hlasu už nebyl tak radostný jako předtím. Kývl hlavou ostatním, Celii však ignoroval. Potom opustil konferenční místnost.
Celia zůstala sedět. Bili Ingram vstal a přistoupil k ní. "Nezlob se...," začal. Rukou ho umlčela. "Na tom nezáleží. Nechci nic slyšet."
Pojednou si uvědomila, že všechno, co si vybudovala – postavení, autoritu, pověst, perspektivy – se zřítilo. Může u firmy ještě nadále pracovat? Nevěděla.
"Ale na jedno se tě musím zeptat," pravil Bili. "Co budeš dělat?" Když neodpověděla, pokračoval: "Nyní, když jsi jasně dala najevo své stanovisko k montaynu... můžeš klidně dál řídit odbytovou kampaň?"
Celia odpověděla otupěle, nechtělo se jí nyní o ničem rozhodovat. "Nevím. Prostě nevím," ale věděla, že večer doma bude muset svoji situaci důkladně uvážit.
"Hrozně nerad jsem hlasoval proti tobě, Celio," ozval se Seth Feingold. "Ale víš, jak to je – nevyznám se ve vědeckých otázkách." .
Řízla po něm jedovatým pohledem. "Tak proč jsi vůbec zvedal ruku? Mohl jsi to říct a zdržet se hlasování."
Lítostivě zavrtěl hlavou a odešel.
Po něm opustili místnost i ostatní a Celia osaměla.
"Vím, že se něco stalo," přerušil Andrew tíživé ticho u večeře, "a mám za to, že něco vážného."
Umlkl, a když Celia neodpověděla, pokračoval. "Od chvíle, kdy jsem se vrátil domů, neřekla jsi ani slůvko, a poněvadž dobře znám tvé nálady, nebudu raději naléhat. Ale když budeš chtít promluvit a budeš mě potřebovat... tady jsem, má drahá."
Odložila vidličku a nůž vedle jídla, kterého se sotva dotkla a obrátila se k němu s očima plnýma slz.
"Ach, miláčku, tolik tě potřebuji!"
Natáhl ruku, vzal její dlaň do své a tiše řekl: "Dej si na čas. Nejdřív dojez."
"Nemůžu jíst," odvětila.
Později, když přešli do obývacího pokoje, kde Andrew nalil brandy, vyprávěla mu o událostech posledních dvou dní, které vyvrcholily dnes odpoledne, když sejí nepodařilo přesvědčit Sama a ostatní, že uvedení montaynu na trh by mělo být odloženo.
Andrew pozorně poslouchal, jen tu a tam ji přerušil otázkou. Nakonec řekl: "Nic jiného jsi nemohla udělat."
"To se nedalo," odpověděla Celia. "Jenže nyní se musím rozhodnout co dál."
"A musí to být hned teď? Proč to nenecháš nějaký čas uležet? I já bych si mohl vzít volno a mohli bychom někam odcestovat. Všechno si v klidu promyslíš, a až se vrátíme, rozhodneš se podle svého."
Vděčně se usmála. "Kéž by to šlo. Ale nemůžu rozhodnutí tak dlouho odkládat."
Andrew k ní přistoupil a políbil ji. "Víš, že ti pomohu ze všech sil. Ale jedno si pamatuj! Odjakživa jsem byl na tebe hrdý a to se nezmění, ať už se rozhodneš jakkoliv."
Pohlédla na něho s láskou v očích a pomyslela si: Muž menšího formátu by mi připomněl tu hádku v sanfranciském hotelu. Tehdy si Andrew nechtěl nechat vymluvit své pochybnosti o montaynu ani přesvědčení, že gravidní ženy by léky neměly užívat. A ona podotkla –zlomyslně, jak to viděla při zpětném pohledu–že jeho argumentace je podle všeho založená na předsudcích a že je v zajetí zastaralých myšlenek.
A nyní je ona sama na pochybách, ale Andrew, její manžel, se nesnížil k odvetě, aby ji usadil: "Vidíš, co jsem ti říkal!"
Kdyby měla uplatnit Andrewova měřítka na svou nynější situaci, zeptala by se v duchu: jak bych se rozhodla?
Nemusela se ani ptát. Věděla to.
A vzpomněla si ještě na jednu radu, kterou dostala před léty: "Máte cosi – talent, instinkt, abyste posoudila, co je správné... Využijte svůj talent, Celio... Až budete mít v rukou moc, nebojte se prosazovat, v co věříte. A malodušnými lidmi se nedejte odradit..."
Hřálo ji u srdce, když si vzpomněla na Eliho Camperdowna. Tato slova jí řekl bývalý prezident Felding-Rotha krátce před smrtí, doma v Mount Kemble Lake.
"Ještě si dáš brandy?" otázal se Andrew.
"Ne, díky."
Dopila, pohlédla manželovi do očí a potom rozhodně prohlásila: "Ne, nemohu pokračovat v prodejní kampani montaynu. Odejdu."
Za těch čtyřiadvacet let, co pracovala u Felding-Rotha, jí toto rozhodnutí připadalo nejtěžší.
Její vlastní rukou psaný dopis, adresovaný Samovi, byl stručný: S pocitem hluboké lítosti se vzdávám místa ředitelky farmaceutického odbytu u

Felding-Roth.
Tímto dopisem končí všechny moje závazky a styky sfirmou. Moje důvody znáš. Opakovat je považuji za zbytečné. Chtěla bych zdůraznit, že léta, po která jsem byla u firmy Felding-Roth zaměstnána, mi přinesla spokojenost a pocit výjimečnosti. K největším výsadám však patřily Tvá podpora a přátelství, za které Ti jsem – vždycky zůstanu – velice vděčná.
Odcházím bez trpkosti. Firmě Felding-Roth a všem jejím spolupracovníkům přeji mnoho úspěchů.
Celiin dopis doručil poslíček do Samovy kanceláře a o půl hodiny později se tam vydala sama. Byla ihned uvedena do jeho pracovny. Dveře se za ní tiše zavřely. Sam zvedl hlavu od práce. Tvář měl zachmuřenou a hlas chladný. "Chtěla jsi se mnou mluvit. Proč?"
Odpověděla nejistě: "Pracovala jsem tu dlouhý čas a většinou pod tvým vedením. Mám pocit, že nemohu jen tak odejít a –"
Přerušil ji vztekle, jak ho dosud nepoznala: "A právě to jsi udělala! Jen tak od nás odcházíš – od svých přátel, kolegů a všech ostatních, kteří na tobě záviseli. Házíš všechno za hlavu v tom nejkritičtějším období, v období, které je z hlediska odbytu velice důležité, když tě firma nejvíc potřebuje."
"Můj odchod nemá nic společného ani s loajalitou, ani s přátelstvím," ohradila se.
"O tom nepochybuji!"
Nevyzval ji, aby se posadila, a tak dále stála. "Same," řekla prosebně, "pochop mě, prosím! Nemůžu, prostě nemůžu prodávat montayne! Je to otázka svědomí." "Ty tomu říkáš svědomí," opáčil. "Já bych to nazval jinak." "Například jak?" nedala jí zvědavost.
"Především ženská hysterie. Za druhé nafoukanost, vyplývající z neinformovanosti. Paličatost. Když to nejde po mém – odcházím." Šlehl po ní tvrdým pohledem a pokračoval: "Chováš se zrovna tak jako ty ženské, co nosí po ulicích transparenty nebo se přivazují řetězem k plotům. Ano, naletěla jsi, taková je pravda, sedla jsi na lep lé hloupé štěkně Stavelyové!"
Ukázal na ranní vydání New York Times, které leželo otevřené na jeho stole. Noviny otiskly prohlášení dr. Maud Stavelyové, která se také dozvěděla o defektních dětech ve Francii a Španělsku a využila toho v kampani proti montaynu. Celia článek četla.
"To není vůbec pravda," ohradila se Celia. "Nikomu jsem nena-letěla." Rozhodla se jeho antifeministické výpady ignorovat.
Jako by ji neslyšel, popuzeně řekl: "A teď, počítám, se přidáš k Stavelyové a k té její chásce!"
"Ne. K nikomu se nebudu přidávat a nebudu nikomu vykládat, proč od firmy odcházím. Koneckonců jsem přece včera poznamenala, že se v tomto případě nechávám vést instinktem."
Ještě nikdy neviděla Sama v tak podrážděné náladě. Přesto se rozhodla učinit ještě poslední pokus.
"Chtěla bych ti připomenout, co jsi mi jednou řekl. Bylo to v Londýně, po tom, co jsme získali Martina Peat-Smithe."
Když ráno přemýšlela o této schůzce, vzpomněla si na Samova slova, když získala Martina pro Felding-Rotha poté, co Sam nepochodil. Sam ji tehdy předem varoval, aby se před Peat-Smithem nezmiňovala o penězích, ale Celia jeho výstrahu ignorovala a právě peníze s konečnou platností převážily jazýček vah v jejich prospěch. Když se to Sam telefonicky dověděl, prohlásil: "Jestliže se v budoucnu budeme rozcházet v názorech na něco důležitého, máš mé svolení, abys mi připomněla tuto příhodu a zdůraznila, žes měla pravdu ty a já se mýlil."
Připomněla mu to nyní, ale jako kdyby to říkala ledovci.
"I kdyby to byla pravda," utrhl se na ni, "ač si na to nevzpomínám, bylo by to jen důkazem toho, žes od té doby ztratila schopnost střízlivě uvažovat."
Celii pojednou zaplavil smutek a pocítila stísněnost, takže nebyla schopna promluvit. Ale po chvíli přece jen ze sebe vypravila: "Sbohem, Same."
Doma se Celii zdálo divné, že odchod od Felding-Rotha byl tak jednoduchý. Vzala si ze stolu osobní věci a rozloučila se se sekretářkou a několika spolupracovníky – někteří měli v očích slzy – nasedla do auta a odjela.
Na jedné straně byl její náhlý odchod bezohledný, uvažovala, ale na druhé straně nevyhnutelný. V posledních týdnech se výhradně sou
. středila na montayne, a protože nemohla tuto práci nadále vykonávat s čistým svědomím, její přítomnost by byla zbytečná. Kromě toho panoval na jejím úseku pořádek, a proto může všechno bez přerušení práce převzít Bili Ingram, který tak jako tak nastoupí za několik neděl na její místo.
A to jí připomnělo, že se už nikdy nestane viceprezidentkou–hořké zklamání, když už viděla cíl na dosah ruky. Věděla však, že se s tímto zklamáním vyrovná.

Andrew telefonoval ten den Celii dvakrát – nejdřív do kanceláře, a potom domů. Když se dověděl, že její odchod je už definitivní, oznámil, že se vrátí z ordinace dřív. Přišel včas na odpolední čaj, který připravila Celia. Servírovat čaj bylo pro ni novou zkušeností
od nynějška tohle bude dělat častěji. Láskyplně se uvítali.
Když později seděli spolu, Andrew se napil čaje a řekl: "Potřebuješ si oddechnout od rozhodování, takže jsem v některých věcech rozhodl za nás oba. Mimo jiné, že my oba budeme zas trochu žít."
Vyndal z kapsy velkou obálku. "Cestou domů jsem se zastavil v cestovní kanceláři. Jedeme!"
"Kam?"
"Všelikam. Kolem světa."
Rozpřáhla ruce. "Ach, Andrewe, jsi úžasný! Jak jsem ráda, že tě mám!"
"Doufám, že nezměníš své smýšlení ani po těch šesti měsících, které strávíme spolu na lodích a v hotelech." Začal vytahovat prospekty z obálky. "Myslím, že bychom měli začít v Evropě, podívat se do Francie, Španělska, Itálie, všude, kde najdeme něco zajímavého
a potom lodí přes Středozemní moře..."
Navzdory nervovému napětí posledních dní Celia pookřála. Cesta kolem světa, to bylo téma, o němž nejednou hovořili, ale pokaždé neurčitě jako o čemsi, co hodlají podniknout někdy v budoucnosti. Proč ne teď? Najde se někdy vhodnější chvíle?
Andrew mluvil nadšeně jako malý chlapec.
"Měli bychom také navštívit Egypt a Izrael, potom se zastavíme v Spojených arabských emirátech... samozřejmě v Indii... Japonsko, to je povinnost, právě tak jako Singapur... a ovšem nemůžeme vynechat Austrálii a Nový Zéland..."
"To bude nádherné!" řekla nadšeně.
"Musím ještě sehnat dalšího lékaře, který by mě zastupoval během dovolené," poznamenal Andrew. "To bude trvat asi měsíc, takže vy
razíme v březnu. S dětmi nebudou žádné problémy, neboť Lisa i Bruce si už na léto ujednali práci mimo domov."
Pokračovali v rozhovoru, ale Celia věděla, že dnešek ještě nepře-bolel, že se vrátí bolest a patrně nikdy celkem neustane, ale v této chvíli – s manželovou pomocí – se podařilo smutek na krátký čas potlačit.
Andrew se později zeptal: "Vím, že je to brzy, ale přemýšlela jsi o tom, co budeš dělat dál? Nedovedu si představit, že bys zůstala doma napořád."
"To určitě ne," odpověděla. "Ale zatím ještě nevím. Potřebuji nějakou dobu, abych si to promyslela – a tu mi poskytuješ ty, miláčku."
Toho večera se milovali, ne vášnivě, ale se slastnou něhou, z které Celia načerpala klid.
V následujících týdnech Celia dodržela slovo a neučinila žádné veřejné prohlášení o příčinách svého odchodu od Felding-Rotha. Zpráva, že se zřekla funkce, se rychle roznesla ve farmaceutických kruzích a pronikla do tisku. Lidé hořeli zvědavostí, ale jejich otázky zůstaly nezodpovězené. Z The Wall Street Journal, Business Week a New York Times telefonovali Celii a žádali o rozhovor. Odmítla. Stejně zdvořile odmítla dotazy ze strany svých a Andrewových přátel. Pouze Bruceovi a Lise řekla všechno, a to na Andrewovo naléhání. "Dlužíš jim to," vybídl ji. "Děti tě obdivují právě tak jako já. Mají právo vědět, proč jsi odešla."
Znamenalo to zajet za Lisou do Stanfordu a za Brucem do Potts-townu, a nakonec jí tato změna udělala dobře. Dny už neměla vyplněné prací a shonem a nebylo snadné pojednou si zvyknout na spoustu času pro sebe.
Lisa s Celií sympatizovala, ale hleděla na situaci prakticky. "Určitě si najdeš něco jiného, mami, něco zajímavého a důležitého. Ale nejlepší je, že právě teď si s tátou vyjedete na cestu kolem světa."
Ale nejcitlivěji, s vnímavostí, která daleko převyšovala jeho věk, vystihl situaci Bruce. "Jediné, na čem záleží, mami, je, abys byla sama se sebou spokojená, abys byla přesvědčená, že krok, který jsi učinila, je správný."
Po rozhovoru s dětmi si řekla, že se opravdu cítí spokojená, a v tomto duševním rozpoložení odletěla začátkem března z New Yorku do Paříže, na začátek odyseje ve znamení "pryč od všeho".
Martin Peat-Smith si šel lehnout domů do Harlow, ale nemohl usnout. Byla sobota, krátce před půlnocí a měl za sebou rušný týden.
Řekl si, že spánek se dostaví, až se mu bude chtít, a proto ležel uvolněně, s otevřenýma očima a oddal se snění.
Věda se někdy chová jako žena, která odpírá svoji přízeň dvořícímu se nápadníkovi, že se užuž vzdává veškeré naděje, pomyslel si pobaveně. A pak najednou, náhle žena změní náladu, kapituluje, rozevře náruč, nechá spadnout

šaty, odhalí se a nabídne všechno.
Martin dále rozváděl tuto metaforu. Dumal, že někdy následuje celá řada orgasmů (neříkají tomu ženy "jít do finiše"), kdy se kontury čehosi vysněného, dosud neznámého, začínají stále ostřeji rýsovat.
K čertu, proč mě pořád pronásleduje to sexuální fantazírování? ptal se v duchu.
A hned si odpověděl: Víš přece dobře proč! Kvůli Yvonne. Vždycky, pokaždé, když se v laboratoři octne v tvé blízkosti, hned se celou myslí upneš na jediné, co sice souvisí s biologií, ale rozhodně ne s vědou.
Tak proč jsi ještě nic nepodnikl?
Opravdu, proč ne? Ještě se k této otázce vrátí.
Martin soustředil myšlenky k vlastní vědecké práci a onomu vskutku pozoruhodnému pokroku, který udělal od... od kdy vlastně?
Ano, ten úžasný náhlý krok vpřed začal před necelým rokem.
V duchu se vrátil do minulosti. K té chvíli a ještě dál.
Celia Jordanová navštívila Harlow roku 1975. Od té doby uplynuly už dva roky.
Martin si vzpomínal, jak jí ukazoval chromatogramy a vysvětloval: Dobře si je prohlédněte a uvidíte dva tmavé pruhy... proužek mladé krysy reprezentuje nejméně devět peptidů, které mozek starého zvířete už neprodukuje...
Ale problém – jak se zdálo, nepřekonatelný – tkvěl v tom, že směs peptidů, objevených v mozku mladých krys, se vyskytovala v tak malém množství, že se nedala chemicky vyčistit a testovat. Kromě toho obsahovala cizorodé látky, a proto je Rao Sastri nazval "nesmyslné"- peptidy.
Pokusy směs vyčistit pokračovaly, ale výsledky byly - mírně řečeno – málo povzbuzující a všechno nasvědčovalo, že pravdu má Sastri, který tvrdil, že potřebná technika bude k dizpozici nejdříve za deset let.
Členové harlowského vědeckého výzkumu klesali na mysli a opouštěla je víra v Martinovu hypotézu. Obrat nastal, když nálada klesala na nejnižší bod. Po trpělivé práci, kdy používali větší množství mozků mladých krys, se podařilo částečně chemicky očistit směs. Potom vstříkli novou, obohacenou směs–složenou z menšího počtu peptidů – starým krysám.
Téměř vzápětí nastalo výrazné zlepšení v jejich schopnostech učit se a pamatovat si. Jednoznačně to prokázaly testy v bludišti.
Martin se pousmál, když si vzpomněl na bludiště v harlowské laboratoři. Bylo miniaturou labyrintů, kterými se lidé po staletí bavili. Vstupovali do spleti chodeb, kde bloudili, dostávali se do slepých uliček, až nakonec přišli k východu. Patrně nejproslulejší zahradní bludiště vzniklo v sedmnáctém století, údajně pro krále Williama III. v Hampton Court Palace, západně od Londýna. Překližkové bludiště v Harlow bylo zmenšeninou hamptonského. V podrobnostech bylo pozoruhodně přesné a postavil je jeden z výzkumníků ve volném čase. Ale na rozdíl od Hampton Courtu, bloudily v něm pouze krysy.
Krysu postavili ke vchodu bludiště – někdy ji museli trochu popostrčit – a nechali ji, aby si sama nalezla cestu ven. Na konci ji čekala odměna. Měřili čas, kdy dospěla k potravě, a pozorovali její chování.
Až do nedávna se výsledky testů daly předvídat. Mladé krysy měly poprvé potíže, ale nakonec východ nalezly. Podruhé už mladé krysy nalezly východ a potravu rychleji, potřetí ještě rychleji a tak dále.
Mladá zvířata se zřejmě učila ze zkušenosti, pamatovala si, kde mají zabočit a kde ne. Staré krysy si, na rozdíl od mladých, nepamatovaly vůbec nic anebo byly mnohem pomalejší. Tak to bylo, dokud jim nevstříkli nejnovější peptidový roztok. Došlo k neuvěřitelnému zlepšení. Když byly staré krysy v bludišti potřetí nebo počtvrté, doslova chodbičkami proletěly, většinou bez zaváhání a omylů. Rozdíl mezi nimi a mladými byl nyní zanedbatelný.
Výsledky testů vykazovaly stejné výsledky a mezi vědci zavládlo nadšení. Po jednom skvělém výkonu staré krysy se dalo několik výzkumníků strhnout k potlesku. V jedné chvíli Rao Sastri sevřel Martinovu ruku: "No tohle! Od počátku jsi měl pravdu. Nám všem můžeš teď směle říct do očí: Ach, vy malověrní..."
Martin zavrtěl hlavou. "I já jsem začínal ztrácet víru."
"Tomu nevěřím," odporoval Sastri. "Jsi džentlmen a chceš pozvednout na duchu své pokořené kolegy."
"Tak či onak," řekl potěšený Martin, "myslím, že máme co oznámit do Ameriky."
Tato zpráva přišla do New Jersey v době, kdy byla kampaň s mon-taynem v plném proudu a krátce předtím, než Celia začala mít pochybnosti, zda je dobré uvést tento nový preparát na trh.
V ústředí Felding-Rotha byla zpráva přijata s uspokojením, jenomže v Harlow se zatím vynořil další problém.
Navzdory dosaženému pokroku, vyskytly se při nejnovější pepti-dové směsi potíže. Podobně jako u předcházejících, měli k dispozici i tentokrát jen malé množství. Aby mohli chemicky vyčistit, identifikovat a izolovat ten jediný, pro kvalitu

paměti rozhodující peptid, nutně ho potřebovali mnohem více.
Martin zvolil cestu vytvoření protilátek. Ty budou vázat potřebný peptid a zároveň jej izolovat. Pro tento účel začali používat králíky, neboť produkovali protilátky v mnohem větším množství než krysy.
A tehdy se objevila na scéně Gertruda Tilwicková.
Byla to asi čtyřicetiletá žena, upjatá, se sevřenými rty. Měla na starosti pokusná zvířata. Nedávno ji přijal Nigel Bentley a až do příhody s očkováním králíků nepřišla s Martinem do bezprostředního styku.
Martin požádal, aby mu do jeho osobní laboratoře přinesli několik klecí s králíky. Především jí vysvětlil, že nepřečistěnou peptidovou směs v olejovitém roztoku – "adjuvans" –je nutno naočkovat králíkům do tlapek, což je velmi bolestné. Proto je třeba zvíře pevně držet.
Tilwicková přinesla kromě klecí malé rovné prkénko se čtyřmi úchytkami. Otevřela klec, vzala králíka, položila ho břichem nahoru na prkénko. Potom mu rychle upoutala úchytkami všechny čtyři nohy.
Počínala si při tom drsně a lhostejně, bylo vidět, že je naprosto bezcitná.
Martin zděšeně naslouchal pištění vyděšeného zvířete – doposud netušil, že by králík mohl ječet jako člověk. Bylo to strašné. Pojednou nastalo ticho, a když připevnila čtvrtou tlapku, zvíře už nedýchalo. Bylo jasné, že zahynulo strachem a hrůzou.
Martin se rozzuřil a vyhnal Tilwickovou z laboratoře.
Laborantka odešla ze scény.
Martin si zavolal Nigela Bentleye a oznámil mu, že v ústavu nestrpí nikoho, kdo je ke zvířatům tak bezcitný jako Tilwicková.
"Samozřejmě, Tilwicková musí odejít," přitakal Bentley. "Mrzí mě, co se stalo. Kvalifikační předpoklady splňovala, ovšem jestli má dobrotivé srdce, na to jsem se neptal."
"Proto potřebujeme někoho, kdo má cit ke zvířatům," řekl Martin. "Víte o vhodném kandidátovi?"
"Tilwickova asistentka. Jestliže se osvědčí, povýšíme ji."
Na scéně se objevila Yvonne Evansová.
Yvonne měla pětadvacet let, o něco maličko nad váhu, ale byla veselá a přitažlivá, měla dlouhé plavé vlasy, nevinné modré oči a krásnou mléčnou pleť. Pocházela z městečka Brecon ve Walesu, což bylo znát na mírně zpěvavé intonaci její řeči. A kromě toho měla nádherná ňadra a očividně nenosila podprsenku.
A právě její poprsí Martina fascinovalo. Začalo to už při prvním očkování.
"Chvilinku počkejte," poprosila ho Yvonne. Prkénka s úchytkami, které přinesla Gertruda Tilwicková do laboratoře, si ani nevšimla. Zatímco Martin čekal se stříkačkou pro podkožní injekce v ruce, něžně vzala králíka z klece, přiložila si ho ke tváři a začala se s ním mazlit, hladila ho a tiše k němu mumlala. Nakonec mu opřela hlavu o ňadra, pootočila zadní tlapky zvířete k Martinovi a řekla: "Můžete."
V pozoruhodně krátké době naočkovali šesti králíkům olejovitou směs do břišek na tlapkách. Třebaže Martina vzrušovala blízkost jejího poprsí a nejednou zatoužil vyměnit si s králíkem místo, pracoval pozorně a v souladu s laborantkou.
Zvířata zřejmě utišila její něha, ale přesto byly pro ně injekce bolestivé.
Yvonne se za chvíli zeptala: "Musí to být do břišek na tlapkách?"
Martin zkřivil nervózně tvář. "Ani mně se to nelíbí, ale tam se tvoří nejvíc protilátek. Injekce je sice bolestivá a dráždí, ale právě v místě podráždění se shromáždí nejvíc buněk produkujících protilátky."
Toto vysvětlení Yvonne podle všeho uspokojilo. Když skončili, Martin konstatoval: "Máte ráda zvířata, viďte?"
Překvapeně vzhlédla: "Samozřejmě."
"To nelze říct o každém."
"Myslíte Tilly?" Zachmuřila se. "Ta nemá ráda ani sebe."
"Slečna Tilwicková u nás už nepracuje."
"Vím to od pana Bentleye. Mám vám "od něho také vyřídit, že mám požadovanou kvalifikaci, a jestli si přejete, můžu nastoupit na její místo."
"Ano, přeju si to," řekl Martin a k vlastnímu překvapení dodal: "Velice se mi líbíte."
Zasmála se. "Vy mně také, pane doktore."
Potom už očkovali zvířata jiní pracovníci, ale Martin vídal Yvonne v laboratořích. Jednou, když přemítal víc o ní než o výzkumných problémech, se zeptal: "Proč jste nešla na veterinu, když máte ráda zvířata?"
Zaváhala a potom netypicky stručně odpověděla: "Chtěla jsem."
"A co se stalo?" t
"Neudělala jsem zkoušku."
"Pouze jednu?"

"Ano."
"A nemohla jste ji opakovat?"
"Nemohla jsem si dovolit čekat." Zpříma se na něho podívala a neměl jinou volbu než také zvednout oči.
Pokračovala: "Rodiče neměli peníze, aby mě mohli podporovat, takže jsem si musela najít práci. Stala jsem se veterinární techničkou, což je nejblíže k zvěrolékaři." Měkce se usmála a on pochopil, že si povšimla, kam zalétl jeho pohled.
To se stalo před několika týdny a Martina mezitím zaměstnávaly jiné problémy. Jedním z nich byla analýza testů v bludišti pomocí počítače. Prokázala, že dřívější výsledky nebyly náhodné a že se v následujících měsících konstantně opakují. To už byl velký úspěch, ale navíc se jim ještě podařilo vyčistit chemicky peptidovou směs, takže izolovali jediný aktivní peptid. Tento tak dlouho hledaný peptid byl sedmým proužkem na původních chromatogramových filmech, a proto byl pojmenován "peptid 7".
Oba úspěchy oznámili dálnopisem do New Jersey a obratem obdrželi od Sama Hawthornea gratulaci. Martin by se byl nejraději spojil také s Celií, ale krátce předtím se dověděl, že od Felding-Rotha odešla. Sice netušil, co ji přimělo k tomuto kroku, ale byl pln smutku. Celia se podílela významnou měrou na jeho výzkumném projektu a na institutu v Harlow vůbec, a připadalo mu nespravedlivé, že se nemohla dělit o plody, jejichž semena pomáhala zasadit. A rovněž věděl, že ztratil přítelkyni a spojence. Kdoví zda se ještě někdy uvidí... Zdálo se to nepravděpodobné.
Martin ležel v posteli a znepokojeně myslel na jeden problém, který mu působil starosti. Týkal se starších krys, které dostávaly pravidelně už několik měsíců peptidové injekce.
Zatímco se jejich paměť očividně zlepšila, všeobecný zdravotní stav se zhoršoval. Zvířata ztratila hodně na váze, zhubla, dalo se říct, že vypadala vychrtle.
Může peptid 7 na jedné straně blahodárně působit na mozek, ale na druhé straně škodit tělu? Budou pokusná zvířata dále ubývat na váze, až nakonec zahynou? Kdyby tomu tak bylo, peptid 7 by byl nepoužitelný a veškerý výzkum—čtyři léta v Harlow, nemluvě o předchozí námaze v Cambridgi – by skončil žalostným neúspěchem.
Tato děsivá vidina Martina neustále pronásledovala a snažil se ji zapudit z mysli na pár hodin aspoň nyní, o víkendu.
Dnešní sobotní noci... Kdepak, už je přece neděle ráno! Vrátil se v myšlenkách k Yvonne a znovu k otázce, kterou si položil před chvilkou: Proč jsi dosud nic nepodnikl?
Mohl by jí zatelefonovat. Jenže na to si měl vzpomenout dřív. Už je pozdě. Anebo není? Hrome, proč to nezkusiti
K jeho překvapení Yvonne zvedla sluchátko po prvním zazvonění.
"Prosím?"
"Yvonne?"
"Ano."
"Tady je..."
"Já vím, kdo to je."
"Ležím, a nemůžu usnout, a tak jsem si myslel..."
"Ani já nemůžu usnout."
"Tak jsem si myslel, jestli bychom se zítra nemohli sejít?"
"Zítra je pondělí," konstatovala.
"Vlastně ano. Tak tedy dneska."
"Dobrá."
"A kdy by se vám to hodilo?"
"Proč ne hned?"
Nemohl uvěřit svému štěstí. "Mám pro vás přijet?"
"Vím, kde bydlíte. Přijdu sama."
"Určitě?"
"Samozřejmě."
Cítil, že by ještě měl něco říct. "Yvonne?"
"Ano?"
"Mám velkou radost, že přijdete."
"Já také." Uslyšel, jak se tiše směje. "Už jsem myslela, že se k tomu jakživ neodhodláte."
V knihách se o takových nocích píše jako o nezapomenutelných, pomyslel si Martin.
Yvonnin příchod byl prostý a zároveň krásný. Když se vroucně políbili a ona pohladila pár zvířat, která se jim na chodbě pletla mezi nohama, zeptala se:

"Kde máš ložnici?"
"Ukážu ti," odvětil, šla za ním nahoru a nesla nevelkou tašku se svými věcmi. V tlumeně osvětlené ložnici ze sebe Yvonne hbitě shodila šaty. Martin, s bušícím srdcem, obdivoval její tělo – především ta nádherná ňadra.
A potom se v posteli objali – bez zábran, radostně a s láskou. Martin vycítil u Yvonne upřímnou a nevinnou touhu po fyzické lásce, která jako by vyvěrala ze samého zřídla její bytosti. Snad to byla láska k životu a ke všem živým tvorům, ale nyní se projevovala teplým jazykem, který jako by byl všude, měkkými, pohyblivými rty, které neúnavně poznávaly Martina, prudkými záchvěvy a rytmem jejího těla, které ho vyzývalo, aby na ně reagoval způsobem, jaký do té chvíle nepoznal, ale který mu byl pojednou tak důvěrně známý.
"Nespěchej! Pomaleji!" zašeptala.
"Pokusím se," zamumlal.
Ale přesto v závrati rozkoše zapomněli na celý svět a záhy dospěli k vyvrcholení. Martina zalil takový pocit pokoje a míru, jaký doposud poznal jen zřídkakdy.
Jeho zvídavá vědecká mysl ani pak nepřestala pátrat po příčinách tohoto klidu a vyrovnanosti. Snad je to pouze úleva z nahromaděného napětí, uvažoval. Jenomže instinkt mu napovídal, že je to něco víc, že Yvonne je vzácná žena, obdařená vnitřním klidem, který je schopná přenést na jiné... a s touto myšlenkou usnul.
Spal tvrdě a probudil se do bílého dne a zvuků z kuchyně. Za chvilku se objevila Yvonne v jeho županu, nesla tác s čajovou konvicí, šálky, talířky s teplými placičkami s medem. V patách jí cupital celý domácí zvěřinec –dva psi a tři kočky, kteří zřejmě nějak vycítili, že přišla přátelská duše.
Položila tác na postel před sedícího Martina.
S úsměvem ukázala na župan: "Doufám, že proti tomu nic nemáš."
"Na tobě vypadá líp než na mně."
Usedla na pelest a začala nalévat čaj. "Máš ho rád s mlékem, ale bez cukru."
"Ovšem, ale jak víš -"
"Zeptala jsem se v laboratoři, jen tak pro případ. Mimochodem, v kuchyni máš pěkný nepořádek." Podala mu čaj.
"Díky. A za kuchyň se omlouvám. Víš, žiju sám."
"Uklidím to tam, než půjdu."
Župan se jí rozevřel a Martin poznamenal: "Ale s tím odchodem nemáš, doufám, nijak naspěch."
Nechala župan, tak jak byl, a opět se usmála. "Dávej pozor, talíř je horký."
"Připadá mi to všechno jako sen. Snídaně v posteli, takový přepých jsem léta neměl."
"Měl bys jej mít častěji. Zasloužíš si to."
"Ale ty jsi host. Snídani jsem měl přinést já tobě."
"Takto je to lepší," ujistila ho. "Dáš si ještě čaj?"
"Snad později." Odložil šálek a napřáhl ruce.
Yvonne pohybem ramen shodila župan a přistoupila k němu. Martin ji přitiskl k sobě a tentokrát už beze spěchu sjížděl rukama po jejím těle, hladil jí ňadra a stehna.
Mezi polibky zašeptal: "Máš překrásné tělo."
"Ale je ho trochu víc, než je žádoucí," zasmála se. "Měla bych něco shodit." Chytila si prsty stehno a podržela mezi nimi váleček bílého masa. "Potřebovala bych trošku tvého peptidu 7. Potom bych zeštíhlela jako naše krysy."
"To není nutné." Zabořil tvář do jejích vlasů. "Líbíš se mi taková, jaká jsi."
Jejich vášeň z noci vzplanula znova a každou chvíli nabývala na síle. Yvonne k sobě Martina pevně tiskla, když do ní vnikl.
"Tak pojď! Už! Už!" volala Yvonne.
Místo toho Martin náhle přestal a pustil ji z objetí. Potom ji chytil za ramena a odstrčil od sebe.
"Cos to říkala?"
"Tak pojď. Už!"
"Ne. Předtím!"
"Martine, nemuč mě! Chci tě, rychle!" žadonila.
"Jak jsi to říkala?"
"Ach, ty, ty...!" Zklamaně ulehla na záda. "Proč jsi to udělal?"
"Chci vědět, cos říkala. O peptidu 7."
Nedůtklivě odpověděla: "O peptidu 7? Že bych ho trošku potřebovala, abych byla štíhlá jako naše krysy. Ale co –"
"To jsem si myslel!" Vyskočil z postele. "Honem, obleč se!"
"Proč?"
"Jdeme do laboratoře."
"Teď!" otázala se nevěřícně.

Martin na sebe hodil košili a natahoval si kalhoty. "Ano, hned teď."
Mohla by to být pravda? tázal se v duchu. Skutečně by to mohla být pravda?
Martin stál a díval se asi na tucet krys. které proběhly bludištěm. Yvonne mu je, na jeho prosbu, přinesla. Byla to skupina, kterou několik měsíců očkovali částečně vyčištěnou peptidovou směsí a nakonec peptidem 7. Všechna zvířata byla hubená, mnohem hubenější, než když začali s očkováním. Yvonne právě dávala poslední krysu do klece.
Ještě stále bylo časné nedělní ráno. V ústavu byl kromě nich pouze strážný. Právě jako ostatní zvířata, i poslední krysa se pustila do žrádla z misky v kleci.
"Pořád jim chutná," poznamenal Martin.
"Ano, ovšem," přisvědčila. "Neřekneš mi konečně, co to má znamenat?"
"Beze všeho. Krysy, kterým jsem naočkovali peptidy, ztratily na váze a některé značně zhubly. Z toho jsme usoudili, že se zhoršil jejich celkový zdravotní stav." A smutně dodal: "Tak by vědec uvažovat neměl."
"A jaký je v tom rozdíl?"
"Veliký. Dejme tomu, že se jejich zdravotní stav nezhoršil. Dejme tomu, že jsou naprosto zdravé, možná mnohem zdravější než předtím. Řekněme, že peptid 7 nejen zlepšuje paměť, ale zároveň vyvolává zdravé zhubnutí."
"Chceš říct..."
"Ano, chci říct," pokračoval Martin, "že jsme možná narazili na něco, co lidé hledají už po staletí a co podmiňuje takové spalování potravy, že se netloustne."
Yvonne na něj hleděla s otevřenými ústy. "Ale to by mohlo být strašně důležité!"
"Samozřejmě, pokud je tomu skutečně tak."
"Ale to jsi vůbec nehledal."
"Mnoho objevů přišlo na svět tak, že vědci hledali něco jiného."
"A co uděláš teď?"
Martin se zamyslel. "Musím se poradit s odborníky. Hned zítra si je sem pozvu."
"V tom případě," řekla s nadějí v hlase, "bychom se mohli vrátit k tobě, ne?"
Objal ji kolem ramen. "Lepší nápad jsem v životě neslyšel."
"Samozřejmě vám zašlu podrobnou písemnou zprávu s údaji o tělesném tuku, o složení krve, moče a analýze stolice, které provedu v mé laboratoři," řekl Martinovi zvěrolékař. "Ale už teď vám mohu potvrdit, že jsou to nejzdravější krysy, jaké jsem kdy viděl, zejména když uvážíme, jak jsou staré."
"Děkuji vám, doktore," odpověděl Martin. "V to jsem doufal."
Bylo úterý. Z Londýna přijel ranním vlakem zvěrolékař dr. Inger-soll, už postarší pán a odborník na malé savce. Odpoledne se vrátí domů.
O dva dny později měl přijet z Cambridge další odborník, tentokrát pro výživu.
"Předpokládám, že mi nepovíte, co jim očkujete, že ne?" poznamenal dr. Ingersoll.
"Nezlobte se, ale to vám neprozradím," odpověděl Martin. "Alespoň prozatím si to ještě musím nechat pro sebe."
Dr. Ingersoll přikývl. "Myslel jsem si to. Ale ať už je to cokoli, milý příteli, v každém případě jste přišel na stopu něčemu zajímavému."
Martin se pouze usmál a neodpověděl.
A ve čtvrtek jim dallan Cavaliero, odborník na výživu, potvrdil informaci, která je ještě víc uvedla v úžas.
"Při pokusech jste patrně pozměnil u těchto krys činnost endokrinních žláz nebo centrálního nervového systému, možná že obojí. Takže kalorie, přijímané s potravou, se nemění na tuk, ale na teplo. Pokud se s tím nezachází do extrému, není to nebezpečné... Jejich těla se zbavují nadbytečného tepla vypařováním, nebo nějakým jiným 1 způsobem."
Dr. Cavaliero, mladý vědec, kterého Martin znal z Cambridge, byl uznávanou autoritou v oblasti výživy.
"Na základě nových poznatků se ukazuje," pokračoval, "že každý člověk—a také zvíře—má rozdílnou schopnost, jak využívat kalorie. Některé se mění v tuk, ale mnoho jich spotřebuje tělo na práci, kterou
nevidíme ani necítíme. Kupříkladu buňky pumpují ze svého nitra do krve v neustálém koloběhu ionty, řekněme sodíku."
Nutriční odborník pokračoval: "Jiné kalorie se zase musí proměnit na teplo, prostě proto, aby se udržela tělesná teplota. Ale přišlo se na to, že část, která se mění na teplo, na tuk a ta, která je potřebná k látkové výměně, bývá velice rozdílná. Proto, když tuto část můžete změnit a ovládat – jak se vám to zřejmě podařilo u těchto zvířat – dosáhl jste obrovského pokroku."
Malá skupinka, kterou Martin pozval na diskusi s dr. Cavalierem, pozorně naslouchala. Tvořil ji Rao Sastri, dva další vědci a Yvonne.
"Kolísání tuk—práce—teplo je nepochybně příčinou, proč někteří šťastlivci můžou

jíst co hrdlo ráčí a nepřiberou na váze," ozval se Sastri.
"Přesně tak." Cavaliero se usmál. "Všichni jsme se setkali s těmito typy lidí a patrně jsme jim záviděli. Ale na vaše krysy může působit ještě něco – faktor přesycenosti."
"Prostřednictvím centrálního nervového systému?" zeptal se Martin.
"Ano. Centrální nervový systém je přirozeně podstatnou měrou regulován mozkovými peptidy. A poněvadž jste mi řekli, že jste očkovali krysy materiálem, který ovlivňuje mozek, ten by mohl redukovat signály hladu... Ale ať tak či onak, vaše látka má zřejmě žádoucí antiobézní účinek."
Diskuse pokračovala ještě na druhý den a Martin použil Cavalie-rova slova "žádoucí antiobézní účinek" v důvěrné zprávě, zaslané přímo Samu Hawthorneovi. "Naším hlavním cílem zůstává zlepšení paměti prostřednictvím pep-tidu 7," napsal, "ale zároveň budeme experimentovat také s tím, co se na první pohled jeví jako pozitivní a slibný vedlejší účinek, který by našel klinické uplatnění."
Zpráva byla formulována zdrženlivě, ale Martina a jeho spolupracovníky v Harlow zachvátilo horečné vzrušení.
ČTVRTÁ ČÁST (1977 - 1985)
budoucnost. Nyní, v polovině srpna, nastala chvíle uvažovat o příštích dnech. Dotkla se ramene svého manžela. "Do konce života si zapamatuji toto nádherné období – všechna místa, která jsme navštívili, všechno, co jsme dělali a prožili..." Co všechno si zapamatuji? přemýšlela. Vzpomene si na čarovný svit měsíce na Nilu, písek a rozžhavený vzduch v Údolí králů... jak jsme se procházeli po kočičích hlavách spletitých uliček lisabonské Alfamy, staré devět století, a všude vůkol jsme viděli květiny... na Jeruzalém... Majestátně a důstojně, jako žádný jiný dopravní prostředek, proplouval nákladní parník Santa Isahella průplavem Fort Armstrong do honolulského přístavu. Andrew s Celií a ostatními cestujícími stáli na přídi pod kapitán-ským můstkem. Andrew obhlížel dalekohledem přístaviště a okolní budovy. Hledal něco konkrétního. - Když se před nimi ukázala věž Aloha, pozlacená havajským sluncem, zářícím na azurové obloze, zabočil parník doprava a kolem se začaly hemžit vlečné lodě. Ozvalo se houkání sirén a posádka na palubě parníku se chystala k přistání. Andrew odtrhl od očí dalekohled a vrhl krátký pohled na manželku. Také ona byla do bronzova opálená a vypadala zdravě, což byl výsledek téměř šestiměsíčního odpočinku, prožitého převážně na zdravém vzduchu. Byla uvolněná, což viděl – po napětí, v němž žila před odjezdem, nebylo už ani stopy. Nebylo pochyb, že cesta a odloučení od všech stresů a starostí oběma prospěla. Opět zvedl dalekohled.
"Jako bys něco hledal," poznamenala Celia. Neotočil hlavu a pouze prohodil: "Až to najdu, tak ti to povím." "Dobrá." Povzdechla si. "Ani se mi nechce věřit, že je téměř všechno za námi." A bylo tomu tak. Dlouhá cesta, která je vedla patnácti státy, vlastně zde končila. Po krátké zastávce v Honolulu odletí přímo domů, aby se opět vrátili k životu, jaký vedli předtím, třebaže mezitím nastaly změny. Týkaly se především Celie. Přemýšlela, co ji čeká. Od chvíle, kdy se v březnu vydali na cestu, snažila se nemyslet na "Horu nejblíže nebi, kde nabere člověk vítr do hrstí svých a uslyší hlas boží..." Na Řím, kde se paradoxně snoubí pozemské s éterickým... na řecké ostrovy, démanty v Egejském moři... v duchu viděla bílé, terasovitě uspořádané vesnice na svazích v prudkém slunci, vršky, olivové háje... na Abu Dhabi, kterému ropa přinesla prosperitu, kde došlo k radostnému setkání s Celiinou mladší sestrou Janet, jejím manželem a dětmi... na Indii, subkontinent ostrých kontrastů, jeho nádhery na pozadí úděsné špíny a ponížení. Jeden obrázek z pohlednice: Džaipur, růžové město... Pak Velký bradlový útes, australské korálové království, sen každého sportovního potápěče... a na Kjóto v Japonsku, křehká, snová krása císařské vily. panovníkovo útočiště a poetické místo, doposud uchráněné před proudem turistů... frenetické tempo Hongkongu, jako kdyby už měl čas vypršet – a tak tomu skutečně bylo!... V Singapuru – Uprostřed obrovského bohatství – skromné stánky pouličních prodavačů, ráj labužníků, naši beryani nabízené na prodej ve výstižně pojmenovaném Nároží nenasytů... v V Singapuru se nalodili na Santa kahellu, která zvolna proplula Jihocinským mořem do Tichého oceánu a dorazila nyní na Havajské ostrovy. Na lodi bylo kromě nich asi dvacet cestujících. Vychutnávali pomalou plavbu a pohodlné ubytování. Čas trávili klidně, bez horečnatého, organizovaného veselí, jaké vládne na konvenčních zábavních plavbách. Loď plula pomalu vpřed a Celia dál těkala myšlenkami... Třebaže se snažila nepřemýšlet o budoucnosti, občas myslela na minulost. Kladla si otázku: Nejednala jsem nepředloženě, když jsem tak kvapně odešla od Felding-Rotha? Rozhodla jsem se k odchodu impulsívně, na základě instinktu. Bylo to moudré? Na to nedovedla dát jednoznačnou odpověď. A někdy se tázala sama sebe, zdali se kvůli tomuto svému kroku nebude v budoucnosti trápit ještě víc.

Odchodem firmě ani montaynu neuškodila. Lék byl uveden na trh v únoru, podle původního plánu – a zřejmě s velkým úspěchem. Podle zpráv v obchodním tisku, které četla před odjezdem, předepisovali lékaři tuto novinku ve velkém. Montayne si získal zvlášť velkou oblibu u zaměstnaných žen, které i během těhotenství chodily dál do práce a potřebovaly se zbavit ranní nevolnosti. Všechno nasvědčovalo tomu, že montayne je pro Felding-Rotha zlatý důl. Ve Francii se dozvěděla, že i tam montayne přináší svému objeviteli Laboratoires Gironde-Chimie nemalé zisky.
Zprávy ve France-Soir o případě v Nouzonville a ve Španělsku podle všeho jeho pověsti neublížily. Argumenty dr. Stavelyové neměly ve Spojených státech velkou odezvu a neohrozily odbyt léku.
Celiiny myšlenky se vrátily do přítomnosti. Loď se blížila k molu č. 10, kde zakotví a kde proběhne celní prohlídka.
Pojednou Andrew zvolal: "Támhle!"
"Co tam vidíš?"
Podal jí dalekohled a ukázal: "Zaměř na druhé veliké okno – nalevo od věže s hodinami."
Trochu zmatená udělala, jak jí poradil. "A co tam mám vidět?"
"To poznáš."
Na palubě zůstali skoro sami, poněvadž většina cestujících se už vrátila do kajut a připravovala se na vylodění.
Celia seřídila dalekohled a zamířila jej na okno. Vzápětí zvolala: "Už je vidím! A nevím, jestli se mi to jen nezdá..."
"Nezdá. Jsou to opravdu oni!"
"Lisa a Bruce!" radostně zvolala. Dalekohled držela jednou rukou, druhou začala mávat. Andrew se k ní přidal. A děti, celé rozesmáté a vzrušené, jim také radostně zamávaly.
Celia tomu stále ještě nemohla uvěřit. "Jak je to možné? Kde se tu vzali?"
"Zařídil jsem to já," odpověděl Andrew klidně. "Stačilo několik telefonátů ze Singapuru, když jsi nebyla nablízku a..."
"Velice mě těší, že jsou tady. Ty sis přál, aby přijeli?"
"Ano. Ani jsem jim nemusel nic dlouho vysvětlovat."
"Ale já ještě pořád nechápu. Proč jsi je pozval?"
Vzal jí z ruky dalekohled a uschoval jej do pouzdra. "Chtěl jsem jenom splnit slib, který jsem ti dal před mnohými lety."
Udiveně na něho zírala.
"Bylo to na naší svatební cestě. Hovořili jsme o tom, proč trávíme líbánky na Bahamách a ne na Havaji. Říkala jsi, že Honolulu v tobě vyvolá smutné vzpomínky, poněvadž tvůj otec zahynul při přepadení Pearl Harboru."
"Počkej!" zašeptala Celia. Ano, už si vzpomněla... po tak dlouhé řadě let. Toho dne vyprávěla Andrewovi na pláži o svém otci, všechno to málo, co si pamatovala o praporčíkovi Willisu de Greyovi... "Když přijel domů, bylo ho všude plno, dobře jsme se bavili. Byl velký, urostlý, s dunivým hlasem, každého rozesmál a měl rád děti..." A Andrew, který byl tehdy ohleduplný, se zeptal: "Byla jsi už někdy v Pearl Harboru?" A ona odvětila, že na to ještě není připravená, ale jednou by-ráda navštívila místo, kde zemřel její otec, ovšem ne sama. "Chtěla bych tam vzít své děti," zdůraznila. A Andrew odpověděl: "Něco ti slíbím. Jednou, až to naše děti budou už schopné pochopit, postarám se, abychom tam zajeli."
Dvacet let starý slib...
Santa Isabella přirazila k molu č. 10 a zakotvila. Andrew řekl tiše Celii: "Zítra tam jdeme, všechno jsem zařídil. Navštívíme Památník Arizona, loď na které sloužil tvůj otec a kde zemřel. A jak sis přála, budou s námi i naše děti."
Celii se zachvěly rty. Nebyla schopna promluvit, jenom mlčky sevřela manželovu dlaň. Pozvedla k němu oči, zračil se v nich tak hluboký obdiv, jaký vidělo málo mužů.
Když se poněkud vzpamatovala, hlasem poznamenaným dojetím řekla: "Jsi skvělý, báječný chlap!"
V deset hodin dopoledne čekala před hotelem Kahala Hilton šoférovaná limuzína, kterou objednal Andrew. Den na sklonku srpna byl teplý, ale ne dusný a od jihu vál lehký vítr – na Havaji se tomuto počasí říká kona. Po nebi plulo několik bílých obláčků.
Lisa s Brucem posnídali s rodiči v jejich apartmá, odkud byl nádherný výhled na golfová hřiště Waialae a na jih na Tichý oceán. Už od včerejšího setkání všichni čtyři přispívali svými zážitky, popisy a vzrušenými otázkami k vyplnění těch šesti měsíců, co se neviděli. Lisa byla celá nadšená, že ukončila první rok na Stanfordově univerzitě. Bruce, kterého čekala maturita, si podal přihlášku na

Williamsovu kolej v Massachusetts, kde se přirozeně chtěl věnovat studiu historie, což byl stále střed jeho zájmu.
Oznámil, že v očekávání dnešního dne prostudoval japonský útok na Pearl Harbor roku 1941: "Pokud máte nějaké otázky, myslím, že vám je mohu zodpovědět," poznamenal věcně.
"Jsi prostě nesnesitelný!" zvolala sestra. "Ale protože nabízíš bezplatné služby, možná je ráčím využít."
Celia se sice snažila sledovat povídání a škádlení během snídaně, ale zároveň cítila jakýsi zvláštní odstup. Dovedla by stěží vystihnout tento stav, leda tak, že dneska se k ní navrací kus minulosti. Ráno se probudila s pocitem význačné události a také se podle toho oblékla, vzala si bílou plišovanou sukni a tmavomodrobílou halenku. Na nohou měla bílé sandály a v ruce držela bílou slaměnou kabelku.
Nechtěla působit nedbale ani příliš oficiálně, ale elegantně a... Ano, teď ji napadla vhodná slova – solidně a důstojně. Když se podívala na sebe do zrcadla, nežli se připojila k ostatním, představa, kterou se doposud snažila potlačit, pojednou nabyla vrchu: Kéž by ještě žil otec, aby nyní viděl svou dceru s rodinou!
Ostatní jako by vytušili její pocity, poněvadž se neoblékli tak ležérně jako obvykle. Lisa, která měla včera na sobě džíny, dnes byla v lehkých květovaných šatech, které zdůrazňovaly její mladistvou krásu i půvab a Celia si na chvilku představila sebe v dceřiných letech – jako devatenáctiletou před 27 lety.
Andrew si vybral oblek z lehké látky a poprvé po delší době si vzal kravatu. Zanedlouho mu bude padesát, pomyslela si Celia, vlasy má už skoro celé šedivé, ale působí distinguovaně. Bruce, vážný, ale přece jen ještě chlapec, vypadal v blejzru Hillovy střední školy a rozhalence jako šikovný mládenec.
Když došli k limuzíně, šofér se zdvořile dotkl štítku čepice a přidržel jim otevřené dveře. Oslovil Andrewa: "Doktor Jordan? Jedete k Arizoně, že?"
"Ano." Andrew se podíval na lístek, který vyňal z kapsy. "Ale mám vám vyřídit, abyste nejel do návštěvnického centra, ale přímo k soukromému přístavišti HVTL."
Řidič povytáhl obočí. "Jste důležitá osobnost."
"Já ne," Andrew se usmál a pohlédl na Celii. "Ale manželka."
V limuzíně se Lisa zeptala: "Co je to HVTL nebo jak to říkal?"
"Hlavní velitel tichomořského loďstva," odvětil Bruce. "Zapracoval jsi, táto, to je fakt!"
Celia zvědavě pohlédla na Andrewa: "Jak jsi to všechno zařídil?"
"Využil jsem tvé jméno," odpověděl. "Jestli to chceš vědět, moje milá, to stále ještě otvírá dveře a mnozí lidé tě obdivují."
Když ostatní naléhali, vyšel s barvou ven: "Když to tedy chcete vědět, zatelefonoval jsem oblastnímu řediteli Felding-Rotha na Havajských ostrovech."
"Tanovi Akamurovi?" optala se Celia.
"Ano. A mám ti vyřídit, že tě velice postrádají. Shodou okolností má Akamurova manželka sestru, která se provdala za jistého admirála. Ostatní už byla hračka. Takže na Arizonu poplujeme v admi-rálském člunu."
"Skoulels to na jedničku, táti!" zvolal Bruce obdivně.
Andrew se usmál. "Díky."
"I já ti děkuji," ozvala se Celia. Potom se otázala: "Když jsi mluvil s Tanem, nezeptal ses ho náhodou, jak se věci mají?"
Zaváhal. "Myslíš u Felding-Rotha... s montaynem?"
"Ano."
Doufal, že se nebude dál vyptávat a odvětil: "Podle všeho velmi dobře."
"Určitě víš víc," naléhala Celia. "Pověz mi všechno."
Neochotně dodal: "Říkal, že montayne je velmi úspěšný lék, a abych ho citoval – jde na dračku."
Celia přikývla. To všichni očekávali a potvrdily se tím první zprávy po uvedení montaynu na trh. A opět se jí v mysli vynořila otázka, zda se neunáhlila, když z vlastního popudu odešla od firmy. Ale v mimořádný den se těmito úvahami nebude zabývat, rozhodla se vzápětí.
Limuzína rychle uháněla po dálnicích Lunalilo a Moanalua, které vedly centrem Honolulu s moderními vysokými budovami. Asi po dvaceti minutách odbočili u stadiónu Aloha a zakrátko dorazili do vyhrazeného prostoru válečného námořnictva u zálivu Aiea. Soukromý přístav HVTL byl v příjemném zákoutí, využívaném rodinami vojenských osob.
Patnáct metrů dlouhé vojenské plavidlo – takzvaný admirálský člun – čekalo u přístaviště se spuštěným dieselovým motorem. Člun obsluhovala dvoučlenná posádka v bílých uniformách. Pod plátěnou střechou, na hlavní palubě, seděl asi půltucet cestujících.
Když nasedli Jordanovi, jeden z členů posádky – byla to mladá žena - uvolnila

uvazovací lana a kormidelník i kapitán v jedné osobě odrazil od přístaviště a zařadil se do rušného provozu v Pearl Harbor.
Větřík, který cítili na souši, zesílil na vodě a vlnky narážely na příď. Jemná sprška vystříkla občas na palubu. Voda byla šedozelená a pod hladinou nebylo skoro nic vidět.
Obeplouvali Fordův ostrov proti směru hodinových ručiček a mladá žena v uniformě začala s výkladem. Andrew, Lisa a Bruce pozorně poslouchali, ale Celia, zabraná do vzpomínek na otce, vnímala pouze útržky.
"V neděli ráno, sedmého prosince 1941... japonské střemhlavé bom-bardéry, torpédonosné letouny, stíhačky a miniponorky napadly bez výstrahy. první vlna v 7 hodin 55 minut... v 8 hodin 5 minut se ozvaly výbuchy na kotvišti válečných lodí... v 8 hodin 10 minut prorazila těžká puma přední část paluby bitevní lodi Arizona a vybuchla ve skladišti střeliva... loď se velice rychle potopila... v 8 hodin 12 minut se převrátila dnem nahoru bitevní loď Utah... California a West Virginia dosedly na dno kotviště... Oklahoma se převrátila... Zahynulo 2405 Američanů a 1178 jich bylo zraněno..."
Jak je to už dávno, pomyslela si Celia, třicet šest let. Déle, než polovina života. Ale v této chvíli jí připadalo, jako by to bylo včera.
Admirálský člun obeplul jižní cíp Fordova ostrova a zabočil do pearlharborského průplavu. A pojednou, přímo před nimi, v ostrém slunci vyvstal bílý Památník Arizona.
Zde se to stalo a já jsem konečně přišla. Celia si připomněla verše: "Podej mi roucho poutnické... a vydám se na cestu." Dívala se na Památník, který si představovala jinak. Připomínal dlouhý, bílý, krytý železniční vůz, uprostřed stlačený. Ale na tom nezáleželo. Důležitá byla Arizona, a už zahlédla obrysy vraku pouze pár metrů pod šedozelenou hladinou.
"... a Památník se klene nad potopenou bitevní lodí."
Loď mého otce, která mu byla domovem, když byl na moři pět tisíc mil daleko od Filadelfie a stala se jeho hrobem... když mi bylo deset let.
Andrew vzal Celii za ruku. Oba mlčeli. Mezi cestujícími zavládlo ticho, jako kdyby se zmocnily stejné pocity všech.
KoKormidelník obratně přirazil k pontonovému přístavišti, odkud se vcházelo na Památník. Mladá žena v uniformě uvázala člun a Jordanovi, spolu s ostatními, vystoupili. Pod nohama měli opět pevnou zem, neboť Památník spočíval na pylonech, zaražených do mořského dna.
Blízko středu byl v betonové konstrukci otvor. Celia, Andrew a Lisa se tu zastavili a zadívali se dolů, na hlavní palubu Arizony, kterou bylo odtud zřetelně vidět. Její blízkost v nich vzbuzovala bázeň.
Někde pod námi jsou kosti mého otce, anebo to, co z nich zůstalo. Kdovíjak zemřel. Přišla smrt rychle a milosrdně, nebo pomalu, takže trpěl? Ó, kéž byla rychlá!
Bruce, který popošel kousek dopředu, se k nim vrátil. Řekl tiše: "Našel jsem dědečkovo jméno. Ukážu vám je." Kráčeli za ním a zastavili se u skupiny cestujících, kteří mlčky hleděli na mramorovou stěnu, na stovky jmen a hodností. Za prudkého japonského útoku zahynulo během několika minut jen na Arizoně 1177 důstojníků a mužů posádky. Později se ukázalo, že loď se nedá vyzvednout, a tak se pro víc než tisíc námořníků stala hrobem.
Nápis zněl:
NA PAMĚŤ STATEČNÝCH MUŽŮ KTEŘÍ ZDE NALEZLI HROB
Bruce ukázal: "Tam, mami!"
W.F.DE GREY PRAP
Uctivě stáli, každý zabraný do vlastních myšlenek. Nato se vrátili k místu, kde byli předtím, a znovu se zadívali dolů na potopený trup, z kterého byla palubní nástavba již dávno odstraněna. Celia fascinovaně upírala oči na vrak – zdálo se, že by stačilo napřáhnout ruku... Pojednou zezdola vystoupila olejová bublina. Na hladině se rozvinul olej jako květ. O několik minut později rozpučela na hladině tajemně další bublina.
"Bubliny vystupují z palivových nádrží," vysvětlil Bruce, "od té doby, co se loď potopila. Nikdo neví, jak dlouho vydrží palivo, ale možná ještě dvacet let."
Celia položila ruku Bruceovi na rameno.
To je můj syn, tvůj vnuk. Vypráví mi o tvé lodi.
"Kéž bych byla znala dědečka!" vzdychla Lisa.
Celia chtěla něco říct, pojednou však ztratila jistotu a zhroutila se. Dceřina prostá, dojímavá věta porušila rovnováhu jemných vah. Zaplavil ji smutek a žal – dolehla na ni žalost nad otcem, kterého znala tak krátce, ale velice ho milovala. Hluboce dojímavé chvíle v Pearl Harboru opět vzpomínku na otce oživily. A rovněž oživily vzpomínku na matku, od jejíž smrti uplyne tento měsíc deset let. A k oběma starším zármutkům přidal se i smutek nad vlastním

neúspěchem, jejím velkým omylem, jak se nyní ukázalo, nad neslavným koncem slibné kariéry. Tuto poslední myšlenku půl roku urputně zapuzovala.
Ale jako vyrovnání pohledávky nelze odsouvat do nekonečna, musí každý také zaplatit, co je dlužen. Bez ohledu na okolí se hořce rozplakala.
Andrew k ní rychle vykročil, ale Lisa s Brucem byli rychlejší. Děti objaly matku, utěšovaly ji a bez zábran se rozplakaly i ony.
Andrew všechny tři něžně objal.
Večeřeli v jídelně hotelu Kahala Hilton. Jakmile usedli, Celia řekla: "Andrew, šampaňské pro nás všechny."
"Dobrá," Andrew přivolal číšníka, objednal Celiinu oblíbenou značku Taittinger a pak připomněl: "Dnes večer celá září."
"Tak se také cítím," odpověděla a na všechny se usmála.
O vyjížďce do Pearl Harboru padlo zatím málo slov. Když se Celia přestala ovládat, ostatní návštěvníci Památníku se ohleduplně zadívali jinam. Andrew vycítil, že toto místo, které budí smutek a vyvolává tragické vzpomínky, bývá často svědkem podobných výjevů.
Odpoledne Celia spala a později si zašla do hotelových obchodů. V jednom koupila překrásné červenobílé šaty havajského střihu. Nyní je měla na sobě.
"Až ti to bude připadat okoukané," prohlásila Lisa, "viď, že mi je dáš?"
V té chvíli přinesli šampaňské. Když je číšník rozlil, pozvedla Celia sklenici. "Na vás všechny! Všichni jste mi nesmírně drazí a všem vám děkuji! Chci, abyste věděli, že na dnešní den nikdy nezapomenu a nezapomenu ani na vaše pochopení a útěchu. A chci, abyste věděli, že jsem se už z toho dostala. Byla to svým způsobem taková duševní očista – jak se tomu říká?"
"Katarze," doplnil ji Bruce. "Je to řecké slovo, znamenající očistu. Aristoteles –"
"Tak dost!" zvolala Lisa, naklonila se přes stůl a pleskla bratra přes ruku. "Už to přeháníš!"
Andrew se zasmál a ostatní se přidali.
"Pokračuj, mami," vyzvala ji dcera.
"Inu, řekla jsem si," prohlásila Celia, "že je už načase skončit s tou sebelítostí a opět se vrátit do života. Byla to krásná dovolená, nejbáječnější, jakou jsem kdy prožila, ale za dva dny bude po ní." Láskyplně pohlédla na manžela. "Myslím, že se už nemůžeš dočkat toho, až se vrátíš k pacientům."
"Vlastně máš pravdu," souhlasil.
"Plně tě chápu," řekla Celia, "neboť mám stejné pocity. Ani já nechci zůstat bez zaměstnání. Budu si hledat práci."
"A co budeš dělat?" otázal se Bruce.
Celia se napila. "Hodně jsem o tom přemýšlela, kladla si otázky a pokaždé mi vyšla stejná odpověď. Farmaceutický průmysl znám nejlíp, takže by bylo nejrozumnější držet se stejné branže."
"Máš pravdu," souhlasil Andrew.
"Mohla by ses vrátit k Felding-Rothovi?" zeptala se Lisa.
Celia zavrtěla hlavou. "Spálila jsem za sebou všechny mosty. Jsem přesvědčená, že by mě nevzali, i kdybych nevím jak chtěla. Ne! Zkusím to jinde."
"Jak po tobě neskočí, jsou krátkozrací," podotkl Andrew. "Uvažovala jsi o nějaké firmě?"
"Ano," přikývla zamyšleně. "Stále si velice vážím firmy Merck. Kdybys hledal rollsroyce našeho odvětví, byl by jím Merck. Tam si podám žádost nejdřív."
"A potom?"
"Líbí se mi Smithline a také Upjohn. Byla bych hrdá, kdybych mohla pracovat u některé z nich, ale v případě potřeby rozšířím seznam."
"Předpovídám, že k tomu určitě nedojde," pozvedl Andrew sklenici. "Na šťastnou firmu, která dostane Celii Jordanovou!"
Později, při jídle se otázal Bruce: "Co bude zítra?"
"Protože je to náš poslední den na Havaji, prolenošíme jej na pláži," navrhla Celia.
Všichni se shodli, že takto strávit den bude nejlíp.
Ráno se v ložnici apartmá Jordanových, krátce před šestou, rozřinčel telefon. Zvonění ustalo, pak se ozvalo znovu.
Celia tvrdě spala. Andrew, ležící vedle ní, překročil hranici mezi spánkem a bděním a při neodbytném drnčení se neklidně pohnul.
Večer, než si šli lehnout, nechali dveře na balkón otevřené, takže dovnitř vnikal lehký vánek a zároveň i šumění moře. Nyní už venku šedivělo ráno a postupně se rýsovaly obrysy předmětů, jako když vystupuje na jevišti ze tmy nová scéna. Za čtvrt hodiny se slunce vyhoupne nad obzor.
Andrew usedl na posteli, neboť ho telefon vyburcoval ze spánku. Napřáhl ruku po sluchátku.

Celia se zavrtěla a řekla rozespale: "Kolik je hodin?"
"Ani se neptej!" A do telefonu: "Ano – copak je?"
"Mám tu hovor na výzvu – pro paní Jordanovou," oznámila te-lefonistka.
"Kdo volá?"
Uslyšel jiný ženský hlas. "Pan Seth Feingold od Felding-Rotha v New Jersey."
"A ví pan Feingold, kolik je zde hodin?"
"Ano, pane. to ví."
Celia se posadila, už byla zcela vzhůru. "To je Seth?" Když Andrew přikývl, řekla: "Vezmu to."
Podal jí sluchátko. Po další změně telefonistky Celia uslyšela Fein-goldův hlas: "To jsi ty, Celie?"
"Ano, já."
"Zrovna mi řekli, že jsem tě probudil, a velice se omlouvám. Ale u nás je poledne. Déle jsme však už čekat nemohli."
Udiveně se zeptala: "Kdo my? A nač jste nemohli čekat?"
"Celio, to, co ti teď povím, je mimořádně důležité. Proto mě, prosím, pozorně vyslechni!"
Feingoldův hlas zněl nervózně.
"Dobrá, tak mluv."
"Volám ti jménem správní rady a na její žádost. Pověřila mě, abych ti za prvé oznámil, že když jsi dala výpověď- z důvodů, které všichni známe – měla jsi pravdu a všichni ostatní..." Hlas mu selhal, ale pak dodal: "...a my ostatní jsme se mýlili."
Zmateně uvažovala, jestli se nepřeslechla, anebo jestli se jí to jen nezdá.
"Nerozumím, Sethe. Nemluvíš přece o montaynu?"
"Bohužel ano."
"Ale podle toho, co jsem četla a slyšela, má montayne obrovský úspěch."
Vzpomněla si, co jí včera říkal Andrew o nadšení ředitele Felding-Rotha na Havaji nad novým lékem.
"To jsme si také všichni mysleli – až donedávna. Jenže všechno se pojednou změnilo. A nyní jsme v hrozné situaci."
"Prosím tě, počkej moment."
Zakryla dlaní mikrofon a řekla Andrewovi: "Stalo se něco vážného. Nevím přesně co. Poslouchej na druhém aparátu."
Byl v koupelně. Celia počkala, než tam Andrew došel, a potom řekla: "Pokračuj, Sethe."
"Slyšela jsi první část. Ta druhá je, že správní rada chce, aby ses vrátila."
Nevěřila vlastním uším. Po chvíli se ozvala: "Bude nejlíp, když mi povíš všechno hezky po pořádku."
"Tak dobrá."
Cítila, že Seth si urovnává myšlenky, a zatímco čekala, přemítala, proč volá on a ne Sam Hawthorne.
"Vzpomínáš si na zprávy o těch postižených dětech v Austrálii Francii a Španělsku?"
"Samozřejmě."
"Vyskytly se další případy – tam i jinde. A je jich tolik, že je nad veškerou pochybnost, že to zavinil montayne."
"Panebože!" Celia si zděšeně přitiskla ruku ke tváři. Kéž by to nebyla pravda! Je to jen zlý sen? Nechci, abych měla pravdu za tak strašnou cenu. Potom spatřila otevřenými dveřmi koupelny Andre-wa. Na jeho pochmurně stažené tváři se odráželo první projasňo-vání nového dne a pochopila, že to, co slyší, není sen, ale skutečnost.
Seth pokračoval, uváděl podrobnosti: "...začalo to před deseti týdny, když se objevily první zprávy... případy, podobné předchozím... potom se jejich počet zvyšoval... poslední dobou je jich záplava... všechny matky užívaly během těhotenství montayne... doposud bylo na celém světě hlášeno asi tři sta defektních dětí... podle všeho jich bude ještě víc, zejména ve Spojených státech, kde je montayne na trhu teprve sedm měsíců..."
Když Celia slyšela tu děsivou zprávu, zavřela oči. Stovky dětí, které mohly být normální, ale nebudou schopné myslet, ani chodit, ani sedět. Až do konce života se neobejdou bez cizí pomoci... A bude jich ještě víc.
Chtělo se jí hořce plakat, křičet od hněvu a zklamání. Ale na koho? Na nikoho. Pláč a hněv jsou k ničemu. Na to už bylo pozdě.
Mohla sama udělat víc, aby zabránila této hrozné tragédii?
Ano!
Když odešla od firmy, mohla pozvednout hlas, zveřejnit v novinách své pochybnosti o montaynu, místo aby byla zticha. Ale změnilo by se něco? Vzal by si její varování někdo k srdci? Podle všeho ne, ale kdosi by se možná našel, a

kdyby se podařilo takto zachránit i jenom jediné dítě, její úsilí by nebylo zbytečné.
Seth, jako by četl její myšlenky ze vzdálenosti pěti tisíc mil, pokračoval: "Všichni jsme si, pochopitelně, kladli otázky, Celie. Prožívali jsme bezesné noci, kdy nás trápilo svědomí a není mezi námi jediný, kdo by si až po hrob nenesl kousek viny. Ty však můžeš mít svědomí
čisté. Udělala jsi všechno, cos mohla. Nemůžeš za to, že jsme tvé varování ignorovali."
Jak snadné a pohodlné by bylo přijmout tento názor, pomyslela si Celia. Dobře věděla, že také ji budou do konce života trápit pochybnosti.
Pojednou ji napadla nová, znepokojující myšlenka.
"Je všechno, cos mi prve řekl, známé široké veřejnosti? Informovali jste tisk? Upozornili jste ženy, aby neužívaly montayne?"
"No... ne tak zcela. Nějaké zprávy už pronikly na veřejnost, ale kupodivu, není jich mnoho."
Ano, to vysvětluje, proč s Andrewem během celé dovolené o mon-taynu nic nepříznivého neslyšeli, pomyslela si.
Seth pokračoval: "Zatím žádný novinář nedal tato fakta do souvislosti. Ale obáváme se, že co nevidět k tomu dojde."
"Tak vy se obáváte?..."
Uvědomila si, že neudělali prakticky nic, aby zveřejnili, co se stalo, což znamená, že montayne se stále ještě prodává a ženy ho užívají. Celia si opět vzpomněla, jak včera Andrew citoval Tana, že montayne jde na dračku. Mráz jí přeběhl po zádech, když se otázala: "Jaké opatření jste udělali pro to, aby se montayne přestal předepisovat a aby se všechny zásoby stáhly z prodeje?"
Seth volil opatrně slova: "Gironde-Chimie nám oznámila, že tento týden je stáhnou ve Francii. A Angličani, jak jsem slyšel, připravují prohlášení. A australská vláda již prodej zastavila."
"Mluvím o Spojených státech!" zakřičela do mikrofonu.
"Ujišťuji tě, že jsme vyhověli do písmene zákonným požadavkům. Všechny informace které přicházejí k Felding-Rothovi, okamžitě postupujeme UPL do Washingtonu. Všechny! Vincent Lord na to osobně dohlíží. Nyní čekáme na rozhodnutí UPL."
"Vy čekáte na rozhodnutí! Panenanebi! Jaké může přijít jiné rozhodnutí než zastavit prodej montaynu?"
"Naši právníci nám důrazně doporučují, že je v tomto stadiu lépe vyčkat, jak rozhodne UPL," bránil se Seth.
Celia se jen stěží ovládala. "UPL je pomalý. Při jejich mašinérii to potrvá týdny."
"To je pravda. Ale právníci říkají, že jestliže montayne stáhneme sami, bude to vypadat jako přiznání viny a odpovědnost padne na nás. I tak budou finanční důsledky –"
"Co záleží na finančních důsledcích, když těhotné ženy nadále berou montayne? Když nenarozené děti..."
Umlkla, protože jí došlo, že nemá smysl se přít, že tento rozhovor nikam nepovede a znovu si položila otázku, proč mluví se Sethem Feingoldem a ne se Samem Hawthornem.
Rozhodně prohlásila: "Musím mluvit se Samem!"
"Bohužel to nejde, alespoň ne v tuto chvíli." Nastala krátká odmlka. "Sam je... nu, necítí se ve své kůži. Má jisté osobní problémy. To je jeden z důvodů, proč chceme, aby ses vrátila – potřebujeme tě."
"Nezamlouvej to! Co se vlastně stalo?" vybuchla Celia.
Slyšela, jak si zhluboka povzdechl.
"Chtěl jsem ti to říct později, neboť vím, že tě to rozruší." Hlas měl tichý a smutný. "Pamatuješ – krátce předtím, než jsi odešla, narodil se Samovi vnuk."
"Ano. Juliet měla dítě." Celia si vzpomněla na oslavu v Samově kanceláři, kterou později pokazila svými pochybnostmi o montaynu.
"Podle všeho Juliet během těhotenství značně trpěla ranní nevolností. Sam jí přinesl montayne."
Při Sethových posledních slovech Celii zamrazilo. Měla neblahé tušení.
"Minulý týden lékaři konstatovali, že Julietino dítě je po montaynu mentálně defektní." Sethovi se zlomil hlas a mohl pokračovat jen s námahou: "Nemůže se bez cizí pomoci pohybovat, takže bude jen vegetovat."
Celia přidušeně vykřikla od žalu a hrůzy, nato se nevěřícně zeptala: "Ale jak to Sam mohl udělat? V té době přece ještě nebyl montayne schválený?"
"Jenomže existovaly vzorky. Sam je vzal a nikomu, kromě Juliet, o tom neřekl. Myslím, že tak důvěřoval montaynu, že si vůbec nepřipustil nějaké riziko. A patrně to bral jako věc prestiže. Vzpomínáš si, že osobně získal montayne od Gironde-Chimie?"

"Ano, to vím." Celii vířily v hlavě myšlenky – pocity zklamání, hněvu, roztrpčení a lítosti.
"Říkal jsem ti, že tě potřebujeme, Celio," pokračoval Seth "a je tomu opravdu tak. Dovedeš si představit, v jakém je Sam stavu? Momentálně není schopen nic dělat. Ale to je pouze jedna stránka. Vládne tu strašný zmatek. Jsme jako loď bez kormidla. Potřebujeme tě, abys odhadla škody, a ujala se velení. Předně jsi jediná, kdo k tomu má dostatečné vědomosti a zkušenosti. A dále, my všichni – včetně správní rady – si nyní mimořádně vážíme tvého úsudku. A vrátila by ses jako výkonná viceprezidentka. O finanční stránce se teď nehodlám zmiňovat, ale je víc než velkorysá."
Výkonná viceprezidentka Felding-Rotha. Jen o stupínek níž než prezident a víc než viceprezidentka pro odbyt, kterou jsem se měla stát. Byla doba, přemítala Celia, kdy bych při takovém povýšení zajásala, byl by to významný mezník v mém životě. A pojednou to pro ni znamená tak málo. Jak je to divné!
"Zřejmě sis domyslela," přerušil její úvahy Seth, "že našemu rozhovoru naslouchá i několik členů správní rady. Čekáme a doufáme, že odpovíš ano."
Celia si všimla, že Andrew jí dává rukou nějaké znamení. Proto, podruhé během rozhovoru, řekla: "Prosím tě, počkej moment."
Andrew položil telefon a vyšel z koupelny. Celia zakryla dlaní mikrofon a zeptala se: "Co o tom soudíš?"
"Rozhodnout se musíš sama," odpověděl. "Ale pamatuj, že jestli se vrátíš, skutečnost, žes dala výpověď a byla pryč, nehraje vůbec žádnou roli. Část odpovědnosti za montayne padne i na tebe."
"To vím." Zamyslela se. "Ale pracovala jsem tam dlouho. Byly to dobré roky a oni mě nyní potřebují. Ale vrátím se jen pod jednou podmínkou..."
Znovu zvedla sluchátko. "Sethe, pozorně jsem vyslechla tvou nabídku. Přijímám, ale pod jednou podmínkou."
"A ta zní?"
"Že Felding-Roth musí stáhnout z prodeje montayne ještě dnes a že uveřejní prohlášení o jeho škodlivosti. Ne zítra, ani za týden, a nebude vyčkávat, jak rozhodne UPL. Dnes!"
"Celio, to je vyloučeno. Vysvětlil jsem ti přece, že nás naši právníci varovali, že na sebe vezmeme plnou odpovědnost. To znamená mít na krku žaloby o odškodnění ve výši miliónů dolarů – to přivede firmu k úpadku."
"Žalobám se stejně nevyhneme."
"To víme, ale nechceme situaci zhoršovat. Zákaz na sebe nedá dlouho čekat. Mezitím se společně s tebou poradíme..."
"Nebudu o tom diskutovat. Chci, aby se to udělalo hned. V televizi a rozhlase ještě dnes a ve všech novinách do čtyřiadvaceti hodin. Budu poslouchat rádio a sledovat televizi. Jinak nepřijímám."
Nyní řekl Seth: "Počkej chvíli, prosím tě."
Celia slyšela z druhého konce tlumenou diskusi. Zřejmě s její podmínkou nesouhlasili. Potom slyšela Setha: "Je neoblomná" a po chvíli: "Samozřejmě, že to myslí vážně. A nezapomínejte, že my ji potřebujeme víc než ona nás."
Debata v New Jersey ještě pár minut pokračovala, ale Celia z ní mnoho neslyšela. Konečně se Seth vrátil k telefonu.
"Celio, přijímáme tvé podmínky. To, co žádáš, uděláme hned – do jedné hodiny. Osobně ti za to ručím. A... kdy bys tu mohla být?"
"Poletím prvním spojem. Očekávejte mě zítra v kanceláři."
Podařilo se jim dostat čtyři letenky v druhé třídě Boeingu 747 společnosti United Airlines, který odlétal z Honolulu v 16.50. Letělo se bez mezipřistání až do Chicaga, kde přesednou na jiný spoj, který přistane v New Yorku o deváté ráno místního času. Celia se rozhodla, že se vyspí cestou a hned po příletu odjede na ústředí Felding-Rotha. Lisa a Bruce chtěli zůstat ještě dva dny na Havaji, ale potom se rozhodli, že se vrátí domů s rodiči. "Tak dlouho jsme vás neviděli, že chceme být s vámi," vysvětlovala Lisa. "Vím, že by mi bylo smutno, kdybych tu zůstala sama, a patrně bych plakala při pomyšlení na ty nešťastné postižené děti." v
Snídali v Andrewově a Celiině apartmá. Několikrát zvonil telefon, neboť v souvislosti s odchodem bylo třeba všelicos zařídit. Andrew mezitím vysvětloval dětem celou tragédii.
"I já vám o tom něco povím," ozvala se Celia, "ale až později. Ještě jsem se z toho šoku zcela nevzpamatovala." Stále ještě nevěděla, zda udělala dobře, když souhlasila, že se vrátí, ale pak si připomněla, že její požadavek ihned stáhnout montayne může uchránit alespoň několik dětí a matek před strašným osudem.
Krátce předtím, než odjeli z hotelu na letiště, se Celia dověděla, že Felding-Roth slib dodržel. Hudební program v rozhlase přerušilo mimořádné hlášení, že montayne se stahuje z trhu, neboť "probíhá vyšetřování jeho možných

škodlivých účinků". Potom následovala výzva všem lékařům, aby jej přestali předepisovat, a těhotným ženám, aby tento preparát přestaly užívat.
V pravidelných zprávách, které následovaly hned poté, bylo stažení montaynu jedním z hlavních témat a na letišti koupili odpolední vydání Honolulu Star-Bulletinu, které o tom přinesly zprávu agentury Associated Press na titulní straně. Celiin požadavek informovat veřejnost se tedy plnil.
Letadlo bylo plně obsazeno, ale jejich čtyři sedadla vedle sebe v zadní části jim umožnila aspoň trochu soukromí. Celia po chvíli řekla:
"Děkuji vám, že jste byli tak trpěliví. Nyní se můžete vyptávat, jestli chcete."
Bruce byl první.
"Jak se jen mohlo stát, mami, že se lék nejdřív schválí a pak má takové škodlivé účinky?"
Celia si odpověď promyslela.
"Především si pamatuj, že lék, každý lék, je v lidském organismu cizí látkou. Přichází do těla obvykle, když jej předepíše lékař, aby napravil něco, co je v organismu v nepořádku. Může být prospěšný, ale na druhé straně může také způsobit škody. Tomu se říká vedlejší účinky, ale vyskytují se i neškodné vedlejší účinky."
Andrew dodal: .A kromě toho existuje cosi, co lze nazvat riziko – kontra prospěchu. Lékař musí posoudit, zda riziko, když naordinuje určitý lék, stojí za to, aby dosáhl výsledků, které si on a pacient přejí. Některé léky jsou riskantnější než jiné. Ale i při obyčejném aspirinu hrozí riziko – někdy velmi vážné, neboť může vyvolat vnitřní krvácení."
"Farmaceutické firmy přece nové látky zkoušejí, než je uvedou do prodeje," namítla Lisa. "A UPL je tady přece k tomu, aby posoudil, nakolik jsou nebezpečné."
"Ano, to všechno je pravda," přikývla Celia, "ale všeobecně není známo, že i testování má omezené možnosti, a to ještě i dnes. Každý nový lék se nejdříve zkouší na zvířatech. Když jsou výsledky dobré, přistoupí se ke zkouškám na dobrovolnících. To všechno trvá několik let. Ale, i když klinické zkoušky dopadly dobře a lék se zdá být po všech stránkách v pořádku, je třeba si uvědomit, že byl ověřen pouze na několika stech, možná že na tisíci lidech."
"A u žádného z nich," dodal Andrew, "se nemusí projevit nepříznivý vedlejší účinek – anebo jen v malém rozsahu, zanedbatelný."
Celia přikývla na souhlas a pokračovala: "Ale když se dostane lék na trh a užívají jej desetitisíce, ba dokonce milióny lidí, může u zlomku procenta vyvolat nepříznivé reakce, které se během zkoušek nové látky nedaly předvídat. Ovšem, když je toto procento větší a účinky jsou velmi vážné, nebo fatální, musí být lék stažen. Problém je v tom, že nikdo nedokáže zcela zaručit bezpečnost nového léku, dokud není užíván ve velkém."
"Ale tyto reakce je třeba hlásit, ne?" otázal se Bruce. "Ano. A jakmile se o nich dozví farmaceutická firma, má zákonnou povinnost informovat UPL. A normálně to také udělá."
Lisa se zachmuřila. "Normálně?"
"Někdy je velmi nesnadné rozhodnout, zda nepříznivou reakci vyvolal lék, anebo zda má jinou příčinu," vysvětlovala Celia. "Obvykle to závisí na odborném posouzení a vědci se vždy neshodnou-. A také musíme pamatovat na skutečnost, že by unáhlené rozhodnutí odstranilo z trhu dobrý lék – a někdy lék, který zachraňuje život."
"Jenomže v případě montaynu tomu bylo jinak," připomněl Andrew. Pohlédl na Lisu a Bruce. "Pokud jde o ty reakce, úsudek vaší matky byl správný a ostatní se mýlili."
Celia zavrtěla hlavou. "Ani to není tak zcela pravda. Dala jsem se vést instinktem, nevycházela jsem z odborných zkušeností a instinkt nemívá vždycky pravdu."
"Jenomže tentokrát tě nezklamal," odpověděl Andrew. "Ale to je důležité. A co víc, držela ses svého přesvědčení a mělas morální odvahu odejít, což by udělalo jen málo lidí. A proto, moje milá, naše rodina je na tebe hrdá."
"To bych řekl!" zvolal Bruce.
Lisa se naklonila a políbila Celii. "To si myslím i já, maminko."
Servírovali jídlo. Andrew jen tak trochu ochutnal a pak poznamenal: "Jídlo v letadle je dobré jenom na zabití času."
Zanedlouho se opět vrátili k tématu, kterého měli každý plnou hlavu.
"Ani se mi nechce uvěřit, mami, že noviny a televize o montaynu nic nevěděly," řekl Bruce. "Přece aspoň něco musely tušit – a to ne teprve dneska."
Odpověděl mu Andrew.
"To se může stát a stalo se to už v minulosti. Například s thalido-midem. Ten případ jsem si důkladně prostudoval."

Celia se poprvé, po dlouhých hodinách, usmála. "V naší rodině máme dva nadšené historiky."
"Roku 1961 a 1962," pokračoval Andrew, "americký tisk naprosto ignoroval pohromu, kterou způsobil v Evropě thalidomid. Ba ani potom, když americká lékařka dr. Helen Taussigová vypovídala před Kongresem a promítala diapozitivy znetvořených dětí, při nichž kongresmanům běhal mráz po zádech, americké noviny o tom nepřinesly ani slovo."
"To je k nevíře!" zvolala Lisa.
Andrew pokrčil rameny. "Přijde na to, jak se díváš na tisk. Někteří reportéři jsou líní. Ti. co měli psát o vyšetřování v Kongresu, tam
právě tehdy neseděli a později si nepřečetli ani protokoly. Jeden však nebyl líný, a to Martin Mintz, zpravodaj Washington Postu. Dal si dohromady všechny informace a přišel první s reportáží o thalido-midu, takže předběhl své kolegy o několik délek. Stala se z toho samozřejmě senzace, jako nyní u montaynu."
"Abyste oba věděli," řekla Celia dětem, "váš otec byl proti montaynu od samého začátku."
"Proto, že jsi předpokládal, co všechno natropí?" zeptala se Lisa.
"Kdepak," usmál se Andrew. "Prostě proto, že jako lékař jsem proti tomu, aby se užívaly léky v nepříjemných či přechodných stavech."
"Jak tomu mám rozumět?" vyzvídala Lisa.
"Kupříkladu proti nevolnosti během těhotenství. Je to přirozený stav, vyskytuje se pouze v prvních měsících a zanedlouho zmizí bez škodlivých následků. Užívat v tomto období léky – pokud to ovšem není z lékařského hlediska nutné – je pošetilé a vždycky riskantní. Vaše maminka nebrala žádné léky, když vás nosila pod srdcem. O to jsem se postaral!" Andrew pohlédl na dceru. "A když přijde tvůj čas, slečno, ani ty nic neužívej! Když chceš mít zdravé dítě – žádný alkohol, žádné cigarety."
"Slibuji," pravila Lisa.
Celii pojednou napadlo, jak by se jednou, ve vhodné chvíli, dala využít neblahá zkušenost Felding-Rotha s montaynem k něčemu pozitivnímu.
Andrew pokračoval: "My lékaři se dopouštíme mnohých chyb, pokud jde o léky. Za prvé je předepisujeme příliš často – a mnohdy ani nejsou zapotřebí. Zčásti je však předepisujeme i proto, že by se pacienti cítili podvedeni, kdyby odešli z ordinace bez receptu. A dále, napsat recept je nejsnadnější způsob, jak ukončit pacientovo řečnění a dostat ho z ordinace, aby mohl přijít na řadu další."
"Dneska to fakt vypadá jako u zpovědi," ozval se Bruce. "A co ještě dělají lékaři špatně?"
"Mnozí z nás nejsou dobře informovaní o lécích – rozhodně ne v takové míře, jak bychom měli být, zejména pokud jde o vedlejší účinky a vzájemné působení léků. Samozřejmě, všechny tyto informace nemůžeš nosit v hlavě, ale lékařům je obvykle zatěžko, nebo jsou příliš pyšní, nahlédnout do příručky v přítomnosti pacienta."
"Když vidíte lékaře, který se neostýchá ověřit si něco před pacientem, můžete vzít jed na to, žeje spolehlivý, svědomitý," poznamenala Celia. "A to je váš otec. Sama jsem toho byla svědkem."
Andrew se usmál. "Ovšem, pokud jde o léky, mám jistou výhodu. Žiji přece s vaší mámou."
"A dopouštějí se lékaři vážných omylů s léčivy?" zeptala se Lisa.
"Mnohokrát," odpověděl Andrew. "Nejednou lékaře zachrání lékárník, když pozastaví recept a požádá o vysvětlení. Lékárníci se obvykle vyznají v lécích líp než lékaři."
"A kolik je takových doktorů, kteří si to přiznávají?" zeptal se Bruce.
"Bohužel málo," odvětil jeho otec. "Na lékárníky se nejednou dívají spafra, ne jako na kolegy, kterými ve skutečnosti jsou." Andrew se usmál. "Ovšem i lékárníci se tu a tam zmýlí. A někdy nadělají zmatky sami pacienti, když předepsanou dávku zdvojnásobí, ba i ztrojnásobí – aby se prý účinek dostavil rychleji, jak potom vysvětlují v ordinaci."
"A takových problémů je víc, nežli dokáže za den snést unavená osoba z farmaceutické branže," prohlásila Celia. "Musím si drobet zdřímnout."
Usnula a probudila se až v Chicagu.
Let z Chicaga do New Yorku proběhl hladce a ve větším pohodlí, neboť si rezervovali místa v první třídě, což se z Honolulu nedalo.
Na Kennedyho letišti čekala k Celiinu překvapení firemní limuzína se šoférem a odvezla je do Morristownu. Řidič, kterého Celia zběžně znala, zasalutoval a podal jí obálku s dopisem od Setha Feingolda.
Milá Celio,
Vítej doma! Auto se šoférem Ti s přáním všeho nejlepšího posílá správní rada. Zůstává Ti plně k dispozici jako výkonné viceprezidentce.
Tvoji kolegové a podřízení – včetně pisatele tohoto dopisu – se těší, že se s

tebou shledají, jakmile si odpočineš po dlouhé cestě.
Tvůj Seth.
Doma se radostně uvítali s Winnie a Hankem – Winnie čekala dítě už za několik neděl. Když ji Lisa, Bruce a potom Celia s Andre-wem objali, Winnie je upozornila: "Moc mě nemačkejte, moji milí, aby ten chlapeček nepřišel na svět v tomhle momentě."
Andrew se zasmál: "Naposled jsem rodil před mnohými lety, ale s radostí si to zopakuji."
Hank, který nebyl tak upovídaný jako jeho žena, všechny obdařil šťastným úsměvem a začal odnášet zavazadla.
O něco později, když si Winnie s Andrewem a Celií vyměňovali v kuchyni novinky, Celia se pojednou vyděsila. Bála se zeptat, ale nakonec to přece ze sebe dostala: "Winnie, užívala jsi během těhotenství nějaké léky?"
"Myslíte proti ranní nevolnosti?"
"Ano," řekla Celia se stupňující hrůzou.
"To jako ten montayne?" Winnie ukázala na raník Newark Star--Ledger, který ležel na stole. Zpráva o montaynu byla na titulní straně.
Celia chmurně přikývla.
"Můj doktor mi říkal, abych jej brala," řekla Winnie. "Taky bych ho poslechla, neboť ráno mi bývalo špatně. Ale ovšem...," pohlédla na Andrewa, "smím, pane doktore?"
"Jistě," ubezpečil ji.
"Než jste odjeli, pan doktor mi řekl, abych nikomu nic nepovídala, ale kdyby mi někdo dal montayne, abych ho brala, ať ho spláchnu do záchodu. A to jsem také udělala."
Winnie vytryskly z očí slzy. Přistoupila k novinám a potom k An-drewovi. "Tolik jsme se snažili, abychom měli maličké... Bůh vám žehnej, pane doktore!"
Celii spadl kámen ze srdce. Celá vděčná Winnii objala a dlouho ji k sobě tiskla.
Ze Sama Hawthornea se stal stín.
První pohled na něho tak Celii šokoval, že ze sebe nevypravila ani slovo.
"Je to jistě povznášející pocit vrátit se ověnčená slávou, bez poskvrny a se ctí, zatímco my ostatní jsme se mýlili, viď?"
Tato ne právě přátelská slova, pronesená křaplavým hlasem, který sotva poznávala, prohloubila její otřes. Naposled viděla Sama před sedmi měsíci. Mezitím jako by zestárl o dobrých deset let. V bledých a hubených tvářích vyvstaly lícní kosti a hluboko vpadlé oči hleděly mdle z očních důlků. Byl shrbený a ztratil tolik na váze, že na něm jeho oblek jen visel.
"Ne, Same," odpověděla Celia, "opravdu nemám radostné pocity. Naopak, je mi smutno a nejvíc lituji tvého vnuka. A vracím se jen proto, abych pomohla."
"Ano, doufal jsem, že- přijdeš –"
"Nemůžeme jít někam do ústraní?" vpadla mu do řeči.
Potkali se na chodbě, když Celia přicházela z porady se Sethem Feingoldem a s několika řediteli.
Mlčky zamířili k Samově kanceláři. Když za nimi zapadly dveře, Sam se otočil k Celii a zamručel: "Myslel jsem, že mě přijdeš politovat. Je to tak snadné. Ale proč neřekneš, co si opravdu myslíš?"
"Bude líp, když mi to povíš sám," odvětila klidně.
"Vím to zatraceně dobře! Že jsem se dopustil zločinného a nezodpovědného jednání, když jsem Juliet dával montayne dřív, nežli byl schválen. Že já, jedině já sám, nesu vinu na tom, že Julietino a Dwigh-tovo dítě. můj vnuk, je takový, jaký je – karikaturou lidské bytosti, nic než –" Hlas mu selhal a odvrátil se.
Celia mlčky stála, proniknutá soucitem a uvažovala, co má odpovědět.
"Chceš slyšet pravdu, Same – nyní je k tomu vhodná chvíle – ano, myslela jsem si to. A pořád ještě si to myslím."
Sam jí hleděl zpříma do očí a visel na každém jejím slovu.
"Ale pak člověka napadnou i jiné věci, jako že snadno je být po bitvě generálem. A že každý se občas zmýlí..."
"Jenže ty ses nezmýlila. Alespoň tentokrát ne. Na rozdíl ode mne ses nedopustila tolika hrubých omylů..." Jeho hlas zněl stále ještě zahořkle.
"Udělala jsem jiné chyby," řekla Celia. "Dopouští se jich každý, kdo má odpovědné postavení. A je jen věcí náhody, jaké to má následky."
"Moje chyba se mi krutě vymstila, horší následky si ani nedovedu představit."
Sam přistoupil ke stolu a klesl do křesla. "A všechny ty další děti, včetně těch ještě nenarozených... Jsem za to odpovědný..."
"Ne," prohlásila energicky. "To není pravda! Právě tak jako ostatní, dal jsi na Gironde-Chimie a odborná dobrozdání. A nejsi sám. Ti, co spolurozhodovali, byli stejného názoru jako ty."
"Mimo tebe. Proč ses nedala ošálit?"

"Nejdřív jsem se dala," připomněla mu.
Sam si opřel hlavu do dlaní. "Kristepane! Co jsem to jen udělal!" Vzhlédl. "Celio, jsem k tobě nespravedlivý a zlý, vid?"
"Na tom nezáleží."
Ztišil hlas, už nemluvil tak podrážděným tónem: "Promiň, opravdu tě prosím za prominutí. Po pravdě řečeno, žárlím na tebe. A pořád si říkám, že jsem tě měl poslechnout." Pokračoval přerývaně: "Nespím. Hodinu za hodinou ležím s otevřenýma očima, přemítám, vzpomínám, pronásledují mě výčitky svědomí... Můj zeť se mnou nemluví... Moje dcera mě nechce ani vidět... Lilian nám chce všem pomoci, ale sama neví jak..."
Sam umlkl, zaváhal a pak dodal: "A ještě něco. O jedné věci nevíš."
"O čem?"
Odvrátil tvář. "To ti nikdy neřeknu."
"Same," vybídla ho Celia, "musíš se, vzchopit! Nikomu a ničemu nepomůžeš, když se budeš trápit."
Odpověděl, jako by ji neslyšel: "Jsem vyřízený. To víš."
"Ne, to nevím."
"Chtěl jsem odstoupit. Ale právníci říkají, že nesmím, aspoň ne hned. Musím zatím zůstat na místě." Roztrpčeně dodal: "Aby zůstala fasáda. Abychom chránili firmu. Aby vydřiduští advokáti nebyli ještě víc na koni, až podají žaloby o odškodnění. Proto musím ještě nějaký čas zůstat prezidentem, sedět na tomhle křesle – kvůli akcionářům."
"To ráda slyším. Firma tě potřebuje, musíš ji vést."
Zavrtěl hlavou. "Tyji povedeš! Neřekli ti to? Rozhodla tak správní rada."
"Seth mě o tom částečně informoval. Ale já tě potřebuji."
Pohlédl na ni s nezměrnou bolestí v očích.
Celia z náhlého popudu poodešla ke dveřím. Zasunula zástrčku. Podobná zástrčka byla i na dveřích k sekretariátu. Zasunula i tuto. Zvedla telefon a řekla: "Jordanová u aparátu. Jsem u pana Hawthor-nea. Nepřejeme si být rušeni."
Sam stále ještě seděl nehybně za stolem.
"Plakal jsi, od té doby, co se to stalo?" zeptala se.
Zdálo se, že ho otázka překvapila, ale pak zavrtěl hlavou. "K čemu by to bylo?"
"Někdy to pomůže."
Přistoupila k němu a objala ho. "Same," zašeptala, "vyplač se."
Na okamžik se od ní odtáhl, díval se jí do tváře, nejistě, váhavě. Potom, jako by se najednou protrhla hráz, položil si hlavu na její rameno jako dítě a rozplakal se.
Celia po tomto rozhovoru rychle pochopila, že Sam je zlomený člověk a že při řízení firmy bude málo platný. Bylo jí to nesmírně líto, ale musela se přizpůsobit dané situaci.
Jezdil do práce každý den ve svém stříbrošedém rolls-bentleji a parkoval na můstkovém podlaží. Občas přijel zároveň s Celií. Celia ve firemním autě se šoférem, zač byla vděčná, neboť mohla pracovat, číst spisy cestou do práce a z práce. Když přijeli zároveň, doprovázela Sama po zaskleném můstku do hlavní budovy k vyhrazenému výtahu na jedenácté ředitelské" patro. Někdy si vyměnili pár slov, ale začít rozhovor musela vždy Celia.
Sam většinou neopouštěl kancelář. Nikdo se neptal, co tam vlastně dělá, ale kromě několika bezvýznamných písemných sdělení s ničím závažným nepřišel. Na porady vedení vůbec nechodil, třebaže o nich byl včas předem informován. Proto od druhého dne po Celiině návratu nebylo pochybností, že celou firmu povede ona.
Bylo na ní, aby rozhodovala o zásadních otázkách týkajících se firemní politiky. Řešila věci, které až doposud čekaly. Se vším se vyrovnala pohotově, cílevědomě a se zdravým úsudkem, což bylo pro ni vždy charakteristické.
Mnoho času jí zabraly porady s právníky.
V souvislosti se stažením montaynu z trhu došly první žaloby o náhradu škody. Některé z nich se zdály oprávněné. Ve Spojených státech se již narodilo několik dětí s podobnými defekty, jaké se vyskytly v jiných zemích, kde matky užívaly během gravidity montayne.
Podobných případů bude určitě víc. Podle důvěrného interního odhadu lze v Spojených státech očekávat asi čtyři sta takto zdravotně postižených dětí. K tomuto číslu dospěli na základě statistických údajů z Francie, Austrálie, Španělska, Velké Británie a jiných zemí. Brali v úvahu čas, jak dlouho byl montayne v jednotlivých zemích na trhu a kolik se ho prodalo, a porovnali je s obdobnými údaji ze Spojených států.
Také nastávající matky podaly žaloby. Ty byly založené na obavách z budoucnosti a obviňovaly většinou Felding-Rotha z nedbalosti. Jistý počet žalob byl neopodstatněný nebo založený na spekulaci, ale všemi se museli zabývat, což

vyžadovalo spoustu času a nákladů.
Pokud jde o celkové výlohy, Celia zjistila, že Felding-Roth uzavřel pojištění odpovědnosti výrobce za jakost svého výrobku do výše 135 miliónů dolarů. Kromě toho měla firma vlastní rezervu pro takové případy ve výši 20 miliónů. ?
"Těch stopětapadesát miliónů je slušná suma a mohla by pokrýt celkové odškodnění," řekl Celii právní zástupce Childers Quentih. "Ale na druhé straně bych na to nespoléhal. Bylo by dobré sehnat finance ještě i jinde."
Quentin, bělovlasý sedmdesátník s galantním vystupováním, byl vedoucí washingtonské advokátní kanceláře, která se specializovala na farmaceutické záležitosti, především na případy odškodného. Doporučilo ho právní oddělení Felding-Rotha.
Celia se dověděla, že Quentin je mezi svými kolegy známý pod přezdívkou "pan M." – pro svou zběhlost dosáhnout mimosoudního narovnání. "Má nervy zkušeného hráče pokeru." řekl o něm jeden z podnikových právníků, "ví přesně, jak daleko může zajít, aby uspokojil stěžovatele a věc se neprojednávala soudně."
Hned od začátku se Celia rozhodla Childersu Quentinovi plně důvěřovat.
"My dva, moje milá," řekl, jako kdyby mluvil se svou oblíbenou neteří, "musíme co nejrychleji uzavřít dohody, které budou rozumné a velkorysé. Jedno i druhé je mimořádně důležité, abychom zvládli tragickou situaci, jako je tato. Pokud jde o velkorysost, pamatujte si, že nejhorší, co se může stát, by bylo, kdyby se jeden jediný případ dostal před soud a porota by žalobci přiznala vícemiliónovou náhradu. Byl by to precedens pro ostatní případy a vaši firmu by to zruinovalo."
"A opravdu máme šanci urovnat spory mimosoudně?" otázala se Celia.
"Lepší, nežli myslíte. Když dítě utrpí nenapravitelnou újmu na zdraví," vysvětloval, "jak je tomu v případě montaynu, první reakcí rodičů je zoufalství, druhou hněv. V hněvu chtějí potrestat toho, kdo jim způsobil takové hoře, a proto jdou k advokátovi. Jsou to především rodiče, kteří – jak se říká – se chtějí u soudu ukázat.
Jenomže my právníci jsme pragmatičtí. Vím, že případy, které přijdou před soud, nekončí pokaždé úspěšně a ne vždy jsou zamítnuty z oprávněných důvodů. A také víme, že úkony před zahájením soudního řízení, nával práce, průtahy protistrany mohou způsobit, že utečou roky, než se případ dostane na řadu. A potom, i když žalobce spor vyhraje, odvolání se může táhnout další roky.
Právníci vědí i to, že po prvním návalu hněvu jejich mandanti ochabnou a nastane rozčarování. Život jim vyplňují přípravy na soud. A to člověka vyčerpává, neustále mu připomíná bolest. A proto tito lidé chtějí mít všechno co nejdřív za sebou, aby se zas mohli vrátit do normálního života."
"Ano," pravila Celia, "to se dá pochopit."
"Ale to není ještě všechno. Advokáti, kteří se specializují na vymáhání odškodného – a právě s nimi budeme mít co činit – nehájí jen klientovy zájmy, ale musí myslet i na sebe. Mnozí převezmou tyto případy na základě procenta z odškodného, takže jejich palmáre činí třetinu a někdy i víc z přiznané náhrady škody. Ale i advokáti musí platit účty – nájemné za kancelář, školné za děti, hypotéky a tak dále..." Quentin pokrčil rameny. .Jsou to lidé jako vy a já. Také chtějí peníze co nejdřív, ne v nejisté budoucnosti – a to je faktor, který mluví pro mimosoudní vyrovnání."
"Máte pravdu," znovu jí proběhla hlavou jeho poslední věta. "Od té doby, co jsem se vrátila k firmě, mám některé dny pocit, že jsem chladný počítací stroj, který v souvislosti s montaynem a se vším, co se stalo, vidí jen peníze."
"Už vás znám natolik dobře, že tomu nevěřím. A kromě toho, moje milá, mohu vás ubezpečit, že ani mně není ta strašná tragédie lhostejná. Ano, mám práci, kterou musím udělat a také ji vykonám. Ale jsem otec a dědeček a srdce mi krvácí, když pomyslím na ty zmrzačené děti."
Po dalších poradách stanovili jako konečnou sumu na eventuální další odškodné padesát miliónů dolarů.
Náklady na stažení montaymi a zničení všech zásob odhadli na osm miliónů dolarů.
Když Celia sdělila tyto sumy Sethu Feingoldovi, jen vážně přikývl, ale nevypadal tak nespokojeně, jak očekávala.
"Od začátku roku jsme měli dvakrát štěstí," vysvětlil jí. "Především s mimořádně dobrými výnosy z PP výrobků, kde odbyt daleko převýšil naše očekávání. A také jsme dosáhli ojedinělého zisku z prodeje našich léků do zahraničí. Normálně by na tom vydělali naši akcionáři. Ale takto jedno i druhé půjde na ten dodatečný rezervní fond."
"To nás může jenom těšit," řekla Celia. Vzpomněla si, že PP léky, na které se kdysi dívala svrchu, držely Felding-Rotha v těžkých časech nad vodou.

"A v náš prospěch pracuje ještě jedno," pokračoval Seth, "totiž slibný vývoj v Británii. Ale jistě už o tom víš."
"Ano, četla jsem hlášení."
"Takže, když bude třeba, banky nám něco půjčí."
Celii potěšilo, když slyšela o pokroku ústavu v HarSow. Slibná nová látka, peptid 7, bude zanedlouho k dispozici – zanedlouho ovšem znamená ve farmaceutickém žargonu dva roky, než předloží příslušným úřadům žádost o schválení.
Celia se snažila zapojit Sama do chodu firmy, a proto za ním zašla s novinkami z Británie.
Poněvadž založení výzkumného ústavu ve Velké Británii bylo Samovým nápadem a on tak tvrdě bojoval o jeho další existenci, předpokládala, že ho potěší zpráva, jak se jeho naděje splnily, a doufala, že se tím dostane z hluboké deprese. Jenomže zůstalo jen při zbožném přání. Sam reagoval apaticky. Odmítl i návrh, aby odletěl do Londýna a posoudil význam nejnovějšího vývoje s Martinem Peat-Smithem.
"Děkuji ti, nejedu nikam," odpověděl. "Jsem přesvědčen, že to, co potřebuješ, zjistíš i jinak."
Ani Samův postoj nezměnil nic na předpokladech, že institut v Har-low zaujme v budoucnosti Felding-Rotha významné postavení. A to ještě nebylo všechno. Dlouholetý výzkum Vincenta Lorda na poli "vytěsnění volných radikálů", jak tomu říkají chemici – eliminace nebezpečných vedlejších účinků u jinak prospěšných léků – posléze přinesl pozitivní výsledky. Byly tak nadějné – všechno nasvědčovalo, že půjde o prvořadý vědecký objev, o jakém Lord odjakživa snil – a veškeré úsilí v amerických laboratořích Felding-Roth se soustředilo tímto směrem. Britský peptid 7 bude zřejmě k dispozici za rok nebo za dva, dříve nežli Lordův lék, nazvaný provizorně hexin W. Z toho vyplývalo, že ředitel výzkumu měl nyní u Felding-Rotha zajištěnou budoucnost. Celia totiž zprvu uvažovala – pro jeho neústupnou obhajobu mon-taynu a také kvůli jiným věcem – že ho vymění, když se naskytne příležitost, ale za daného stavu jej nemohli ztratit.
A tak navzdory stínu, který vrhal montayne na Felding-Rotha, kupodivu se zdálo, že se blýská na lepší časy.
Yvonne Evansová a Martin Peat-Smith spolu v Harlow trávili čím dál tím víc času. Yvonne si sice svůj malý byt ponechala, ale zdržovala se tam zřídkakdy. Každý víkend a většinu dnů během týdne spala u Martina,
kde si, celá šťastná, vzala na starost domácnost a zároveň příkladně dbala na to, aby uspokojila jeho – a také svoje – sexuální potřeby.
Zreorganizovala kuchyni, která nyní svítila pořádkem a čistotou. Tam připravovala chutná jídla, potěšená, že může využít svého vrozeného kuchařského nadání. Každé ráno, nežli odešli do práce – každý zvlášť – ustlala postele a dala si záležet, aby ložní prádlo bylo vždy čisté a vyměňovalo se častěji nežli v minulosti. Pro poslu-hovačku nechávala lístky se vzkazy, co je kde zapotřebí udělat, takže se zakrátko celý dům skvěl neposkvrněným vzhledem, který byl výsledkem důslednosti a smyslu pro detaily pro ni příznačných.
Provedla také změny v domácí menažérii.
Přinesla siamskou kočku. A jednou v sobotu, když Martin pracoval a ona měla volno, vzala pilku a jiné nástroje a vyrobila na zadních dveřích v suterénu "kývavá dvířka" pro kočky, takže micky mohly přicházet a odcházet podle libosti. Když se přes noc zdržela, vyvenčila ráno psy. Večer s nimi vždycky chodíval ven Martin.
Martinovi se takový život velice líbil.
A také se mu líbilo Yvonnino veselé tlachání o všem možném. Mluvila o filmech, které právě běžely v kinech, o soukromém životě hvězd, zpěváků pop-music a jejich výstřelcích, informovala ho, kde je v Londýně zrovna výprodej, co si naposled koupila u Markse a Spencera, nezapomněla ani na televizi a klepy o institutu – kdo se s kým zasnoubil, kdo je v jiném stavu nebo se hodlá rozvádět, vyprávěla mu o sexuálních výstřelcích duchovenstva, jak o nich psal bdělý britský tisk, ba občas i o politických skandálech... Yvonne si pamatovala všechno, co slyšela, viděla nebo četla a vstřebávala to do sebe jako žíznivá houba.
Martin kupodivu neprotestoval proti tomuto řečnění, ale naopak považoval to za vítanou změnu a jindy zas za jakousi zvukovou kulisu.
Jednou o tom usoudil, žeje přes den zabraný do vážných vědeckých rozhovorů, kde není místo pro triviality, a to ho vyčerpává. Když naslouchal Yvonne, mohl klidně vypnout a mozek zařadit neutrál.
Středem jejího zájmu – ba téměř vášně byl následník britského trůnu a jeho časté milostné románky. Fascinovaly ji, ale někdy jí dělaly starosti. Uměla o nich donekonečna vyprávět. V té době se Charlesovo jméno spojovalo s lucemburskou

princeznou Marií-As-trid. Yvonne tenhle klep důrazně odmítla. "Takové manželství by nedopadlo dobře," ujišťovala Martina. "Kromě toho jako katolička nevyhovuje."
"Jak to můžeš vědět?" otázal se. "Prostě to vím."
Avšak další kandidátka, o které se psalo v tisku, lady Amanda Knatchbullová, se těšila její přízni. "Ta může být dobrá," prohlásila. "Ale jestli bude Charles trpělivý, jistě se objeví nějaká jiná, pro něho vhodnější, ba možná ideální."
"Asi nevychází ze starostí. Proč mu nenapíšeš, která je pro něho ta pravá?" navrhl Martin.
Yvonne jako by neslyšela. Zadumaně, s nádechem poezie v hlase, řekla: "On potřebuje růži, která vyrostla v Anglii."
Když se jednou v noci milovali, poškádlil ji: "Představovala sis, že jsem princ waleský?"
"Jak to víš?" odpověděla šibalsky.
Martin však zjistil, že i když Yvonne ráda tlachala, nebyla žádný prosťáček. Zajímala se i o vážnější věci, především o teorii mentálního stárnutí, kterou jí Martin trpělivě vysvětloval. Zřejmě ji pochopila. Byla zvědavá i na Johna Locka, Martinova oblíbeného filozofa, a několikrát ji zastihl, jak si četla v Eseji o lidském rozumu s čelem svraštělým od soustředění. "Tomu není snadno porozumět," řekla. "Pro nikoho," přikývl Martin. "Je nutné to pořádně zažít." O jejich poměru se určitě šířily klepy, o tom byl Martin přesvědčen, Harlow byl koneckonců maloměsto. V institutu se s Yvonne k sobě chovali rezervovaně, stýkali se jen, jak to bylo pracovně nutné. A navíc, Martin zastával názor, že do soukromého života mu nemá kdo
co mluvit.
Neuvažoval o tom, jak dlouho potrvá jejich vztah, ale z náhodných poznámek vyplývalo, že ani jeden ho nebral vážně, že ho nepovažuje
za trvalý.
Oba však byli nadšeni pokroky ve výzkumu.
V jednom ze svých nečetných hlášení do New Jersey Martin napsal: "Už známe strukturu peptidu 7. Vyrobili jsme gen a vpravili do bakterií, bylo připraveno větší množství." Tento postup, jak poznamenal, "se v mnohém podobá přípravě inzulínu".
Zároveň pokračovali v testování neškodnosti a účinnosti peptidu 7 na krysách. Získali takové množství údajů, že do šesti měsíců budou moci požádat o povolení zkoušek na lidech. Přestože Martin odmítl novinám rozhovor, poněvadž soudil, že jakékoli prohlášení by bylo ještě předčasné, našli si zpravodajové jiné zdroje a v tisku se články
objevily. Vcelku byly přesné. Do popředí se dostávaly spekulace o "zázračném léku, který zpomaluje stárnutí a nyní se zkouší na zvířatech" a dodávalo se, že "rovněž pozoruhodně snižuje váhu". Martin se rozčilil, neboť očividně se někdo z vědeckých pracovníků dopustil indis-krétnosti.
Na jeho pokyn se Nigel Bentley pokusil zjistit, kdo to byl, ale bez úspěchu.
"Když se to tak vezme, publicita vlastně nenatropila žádné škody," vyjádřil svůj názor Bentley. "Ve vědeckých kruzích se už v podstatě ví, co je předmětem zdejšího výzkumu – vzpomeňte si na ty dva odborníky, které jste pozval. Když se nyní ve veřejnosti probudila zvědavost, může nám to být později užitečné při odbytu peptidu 7."
Martina to nepřesvědčilo, ale nakonec odbyl celou věc mávnutím ruky.
Jediným nevítaným následkem publicity byla záplava dopisů, letáků a peticí od zastánců "zvířecích práv" – extrémistů, kteří nesouhlasili s pokusy na zvířatech. V některých se psalo o Martinovi a jeho spolupracovnících z Harlow jako o sadistech, mučitelích, barbarech a bez-citných zločincích.
Když si Martin přečetl nejurážlivější, řekl doma Yvonne: "Všude na světě se najdou cvokové, kteří jsou proti experimentům na zvířatech, ale v Británii jsou určitě nejhorší." Vzal další dopis a potom jej znechuceně odhodil. "Tihle lidé nepožadují, abychom bolest zvířat omezili na minimum – pro to jsem i já a věřím, že to upraví přísnější zákonné předpisy – ale oni chtějí, aby se zrušil celý náš vědní obor, který se bez pokusných zvířat neobejde."
"Myslíš, že se někdy výzkum obejde bez zvířat?" zeptala se Yvonne.
"Jednou možná ano. Už dnes mnohdy používáme místo zvířat tkáňové kultury, farmakologické metody a počítače. Ale úplně bez pokusných zvířat..." Zavrtěl hlavou. "Hned to nebude."
"Tak se tedy na ty dopisy vykašli," řekla Yvonne, posbírala obálky a nacpala je do aktovky. "A mysli na naše zvířata. Po peptidu 7 jsou zdravější a chytřejší."
Ale její slova nezměnila Martinovu náladu. Záplava protestů ho deprimovala.
V institutu však vládla zcela jiná nálada. Byl to přímý kontrast k dnům, kdy začínali, kdy tápali a přešlapovali na místě. Tento optimismus přiměl Martina, aby poznamenal k Rao Sastrimu: "Bojím

se. Když se věci vyvíjejí tak dobře, můžeme se nenadále dočkat nepříjemného překvapení." Byla to prorocká slova a vyplnila se dříve, nežli kdokoli očekával.
Nastal víkend a v noci ze soboty na neděli, krátce po jedné, probudil Martina telefon. Yvonne spala vedle něho.
Zvedl sluchátko. Volal Nigel Bentley.
"Jsem v ústavu," řekl. "Zavolala mě policie. Měl byste hned přijít."
"Co se stalo?"
"Obávám se, žeje to zlé." Tón jeho hlasu zněl neradostně. "Nejlíp, když se přesvědčíte na vlastní oči. Přijdete hned?"
"Už letím!"
Yvonne se mezitím probudila. Když Martin začal na sebe házet šaty, hned se rychle oblékla.
Jeli Martinovým autem. Před institutem stálo už několik vozů, dva z nich policejní, na nichž blikaly modré majáčky. Třetí blikal na hasičském autě, které právě odjíždělo. Vchod byl otevřený.
Bentley jim vyšel vstříc. Doprovázel ho uniformovaný policejní inspektor. Pokud správce překvapilo, že vidí Yvonne, nedal to na sobě znát. "Vloupání," řekl.
"Milovníci zvířat."
Martin svraštil čelo: "Milovníci zvířat!"
"Ano, pane," pravil policista, "ti lidé si říkají Armáda pro záchranu zvířat. Měli jsme s nimi nepříjemnosti už dříve." Inspektor středního věku to řekl rezignovaným, zatrpklým tónem člověka, který viděl už mnoho lidské hlouposti a ví. že ani v budoucnu se jí nevyhne.
"Co provedli? Co se stalo?" zeptal se Martin netrpělivě.
"Násilím vnikli dovnitř," odpověděl Bentley, "a pustili všechna zvířata. Některá dosud pobíhají po budově, ale většinu vynesli v klecích ven a tam je vypustili. Potom odnesli všechny záznamy, které našli, naházeli je na hromadu a polili je benzínem."
"Založili oheň," ujal se slova inspektor. "Kdosi ze sousední budovy je však zahlédl a zavolal hasiče. Přijeli, oheň uhasili a tehdy jsme dorazili my. Právě včas, abychom zadrželi dva podezřelé, ženu a muže. Muž se přiznal, že už pro podobný delikt seděl."
"Oba jsou v mé kanceláři," pokračoval Bentley. "Podle všeho to byla šestičlenná tlupa. Přemohli našeho strážného a zavřeli ho do skříně. Věděli také, jak vypnout poplašné zařízení."
"Celá akce byla pečlivě připravená," poznamenal inspektor. "To je pro tyto lidi typické."
Martin poslouchal na půl ucha. Díval se na čtyři krysy, které vběhly do kouta vestibulu a tiskly se k sobě. Lidské hlasy je vylekaly a zvířata vyběhla otevřenými dveřmi. Martin je sledoval a zamířil k laboratořím a místnostem pokusných zvířat.
Tam ho čekala hotová spoušť. Klece byly pryč nebo byly otevřené a prázdné. Poznámkové bloky s velkými listy zmizely, zásuvky kar-totéčnícb skříněk byly vytažené a jejich obsah ležel rozházený na podlaze. Mnoho pořadačů se záznamy vůbec chybělo. Pravděpodobně je spálili venku.
Bentley, inspektor a Yvonne šli za Martinem. "To je neuvěřitelné!" zvolala Yvonne pobouřeně.
Rozrušený a zoufalý Martin se pouze vzmohl na otázku: "Proč? Proboha, proč?"
"Pojďte se zeptat těch dvou ptáčků, které jsme drapli," vyzval ho inspektor.
Martin mlčky přikývl a spolu s policistou zamířili do správcovy kanceláře. Seděl v ní muž se ženou, které hlídal mladý strážník.
Žena byla vysoká a štíhlá, kolem pětatřiceti. Vlasy měla nakrátko zastřižené a tvářila se povýšeně. Mezi rty jí visela cigareta. Oblečená byla v úzkých džínsech a kostkované košili, na nohou měla vysoké boty z umělé hmoty, které jí sahaly až po stehna. Když vstoupil inspektor s ostatními, opovržlivě na ně pohlédla. Ze svého zatčení si zřejmě nic nedělala.
Muž, přibližně stejně starý jako žena, byl malý a za jiných okolností by podle všeho působil pokorně a mírně. Vypadal jako účetní a začínal plešatět. Stál trochu přihrbeně a na nose měl brýle s ocelovými obroučkami. Na návštěvníky se vzdorovitě pousmál.
"To je ten povedený párek," poznamenal inspektor. "Upozornili jsme je, že mohou odmítnout vypovídat, ale oni zřejmě chtějí mluvit. Jsou na sebe hrdí."
"A také máme na co!" ozval se muž. Hlas měl rezavý a přeskakoval mu. Nervózně si odkašlal. "Byl to ušlechtilý skutek."
"Máte vůbec ponětí, co jste provedli?" vybuchl Martin. "Jakou důležitou práci jste zničili?"
"Víme tolik," odpověděla žena, "že jsme zachránili pár ubohých tvorů před vivisekcí – vysvobodili jsme je z rukou tyranů, jako jste vy, kteří zneužívají

zvířata pro vlastní egoistické cíle."
"Když si to myslíte, pak jste nevzdělaní hlupáci!" Martin by se nejraději na oba vrhl, ale ovládl se: "Všechna zvířata, která jste vy
pustili, přišla na svět v zajetí. Venku nemohou přežít. Zahynou strašnou smrtí. A ta, co zůstala, musíme zabít."
"Je to pořád lepší, než kdyby měla snášet vaši nelidskou krutost," vyštěkla žena.
"On není nelidský! On není krutý!" zaječela Yvonne. Tvář jí zrudla a hlas jí přeskočil. "Doktor Peat-Smith je nejcitlivější člověk na světě! Miluje zvířata!"
"Jako domácí mazlíčky, že jo?" poznamenal muž jízlivě. "Nechceme mít ze zvířat domácí mazlíčky," prohlásila žena. "Je to vztah otroka k pánovi. Zastáváme názor, že zvířata mají mít stejná práva jako lidé. Kromě toho by se mělo zakázat, aby se chovala v zajetí a v klecích. Neměla by trpět kvůli tomu, aby lidé byli šťastnější a zdravější." Její odměřený, sebejistý hlas nesnášel odpor, hovořila jako mravokárce přesvědčený o svrchovanosti své pravdy.
"A dále zastáváme názor, že člověk není nadřazený jiným živočichům," dodal muž.
"Ve vašem případě to platí určitě," poznamenal inspektor. Martin se obrátil k ženě: "Vy s ostatními pomatenci jste právě zničili výsledky vědeckého výzkumu, jehož zopakování potrvá léta. A po celou tu dobu bude proto tisíce a možná statisíce slušných lidí postrádat lék, který by jim umožnil snesitelnější život..."
"Výborně!" přerušila ho žena a nenávistně vychrlila: "Těší mě, že jsme se nenamáhali zbytečně. A jestliže ten váš vědecký výzkum –já tomu ovšem říkám barbarské zvěrstvo – budete opakovat, pak jedině doufám, že při tom v mukách zahynete!"
"Ty palice vylízaná!" vykřikla Yvonne a vrhla se na ni.Ostatní stáli jako přibití, a než se vzpamatovali, Yvonne už ženě drásala nehty tvář. Martin s inspektorem Yvonne odtrhli.
"Napadla mne!" zaječela žena. "To je ublížení na zdraví!" Ze škrábanců jí začala prosakovat krev. "Zatkněte tu fúrii! Musí před soud!" křičela na oba policisty.
"Mám tu paní zatknout?" opáčil inspektor udiveně. "A proč? Já jsem nic neviděl." Obrátil se k mladému strážníkovi: "A vy?"
"Ani já ne," odvětil tázaný. "Zatčenou poškrábala zvířata, když je vypouštěla z klecí."
Martin objal Yvonne. "Pojďme pryč! S těmi lidmi nemá cenu debatovat."
Když odcházeli, slyšeli, jak inspektor se ptá: "Dostanete konečně už rozum a povíte nám jména těch ostatních?"
"Plivni si do voka fízle!" vyštěkla žena.
Bentley šel za Martinem a Yvonne. "Ty dva půjdou za mříže," řekl.
"Jen aby," zapochybovala Yvonne.
"Buďte bez obav, půjdou bručet," ubezpečil je správce. "Rozšíří řady členů toho jejich pochybného spolku, kteří už sedí za obdobné delikty. Ta banda se považuje za mučedníky. Hodně jsem o nich četl. Prý mají stovky přívržencu po celé Británii." Zasmušil tvář. "Mrzí mě to. Měl jsem něco takového předvídat."
"Nikdo z nás to nemohl tušit," odpověděl Martin. "Hned zítra se dáme do úklidu a zjistíme, jak jsme na tom," dodal s povzdechem.
Skličující úloha odhadnout škody si vyžádala několik dnů. Martin posléze dospěl k závěru, že "ochránci zvířecích práv" se postarali, aby se výzkum vrátil o dva roky nazpátek.
Ze spáleniště před budovou zachránili některé materiály, ale nebylo jich mnoho.
"Ti šílenci pravděpodobně věděli, kde a co mají hledat," řekl Nigel Bentley. "To znamená, že měli u nás informátora, čili podle policie postupovali stejně jako při předcházejících akcích. K spolupráci prý získávají uklizečky a pomocný personál. Pokusím se vypátrat, kdo je u nás tím Jidášem, ale nedělám si velké naděje."
Bentley hned začal instalovat do budovy účinné a drahé bezpečnostní zařízení.
"Připomíná mi to sice úsloví zavírat stáj, když kůň utekl, ale fanatici se tak snadno nevzdávají a můžou se vrátit."
Martin telefonicky ohlásil tuto pohromu do New Jersey hned druhý den. Mluvil s Celií. Před několika dny se dozvěděl, že se vrátila k firmě, a litoval, že jejich první rozhovor se týká tak nepříjemné věci.
Celia se zhrozila, když slyšela, co se stalo v Harlow. Natolik to kontrastovalo s nedávnými pokroky s peptidem 7, že tomu mohla sotva uvěřit. Tázala se Martina, na jak dlouho to zdržení odhaduje.
"Musíme opakovat všechny pokusy se zvířaty, abychom získali údaje, potřebné k žádosti o schválení léku. Je to strašná ztráta času a naběhnou i další náklady, ale nemáme jinou volbu."
"Skutečně to potrvá dva roky?"

"V nejhorším případě. Uděláme, co bude v našich silách, abychom ušetřili alespoň několik měsíců. Víme totiž mnohem víc nežli před dvěma lety, a proto se nám snad něco podaří zkrátit. Vynasnažíme se."
"Chci vám říct," pokračovala Celia, "že peptid 7 je pro nás náramně důležitý. Vzpomínáte si na rozhovor, který jsme měli u vás doma? Tehdy jste řekl, že když budete mít víc času, objevíte nesmírně důležitý lék, který může Felding-Rothovi přinést tučné zisky? Cituji téměř doslovně."
Martin, na druhém konci linky v Harlow, udělal grimasu. "Bohužel, dobře se na to pamatuji. Tehdy jsem se nevyslovil jako vědec a doufám, že ten rozhovor zůstane mezi námi."
"Samozřejmě. Ale připomněla jsem vám jej, neboť první část předpovědi se splnila. A nyní zoufale potřebujeme, aby se splnila i druhá." "Potrvá to dva roky, abychom se dostali tam, kde jsme byli," opakoval Martin. "Snad nějaký čas ušetříme, ale s kratším termínem nelze počítat."
Ale tento rozhovor ho pobídl, aby reorganizaci uspíšil. Jakmile přišla pokusná zvířata, všichni se pustili do únavného opakování dávno vykonané práce. Za tři neděle už se mohli pochlubit prvními výsledky pokusů.
V těchto těžkých chvílích Yvonne pomáhala Martinovi ze všech sil. Vzala na svá bedra celou domácnost, nic od něho nežádala, všechno dělala sama, aby všechnu energii a pozornost mohl soustředit na institut. Byly chvíle, kdy ho utěšovala, zdálo se, že instinktivně vycítila, kdy má být mlčky pozorná a kdy ho má bavit veselým povídáním. Jednou, po mimořádně vyčerpávajícím dni, mu řekla, aby si lehl na břicho, a když uposlechl, provedla švédskou masáž, po které usnul a spal tvrdě až do rána. Když se jí na druhý den zeptal, kde se to naučila, řekla: "Bydlela jsem s jednou kamarádkou, která byla ma-sérka."
"Všiml jsem si u tebe jisté vlastnosti," řekl Martin. "Nevynecháš jedinou příležitost, aby ses něčemu naučila. Tak jako s Johnem Lockem. Četla jsi zas od něho něco v poslední době?"
"Ano." Zaváhala a pak pokračovala: "Našla jsem v něm něco, co by se hodilo na ty zastánce zvířecích práv. O nadšení."
"Na to zrovna nevzpomínám," zareagoval Martin zvědavě. "Najdi tu pasáž."
Lockova Esej ležela na polici, ale Yvonne po knize nesáhla. Začala: "Intuitivní poznání je mnohem snadnější cesta, jak si vytvořit mínění, než únavné a ne vždy úspěšné důkazní poznání, a proto není divu, že mnozí lidé mají sklon předstírat, že se zlíbilo Všemohoucímu uštědřit jim tuto způsobilost a že jejich činy a názory usměrňují nebesa..."
Martin s údivem sledoval, jak to odříkává nazpaměť. Všimla si toho, začervenala se a pokračovala:
"Když je jejich mysl takto připravená, jakékoli nepodložené názory, které si utvoří, považují za osvícení duchem svatým, a pokud jsou tito lidé dohnáni k neobvyklému a výstřednímu jednání, vysvětlují to jako výzvu nebes..."
Yvonne zmlkla, zachichotala se a potom rozpačitě řekla: "To stačí." "Ne! Ne!" naléhal Martin. "Pokračuj, prosím tě!" "Děláš si ze mne legraci," řekla pochybovačně. "Vůbec ne."
"Tak dobrá." Opět spustila:
"... nadšení, které není založené na rozum u, ani nepramení z božského zjevení, ale vzniká z domýšlivosti samolibého mozku... lidé se bezprostředně řídí popudy, které přijímají sami ze sebe... Neboť domýšlivost, jako nový princip, strhuje všechno s sebou, když se povznese nad zdravý rozum..."
Dokončila odstavec, potom ztichla a upřela modré nevinné oči na Martina. Bylo zřejmé, že si není jistá, jak bude reagovat.
Martin nedůvěřivě řekl: "Už si na ten citát vzpomínám. A myslím, že ses nespletla v jediném slově. Jak jsi to dokázala?" "No... pamatuju si." "Všechno? Do takových podrobností?"
A tu si vzpomněl, že i když Yvone mluvila o banalitách, neopomněla jediný detail... jména, data, místa, zdroje, bezvýznamné maličkosti. Vnímal to podvědomě, ale doposud tomu nepřikládal žádný význam. "Kolikrát si musíš něco přečíst, aby sis to zapamatovala?" "Obvykle jen jednou. Ale Locka jsem četla dvakrát." Yvonne se stále ještě tvářila rozpačitě, jako kdyby Martin odhalil něco, zač by se měla stydět.
"Rád bych si něco vyzkoušel," prohlásil. Z vedlejší místnosti přinesl knihu, kterou – jak věděl – Yvonne ještě nečetla: Lockovy Cesty poznání. Otevřel ji na stránce, kterou kdysi označil, a přikázal: "Přečti si tohle. Odsud až potud."
"Můžu dvakrát?" "Samozřejmě."
Sklonila hlavu, dlouhé plavé vlasy jí padly dopředu, svraštila čelo. Po chvíli knihu odložila. Martin ji vzal a řekl: "A teď mi zopakuj, cos četla." Sledoval text a Yvonne odříkávala:
"Přejděme tedy k tomu uplatnění, které prvotní pravdy mají. Jsou – jak jsme si

všimli – k užitku při běžných metodách uvedení do současného stadia, k němuž vědy dospěly, ale jen malý, či dokonce žádný užitek poskytují při dalším rozvíjení těchto věd... Pan Newton, ve své knize, která si zaslouží velkou chválu, dokázal mnoho nových pravd, dříve světu neznámých, které jsou dalším pokrokem v matematickém poznání, avšak k tomu, aby je odhalil, mu vůbec nenapomohly obecné výchozí pravdy typu Co je, je nebo Celek je větší než část apod..." Pokračovala ještě chvíli a Martin se přesvědčil, že každé slovo se přesně shoduje s textem v knize. "Tato část je krásná," řekla nakonec.
"I ty jsi krásná," řekl Martin. "A to platí i o tvém talentu. Víš, co to je?"
Yvonne se opět zatvářila rozpačitě: "Pověz mi to." "Máš fotografickou paměť. Je to vzácná a výjimečná vlastnost. Určitě jsi o tom věděla."
"Vlastně ano. Ale já nechtěla vystupovat v cirkuse jako žena se zázračnou pamětí." Zlomil se jí hlas. Martin poprvé, co ji poznal, viděl, že má slzy na krajíčku. "Proboha, kdo ti to řekl?" "Učitelka ve škole."
Martin se ohleduplně začal vyptávat a zanedlouho se všechno dověděl.
Jednou psali ve škole písemku a Yvonne se svou fotografickou pamětí napsala téměř všechny odpovědi shodně s učebnicí. Učitelka ji obvinila z opisování.
Yvonne to popřela, ale učitelka jí nevěřila, a aby ji přesvědčila, učinila Yvonne přesně to, čeho byl před chvílí Martin svědkem. Učitelku dopálilo, že nemá pravdu, a vysmála se její schopnosti. Prohlásila, že se hodí leda jako číslo do cirkusu a že takové učení je bezcenné.
"Není bezcenné, když chápeš text, který ses naučila," přerušil ji Martin.
"Ale já jej přece chápu!"
"Věřím ti," ubezpečil ji. "Máš dobrou hlavu. Na vlastní oči jsem se o tom přesvědčil."
Ale po výstupu s učitelkou se Yvonne nejen snažila utajit své nadání, ale také se jej zbavit. Při učení se vědomě vyhýbala tomu, aby si učivo pamatovala doslova a jistou měrou se jí to i dařilo. Přitom se ovšem méně soustředila na obsah a skončilo to tak, že přijímací pohovor na fakultu veterinárního lékařství nedopadl dobře a jednu zkoušku neudělala vůbec.
"Učitelé mohou být velice prospěšní," řekl Martin, "ale hloupí dovedou natropit spoustu škod."
Yvonne byla zasmušilá a neodpověděla. Rozhostilo se ticho a Martin přemýšlel.
"Hodnější pro mne udělala," řekl posléze. "Pro změnu bych možná mohl pro tebe udělat něco také já. Stále toužíš jít na veterinu?"
"A dalo by se to?" otázala se překvapeně.
"Všelico by se dalo. Jde o to, jestli máš o to studium skutečně zájem."
"Pochopitelně. Ještě pořád mě to drží."
"Dobrá, uvidím, co se dá v té věci dělat."
O dva dny později, po večeři, kterou připravila Yvonne, Martin začal: "Musím ti něco říct."
Posadil se v jejich malém obýváku do pohodlného koženého křesla a Yvonne se uvelebila na koberci u jeho nohou. Navzdory dobrému předsevzetí ještě nezhubla, i když Martin prohlásil, že mu to nevadí. Líbilo se mu její plné tělo a jeho křivky, na které se zalíbením hleděl i v této chvíli.
"Můžeš si podat přihlášku na vysokou veterinářskou. Všechno nasvědčuje tomu, že se tam dostaneš. A pravděpodobně získáš od ústavu finanční výpomoc, abys mohla slušně žít. Ale i kdyby to nevyšlo, něco určitě vymyslím."
"Ale nejdřív musím složit přijímací zkoušky, že?"
"Ano. A také jsem zjistil, že jsou tři. Z chemie, z fyziky a potom ze zoologie, biologie nebo botaniky. Při tvých zkušenostech by byla zoologie nejrozumnější."
"Jistě," přikývla, ale pochybovačně se otázala: "Znamenalo by to, že musím nechat zaměstnání?"
"Během přípravy na zkoušky ne. Můžeš se učit po večerech a přes víkendy. Pomohu ti. Budeme se učit společně."
"Nemůžu tomu uvěřit," pronesla nadšeně.
"Neboj se, uvěříš, až poznáš, kolik toho bude."
"Budu se velice pilně učit, to ti slibuji."
Martin se usmál. "Vím. A při tvé paměti uděláš zkoušky, ani nebudeš vědět jak."
Zamyslel se. "Ovšem, budeš se muset naučit jedno nedrmolit text, jak stojí v učebnicích, ale říct jej vlastními slovy. Zbytečně bys u zkoušejících vzbudila podezření jako kdysi u učitelky."
Yvonne vyskočila a vrhla se mu do náruče. "Ach, miláčku, jsi úžasný, nádherný. Nic hezčího mě nemohlo v životě potkat."
"Když o tom mluvíš," řekl Martin, "já mám tentýž pocit, pokud jde o tebe."
Mírná euforie, která zavládla v ústředí Felding-Rotha po Celiině návratu, netrvala dlouho.
Prvním otřesem byla zpráva z Británie o akci milovníků zvířat. A nato došlo k

tragédii v samotném ústředí – tragédii, která na všechno vrhla pochmurný stín. Byla to nehoda – tak aspoň usoudila boontonská policie – a stala se v pracovní den, přesně tři týdny po Celiině návratu.
Několik minut před devátou vjela limuzína s Celií na můstkové podlaží garáže Felding-Rotha. Řidič zastavil nalevo od rampy, protože–jak později vypověděl–v zpětném zrcátku ještě na ulici zahlédl rolls-bentley pana Hawthornea. Věděl, že prezident společnosti obvykle parkuje na vyhrazeném místě u vnější zdi, a proto auto s Celií zastavil napravo odtud, aby pan Hawthorne měl na své parkovací místo volný přístup.
Celia zpozorovala Samovo auto,. až když vystoupila z limuzíny, jejíž dveře jí řidič podržel. Nejdřív uviděla charakteristickou kapotu, která se vyhoupla na rampu, a potom celé auto. Zůstala stát, neboť předpokládala, že spolu půjdou k výtahu jako obvykle. Luxusní auto – dlouhé roky Samova radost a pýcha se zvolna blížilo.
A v tom se to stalo.
Silný motor rollse zaburácel, pneumatiky zakvičely a mohutný vůz vyrazil kupředu rychlostí, jaké by žádný jiný automobil na tak krátkou vzdálenost nedosáhl. Mihl se kolem Celie a řidiče jako stříbrošedá šmouha, přeletěl parkovací místo vyhrazené pro Sama a plnou rychlostí narazil do půldruhého metru vysoké zdi, ohrazující nezastřešené parkoviště.
Zeď se s rachotem probořila a auto se zřítilo do patnáctimetrové hlubiny.
Ticho, které nastalo, připadalo Celii nekonečné. Pak se zezdola ozval tupý náraz, skřípot kovu a řinčení skla. Řidič se rozběhl k otvoru a Celia chtěla v první chvíli běžet za ním. Ale pak se otočila, nasedla do limuzíny, kde měla telefon a zavolala policii. Uvedla adresu a požádala, aby neprodleně přijeli hasiči a sanitka. Nato se spojila s centrálou Felding-Rotha a dala příkaz, aby se lékař – firma jich zaměstnávala několik – co nejrychleji dostavil k místu nehody u západní strany garáží. Teprve poté odešla k zejícímu otvoru, který prorazil Samův vůz a pohlédla dolů.
Zhrozila se.
Nádherný rolls-bentley byl úplně demolovaný. Prudký náraz zatlačil předek vozu dozadu. Auto vypadalo jako harmonika a převrátilo se na střechu, která byla proražená. Z vraku se kouřilo, ale zatím neviděla plameny. Jedno pokřivené kolo se stále ještě točilo.
Naštěstí vůz dopadl na nezastavěný pozemek. Dole nikdo nebyl. Poškodil pouze trávník a křoví.
K vraku běželo několik lidí a uslyšela přibližující se sirény. Bylo prakticky vyloučeno, aby řidič nehodu přežil.
Trvalo to dobrou hodinu, než ze zničeného vozu vyprostili hasiči Samovo tělo. S touto příšernou prací nijak nespěchali, neboť lékař hned potvrdil, co všichni věděli – že Sam je mrtev.
Celia zatelefonovala Lilian a oznámila jí smutnou zprávu co nejšetrněji. Požádala ji také, aby na místo nehody raději nechodila.
"Jestli chceš, přijdu k tobě," navrhla.
Chvíli bylo ticho a potom Lilian odpověděla: "Ne. Potřebuji být nějaký čas sama." Její hlas zněl cize, vzdáleně, jako by přicházel z jiné planety. K jednomu utrpení přistoupilo nyní další. Co všechno musí ženy snést, pomyslela si Celia.
"Půjdu později za Samem," řekla Lilian. "Dáš mi vědět, kam ho odvezli?"
"Ano. A přijdu pro tebe, nebo tam počkám."
"Děkuji."
Celia také zkusila zavolat Juliet a jejímu manželovi, ale ani jednoho nezastihla.
Potom pozvala k sobě do kanceláře Juliana Hammonda, viceprezidenta pro styk s veřejností a přikázala mu:
"Vydejte o smrti pana Hawthornea okamžitě zprávu pro tisk. Uveďte, že šlo o tragickou nehodu. Slovo nehoda zdůrazníte, abychom předešli případným dohadům. Můžete napsat, že se mu zasekl plyn a vůz se stal neovladatelný."
"Tomu nikdo neuvěří," protestoval Hammond.
Celia měla v očích slzy a jen s námahou se ovládala. "O tom nebudeme diskutovat! Udělejte, co jsem řekla, a to hned!"
To je poslední služba, kterou mohu Samovi prokázat, pomyslela si, když Hammond odešel. Musí chránit jeho čest, nesmí připustit, aby ho označili za sebevraha. Ovšem lidé, kteří mu byli blízcí, věděli, že šlo o sebevraždu.
Nejpravděpodobnějším vysvětlením bylo, že zoufalý Sam, kterého tížil pocit viny za montayne, spatřil před sebou zeď garáže a pojednou mu blesklo hlavou, jak ukončit život – sešlápl plyn a plnou rychlostí najel do poměrně tenké zdi. Pro Sama bylo typické, jak se shodli jeho přátelé mezi sebou, že si pamatoval, že

dole je prázdná parcela, a proto nikoho neohrozí.
Také Celia si dělala výčitky a trápilo ji několik nezodpovězených otázek. Uvažoval Sam o sebevraždě již dřív a nakonec v něm vždy zvítězil zdravý rozum? A když uviděl Celii, vyrovnanou a sebejistou, s pravomocí, která by zůstala jemu, kdyby si okolnosti nebyly tak drasticky vynutily změnu jejich postavení – co jestli se tehdy...? Nedokázala se přimět, aby si tuto otázku položila celou. Otázku, na niž nikdy nebude znát odpověď.
A ještě cosi jiného ji znepokojovalo. Sam prvního dne po Celiině návratu ve své kanceláři řekl: "...a ještě něco. O jedné věci nevíš..." A po chvíli dodal: "Ne, to ti nikdy neřeknu."
Co to bylo za tajemství? Celia marně přemítala, ale na nic nepřišla. Vzal si to do hrobu.
Na žádost rodiny se Samova pohřbu účastnilo jen málo lidí. Od Felding-Rotha pouze Celia. Andrew ji doprovázel.
Seděli na nepohodlných sklápěcích sedadlech v kapli pohřebního ústavu a profesionálně patetický duchovní, který nebožtíka neznal, odříkával otřepané náboženské fráze. Celia usilovala zaletět v duchu z přítomnosti do minulosti. Před dvaceti dvěma lety... Sam ji přijal jako agentku... Sam na její svatbě... Jeho si zvolila, za ním vystupovala po žebříčku... Na sjezdu v New Yorku riskoval místo, když se za ni postavil: Stojím tady a čekám, až mě odpočítají. Když paní Jordanovou necháme takto odejít, všichni jsme krátkozrací hlupáci... Sam, který prosadil, aby dostala zelenou... povýšil ji na ředitelku Bray & Commonwealthu, později na ředitelku Latinskoamerického úseku. "V mezinárodním obchodě je budoucnost..." Sam a jeho vlastní povýšení a jeho dvě sekretářky. "Myslím, že si diktují dopisy navzájem..." Sam anglofil, který správně předvídal budoucnost britského výzkumného institutu... "Celio, budeš mou pravou rukou." Sam, Sam, který zaplatil za chybný odhad pověstí – a nyní životem.
Cítila, jak se Andrew vedle ní pohnul. Podal jí složený kapesník. Celia si teprve pak uvědomila, že jí po tváři kanou slzy.
Rakev doprovázely k hrobu pouze Lilian a Juliet. Celia si s oběma před odchodem vyměnila pár slov. Lilian byla bledá, jako bez života. Julietina tvář i oči byly tvrdé, zjevně během smutečního obřadu vůbec neplakala. Dwight se ostentativně na pohřeb nedostavil.
V následujících dnech vynaložila Celia velké úsilí, aby Samovu smrt oficiálně prohlásili za nešťastnou náhodu. Podařilo sejí to především proto – jak vysvětlila Andrewovi – "že nikdo neměl srdce, aby to popřel. Sam nebyl pojištěn na život, takže finančně na tom nezáleželo."
Správní rada Felding-Rotha taktně vyčkala dva týdny a potom se sešla, aby zvolila nového prezidenta. Všeobecně se to pokládalo za formalitu, každý předpokládal, že do této funkce bude ustavena Celia.
Seth Feingold přišel do Celiiny kanceláře několik minut po skončení zasedání. Tvářil se navztekaně.
"Pověřila mě tím správní rada, ale žádnou radost z toho nemám," řekl. "Mám ti oznámit, že nebudeš prezidentkou."
Když Celia na to nezareagovala, pokračoval: "Možná tomu nevěříš a na mou duši, je to nespravedlivé, ale v správní radě se ještě stále najdou muži, kterým se nechce líbit, že by v čele firmy stála žena."
"Věřím tomu. Některé ženy se o tom přesvědčují celý život."
"Dlouho se diskutovalo a někdy velmi ostře," vysvětloval Seth. "Správní rada se rozdělila na dvě skupiny a někteří členové se energicky stavěli za tebe. Ale protivníci nechtěli ustoupit. Nakonec jsme museli přistoupit na kompromis." Jmenovali prozatímního prezidenta. Byl jím Preston O'Halloran, bankovní prezident na odpočinku, který byl dlouhé roky členem správní rady Felding-Rotha. Měl sedmdesát osm let a chodil o holi. Byl uznávaným finančním expertem, ale o farmaceutickém průmyslu věděl jen tolik, co pochytil na zasedáních rady.
Celia O'Hallorana několikrát potkala, ale blíž ho neznala.
"Proč jen prozatímního?" otázala se.
O'Halloran souhlasil s podmínkou, že bude prezidentem nejdéle šest měsíců. Do té doby bude správní rada muset rozhodnout o stálém prezidentovi." Seth se ušklíbl. "A prozradím ti, že se hovořilo o tom, že by to měl být někdo zvenčí."
"Rozumím."
"Asi bych to neměl říkat, Celio, ale když mám mluvit upřímně, na tvém místě bych prohlásil: Vlezte mi všichni na záda! a odpochodoval bych v tu chvíli."
Celia zavrtěla hlavou. "Kdybych to udělala, hned by se říkalo: Vidíte, typicky ženská reakce! A kromě toho – souhlasila jsem, že se vrátím, abych tu udělala pořádek a svůj slib dodržím. A jakmile dokončím, co jsem si předsevzala... inu, pak se uvidí."
Tento rozhovor jí připomněl jiný, který měla před lety se Samem. Když ji

jmenovali pouze zástupkyní ředitele školicího střediska, neboť – jak tehdy poznamenal Sam – aby ses stala ředitelkou, to je pro některé naše šéfy nestravitelné sousto. Aspoň prozatím.
Plus ga change plus cest la meme chose, zacitovala si v duchu. Čím víc se věci mění, tím víc zůstávají stejné!
"Máš dojem, že ti ukřivdili?" otázal se Andrew po večeři.
Celia se zamyslela: "Ovšem, mám takový pocit. Je to nespravedlivé a dotklo se mě to. Ale kupodivu si to tolik neberu, jako kdyby se to stalo před několika lety."
"To jsem předpokládal. A chceš vědět proč?"
Zasmála se. "Zajisté, pane doktore."
"Protože jsi nalezla svůj životní cíl, moje drahá. Po každé stránce. Jsi nejlepší manželka, jakou si muž jen může přát, a skvělá matka. Jsi bystrá, odpovědná a schopná ve svém zaměstnání a většinu mužů strčíš do kapsy. Svoje kvality jsi už tisíckrát prokázala. Proto nepotřebuješ funkce a tituly, neboť každý, kdo tě zná, ví, co je v tobě – včetně těch zaslepených hňupů ve správní radě, z kterých ti nikdo nesahá ani po kotníky. Právě proto by tě ani minutu nemělo trápit to, co se stalo dnes. Ti, kdo takto rozhodli, provedli hloupost a dřív nebo později na to přijdou sami."
Andrew se odmlčel. "Promiň, neměl jsem v úmyslu řečnit. Chtěl jsem říct jen holou pravdu a snad tě i trochu povzbudit."
Celia vstala, přistoupila k němu a objala ho. Políbila manžela a řekla: "To se ti podařilo."
Na druhý den se narodil Winnii zdravý syn. Těšili se z něho nejen rodiče, ale i Jordanovi. Lisa hned nadšeně zatelefonovala Winnii z Kalifornie a Bruce z Pennsylvánie.
Mladá maminka to, jako vždycky, přijala s úsměvem. "Povedlo se," rozplývala se štěstím na nemocničním lůžku. "A nyní se s Hankem dáme do dvojčat."
Vincent Lord se celý změnil. Překypoval energií a štěstím. Po téměř dvaceti letech úporné vědecké práce, zasvěcené jediné myšlence: uskutečnit sen, kterému věřili už jen málokteří – že vyvine lék, který vytěsní volné radikály – dosáhl svého cíle. Po desetiletích tvrdé práce se dočká odměny.
Na dosah ruky byla nová látka, která z preparátů, jejichž podávání bylo spojeno s rizikem, vytvoří prospěšné a bezpečné léky. Výsledek namáhavé práce se pak musí vyzkoušet na zvířatech a v klinické praxi, jak to vyžaduje zákon.
O hexinu W – jak Lord novou látku předběžně nazval, ale název byl přijat – se v celém farmaceutickém odvětví živě diskutovalo, třebaže podrobnosti zůstávaly samozřejmě tajemstvím Felding-Rot-ha. Jiné farmaceutické podniky, které sledovaly nové patenty, pochopily, co znamená nový objev a projevily zájem o hexin W.
Ředitel jedné velké konkurenční firmy telefonicky řekl Celii: "Samozřejmě by nás těšilo, kdyby na objev doktora Lorda přišli naši výzkumníci, ale protože tomu tak není, chceme mít prvenství při kontraktech o licenci."
Nemenší zájem vzbuzoval fakt, že nový preparát bude možné užívat dvojím způsobem. Může se přidávat jako aktivní složka do jiných léků – přimíchat se k nim během výroby – anebo se bude podávat separátně spolu s jiným lékem.
Hexin W bude "víceúčelovým" lékem. Jinými slovy, budou jej používat výrobci jiných léčiv na základě licencí, za které bude Felding--Roth pobírat nemalé poplatky.
Největším přínosem bude hexin W pro nemocné artritidou a rakovinou. Na obě choroby sice existovala řada účinných léků, ale lékaři je předepisovali opatrně, neboť měly nebezpečné vedlejší účinky. Hexin W veškerá tato rizika odstraní, anebo aspoň výrazně sníží.
Vincent Lord objasnil Celii a ostatním, jak bude hexin W působit na artritidu. Stalo se to na poradě, kde plánovali jeho odbytovou kampaň. Lord jim to laicky vysvětlil.
"Nemocný dostane zánět kloubů, což má za následek nehybnost a bolesti. Při zánětu se vytvářejí volné radikály, které zase přitahují leukocyty – bílé krvinky. Leukocity se hromadí a zhoršují zánět. Hexin W však zastavuje tvorbu volných radikálů, takže leukocyty nic nepřitahuje. A výsledek – zánět se ztrácí a bolest ustává."
Jeho slova vyvolala takový dojem, že několik přítomných zatleskalo. Lord se radostí zapýřil.
Dodal, že hexin W nabízí i nové možnosti při léčbě méně vážných onemocnění.
Tento velký pokrok ve výzkumu Vincenta Lorda nastal před třemi měsíci. Znamenal významné a uspokojující vítězství po namáhavé a vysilující práci metodou postupného přibližování, což je mnohdy duchamorný a mnohými neúspěchy poznamenaný postup. Byla to výhra i osobně pro Lorda, neboť mnozí dnes považují jeho metodu za zastaralou.

Jinými slovy – nové léky se vyvíjely z existujících pomocí organické chemie. Začalo se s aktivní sloučeninou, změnou jejího chemického složení a potom se modiíikace prováděla znovu... a znovu a znovu... až donekonečna, když bylo třeba. Cílem bylo najít nový lék, odvozený ze starého, ale netoxický, případně jen s malou toxicitou. Lord si vzpomínal, jak před dvěma léty, když vyzkoušel na tisíc sloučenin, všechny bez úspěchu, přísahal, že se nikdy nevzdá.
Rozdílný, novější přístup použil sir James Black, vynikající výzkumník firmy Smit Kline & French, který objevil tagamet. Nejprve se určilo, která biologická porucha by se dala farmaceuticky napravit a vytvořit na základě toho naprosto nový lék.
Martin Peat-Smith v Harlow uplatnil ještě modernější metodu – genetickou. Ale i tyto dvě metody vyžadovaly léta experimentování a výzkum mohl skončit nezdarem – ovšem v případě úspěchu vedl k objevení nového, skutečně revolučního léku.
Lord usoudil, že jeho záměru a celkovému založení bude starší metoda lépe vyhovovat. A nyní se ukázalo, že volil správně.
Měl skvělou náladu také proto, že malá armáda odborníků – chemiků, biologů, lékařů, klinických farmakologů, fyziologů, toxikologů, veterinářů, patologů a statistiků – pracujících u firmy Felding-Roth pomáhala ze všech sil, aby nový preparát byl doveden do finálního
stadia.
Komplexní zkoušky na zvířatech a lidech si však vyžádají ještě dva roky, teprve pak budou moci podat žádost o schválení hexinu W na UPL.
Neštěstí, které pozdrželo výzkum s peptidem 7, přišlo Lordovi docela vhod, i když to nahlas neříkal. Dvouleté zdržení výzkumu v Harlow znamenalo, že hexin W přece jen přijde na trh jako první.
Lord byl natolik v povznesené náladě, že učinil první krok na cestě k smíření s Celií. Zakrátko po jejím návratu ji vyhledal v kanceláři, blahopřál jí k novému jmenování a řekl: "Jsem rád, že ses k nám vrátila."
"I já ti musím blahopřát," vrátila mu kompliment Celia. "Právě jsem si přečetla zprávu o hexinu W."
"Očekávám, že se mu dostane uznání, jako jednomu z největších objevů století," prohlásil Lord věcně. Nepřestal se vysoce cenit ani po těch letech, kdy do jisté míry vyzrál.
V rozhovoru však nepřiznal, že s montaynem měla pravdu Celia a on se mýlil. Trval na tom, že měla štěstí, že z její strany to byl pouze vědecky nepodložený odhad, a proto si její rozumové schopnosti v tom směru nezasluhují víc úcty než rozum majitele výherního losu.
Navzdory váhavému sblížení s Celií pocítil úlevu, když se po smrti Sama Hawthornea nestala prezidentkou. To by bylo přece jen přespříliš. Jednou konečně prokázala správní rada, že má rozum, pomyslel si.
Přišel nový rok 1978 a Felding-Roth nadále vkládal do hexinu W velké naděje. Jmenováním Prestona O'Hallorana prezidentem Felding-Rotha se nic nezměnilo na Celiiných povinnostech a každodenním zajetém pořádku. Nazítří si s ní po zasedání správní rady O'Halloran otevřeně a upřímně pohovořil.
Seděli v jeho kanceláři. Pohled na nového prezidenta v prostředí, které bylo donedávna spjaté se Samem, bolestně připomínal Celii žal nad přítelovou smrtí, s kterou se jen těžce smiřovala.
O'Halloran řekl svým pečlivě modulovaným novoanglickým pří-zvukem: "Paní Jordanová, chci vám oznámit, že jsem nepatřil k těm, kteří se tvrdošíjně stavěli proti vašemu jmenování. Na druhé straně vám zase otevřeně říkám, že jsem nepodporoval vaši kandidaturu, ale přidal bych se k většině, kdyby hlasovala pro vás. Dokonce jsem zašel tak daleko, že jsem o tom informoval ostatní členy správní rady."
"Skutečně jste zašel daleko," poznamenala Celia s nádechem ironie, kterou si nedovedla odpustit.
"Touché!" starý muž se usmál a Celia si pomyslela, že má alespoň smysl pro humor.
"Dobrá, pane O'Hallorane," pokračovala nabroušeně. "Teď oba víme, na čem jsme. Jsem ráda. A nyní od vás potřebuji pokyny, pokud jde o mou práci a rozdělení povinností mezi námi dvěma."
"Přátelé mi říkají Snow." Opět ten suchý úsměv. "To jméno pochází z promarněného mládí, kdy jsem hodně lyžoval. Byl bych rád, kdybyste mi tak říkala a já zas vám Celia."
"Tak dobrá, vy jste Snow a já Celia," řekla. "A teď k naší práci." Věděla, že je protivná, ale bylo jí to jedno.
"To je jednoduché. Budete dělat přesně to, co dosud – vím o vás, že jste velice schopná a vynalézavá."
"A vy, Snow? Co budete dělat vy, zatímco já budu schopná a vynalézavá?"

Mírně ji pokáral. "Prezident nemusí skládat účty svému viceprezidentovi, Celio. Je to naopak. Ale, aby mezi námi nevzniklo nějaké nedorozumění, přiznávám, že moje znalosti farmaceutického podnikání se ani zdaleka nemohou měřit s vašimi, ve skutečnosti jsou mnohem menší. Jenže na druhé straně se vyznám – dozajista daleko lépe než vy – ve finančním hospodaření firmy. A to je oblast, která si momentálně vyžaduje zvláštní pozornost. Proto se, během těch šesti měsíců, co budu sedět na této židli, věnuji převážně finančním otázkám."
Celia musela uznat, že se k ní chová galantně a trpělivě. Přívětivěji dodala: "Děkuji vám, Snow. Vynasnažím se, abych svou část dohody dodržela."
Nový prezident nechodil do práce každý den, ale vypracoval pro Felding-Rotha plán finanční strategie na dalších pět let. Sam Feingold se o něm vyslovil před Celií, jako o klenotu, skutečnému přínosu. "Starouš potřebuje při chůzi hůl, ale stále mu to myslí jedna radost,"
dodal.
Také Celia si začala O'Hallorana vážit. Podporoval ji ve všem, co podnikala, a nikdy nepřestal být galantní. Byl, v plném smyslu slova, džentlmenem ze staré školy.
A proto jí přišlo líto, když se poslední lednový týden roku 1978 dozvěděla, že dostal chřipku a leží. A když Snow O'Halloran o týden později zemřel na infarkt, naplnilo ji to smutkem.
Tentokrát správní rada nečekala dva týdny s jmenováním nástupce. Sešla se v den po O'Halloranově pohřbu.
Mimo podnik se nenašel žádný vhodný kandidát, i když na to měli celé čtyři měsíce, kdy byl O'Halloran prezidentem.
Zůstávala pouze jedna možnost a správní rada ji využila. Netrvalo ani patnáct minut, aby rozhodli tak, jak měli rozhodnout už v září. Prezidentkou Felding-Rotha se stala Celia Jordanová.
i o
Na ten nápad přišla na zpáteční cestě z Havajských ostrovů, vloni v srpnu. Podnětem byla Andrewova poznámka. Celii, Lise i Bruceovi tehdy řekl: "Jsem proti tomu, aby se léky užívaly v nepříjemných či přechodných stavech. "Hovořili o graviditě. Katastrofa s montaynem byla ještě v živé paměti. A Andrew dal radu Lise: Až přijde tvůj čas, slečno, ani ty nic neužívej! Když chceš mít zdravé dítě – žádný alkohol, žádné cigarety! Tato slova byla podstatou toho, co Celia chtěla prosadit jako zásadu firmy Felding-Roth. Uvažovala, zda s tímto argumentem nemá přijít dřív, už když byla výkonnou viceprezidentkou, ale posléze si to rozmyslela, neboť se obávala, že by ji přehlasovali.
I po jmenování do funkce prezidentky nějaký čas vyčkávala, protože věděla, že k tomuto kroku bude potřebovat souhlas správní rady. Odhodlala se k němu až v září, po sedmi měsících. Bili Ingram, nedávno povýšený do funkce viceprezidenta pro odbyt a marketink, jí při stylizování listiny pomáhal. Návrh úvodní části zněl: Firma Felding-Roth Pharmaceuticals se slavnostně zavazuje: Článek 1. Felding-Roth nebude nikdy vyvíjet, vyrábět, distribuovat, ani přímo nebo nepřímo prodávat žádný farmaceutický produkt určený ženám v období gravidity, který má léčit přirozené a přechodné stavy, jako jsou nausea a pocit ranní nevolnosti, které bývají při těhotenství obvyklé.
Článek 2. Felding-Roth bude aktivně všemožně prosazovat, aby
gravidní ženy nedostávaly a ani jim nebyly předepisovány žádné
preparáty uvedené v Článku 1., které vyrábějí jiné podniky.
Článek 3. Felding-Roth bude přesvědčovat gravidní ženy, aby se
vyhýbaly všem lékům, ať už na předpis nebo ve volném prodeji
vlastním i vyrobeným jinými farmaceutickými podniky
kromě léků, které jim ve výjimečném případě předepíše lékař. Článek 4.
Felding-Roth bude nadále aktivně prosazovat, aby se
ženy během těhotenství vystříhaly alkoholických nápojů, aby nekouřily a nepobývaly v zakouřených místnostech.
To nebylo všechno. Prohlášení dále apelovalo na lékaře, aby pěstovali vztah mezi doktorem a pacientem, založený na důvěře. Byla to jakási úlitba lékařům, kteří psali recepty a byli taky nejlepšími zákazníky firmy. Dále se dokument zmiňoval o zvláštních okolnostech – kupříkladu v kritických situacích – kdy je lék nezbytný.
Bili Ingram prohlášení komentoval: "To je nejrozumnější věc, kterou jsem v dlouhém čase četl, Celio. Někdo s tím měl přijít už dávno."
Ingram, který hlasoval na poradě před Celiiným odchodem pro montayne, měl výčitky svědomí a od jejího návratu byl celý nesvůj. Po několika týdnech se přiznal: "Stále jsem nevěděl, jestli mě po tom všem necháš tady pracovat."
"Ovšemže tě nechám," odvětila. "Znám tvé schopnosti a vím, že ti můžu důvěřovat a spolehnout se na tebe. Pokud jde o minulost, špatně jsi odhadl situaci, ale to

se občas stane každému. Je zlé, že to mělo tak strašné následky, ale nebyl jsi sám a předpokládám, že si z toho vezmeš ponaučení."
"Také jsem si vzal! Vytrpěl jsem si svoje! Kolikrát jsem si vyčítal, že jsem neměl dost odvahy a rozumu, abych stál při tobě."
"Nemusíš stát vždycky při mně. Ani nyní ne. Určitě dojde k situacím, kdy se budu mýlit, a když si to budeš myslet, žádám tě, abys mi to řekl."
Po Celiině jmenování prezidentkou nastaly, celkem zákonitě, přesuny na rozličných místech a mezi povýšenými byl i Bili Ingram. Na svém novém vedoucím místě se už nyní osvědčoval.
Celia se nyní stala plnoprávným členem správní rady. Pečlivě se připravila na zasedání, kde se měl projednat návrh prohlášení. Nezapomínala, co jí Sam kdysi říkal o svých problémech v správní radě a pamatovala si, s jakým odporem se před lety setkal jeho návrh na zřízení výzkumného ústavu ve Velké Británii. Proto i nyní počítala s opozicí.
K svému překvapení se nesetkala téměř s žádným odporem.
Adrian Caston, předseda významného finančního trustu, člen správní rady, obezřetný člověk, se otázal: "Je moudré, nebo nevyhnutelné, navždy si uzavřít dveře do oblasti medicíny, která někdy v budoucnu může přinést nové a bezpečné léky velice výnosného charakteru?"
Seděli v konferenční síni ředitelství a Celia odpověděla: "Pane Cas-tone, jsem přesvědčená, že musíme udělat právě toto. Musíme to udělat, abychom sebe i ty, kteří přijdou po nás, uchránili před pokušením
a rizikem, že naše firma bude zatažena do nové montaynové katastrofy."
Pokračovala za pozorného ticha: "Lidé rychle zapomínají. Mnohé mladé ženy, které jsou v plodném věku, si nepamatují thalidomid, ba nikdy o něm neslyšely. Za několik let to bude platit o montaynu a pak budou těhotné ženy opět užívat cokoli jim lékař předepíše. Ale i když k tomu dojde, nechci, abychom se na tom podíleli i my, neboť máme ještě v živé paměti, že až doposud jakékoli ovlivňování normálního průběhu těhotenství léky mělo za následek katastrofu. Čas a zkušenosti ukázaly, že gravidita je jediný stav, kdy je nejlepší všechno přenechat přírodě. U Felding-Rotha jsme byli svědky pohromy, kterou způsobila uklidňující látka u gravidních žen a draho za to platíme. V budoucnosti si musíme počínat lépe – morálně i finančně – a hledat zisky jinde. A k takovému jednání musíme nabádat i jiné výrobce."
Advokát Clinton Etheridge, dlouholetý člen správní rady, od kterého Celia očekávala opačné stanovisko, se postavil na její stranu.
"Když mluvíme o zisku, líbí se mi nápad paní Jordanové, změnit debakl s montaynem na komerční výhodu. Pro případ, že to ostatní nepostřehli, to takzvané prohlášení –" Etheridge zvedl text – "je po čertech chytré. Je to bystrý obchodní tah, kterým podporujeme své ostatní léky. V přepočtu na dolary má velikánskou hodnotu, což podle mého názoru zanedlouho poznáme."
Celia se v duchu ušklíbla, ale vzápětí si řekla, že každá podpora je cenná, i když vychází z nesprávných důvodů. Přemítala také o Et-heridgeovi, neboť dobře věděla, že je přítelem a spojencem Vincenta Lorda a někdy přichází na zasedání správní rady s názory ředitele výzkumu, což už dávno zjistil Sam. Lord věděl, že se dnes bude jednat o prohlášení a nepochybně s Etheridgem o tom hovořil. Takže... dává jí Lord takto nepřímo najevo, že lituje, co se stalo s montaynem? To se patrně nikdy nedoví.
Rozvinula se diskuse, která se točila především kolem toho, jak prohlášení uvést do života. Poslední slovo však měl rozhlasový a televizní car Owen Norton, který před několika dny oslavil své dvaaosmdesáté narozeniny.
Pohlédl na Celii z opačného konce stolu a suše poznamenal: "Zajisté jste si všimla, paní Jordanová, že konečně už respektujeme váš ženský úsudek. Za sebe a za ostatní mohu říci jedině tolik, že lituji, jak dlouho nám to trvalo."
"Pane Nortone, větší poklonu jste mi nemohl složit," odpověděla Celia a myslela to vážně.
Hlasování bylo jednomyslné a potvrdilo, že firma Felding-Roth se bude řídit zásadami, obsaženými v prohlášení.
Prohlášení mělo živý ohlas, i když reakce veřejnosti nebyla taková, jak Celia předpokládala.
U lékařů se setkala s obecným souhlasem. Jeden gynekolog napsal:
"Zašlete mi laskavě několik výtisků. Jeden si zarámuji a pověsím
v ordinaci na stěnu. Budu se na tyto zásady odvolávat, kdykoli mne
gravidní pacientky požádají o nějaký utišující prostředek, bez kterého
se, podle mého názoru, docela dobře obejdou.
Svým vysoce etickým stanoviskem jste podpořili i ty z nás, kteří jsou toho názoru, že na všechno není lék. Přeji vám mnoho úspěchů!" Firma rozeslala výtisky prohlášení všem, kdo o to požádali. Někteří lékaři s prohlášením

nesouhlasili. Argumentovali tím, že oni, a nikoli farmaceutické firmy, mají určovat kdy a který lék mají pacienti užívat. Jenomže tyto hlasy byly v naprosté menšině.
Prohlášení vyšlo v lékařských a odborných časopisech. Celia zprvu doporučovala, aby je otiskli i v novinách a magazínech, ale přesvědčili ji, že lékařské organizace a UPL by byly pobouřeny tím, že se ve věci léků na předpis výrobce obrací přímo na odběratele.
Snad proto věnoval denní tisk prohlášení malou pozornost. New York Times přinesl krátkou noticku ve finanční rubrice, Washington Post pohřbil podobnou zprávu na zadní straně. Také jiné noviny přinesly stručné oznámení, ovšem pokud jim zbylo místo. Televize, navzdory velkému úsilí tiskového oddělení, se o prohlášení nezmínila ani slovem.
"Jestli uvedeme na trh lék, který má náhodou vedlejší škodlivé účinky," postěžoval si Bili Ingram Celii, "televize z nás hned chce stáhnout kůži, ale když přijdeme s něčím pozitivním, nestojíme jim ani za štěk."
"To je proto, že televizní zpravodajství je povrchně zjednodušující," odpověděla. "Jde v něm o silné, bezprostřední působení, proto se vyhýbá myšlenkově náročnějším věcem, které zaberou příliš mnoho vysílacího času. Ale jen se neboj! Někdy nám může i tento přístup prospět."
"Nezapomeň mě upozornit, až se to stane," podotkl Bili pochybovačně.
Reakce farmaceutických podniků na prohlášení Felding-Rotha se různila. Ty, které nabízely léky určené gravidním ženám, reagovaly otevřeně nepřátelsky: "Laciný, reklamní trik, nic víc." – Takto charakterizoval prohlášení představitel jedné takové firmy.
Některé jiné společnosti zas prohlašovaly, že Felding-Roth chce být papežštější nežli papež a tímto prohlášením může farmaceutickému průmyslu uškodit jako celku, ale jak, to konkrétně neuvedly. Jedna či dvě konkurenční firmy se však vyslovily o prohlášení s obdivem. "Chci být upřímný," řekl Celii prezident jedné z nich, "mrzí nás, že jsme s tím nepřišli sami."
"A to všechno dokazuje pouze tolik," poznamenala Celia k An-drewovi, "že všem nelze vyhovět."
"Jen trpělivost. Udělali jste dobrý krok a rozvířili jste hladinu. Po čase budeš sama překvapená, co všechno to přinese."
Hladinu však rozvířil i montayne, kromě jiného i ve Washingtonu.
Poradci kongresního veterána, senátora Dennise Donahue, celý rok zkoumali případ s montaynem a nyní dospěli k závěru, že je ideálním tématem pro senátní šetření. Ideální znamenalo v tomto případě zájem široké veřejnosti, rozsáhlá odhalení a zaručenou širokou publicitu v televizi. Senátor totiž často svým politickým spolupracovníkům připomínal: "Nesmíme nikdy zapomenout, že televize je vždycky tam, kde jsou masy a hlasy."
Zanedlouho bylo oznámeno, že senátní podvýbor pro otázky etiky obchodování, kterému předsedal Donahue, započne začátkem prosince ve Washingtonu s vyšetřováním. Svědkům už byla doručena obsílka, oznámil senátor v říjnu na tiskové konferenci. Ostatní, kteří mají s montaynem zkušenosti z první ruky, byli požádáni o spolupráci s aparátem podvýboru.
Když se o tom dověděla Celia, zatelefonovala washingtonskému advokátovi Childersovi Quentinovi.
"To je opravdu špatná zpráva," potvrdil. "Obávám se, že vaši firmu a vás osobně, jako její nejvyšší představitelku, čekají krušné chvíle. Radím vám, abyste se začala připravovat na výslechy už nyní a poradila se s právníkem. Vím, jak to chodí a ujišťuji vás, že senátorovi lidé vynesou na světlo kdejakou nepříjemnou pravdu a pokusí se vyšťourat kdekterý klep."
Kdyby slovo demagogie nebo demagogos nevymysleli staří Řekové za časů Kleóna, muselo by nutně vzniknout z potřeby popsat senátora Spojených států Dennise Donahue. Sotva vystihovalo někoho lépe.
Narodil se v bohaté rodině s privilegovaným společenským postavením, ale vystupoval jako "syn prostého lidu, jeden z vás, pevně spjatý s půdou", což rád zdůrazňoval. Nic nemohlo být vzdálenější pravdě, ale jako všechno, co se často opakuje, i tomu mnoho lidí uvěřilo.
Senátor s oblibou vystupoval ještě v jiné úloze – jako "mluvčí chudých a trpících, bojující proti utlačovatelům". Zda mu opravdu záleželo na osudu chudých a utlačovaných, to věděl jedině on sám. Tak či onak, dobře je uměl využít.
Kdekoli ve Spojených státech bojoval David s Goliášem, Donahue pokud se nabízela šance, že se o tom dostane zpráva do novin přispěchal na scénu a nápadně se postavil na stranu Davida i tehdy, když podle soudných lidí byl zjevně v právu Goliáš. "Davidů je vždy více a při volbách jsou užiteční," uřekl se jednou jeden z jeho spolupracovníků.

Patrně ze stejného důvodu se při sporech mezi odbory a zaměstnavateli Donahue vždy stavěl na stranu zaměstnanců, a to i tehdy, když bylo zřejmé, že mají nepřiměřené požadavky. Záhy zjistil, že pracovní otázky a nezaměstnanost jsou úrodnou půdou pro každého ambiciózního politika. Proto ho v údobích, kdy nezaměstnanost vystoupila nad normál, bylo často vidět, jak stojí ve frontách před pracovním úřadem a hovoří s nezaměstnanými. Údajně to dělal proto, "aby si udělal obrázek o tom, jak se cítí takový nezaměstnaný" – proti takovému úctyhodnému cíli nemohl rozumný člověk nic namítat. Ovšem zajímavé bylo, že o jeho úmyslu se vždy dověděly sdělovací prostředky a na místě ho čekali fotoreportéři a televizní kamery. A pak se jeho známá tvář, s nesmírně účastným výrazem při rozhovoru s nezaměstnanými, objevila večer v televizních zprávách a na druhý den v novinách.
Pokud jde o ostatní záležitosti "prostého člověka", senátor v poslední době našel nové široké téma – letenky první třídy, které byly pro podnikatele odpočitatelnou položkou z daně. Pokud někdo chce takový přepych, argumentoval senátor, ať si ho zaplatí z vlastní kapsy.
Podal senátu návrh zákona, který stanovil, že cestování první třídou v letadle není odpočitatelnou položkou z daní, nicméně dobře věděl, že návrh zapadne někde v soukolí legislativní mašinérie.
Bylo podivuhodné, jakou pozornost mu tisk proto věnoval. Aby svou myšlenku udržel při životě, sám vždy okázale cestoval turistickou třídou a samozřejmě o tom před každým letem nezapomněl informovat tisk. Žádnému cestujícímu první třídy se nedostalo takové pozornosti jako senátoru Donahue, sedícímu vzadu na turistickém sedadle. Jedno však zapomněl veřejnosti prozradit – že převážnou část svých vzdušných cest absolvoval luxusním soukromým letadlem, které mu dala k dispozici jeho rodina, nebo některý jeho přítel.
Donahue byl podsaditý a měl andělskou tvář, která ho dělala mladším, takže nevypadal na devětačtyřicet let. Měl nadváhu, ale nebyl korpulentní a s oblibou o sobě říkal, žeje "příjemně polštářovaný". Obvykle, především když se objevil na veřejnosti, mu pohrával na tváři úsměv, takže působil přátelským dojmem. Účes i oblek záměrně udržoval v trochu nedbalém stavu, aby se shodoval s představou muže z lidu.
Objektivní pozorovatelé ho považovali za oportunistu – a v tom se nemýlili – ovšem na druhé straně ho měli mnozí lidé rádi, nejen členové jeho vlastní strany, ale i političtí odpůrci. Jedním z důvodů bylo, že se jim líbil jeho smysl pro humor a schopnost snést žert na vlastní účet. Kromě toho byl dobrý a zajímavý společník.
To k němu přitahovalo ženy a říkalo se, že Donahue toho dovedl také plně využít, třebaže žil v spořádaném manželství a často ho bylo vidět se ženou a dospívajícími dětmi.
A tento senátor Donahue udeřil kladívkem první prosincový úterek krátce po desáté, čímž otevřel zasedání senátního podvýboru pro otázky etiky obchodování. Na úvod pronesl krátký projev.
Podvýbor zasedal v místnosti SR-253 ve staré budově senátu. Prostředí bylo vskutku důstojné. Donahue a ostatní senátoři seděli na vyvýšených místech za stolem ve tvaru U, tváří k svědkům a veřejnosti. Třemi velkými okny bylo vidět senátní park a fontánu. V zasedací síni byl mramorový krb. Na béžových závěsech se skvěl velký otisk státní pečeti Spojených států.
"My všichni," začal Dennis Donahue číst z papíru, který držel v ruce, "víme o děsivé, celosvětové tragédii dětí s těžce poškozeným mozkem. Způsobil to lék, který se až donedávna předepisoval a prodával i ve Spojených státech amerických. Tento lék se jmenuje montayne."
Senátor byl znamenitý a podmanivý řečník a stovka lidí přítomných v zasedací síni napjatě poslouchala. Na senátora byly zamířeny televizní kamery. Kromě Donahue bylo přítomno osm senátorů – pět z jeho strany, která měla v senátě většinu, a tři z menšinové strany. Po předsedově levici seděl Stanley Urbach, hlavní poradce podvýboru, bývalý bostonský prokurátor. Za senátory sedělo nebo stálo patnáct členů administrativního štábu.
"Účelem tohoto vyšetřování je stanovit, kdo nese za tyto události odpovědnost a zdali...," pokračoval Donahue.
Celia, která měla být prvním svědkem, naslouchala. Úvodní projev měl předpokládaný tón a obsah. Seděla za stolem, potaženým zeleným suknem, a vedle sebe měla svého poradce Childerse Quentina. Přesvědčila dvorného Quentina, aby tuto odpovědnou úlohu přijal. "Ani jeden právník neví o montaynu víc než vy a já vám důvěřuji!" řekla mu. Jeho rada na dnešek byla konkrétní a jasná. "Veškeré skutečnosti vyličte poctivě, srozumitelně a co nejstručněji. A nepokoušejte se efektně se blýsknout nebo Donahuea nějak setřít."
Poslední varovná slova se týkala Celiina úmyslu předložit důkaz o tom, že před

dvěma lety, když UPL oddaloval schválení montaynu – což mnozí považovali za nerozumné, Donahue patřil k těm, kdo protestovali proti těmto průtahům. Odklad tehdy charakterizoval jako "za daných okolností prostě směšný".
"To je naprosto vyloučeno!" zvolal Quentin. "Donahue si ten výrok pamatuje, a pokud ne, připomene mu jej jeho štáb, takže je připravený a bude patřičně reagovat. Podle všeho odpoví, že také on se stal obětí vaší propagandy nebo něco v tom smyslu. A kromě toho si ho popudíte proti sobě, což by bylo vrcholně neprozíravé."
Potom seznámil Celii s některými skutečnostmi z washingtonského zákulisí.
"Senátor Spojených států má nesmírnou moc a vliv, někdy mnohem větší než sám prezident, protože není tak očividná. Není vládní úřad, kde by senátor nemohl zasáhnout a něco prosadit za předpokladu, že to není nic protizákonného. Každý, kdo něco znamená ve vládních úřadech i mimo ně, se může přetrhnout, aby mu vyhověl, i kdyby to bylo na úkor někoho jiného. Je to systém ruka ruku myje a v rámci tohoto systému je senátor a jeho vliv – který lze využít ve prospěch nebo i v neprospěch věci – největším a nejhledanějším trumfem. A proto jen člověk opravdu pošetilý si učiní nepřítele z amerického senátora."
Celia si vzala jeho radu k srdci a řekla si, že ji bude mít na paměti při každé výměně názorů s Dennisem Donahuem, kterým jinak pohrdala.
S Celií přišel také Vincent Lord, který seděl vedle Quentina z druhé strany. Celia učiní prohlášení jménem firmy a potom bude podrobena křížovému výslechu, ředitel výzkumu tu byl výhradně pro případ, že by se vyskytly otázky odborného charakteru.
Senátor Donahue dokončil svou úvodní řeč, na chvíli se odmlčel a poté oznámil: "Naším prvním svědkem je paní Celia Jordanová, prezidentka firmy Felding-Roth z New Jersey. Paní Jordanová, chcete představit své spolupracovníky?"
Několika slovy představila Quentina a Lorda.
Donahue přikývl. "Pana Quentina dobře známe. Doktore Lorde, těší nás, že jste přišel. Zřejmě jste si připravila prohlášení, paní Jordanová, předneste je, prosím!"
Celia zůstala sedět u stolu pro svědky a mluvila do mikrofonu před sebou.
"Pane předsedo a pánové členové podvýboru. Moje firma chce především vyjádřit hluboký smutek a účast rodinám, které postihla, jak to senátor před několika minutami správně vyjádřil, tato celosvětová tragédie. Třebaže všechny vědecké důkazy ještě nemáme k dispozici a může trvat roky, než je shromáždíme, nyní si můžeme být jisti, že plody v dělohách velmi malého zlomku z celkového počtu gravidních žen poškodil lék montayne za okolností, které se nedaly předvídat ani při nesmírně rozsáhlých zkouškách této nové látky, jaké proběhly nejdřív ve Francii a později v jiných zemích, a to předtím, než byl montayne úředně schválen UPL ve Spojených státech."
Celia četla zřetelně, ale tichým hlasem a úmyslně nic nezdůrazňovala. Prohlášení bylo pečlivě připraveno, podílelo se na něm několik lidí, třebaže hlavní slovo měla ona a Childers Quentin. Při čtení se držela textu a jen občas přidala větu, když to považovala za vhodné.
"V souvislosti s montaynem by má firma ráda zdůraznila jednu skutečnost – a to, že v žádném stadiu testování, distribuce a hlášení výsledků nikdy neporušila zákon. A když se vyskytly vážné pochybnosti, zašla ještě dál než vyžaduje zákon a dobrovolně stáhla lék z prodeje ještě dřív, než přišlo rozhodnutí z UPL.
A nyní bych se chtěla vrátit do minulosti, k samotnému vzniku montaynu. Vyvinula jej francouzská firma Laboratoires Gironde-Chi-mie, která se těší vynikající pověsti a může se pochlubit řadou úspěšných..."
Prohlášení bylo věcné a precizní a zároveň neosobní. I na tom se dohodli po diskusích v ústředí Felding-Rotha a Quentinově washingtonské kanceláři.
Quentin se otázal Celie: "Jaké chcete zaujmout stanovisko k svému odchodu kvůli montaynu?"
"Žádné," odpověděla Celia. "Byla to čistě soukromá věc, řídila jsem se instinktem a svědomím. Nyní, kdy jsem se vrátila a reprezentuji firmu, referuji o tom, co firma udělala." "A vaše svědomí?"
"Stále čisté," odpověděla ostře. "Když se mě zeptají, proč jsem odešla, řeknu to poctivě. Ale sama o tom nezačnu. Nechci se stavět do příznivého světla."
Celia také připomněla Quentinovi, že její rozhodnutí dát výpověď nevyplynulo z nějakého názoru, založeného na odborných znalostech – tuto slabinu si tehdy uvědomovala, a proto nevystoupila veřejně. Senátní podvýbor nyní informovala: "Až do června 1976, kdy přišla zpráva z Austrálie, nevznikly žádné pochybnosti o neškodnosti montaynu. Ani tehdy se nezdálo, že by to bylo důvodem k znepokojení, neboť vyšetřování australské vlády..."
Krok za krokem vylíčila celou historii montaynu. Trvalo to čtyřicet minut a na závěr řekla: "Moje firma vyhověla výzvě podvýboru a předložila dokumenty, které

potvrzují všechno, co jsem tu řekla. Jsme připraveni s podvýborem všestranně spolupracovat a odpovědět na otázky."
Ty přišly hned a první položil hlavní právní poradce výboru Stanley Urbach, muž s protáhlým obličejem a úzkými rty, který působil dojmem, že se usmívá jen výjimečně.
"Paní Jordanová, zmínila jste se o australské zprávě, která první vyvolala pochybnosti o montaynu. To bylo přibližně sedm až osm měsíců předtím, než vaše firma uvedla tento lék ve Spojených státech na trh. Je to tak?" Celia počítala v duchu: "Ano."
"Ve svém prohlášení jste se zmínila o dalších dvou nepříznivých zprávách, jedné z Francie, druhé ze Španělska. Obě přišly také předtím, než jste uvedli montayne na trh ve Spojených státech. Mám pravdu?"
"Ne zcela, pane Urbachu. Použil jste výrazu nepříznivé zprávy. V té době to byly pouze dohady, které prošetřila firma Laboratoires Gironde-Chimie a dospěla k závěru, že nejsou opodstatněné."
Právník udělal netrpělivé gesto. "Nebudeme se přít o slovíčka. Formuluji tedy otázku jinak: Byly ty zprávy příznivé?"
"Ne.SA možná ušetřím čas, když řeknu, že ve farmaceutickém průmyslu má termín nepříznivá zpráva specifický význam. V tomto smyslu zprávy z Francie a Španělska nebyly nepříznivé."
Urbach si povzdechl. "Souhlasila by paní svědkyně s výrazem znepokojující zprávy?"
"To spíš." Celia pochopila, že to bude obtížné a čekají ji horké chvíle.
Zasáhl senátor Donahue. "Je přece naprosto jasné, co má pan Urbach na mysli. Věděli jste – vaše firma – o těch třech zprávách dříve, než byl montayne v Spojených státech uveden na trh?"
"Ano, věděli."
"Ale přesto jste jej uvedli na trh?"
"Pane senátore, u každého nového léku se vyskytnou negativní zprávy. Všechny se musí pečlivě prozkoumat a zvážit..."
"Ale, paní Jordanová! Nežádám od vás poučení o praktikách a postupech ve farmaceutickém průmyslu. Na mou otázku se dá odpovědět prostě ano nebo ne. Opakuji: Vaše firma věděla o těchto zprávách, a přesto tyto léky prodávala gravidním americkým ženám?"
Celia zaváhala.
"Čekáme, paní Jordanová."
"Ano, pane senátore, ale..."
"Stačí, když jste řekla ano." Donahue pokynul Urbachovi. "Pokračujte, prosím."
"Nebylo by bývalo lepší a obezřelejší," otázal se Urbach, "kdyby Felding-Roth sám přešetřil zprávy a odložil uvedení montaynu na trh?"
Celia si s trpkostí pomyslela: Právě to byl můj argument a ten byl příčinou mého odchodu. Připomněla si však, v jaké funkci vystupuje, a odpověděla:
"Při pohledu nazpět, ano. Ovšem. Jenže v té době se naše firma řídila odborným dobrozdáním."
"Kdo ho podal?"
Uvažovala, než odpověděla. Podal je přirozeně Lord, ale chtěla být fér. "Náš ředitel výzkumu doktor Lord, ale vycházel z autentických údajů společnosti Gironde-Chimie."
"Doktora Lorda se na to zeptám později. Zatím..." Urbach nahlédl do poznámek.
"Bylo rozhodnutí neodložit uvedení montaynu na
vzdory těm nepříznivým... promiňte, znepokojujícím zprávám ovlivněné očekávaným ziskem?"
"No, zisk je vždycky faktorem..."
"Paní Jordanová! Ano nebo ne?"
Celia si v duchu vzdychla. K čemu je to dobré? Vždyť každá otázka je pastí, promyšleným krokem k předem stanovenému závěru.
"Ano," odpověděla.
"Byly ty zisky pro firmu důležité?"
"Předpokládalo se to. Ano."
"Jak velké měly být ty zisky?"
Nemilosrdné, nebezpečné otázky padaly dále. Ale Celia si našla chvilku, aby se v duchu otázala: Jsou tak nebezpečné, neboť míří tak blízko k pravdě? Nebylo údobí, a není tomu tak dávno, kdy by si také ona sama kladla stejné otázky? A není ironické, že zde stojí ona a ne Sam Hawthorne, který by na ně měl odpovědět? Poprvé od návratu z Havaje si vzpomněla na Andrewova slova: "Když se vrátíš... jistý díl odpovědnosti za montayne padne i na tebe." Její manžel měl opět pravdu.
Výslech přerušila polední přestávka. Senátor Donahue řekl: "Můžete odejít, paní

Jordanová, ale buďte nám k dispozici pro další otázky." Potom oznámil: "Odpoledne bude jako první vypovídat doktor Vincent Lord."
Quentin a Celia obědvali v limuzíně, která na ně čekala u staré budovy senátu. Seděli na zadním sedadle, jedli sendvič a pili kávu z termosky. "Je to rychlejší a máme tu víc soukromí než jinde," řekl Quentin. Nyní parkovali na Jefferson Drive, nedaleko od Smithsonova institutu, zatímco jejich uniformovaný šofér se procházel venku.
Do limuzíny pozvali také Vincenta Lorda, ale ten odmítl, neboť se už na oběd domluvil jinde.
"Snaží se vás vykreslit jako špatného člověka," začal Quentin po chvilce. "Jak se při tom cítíte?"
Celia se ušklíbla. "Co mám k tomu říct? Nelíbí se mi to."
"To je taktika." Advokát se napil kávy. "Každé takové vyšetřování, které slouží politickým cílům, potřebuje exemplárního zloducha. Poněvadž reprezentujete svou firmu, tak se jim hodíte. Ale něco bych mohl udělat, abych to překazil."
"Co?"
"Nejdřív vám vysvětlím pozadí. Donahue a jeho štáb vědí o tom, jak jste se postavila proti montaynu, a také, že to bylo důvodem, proč jste odešla. Nemohou o tom nevědět, jsou důkladní. Podle všeho vědí také o podmínkách, které jste si položila při návratu, a určitě znají prohlášení Felding-Rotha a že jste vy jeho autorkou."
"Tak proč tedy..."
"Vyslechněte mě! A pokuste se na to podívat z jejich hlediska."
Quentin kývl skupince kolemjdoucích turistů, kteří nahlédli do limuzíny, a opět se obrátil k Celii. "Proč by mělo Donahueovy lidi zajímat, aby vykreslili váš pravdivý obraz? A kdyby to učinili, na koho by zamířili kritiku? Na mrtvého? Ten je mimo jejich dosah."
"Myslím, že to dovedu pochopit, a uvědomuji si rovněž, že vyšetřování má i politický cíl, jak jste poznamenal," řekla Celia. "Ale přesto – copak na pravdě vůbec nezáleží?"
"Kdybych zastupoval protistranu, odpověděl bych na vaši otázku takto: Ano, na pravdě vždycky záleží. Ale pokud jde o montayne, po pravdě je tomu tak, že firma Felding-Roth uvedla tento lék na trh a ona je zodpovědná. A pokud jde o vás osobně – ano, odešla jste. Ale potom jste se vrátila, a tím jste převzala jistou část zodpovědnosti za montayne." Quentin se chmurně usmál. "Ovšem, mohl bych pronést i protichůdný názor a bylo by to stejně přesvědčivé."
"Ach, vy právníci!" řekla Celia posměvačně. "Věříte vůbec něčemu?"
"Snažíme se. Ačkoli ustavičná dvojznačnost je rizikem našeho povolání."
"Říkal jste, že byste něco mohl udělat. Co je to?"
"V podvýboru je několik členů menšinové strany a ti jsou přátelsky nakloněni farmaceutickému průmyslu," zdůraznil. "Rovněž jeden z poradců je z menšinové strany. Žádný z nich zatím nemluvil a pravděpodobně nebude, neboť by pak mohli nějak naznačit, že jsou pro montayne – což by byla neudržitelná pozice. Ale jeden z nich, když o tu laskavost požádám, vám položí otázky, při nichž vyjde najevo váš čistý štít."
"A pomohlo by to firmě?"
"Ne. Spíš naopak."
Celia si rezignovaně povzdechla. "V tom případě na to zapomeňte."
"Jak si přejete," odpověděl zklamaně Quentin. "Jde o vaši hlavu."
Vincent Lord přistoupil k mikrofonu pro svědky a odpolední zasedání začalo. Výslech zase vedl Urbach a Lord uvedl na jeho otázky svou vědeckou kvalifikaci. Poradce podvýboru se potom vyptával na počáteční stadium montaynu a Lord odpověděl na všechny otázky sebevědomě a uvolněně.
Asi po čtvrt hodině se Urbach zeptal: "Když se vaše firma dověděla o zprávách z Austrálie, Francie a Španělska, dříve než měl být mon-tayne uveden na trh ve Spojených státech, doporučil jste odklad?"
"Ne."
"Proč ne?"
"V tomto stadiu byl už odklad věcí administrativního vedení firmy. Já jsem ředitel výzkumu a měl jsem na starosti výlučně odborné otázky."
"Vysvětlete nám to podrobněji."
"Mým úkolem bylo provést odborné hodnocení tehdy dostupných informací, které nám poskytla firma Laboratoires Gironde-Chimie. Na jejich základě jsem neměl důvod doporučit odklad."
"Použil jste výrazu odborné hodnocení," naléhal Urbach. "Ale když vědecké posouzení necháme stranou, vyvolaly ve vás ty zprávy nějaký pocit, nějaké tušení?"
. Lord poprvé zaváhal. "Mohly vyvolat."

"Mohly, nebo vyvolaly?"
"Ano, zneklidnily mě. Ale opakuji, že tento pocit nebyl ničím podložený." Celia, která do té chvíle lhostejně naslouchala, pojednou zbystřila pozornost.
"Pokud vám dobře rozumím, doktore Lorde, tak jste stál před dilematem?"
"Inu... ano."
"Dilematem mezi vědou na jedné straně a vaším zneklidněním na druhé straně – používám vašeho slova – jako člověka. Je to tak?"
"Ano, dá se to tak říci."
"Nejde o to, zda se to dá říci, doktore Lorde, ani o to, co bych řekl já. Záleží na tom, co řeknete vy."
"Inu... ano... tak dobrá, je to tak."
"Děkuji." Vyšetřovatel podvýboru nahlédl do poznámek. "Abychom si věc tedy ujasnili, pane doktore, když jste si tedy přečetl ty zprávy, doporučil jste uvedení montaynu na trh?"
"Ne, to jsem nedoporučil."
Celia se dopálila. Lord lže! Nejenomždoporučil uvedení montaynu na trh, ale hlasoval pro něj na poradě, kterou svolal Sam, a vysmál se její pochybnosti a prosbě, aby ještě nějakou dobu počkali.
K mikrofonu se naklonil senátor Donahue: "Rád bych svědkovi položil tuto otázku: Kdybyste měl v rukou administrativní vedení firmy, pane doktore, a ne jen odbornou stránku, doporučil byste odklad?"
Lord opět zaváhal a nato pevně odpověděl: "Ano, pane senátore, odklad bych doporučil."
Svině! Celia načmárala na papírek Quentinovi: "To není pravda..." Potom se zarazila. To není nic platné. Co se změní, když se podaří zpochybnit Lordovu čestnost a vznikne spor, při němž budou létat obvinění a protiobvinění? Na vyšetřování se nezmění nic, a proto papírek znechuceně zmuchlala.
Lordovi položili ještě několik otázek a potom mu poděkovali za svědectví a připustili ho. Okamžitě odešel z místnosti. S Celií nepromluvil ani slůvko a vůbec nepohlédl směrem, kde seděla.
Dalším svědkem byla dr. Maud Stavelyová.
Ze zadní řady přišla k mikrofonu pevným krokem. Stála nedaleko Celie a Quentina, ale nevěnovala jim ani pohled.
Senátor Donahue ji srdečně přivítal a dr. Stavelyová přečetla připravené prohlášení. Uvedla v něm svou lékařskou kvalifikaci, strukturu newyorské organizace Občané za bezpečnější medicínu a negativní mínění o farmaceutických firmách a posléze i negativní stanovisko, které zaujímala od samého začátku její organizace proti montaynu.
Celii se nelíbil celkový tón prohlášení a některé narážky, ale v duchu musela uznat, že vystoupení dr. Stavelyové je působivé a na výši. Když se před dvěma lety setkaly, byla to přitažlivá a upravená žena. Dnes byla oblečena vkusně, ale prostě, v kaštanově hnědém kostýmu.
O montaynu Stavelyová řekla: "Bohužel, nedisponujeme takovými finančními prostředky, abychom mohli účinně protestovat. Naše organizace nemá tak ohromné zdroje – milióny a milióny dolarů – které firmy jako Felding-Roth vloží do propagační kampaně, aby lékařům i veřejnosti mohly namluvit, že léky jako montayne jsou bezpečné, ačkoli vědí – jako to věděly v případě montaynu – že jsou tu rozporná zjištění."
Když se svědkyně na chvíli odmlčela, Donahue se zeptal: "Předpokládám, paní doktorko, že když se nyní vaše stanovisko k mon-taynu projevilo jako správné, příspěvky do vaší organizace vzrostly." "Ano, pane senátore. A věřím, že po tomto vyšetřování, které jsme uvítali, se ještě zvýší."
Donahue se usmál a Stavelyová pokračovala. Celiina návštěva v organizaci dr. Stavelyové přišla rovněž na přetřes. Celia to nelibě nesla, neboť doufala, že na to nepřijde řeč.
Stanley Urbach se znovu vrátil k tomuto bodu výpovědi při křížovém výslechu. "Kdy navštívila paní Jordanová vaši organizaci Občané za bezpečnější medicínu?" otázal se.
Stavelyová nahlédla do poznámek: "Dvanáctého listopadu 1978." "Řekla vám paní Jordanová, co je cílem její návštěvy?" "Pravila, že si chce pohovořit. Kromě jiného jsme mluvily o mon-taynu,"
"Pokud se nemýlím, k tomuto datu nebyl montayne ještě v prodeji, ačkoli jej UPL už schválil. Je to tak?" "Ano."
"A je pravda také to, že v té době vaše organizace aktivně prosazovala, aby UPL souhlas odvolal?" "Ano. Neochvějně jsme na tom trvali ze všech sil."
"Znepokojilo vaše neochvějné úsilí v tomto směru paní Jordanovou?"
"No, rozhodně ji to nepotěšilo. Obhajovala montayne, říkala, že je neškodný. Já

jsem samozřejmě nesouhlasila." "Řekla vám, proč si myslí, že je to neškodný lék?" "Ne. Dobře si na to pamatuji. Nemá ovšem lékařskou kvalifikaci, aby něco takového mohla tvrdit, jenže to lidem jejího typu, kteří chtějí za každou cenu prodávat, v takových úsudcích nebrání," řekla pohrdavě a dodala: "Ale i tak mě šokovalo, jak málo o tom věděla. Ano. Pamatujete si, že v té době už byl australský případ široce známý?"
Urbach se zdvořile usmál. "Otázky zde kladu já, paní doktorko." Stavelyová úsměv opětovala. "Promiňte, chtěla jsem říci jen tolik, že paní Jordanová vůbec nečetla soudní protokol z Austrálie. Přiznala to. Vyzvala jsem ji, aby se s ním co nejdříve seznámila."
"Děkuji, paní doktorko. A měla jste při tom rozhovoru dojem, že paní Jordanová přišla za vámi jako představitelka firmy Felding-Roth?"
"Ano, rozhodně."
"Vraťme se k úsilí vaší organizace prosadit odvolání souhlasu UPL. Měla jste dojem, že Felding-Roth se této kampaně obával a vyslal proto paní Jordanovou se žádostí, abyste v ní nepokračovali?"
"Také mě to napadlo, ale nemohu to dokázat. Pokud to ovšem bylo skutečně jejím cílem, musela hned od začátku vědět, že v tomto směru nemá nejmenší naději."
Stavelyová, na rozdíl od Lorda, netvrdí vědomě nepravdu, pomyslela si Celia. Ale do jakého rozdílného světla může postavit rozhovor vytržený citát, tón hlasu a důraz, jaký se položí na to či ono!
Senátor Donahue nahlédl do papírů a řekl do mikrofonu: "Paní doktorko, mám tu dokument, který se jmenuje Prohlášení Felding--Rotha. Pokud jej nemáte, předám vám výtisk."
"Viděla jsem ho, pane senátore, a to mi stačilo."
Donahue se usmál. "Rádi si poslechneme, co o něm tedy soudíte."
"Podle mne je toto takzvané Prohlášení nechutný, hanebný obchodní trik, jehož cílem je vytlouci kapitál z otřesné tragédie. Je urážkou dětí a rodin, které se staly oběťmi montaynu."
Celia vzplanula hněvem a chtěla vyskočit, ale Quentin ji chytil za ruku a zadržel. Zůstala sedět, ale tvář měla celou červenou a rozhořčenou.
Senátor Jaffee, člen menšinové strany, poznamenal smířlivě: "Jenže, když si firma přizná chybu, paní doktorko, a zaváže se, že v budoucnu..."
"Chtěli jste znát můj názor," odsekla Stavelyová, "a já jsem ho řekla. Jestli vás takový hokus pokus oklame, mne rozhodně ne!"
Senátor Donahue se pousmál a papír odložil.
Následovalo ještě několik otázek a dr. Stavelyové poděkovali. Na závěr zasedání oznámili, že zítra bude prvním svědkem dr. Gideon Mace z UPL.
Toho večera zazvonil v Celiině apartmá v hotelu Madison telefon. Volala Juliet Goodsmithová z haly. Celia ji pozvala nahoru, a když Juliet vstoupila, vřele ji objala.
Samova a Lilianina dcera vypadala starší než na třiadvacet, pomyslela si Celia, ale nijak ji to nepřekvapilo. Zhubla a Celii se zdálo, že přespříliš. Pozvala ji na večeři, ale Juliet odmítla.
Zastavila jsem se jen proto, že jsem ve Washingtonu s přítelkyní a četla jsem o vyšetřování," řekla. "Jsou vůči vám nespravedliví. Vy
jediná z celé firmy jste se proti tomu hnusnému léku postavila. Všichni ostatní byli chamtiví a bezcharakterní, ale obětním beránkem se máte stát vy." Seděli naproti sobě a Celia odvětila: "Nebylo to, ani to není zcela
tak."
Vysvětlila jí, že jako vedoucí představitelka firmy je bezprostředním terčem senátora Donahuea a jeho štábu a že její osobní postoj neovlivnilo uvedení montaynu na trh.
"Podstata věci vězí v tom," pokračovala, "že Donahue chce udělat z Felding-Rotha veřejného nepřítele."
"V tom má patrně pravdu a Felding-Roth si asi nic jiného nezaslouží," konstatovala Juliet,
"Ne, proti tomu se musím ohradit!" řekla Celia s důrazem. "Naše firma se dopustila těžkého omylu, to přiznávám, ale v minulosti byla nesmírně prospěšná a v budoucnosti bude opět." S nadšením a optimismem si pomyslela na peptid 7 a hexin W.
"A tvůj otec, ač se dopustil velké chyby – za kterou draze zaplatil – nebyl ani chamtivý, ani bezcharakterní. Byl to hodný člověk, který udělal to, co v té době považoval za správné."
"Jak tomu mám věřit?" opáčila Juliet. "Dával mi ty pilulky a neřekl, že ještě nejsou schválené."
"Pokus se otci odpustit," nabádala ji Celia, "je mrtev, a když to neuděláš, ničeho tím nedosáhneš, jenom tobě samé bude hůř." Když Juliet zavrtěla hlavou,

Celia dodala: "Věřím, že mu časem odpustíš." Na syna se jí raději neptala. Věděla, že mu budou už dva roky a že je v ústavu pro nevyléčitelně nemocné, kde stráví zbytek života. Namísto toho se zeptala: "Jak se vede Dwightovi?"
"Rozvádíme se."
"Ne!" Celiino zděšení bylo upřímné. Vzpomněla si, jak byla na jejich svatbě hluboce přesvědčená, že jejich manželství bude pevné a trvalé.
"Všechno bylo nádherné až do chvíle, kdy náš maličký měl několik měsíců," pravila Juliet rezignovaně. "Když jsme potom zjistili, jak se věci mají a proč je tomu tak, pojednou se všechno změnilo. Dwight se na tátu ještě víc rozzlobil než já. Chtěl žalovat firmu i otce osobně, chtěl je u soudu rozsekat na kusy a případ vést sám. S tím jsem nemohla souhlasit."
"Ovšemže ne. To by vás všechny rozdělilo," odvětila Celia. "Potom jsme se ještě nějakou dobu pokoušeli všechno slepit," po
kračovala Juliet smutně, "ale nešlo to. Už jsme byli jiní než předtím. Proto jsme se rozhodli pro rozvod."
K tomu se dalo sotva co říct, ale Celia si pomyslela: Kolik smutku a tragédie způsobil montayne, kromě těch očividných!
Ze všech svědků, kteří vystupovali před senátním podvýborem, největší muka prožíval dr. Gideon Mace.
V jedné dramatické chvíli při křížovém výslechu, na něj namířil senátor Donahue varovně zdvižený ukazováček a zahřměl hlasem hodným Jehovy: "To vy jste reprezentoval vládu a všechny záruky, které vláda stanovila, a právě vy jste vypustil mor na americké ženy a bezbranné nenarozené děti. Neočekávejte, že odtud odejdete bez poskvrny, bez trestu a nezatížený špatným svědomím, které vás bude trápit do konce života."
Mace se před chvílí přiznal – a všichni, kteří to slyšeli, užasli – že sám měl vážné pochybnosti o montaynu, pochybnosti, které vyvolala zpráva z Austrálie a jichž se už nezbavil.
Urbach, který vedl křížový výslech, téměř vykřikl:
"Tak proč jste jej schválil?"
Na to Mace rozechvěle zakoktal: "Já... já... nevím..."
Odpověď – nejhorší jakou mohl dát – publikum se nad ní zhrozilo a Donahue měl příležitost k prudkému výpadu.
Až do té chvíle byl Mace sice nervózní, ale ovládal se a byl schopen vylíčit, co všechno udělal a jak postupoval, když dostal k vyřízení žádost o schválení montaynu. Začal krátkým prohlášením, připomněl obrovské množství materiálu – 125000 stran v 307 svazcích – a potom podrobnosti, které se týkaly doplňujících údajů, jež si vyžádal, proto se rozhodnutí zpozdilo. Všechny tyto sporné body byly objasněny k jeho spokojenosti. O zprávě z Austrálie se nezmínil. Ta se dostala na přetřes až při výslechu.
Teprve pak se Mace rozrušil a sesypal. A nato přišlo strašné přiznání: "Já... já... nevím..."
Byl to slaboch, ale Celii ho přišlo líto. Pomyslela si, že nenese tak velkou vinu, jakou na něho svalují. Později se o tom zmínila Childcrsi Quentinovi.
"V případech, jako je tento, má britský systém schvalování léků nesporné výhody před naším," odpověděl advokát.
Když Celia chtěla znát podrobnosti, vysvětlil jí to.
"Ve Velké Británii je Výbor pro bezpečnost léčiv poradním orgánem ministra zdravotnictví a povolení na nové léky uděluje ministr. Řídí se doporučením výboru, ale odpovědnost nese on. Ministr britské vlády by se nedopustil takové zbabělosti, které jsme svědky – aby se před senátem zodpovídal za takové rozhodnutí zaměstnanec federálního úřadu, jako je Mace. Kdybychom měli obdobný systém, před Donahuem by stál ministr zdravotnictví, školství a sociálních věcí. Ale kde je pan ministr nyní? Podle všeho je zalezlý ve své kanceláři nebo se včas vypařil z města."
Quentin soudil, že americký systém má ještě jednu slabinu.
"Jedním z důsledků této praxe je, že zaměstnanci UPL jsou nadmíru opatrní, nechtějí se dostat před vyšetřovací výbor a odskákat si chybu. Proto neschvalují léky, které by měly být co nejdřív dostupné, ale jen sedí a čekají–a někdy čekají příliš dlouho. Obezřelost–a velká obezřelost –je u nových léčiv určitě potřebná, ale když je jí nadmíru, může škodit, může brzdit vývoj a pokrok medicíny a připravuje lékaře, nemocnice a pacienty o léky a jiné prostředky, které by měli mít k dispozici."
Celii se ulevilo, když Maceova muka skončila a ohlásili krátkou přestávku.
"Pane doktore, jsem Celia Jordanová od Felding-Rotha. Jenom bych vám chtěla říct..."
Vylekaně se zarazila. Když padlo jméno Felding-Roth, Maceova tvář se zkřivila nenávistí. Se zatatými pěstmi procedil: "Nepřibližujte se ke mně! Slyšíte!" Oči

mu plály zlostí. "Už vás jakživ nechci vidět!"
Než se Celia vzpamatovala, otočil se a odešel.
Quentin, který stál za ní, se zeptal: "Co to mělo znamenat?"
Otřesená Celia odpověděla: "Nevím. Zareagoval tak, když jsem vyslovila jméno naší firmy. Jako kdyby zešílel"
"Má v žaludku výrobce montaynu. To je pochopitelné," pokrčil rameny advokát.
"Ne, za tím vězí určitě něco víc!"
"Na vašem místě, bych si s tím hlavu nelámal."
Ale Celia až do večera myslela na Maceův nenávistný výraz. Nedal jí pokoj, ustavičně jí vrtal v hlavě.
Vincent Lord zůstal ve Washingtonu o den déle a Celia mu nemohla odpustit jeho svědectví. Byli v jejím apartmá. Obvinila ho ze lži a zeptala se: "Proč?"
K jejímu překvapení se ředitel výzkumu nevykrucoval a zkroušeně odpověděl: "Ano, máš pravdu. Promiň, byl jsem nervózní."
"Nezdál ses nervózní."
"To se nemusí projevit navenek. Kladli mi strašně nepříjemné otázky. Pořád jsem si dělal starosti, co ten chlap, ten Urbach, ví."
"A co by mohl vědět?"
Lord zaváhal, hledal odpověď. "Inu, nic víc než víme my. Na každý pád jsem se domníval, že způsob, jakým jsem odpovídal, byl nejrychlejší cestou, jak skoncovat s jeho otázkami a vypadnout odtud."
Celii to nepřesvědčilo. "A proč bys měl ty spíš než kdokoli jiný rychle vypadnout? Samozřejmě, toto vyšetřování není pro nikoho nic příjemného, ani pro mne ne, všechny nás trápí svědomí. Ale pokud jde o montayne, nestalo se nic nezákonného." Odmlčela se, neboť jí najednou něco napadlo. "Anebo přece?"
"Ne! Ovšem, že ne!" Jenže odpověď přišla o zlomek vteřiny později a byla příliš důrazná.
Celia si opět připomněla Samova slova: "O jedné věci nevíš..
Tázavě hleděla na Lorda. "Vince, existuje něco, cokoli, co se týká montaynu a firmy a co mi nikdo neřekl?"
"Přísahám, že ne! Nic! Co takového by mohlo existovat?"
Znovu lhal. Věděla to. A věděla také, že Sam si své tajemství nevzal do hrobu – že je zná i Lord.
Ale prozatím nemohla nic zjistit.
Výslechy před podvýborem trvaly čtyři dny. Vypovídali další svědci, mezi nimi dva neurologové, kteří defektní děti vyšetřovali. Jeden z nich studoval tyto případy v Evropě a předložil diapozitivy dětí, které viděl.
Na první pohled nic nenasvědčovalo tomu, že nejsou normální. Ale většina ležela a lékař vysvětlil: "V životě budou schopné jen nepatrných pohybů, jinak se neobejdou bez cizí pomoci. Všechny tyto děti utrpěly vážné poškození mozku v embryonálním stadiu."
Některé měly krásné tvářičky. Jedno – starší než ostatní – podepírala zezadu ruka, kterou nebylo vidět. Byl to dvouletý chlapeček, který se díval do aparátu zdánlivě rozumnýma očima, jeho výraz byl však prázdný.
"Toto dítě," oznámil neurolog zamlklému publiku, "nebude nikdy myslet tak jako vy nebo já a téměř jistě si nebude uvědomovat, co se kolem něho děje."
Jeho tvářinka nápadně připomínala Celii Bruce v stejném věku – před šestnácti lety. Bruce, který jim z Williamsovy akademie před několika dny napsal:
"Milá mámo a táto, akademie je fantastická! Děsně se mi tady líbí. A nejvíc se mi
líbí, že chtějí, abych přemýšlel, přemýšlel, přemýšlel..."
Celia byla ráda, že při promítání diapozitivů ztlumili osvětlení, a potom si uvědomila, že není jediná, kdo drží v ruce kapesník a utírá si oči.
Když lékař skončil, promluvil senátor Donahue hlasem změklým soucitem. Ano, pomyslela si Celia, navzdory svému okázalému vystupování je i on dojatý.
Třebaže se senátor Donahue neubránil silnému vnitřnímu pohnutí, nebylo po něm ani stopy, když poslední, čtvrtý den výslechů předvolali znovu Celii jako svědkyni. Donahue byl netrpělivý a podrážděný i v rozhovorech se svými lidmi.
Než Celia předstoupila, Quentin jí zašeptal: "Mějte se na pozoru! Zdá se, že velký muž se dnes napil octa."
Urbach vyslýchal Celii v souvislosti s ostatními výpověďmi. Když se otázal, jak přijala tvrzení Vincenta Lorda, že by byl počkal s mon-taynem, kdyby bylo to záviselo na něm, klidně odvětila: "Hovořili jsme o tom. Vzpomínám si, že doktor Lord tehdy měl jiné mínění, ale nevidím důvod, proč bych měla jeho slova zpochybňovat. Proto nic nenamítám.
K návštěvě u dr. Stavelyové vypověděla: "Doktorka Stavelyová ji interpretuje jinak než já. Šla jsem za ní z vlastního popudu a s přátelským úmyslem. Domnívala jsem se, že bychom se mohly v něčem sblížit, ale to se nestalo."

"Šla jste k ní s úmyslem promluvit si s ní o montaynu?" otázal se Urbach.
"Ne konkrétně."
"Ale řeč na to přišla?"
"Ano."
"Doufala jste, že přesvědčíte doktorku Stavelyovou a její organizaci, aby přestali s kampaní proti schválení montaynu UPL, anebo aby ji alespoň zmírnili?"
"Ne. Takovou myšlenkou jsem se vůbec nezabývala."
"Byla vaše návštěva oficiální, jménem firmy?"
"Nebyla. Nikdo od Felding-Rotha nevěděl, že mám v úmyslu navštívit doktorku Stavelyovou."
Donahuea, který seděl vedle Urbacha, jako by to podráždilo. Otázal se: "Říkáte nám pravdu, paní Jordanová?"
"Všechny moje odpovědi jsou pravdivé." A s hněvem, který se jí náhle zmocnil, dodala: "Chcete mě podrobit zkoušce na polygrafii?"
"Nestojíte tu jako obviněná," zamračil se Donahue.
"Promiňte, senátore. Nepovšimla jsem si toho."
Donahue se na ni zlostně podíval a pokynul Urbachovi, aby pokračoval.
Další otázky se týkaly prohlášení Felding-Rotha.
"Slyšela jste, že doktorka Stavelyová tento dokument charakterizovala jako nechutný, hanebný obchodní trik," řekl Urbach. "Souhlasíte s tím?"
"Samozřejmě, že ne. Prohlášení nemá jiný cíl, než ten, co je v něm uvedeno, a jasně vyslovuje zásady, které bude naše firma v budoucnosti dodržovat."
"Budiž. Jste tedy přesvědčená, že pokud jde o odbyt vašich výrobků, nebude mít na ně žádný vliv?"
Celia vycítila léčku a řekla si, že odpoví obezřele. "To jsem neřekla. Ale když naše čestné prohlášení firemní politiky nějak ovlivní odbyt, rozhodně to nebylo naším záměrem."
Donahue se neklidně zavrtěl na židli. Urbach se k němu tázavě obrátil: "Prosím, pane senátore?"
Předseda vyšetřovacího podvýboru se nedovedl rozhodnout, zda má zasáhnout nebo ne. Potom umíněně poznamenal: "To všechno je otázkou hodnocení, pravda? Přijde na to, jestli uvěříme altruistické, věci oddané osobě, jakou je doktorka Stavelyová, anebo představitelce průmyslového odvětví, které se tak žene za ziskem, že neváhá zabíjet a mrzačit lidi léky, o nichž už předem ví, že jsou nebezpečné?"
Publikum překvapením otevřelo ústa. Také členové Donahueova štábu se zatvářili užasle, neboť si uvědomili, že senátor tentokrát zašel příliš daleko.
Celia v té chvíli zapomněla na obezřetnost a uštěpačně se zeptala: "Tato otázka platí mně. pane senátore? Anebo ji mám považovat za to, čím ve skutečnosti je – za naprosto předpojaté, ničím nepodložené prohlášení, které prozrazuje, že toto vyšetřování je pouhou komedií a o jeho výsledku bylo rozhodnuto dřív, než byl slyšen jediný svědek?"
Donahue zamířil na Celii prst jako předtím na Macea. "Upozorňuji svědkyni, že existuje přestupek, který se jmenuje urážka Kongresu!"
Celia se už neovládla a zvolala: "Nedrážděte mě!"
"Nařizuji vám, abyste svou poznámku vysvětlila!" zahřímal senátor.
Celia překročila meze vší opatrnosti. Nedbala na prosebný Quen-tinův šepot, setřásla jeho ruku a vyskočila.
"Vysvětlím vám ji! Vysvětlím ji tím, že vy, kdo tu sedíte a vynášíte soud nad montaynem, Felding-Rothem a UPL, jste stejnou osobou, která si před dvěma lety stěžovala na průtahy se schválením montaynu a označila je za směšné."
"To je lež! Dopustila jste se urážky Kongresu! Žádné takové prohlášení jsem neudělal!"
Celia pocítila slastné zadostiučinění. Donahue se už na ně nepamatoval. Koneckonců ji to ani nepřekvapovalo – učinil přece tolik prohlášení o všem možném. A jeho štáb ho na to zapomněl upozornit, pokud o tom vůbec věděl. Quentin se mýlil.
Měla před sebou fascikl, ale otevřela jej teprve nyní. Přinesla si jej pro případ, že by se přece jen hodil. Vzala z něj několik novinových výstřižků sepnutých sponkou. Vybrala ten, co byl navrchu.
"Je to výstřižek z deníku Washington Post ze sedmnáctého září 1976." Zůstala stát a četla:
"Pokud jde o lék montayne, který právě ověřuje UPL a který je určený těhotným ženám, senátor Donahue dnes charakterizoval nerozhodnost UPL jako za daných okolností zjevně směšnou."
A Celia dodala: "Stejnou zprávu přinesly také ostatní noviny. A ještě něco, pane senátore!" Vzala z fasciklu jiný papír.
Donahue zčervenal jako rak a sáhl po kladívku. Senátor Jaffee z menšinové strany

však zvolal: "Ne! Ne! Nechte svědkyni domluvit. Rád bych to slyšel."
"Obvinil jste farmaceutický průmysl ze zabíjení lidí," vmetla Celia Donahueovi do tváře. "Mám zde výpis z protokolů, jak jste hlasoval při projednávání daně z tabáku za celých osmnáct let, co jste členem Kongresu. Pokaždé jste bez výjimky hlasoval pro nižší sazbu. A svým hlasem jste, pane senátore, pomáhal zabít víc lidí plicní rakovinou, než jich zabil farmaceutický průmysl během celé své existence."
Její poslední slova zanikla ve vřavě a všeobecném křiku. Donahue udeřil kladívkem na stůl a zvolal: "Zasedání se odročuje!"
Co začínalo jako nepříjemný zážitek, skončilo –jak se aspoň zdálo – jako její osobní triumf. Ještě téhož dne, kdy se prudce střetla se senátorem Donahuem, přinesly televizní společnosti – ABC, CBS a NBC – ve večerních zprávách téměř celou dramatickou scénu. Jeden kritik později napsal: "Byla to znamenitá podívaná a televize měla svůj velký den."
Také noviny o této události obšírně referovaly. New York Times uveřejnily tuto zprávu pod titulkem:
ENERGICKÁ DÁMA USADILA SENÁTORA Chicago Tribune zas oznamoval:
SENÁTOR DONAHUE SE DOSTAL DO KŘÍŽKU S JORDANOVOU A PAK TOHO LITOVAL
Najevo vyšly i jiné věci.
Novinářští a televizní reportéři tentokrát odvedli dobrou práci a všelicos vynesli na světlo. Jeden z nich řekl Julianu Hammondovi, který to pak vyprávěl Celii: "Zjistili jsme, že paní Jordanová kvůli montaynu od Felding-Rotha odešla a víme rovněž, že po svém návratu trvala na jeho stažení dříve, než přijde zákaz prodeje od UPL. Ale nikdo nevěděl, jak s těmi informacemi naložit, proto jsme si je nechali v záloze. A jak se ukázalo, vyčkat s nimi až nakonec bylo mnohem účinnější."
Většina reportáží zdůraznila u Celie po roztržce se senátorem hlavně dvě skutečnosti, které hovořily v její prospěch. Její odchod od Felding--Rotha a pozdější návrat k firmě – nyní zveřejněný–ji ukázal jako člověka s pevnými morálními zásadami. A za druhé vysoce hodnotily, že se při senátním vyšetřování nestavěla do příznivého světla na úkor zaměstnavatele, a tím prokázala obdivuhodnou loajalitu.
Úvodník ve Wallstreet Journalu začínal takto:
Podnikatelské kruhy bývají čestnější, než se jim obvykle přiznává.
Proto je potěšitelné, když se taková čest nejenom zřetelně projeví,
ale také se dočká všeobecného uznání.
O několik dní později, po návratu z Washingtonu, seděla Celia s Julianem Hammondem ve své kanceláři. Náměstek ředitele tiskového oddělení přinesl nejnovější hromádku novinových výstřižků, které s potěšením rozložil na stole. O chvíli později ohlásila sekretářka Childerse Quentina.
Celia se s ním neviděla od posledního dne ve Washingtonu. Nyní přijel projednat návrhy na mimosoudní vyrovnání několika sporů o náhradu škody zaviněné montaynem. Řekla sekretářce, aby advokáta uvedla. Když vstoupil, zdálo sejí, že vypadá unaveně a rozmrzele. Uvítali se a Celia ho vyzvala, aby se posadil.
"Jsem na odchodu, pane Quentine," řekl Hammond. Ukázal na novinové výstřižky. "Právě jsme vychutnávali ovoce vítězství."
Na Quentina to neudělalo dojem. "To nazýváte vítězstvím?"
"Ovšem." Hammond se zatvářil překvapeně. "Vy ne?"
"Když si to myslíte, jste oba krátkozrací," ozvala se nevrlá odpověď.
Nastalo ticho, které přerušila Celia: "Dobrá, pane právní zástupče. Máte něco na mysli. Povězte nám to!"
"Tohle všechno," ukázal Quentin na výstřižky, "spolu s televizními reportážemi je nadmíru krásné. Ale za několik neděl na to většina lidí zapomene. Celá ta publicita pak nebude padat na váhu."
"A co tedy?" zeptal se Hammond.
"Podstatné je, že tato firma – a vy osobně, Celio – jste si udělali mocného nepřítele. Znám Donahuea. Zesměšnila jste ho. A ještě horší je, že jste to udělala na jeho vlastní půdě, v senátu. Dívaly se na to miliony lidí. To vám jakživ neodpustí. Jakživ ne. Pokud se někdy v budoucnu vyskytne příležitost, aby uškodil Felding-Rothovi, nebo vám, Celio, s radostí ji využije. Snad už hledá cestičky, jak se vám mstít a senátor Spojených států – jak jsem vám už vysvětlil – na to mocenské prostředky má."
Pro Celii to byla studená sprcha. Věděla, že Quentin má pravdu.
"Co tedy navrhujete?" zeptala se.
Quentin pokrčil rameny. "Prozatím nic, ale v budoucnosti si dávejte pozor. Ani vy, ani firma se nesmíte octnout v takové situaci, aby vám senátor Donahue mohl uškodit."
"Jaká je paní Jordanová?" zeptala se Yvonne Martina.

Na chvíli se zamyslel, nežli odpověděl: "Přitažlivá. Silná. Inteligentní. Neobyčejně schopná ve svém povolání. Přímá, čestná, takže když s ní jednáš, víš vždycky, na čem jsi." "Už nyní jsem z našeho setkání nervózní." Zasmál se. "Ale jdi! Budete si navzájem sympatické." Byl červencový páteční večer a oba seděli u Martina v Harlow, kam se před rokem Yvonne přestěhovala. Svůj malý byt opustila, neboť dospěla k logickému závěru, že jsou to zbytečné výdaje.
V obývacím pokoji porůznu ležely knihy a papíry – Yvonniny materiály ke zkouškám, které ji čekaly za šest měsíců. Uplynulo jeden a půl roku od chvíle, kdy ji Martin vyzval, aby studovala, a od té
doby zvládla velké množství látky, které, jak oba očekávali, jí pomůže k cíli – stát se veterinářkou.
Učení jí šlo dobře. Učila se ráda a nikdy nebyla šťastnější. Její radost naplňovala celý dům a přenesla se i na Martina. Yvonne i nadále pracovala ve výzkumném institutu, ale po večerech a přes víkendy docházela na konzultace. Martin jí pomáhal, jak slíbil, doplňoval její vědomosti zkušenostmi z praxe. Také byli spokojeni s postupem prací v ústavu. Po vloupání shromáždili potřebné údaje rychleji, než předpokládali. Nyní je už měli všechny pohromadě a vývoj peptidu 7 pokročil natolik, že jej mohli předvést vedení Felding-Rotha. Celia s několika spolupracovníky měla přiletět příští středu.
V tu chvíli se o Celii jen krátce zmínili. Martin se už několik minut mračil nad Murrayovou učebnicí Základy organické chemie.
"Od dob mého studia na doktorát ji přepracovali. Některé novinky jsou nerealistické. Naučíš se je a pak je nepoužíváš."
"Máš na mysli systematické chemické názvosloví?"
"Ovšem."
Ženevský systém chemického názvosloví zavedlo Mezinárodní sdružení pro čistou a aplikovanou chemii (IUPAC). Základní myšlenka určovala, aby z názvu každé chemické sloučeniny byla zřejmá její struktura. Tak se z izooktanu stal 2,2,4-trimetylpentan kyseliny octové, z obyčejného octa se stala kyselina etanová a z obyčejného glycerinu 1.2,3-triol. Chemici používali nomenklaturu IUPA.C zřídkakdy, jenomže zkoušející ji vyžadovali. A proto se Yvonne učila nové názvy ke zkoušce a staré pro praxi.
"V laboratořích se nepoužívá nové názvosloví?" chtěla vědět.
"Málokdy. Nesnadno se pamatuje a je nešikovné. Ale vyzkouším tě z obou."
"Dobrá."
Martin jmenoval dvacet chemických sloučenin, používaje střídavě nové i staré názvy. Yvonne pokaždé bez zaváhání vychrlila druhou možnost.
Martin zavřel knihu a zavrtěl hlavou. "Nevycházím z úžasu nad tvou pamětí. Kéž bych měl také takovou!"
"A právě proto nechceš, abych brala peptid 7?"
"Kromě jiného. Ale hlavně proto ne, že nechci, abys nesla riziko."
Před měsícem dal Martin v institutu vyvěsit oznámení: Hledáme dobrovolníky. Měli se přihlásit zaměstnanci institutu, kteří byli ochotni podstoupit očkování peptidem 7 v první sérii na lidech. Martin podrobně popsal cíl zkoušek, i případná rizika. Sám se přihlásil jako první.
Rao Sastri ho hned následoval. Během několika dní se rozšířil seznam na čtrnáct jmen, mezi nimi byla také Yvonne.
Martin si vybral deset lidí, ale Yvonne mezi nimi nebyla. Když se ho tázala proč, odbyl ji: "Snad později. Zatím ještě ne."
Účelem zkoušek nebylo zkoumat pozitivní výsledky nové látky, ale zjistit případné vedlejší škodlivé účinky. Martin telefonicky vysvětlil Celii: "Ve Velké Británii můžeme provádět takové zkoušky na vlastní pěst, zatímco v Americe k tomu potřebujete souhlas UPL."
Dobrovolníkům naočkovali každý den dávku peptidu 7. Ani po dvaceti dnech se neprojevily žádné vedlejší účinky. Martin byl rád, i když věděl, že to je teprve začátek.
Yvonne si povzdechla: "I já bych chtěla peptid 7. Jinak zřejmě nezhubnu. Mimochodem, na zítra jsem koupila uzenáče."
Martin se rozzářil: "Jsi anděl!" Uzenáče byly jeho oblíbená snídaně o víkendech, když měl dost času, aby je mohl vychutnat.
Vážným hlasem dodal: "Zítra navštívím maminku. Dneska jsem mluvil s tátou. Lékaři už jí nedávají mnoho času."
Zdravotní stav Martinovy matky se pomalu, ale nezadržitelně zhoršoval. Martin ji před několika měsíci dal převézt do soukromého sanatoria v Cambridgi, kde už jenom vegetovala na pokraji života. Martinův otec bydlel dále v malém, ale hezkém bytě, který Martin najal rodičům zanedlouho poté, co nastoupil u Felding-Rotha.
"To je mi líto." Yvonne mu pohladila ruku. "Pojedu s tebou. Pokud ovšem nebudeš

mít nic proti tomu, že se budu v autě učit."
Domluvili se, že vyrazí hned po snídani. Martin se chtěl po cestě na skok zastavit v institutu.
Zatímco si Martin prohlížel došlou poštu a studoval výsledky z počítače, Yvonne se šla podívat na pokusná zvířata. Později se k ní připojil.
Stála před klecí s několika krysami a Martin uslyšel její zvolání: "Ach, ty nadržený starý kanče!"
"Kdo?" otázal se pobaveně.
Yvonne se ohlédla a ukázala na klec. "Jsou to nejnadrženější krysy, jaké jsem kdy viděla. V poslední době se toho nemohou nabažit. Dávají přednost sexu před potravou."
Martin se díval, jak samec, který vyvolal Yvonnin výkřik, se páří s poddajnou samicí. V sousední kleci se bavil jiný pár stejným způsobem.
Podíval se na údaje na klecích. Všechny tyto krysy dostaly nedávno chemicky čistou dávku peptidu 7.
"Říkala jsi v poslední době. Jak jsi to myslela?"
Yvonne zaváhala a pak se podívala zpříma na Martina. "No, jak... Od té doby, co dostaly injekce."
"A nejsou to mladé krysy?"
"Kdyby to byli lidé, pobírali by starobní důchod."
Martin se zasmál a řekl: "Je to zřejmě shoda okolností." Ale vzápětí ho napadlo: Je to skutečně náhoda?
Jako kdyby mu četla myšlenky, Yvonne se zeptala: "Co hodláš dělat?"
"V pondělí mi zkontroluj plodnost krys, které dostaly peptid 7. Uvidíme, zda je normální nebo nad normálem."
"Nemusím čekat do pondělka. Už teď ti mohu říct, že je vysoko nad normálem. Zatím jsem to nedávala do souvislosti..."
"Ani nedávej!" řekl Martin ostře. "Domněnky často zavedou do slepé uličky. Pošli mi údaje, které máš."
"Dobře," odpověděla.
"Potom sestav dvě skupiny starších samců a samic. Drž je odděleně, ale občas je pusť k sobě. Jedné skupině dejte peptid 7, druhé ne. Potom proveďte počítačovou studii kopulačních návyků obou skupin."
Yvonne se zasmála. "Počítač ti nepoví, kolikrát..."
"To ne. Ale bude zaznamenávat potomstvo. To nám postačí."
Přikývla, ale Martin vycítil, že myslí na něco jiného. "Copak?" zeptal se.
"Vzpomněla jsem si na takovou zvláštní věc, co se stala včera. Když jsem kupovala uzenáče. Mickey Yates je jeden z našich dobrovolníků, že?"
"Ano." Yates, laboratorní technik, byl nejstarší z dobrovolníků. Od příhody, kdy před Celií gilotinoval krysu, vycházel Martinovi všemožně vstříc. Proto se také nyní účastnil testů.
"Na trhu jsem potkala jeho ženu a ta mi povídala, jak Mickeymu nyní práce svědčí, že úplně omládl."
"Co tím myslela?"
"Zeptalajsem sejí na to. Zčervenala a řekla, že Mickey se v poslední době cítí bujarý a plný síly – to jsou její vlastní slova. A v posteli prý nemá nikdy dost."
"V poslední době?"
"Ano."
"A předtím takový nebyl?"
"Podle ní to bylo sotvakdy."
"Překvapuje mě, že o tom tak povídá!"
Usmála se. "Ty opravdu neznáš ženy."
Martin se zamyslel a potom řekl: "Pojďme už. Cestou do Cambridge si o tom ještě pohovoříme."
V autě si pustili rádio a poslouchali zprávy, převážně politické. Poprvé v britských dějinách byla před dvěma měsíci zvolena žena ministerskou předsedkyní. A nyní Margaret Thatcherová a její vláda znovu podnítily v národě duch podnikavosti, který od konce druhé světové války značně ochabl.
Martin po zprávách rádio vypnul a vrátil se k otázkám, které se ho týkaly bezprostředně.
"Dělá mi to starosti a nechtěl bych, aby se rozneslo, o čem jsme dnes ráno mluvili. Nech si pro sebe, cos mi říkala o páření krys. A také se o novém pokusu nikomu nezmiňuj. Nerad dělám tajnosti, ale není vyhnutí. A už nikomu nevyprávěj o Mickeyovi a jeho ženě."
"Buď klidný," slíbila Yvonne. "Ale nechápu, proč si děláš hlavu."
"Vysvětlím ti to. Objevili jsme podle všeho velmi významný lék a přál bych si, aby jej v odborných kruzích brali vážně. Ale nejhorší, co by se mohlo stát, by

bylo, kdyby se rozneslo, že je to afrodisiakum a kromě toho také pomáhá zhubnout, což může, ale nemusí být prospěšné. Na naši dosavadní práci by to vrhlo špatné světlo a vypadali bychom jako noví objevitelé hadího oleje."
"Rozumím," přikývla. "Budu držet jazyk za zuby, to ti slibuji. Ale jiným stěží zabráníš, aby o tom nemluvili."
"Také se toho obávám," zamručel Martin.
Před desátou přijeli do Cambridge. Martin zastavil před sanatoriem. Jeho matka ležela v posteli a nemohla se sama pohybovat. Už si nic nepamatovala, ani nejjednodušší věci, a ani náznakem nedala najevo, že poznává syna.
Chřadne den ze dne, pomyslel si Martin, když stál s Yvonne u jejího lůžka a díval se na ni. Tělo měla vyhublé, tváře propadlé a vlasy jí prořídly. V prvních letech nemoci – v době, kdy byla na návštěvě Celia – byly na jejím obličeji znát stopy zašlé krásy. Ale i ty se už vytratily. Zdálo se, že Alzheimerova nemoc nepostihla jen mozek, ale pohlcuje také tělo.
"Mým snem bylo objevit lék, který by tomu rozpadu zabránil, anebo jej aspoň zmírnil," zašeptal Martin Yvonne. "Uplynou ovšem léta, než budeme mít jistotu, že se nám to podařilo. A právě proto, že náš výzkum stárnutí je tak důležitý, nechci, aby byl nějak zdiskreditován."
"Rozumím. Zejména nyní," odpověděla Yvonne.
Při předchozích návštěvách Yvonne vždy vzala jeho matku za ruku, seděla a mlčela. I když se to nedalo tvrdit s jistotou, Martin nněl dojem, že to jeho matku uspokojuje. Dnes Yvonne provedla totéž, ale už ani tato chabá nitka spojení s vnějším světem neexistovala.
Ze sanatoria zajeli k Martinovu otci. Jeho byt byl na severozápadním okraji města nedaleko Girton College. Peat-Smitha staršího zastihli na malém dvorku za domem. Kolem sebe měl rozložené staré nástroje a zkusmo přitesával kus mramoru dlátem a kladívkem. "Asi víš, že táta byl kameníkem," řekl Martin Yvonne. "Ano. Ale nevěděla jsem, že ještě pracujete, pane." "Naopak," odpověděl. "Mám prsty celý zkřivený. Ale víš, synku, říkal jsem si, že udělám náhrobní kámen pro tvou mámu. To je asi to jediný, co pro ni můžu udělat." Tázavě pohlédl na Martina.
"Smím to říct, když ještě žije?"
Martin objal otce kolem ramen. "Ano, smíš. Nepotřebuješ něco?" "Pořádný kus mramoru. Ale přijde na hezký peníze." "Nedělej si s tím starosti. Objednej, co budeš potřebovat, a účet ať mi pošlou." Když Martin pohlédl na Yvonne, viděl, že pláče.
Tó
"Naprosto s vámi souhlasím, pokud jde o stimulační účinky," řekla Celia Martinovi. "Kdyby peptid 7 vstoupil do podvědomí jako afrodisiakum, poškodilo by to jeho pověst významného léku."
"Snad to přece jen udržíme pod pokličkou," odpověděl Martin.
"Já tomu osobně moc nevěřím," poznamenala Celia, "ale nezbývá než doufat, že budete mít pravdu."
Celia byla v institutu v Harlow druhý den. Seděla s Martinem v jeho pracovně. Předtím jí oficiálně oznámil: "Sděluji vám, že máme lék, který zpomaluje mentální stárnutí a zlepšuje paměť. Všechny testy probíhají příznivě."
Jak je tomu dlouho, vzpomínala Celia, co na Samův pokyn navštívila Harlow, aby rozhodla, zda se nemá výzkumný ústav zavřít, a ještě víc času uplynulo – už sedm let – od onoho pamětihodného dne, když se ona a Sam poprvé setkali s Martinem v Cambridgi.
"Není pochybností, že jste učinil velkolepý objev," pravila. Chovali se nenuceně. Pokud si jeden nebo druhý občas vzpomněl na společně strávenou noc, nikdy to nevyslovili nahlas. Byla to epizoda, která patřila výhradně minulosti.
Zatímco Celia hovořila s Martinem, vedoucí pracovníci, kteří přišli s ní, projednávali v institutu jiné věci, důležité pro peptid 7. Probíraly se otázky výroby, kontroly kvality, materiálů a zdrojů, nákladů balení, řízení výroby, prostě všechny stránky uvedení nového výrobku na trh v celosvětovém měřítku. Na otázky americké skupiny odpovídali Rao Sastri, Nigel Bentley a další pracovníci harlowského institutu.
Přestože je čekal ještě celý rok klinických zkoušek a potom ještě nějaký čas na schválení v jednotlivých státech, o mnohém bylo nutné rozhodnout již nyní. K nejdůležitějším otázkám patřila výše investic do nového výrobního závodu, který se může nakonec ukázat buď jako nákladný, nevýnosný a riskantní krok, anebo promyšlený, úspěšný tah.
Důležitý byl i způsob užívání nového léku.
"Touto otázkou jsme se také podrobně zabývali," řekl Martin Celii, "a doporučujeme jej vyrábět jako nosový sprej. Je to moderní způsob a patří mu budoucnost."
"Ano, vím. V této souvislosti se mluví také o inzulínu. Ale v každém případě

jsem ráda, že jej nebudeme podávat v injekcích."
Oba věděli, že žádný lék, který se podává v injekcích, nejde tak na odbyt jako léky, které pacienti mohou doma bez potíží brát sami.
"V nosním spreji," vysvětloval Martin, "bude peptid 7 v inertním fyziologickém roztoku smíšený s detergentem. Detergent zabezpečí lepší absorpci."
Vyzkoušeli několik detergentů. Zjistili, že ten nejlepší, netoxický, který nedráždí nosní sliznici, nedávno shodou okolností vyvinul sám Felding-Roth.
Celia se potěšila. "Takže máme všechno svoje?"
"Ano," přikývl Martin. "Myslel jsem si, že vám to udělá radost."
"Obvyklé dávkování bude dvakrát denně," pokračoval Martin. "Dva lékaři, nedávno přijatí v Harlow, budou koordinovat klinické zkoušky ve Velké Británii, které začnou v nejbližší době. Soustředíme se na věkovou skupinu od čtyřiceti do šedesáti, i když v některých případech jednu i druhou hranici překročíme. Peptid 7 vyzkoušíme rovněž na pacientech postižených Alzheimerovou nemocí v počátečním stadiu. Nemoc sice nevyléčíme, ale patrně zpomalíme její postup."
Celia zas seznámila Martina s plánem zkoušek ve Spojených státech. "Hodláme s nimi začít co nejdříve. Musíme ovšem vyřídit různé formality a získat souhlas UPL, takže se za vámi poněkud opozdíme."
A dále hovořili o nadějných, slibných vyhlídkách.
Na poradách v Harlow se dohodli, že nejvhodnějším obalem pro peptid 7 bude plastiková lahvička s tlakovým uzávěrem. Nabízela atraktivní, zajímavý způsob balení, ale podle všeho je firma sama nebude vyrábět, ale najde vhodného dodavatele. O tom se rozhodne v New Jersey.
Martin pozval Celii na večeři, které se měla účastnit také Yvonne. Je natolik citlivý, pomyslela si Celia, že neobjednal stůl v Churchgate, ale v restauraci novějšího hotelu Saxon Inn.
Ženy se nejprve měřily vzájemně očima, ale po chvíli, přes značný věkový rozdíl – Celii bylo osmačtyřicet a Yvonne sedmadvacet – se začaly nenuceně přátelsky bavit. K tomu zajisté přispěl i fakt, že oběma byl Martin blízký.
Celia schvalovala Yvonnino rozhodnutí zapsat se na veterinární fakultu. Když Yvonne poukázala na to, že bude starší nežli většina posluchačů, Celia ji upokojila: "Tím líp vám půjde studium." A Martinovi připomněla: "Máme fond pro zaměstnance, kteří si chtějí zvýšit kvalifikaci. Myslím, že by Yvonne mohla dostat finanční výpomoc."
Martin povytáhl obočí: "Zdá se, Yvonne, že máš o životní náklady postaráno."
Když Yvonne děkovala Celii, tajen odmítavě mávla rukou a s úsměvem řekla: "Dozvěděla jsem se, že jste se hodně zasloužila, aby vývoj peptidu 7 skončil úspěšně."
Později, když se Yvonne na chvíli vzdálila, Celia poznamenala: "Je velice milá. Nic mi do toho není, Martine, a když chcete, nemusíte odpovědět, ale oženíte se s ní?"
Otázka ho překvapila. "Sotva. Vlastně ani jeden z nás o tom ještě neuvažoval."
"Yvonne určitě."
"Ne. Proč taky? Má před sebou velkou kariéru. Dostane se do světa, pozná jiné muže, věkově bližší. Koneckonců jsem o dvanáct let starší."
"Dvanáct let nic neznamená."
"V dnešní době ano," trval na svém. "Je to rozdíl generace. Kromě toho, potřebuje volnost a já rovněž. Zatím máme ujednání, které nám vyhovuje, ale to se může změnit."
"Ach, vy muži!" zvolala Celia. "Někteří z vás dovedou vytěžit z těch ujednání to nejlepší. Jenže někdy jste zas ranění slepotou!"
V den, kdy Celia odcestovala, zemřela Martinova matka. Odešla ze života klidně, potichu, nenápadně. Ošetřující lékař řekl Martinovi: "Jako když člun na klidném moři odpluje do noci."
Právě v tom klidu žila příliš dlouho, pomyslel si její syn s lítostí. Život je přitažlivý vzruchem, nikoli "klidnou hladinou". A Alzhei-merova nemoc jeho matku o toto koření života připravila. Tato myšlenka ho opět přivedla k peptidu 7, který opravňoval k nejlepším nadějím.
Prostého pohřbu se účastnil pouze Martin, jeho otec a Yvonne. Když obřad skončil, Peat-Smith starší se vrátil domů, aby pokračoval v otesávání mramorového kvádru, který mu před několika dny přivezli. Martin s Yvonne odjeli mlčky do Harlow.
V následujících měsících přijali v ústředí Felding-Rotha řadu závažných rozhodnutí a členové vedení podnikli mnoho cest za oceán.
Účinná složka peptidu 7, bílý krystalický prášek, se bude vyrábět v Irsku, v novém závodě, .pro který už bylo zvoleno místo, stavební plány měly být dokončeny v nejbližší době. Bude to první továrna Felding-Rotha, specializovaná na molekulární biologii. Pozemek byl dosti prostranný, aby později mohla být

přistavěna budova na výrobu chemického základu hexinu W.
Finální výroba peptidu 7 v tekuté formě, připraveného na plnění do lahviček, bude probíhat v už existujícím závodě v Portoriku. Plastikové lahvičky dodá přímo výrobce. Výroba v zahraničí měla z daňového hlediska značné výhody vůči výrobě ve Spojených státech.
Celá akce vyžadovala obrovské investice, které správní rada, po delších debatách, nakonec schválila. Celia jednou u večeře vysvětlila Andrewovi, proč se ozvaly námitky: "Nemáme peníze. Všechno si musíme vypůjčit, a když se projekt rozplyne, znamená to i konec firmy. Ale rozhodli jsme se, že se do toho přece jen pustíme. V sázce je celý Felding-Roth – riskujeme svou kůži."
Muselo se rozhodovat i o méně významných věcech, ale přesto důležitých. Jednou z nich bylo, jak pojmenovat peptid 7.
Reklamní agentura Felding-Rotha – stále ještě newyorská Quad-rille-Brown – provedla nákladný vyčerpávající výzkum. Vzali v úvahu už existující názvy léčiv, navrhovali nové a většinu jich zase odmítli. Posléze se po několika měsících sešla porada na nejvyšší úrovni v ústředí Felding-Rotha. Za firmu se jí účastnili Celia, Bili Ingram a dalších pět členů vedení.
Howard Bladen, nyní prezident agentury Quadrille-Brown, přišel na poradu "kvůli starým časům", jak řekl. Doprovázela ho skupina jeho lidí. Než započalo jednání, Celia, Ingram a Bladen vzpomínali na konferenci před šestnácti lety, kde se seznámili a kde vznikl plán pro nový healthotherm, který se stále ještě prodával a přinášel zisky.
Na stojany a tabule v konferenční místnosti byly rozvěšeny makety osmi navrhovaných názvů, vyvedené různými typy písma.
"První čtyři možnosti, které jsme vybrali," začal pracovník agentury, "vycházejí z pojmenování pro mozek a pro chápání, vnímání, schopnost porozumět."
Byly to Braino, Appercep, Compre a Percip.
První návrh však rychle zamítli, když Bili Ingram poukázal na jeho podobnost s čisticím prostředkem pro domácnost, který se jmenoval Dráno.
"Nevím, jak nám to mohlo uniknout," řekl Bladen. "Je mi to trapné. Omlouvám se."
"Další dva názvy mají připomenout bystrého, jiskrného ducha, vynikajícího, skvícího se inteligencí," pokračoval referent. Byly to Ar-gent a Nitid.
A posléze, poslední dva byly Genus a Compen. Poslední, jak vysvětlil, měl vyjádřit "kompenzaci", vyvážení nedostatku.
Rozproudila se hodinová diskuse. Billovi Ingramovi se zamlouval Appercep, byl proti Nitidu, ostatní návrhy ho nechávaly chladným. Tři z Felding-Rotha souhlasili s Argentem. Bladen zas doporučoval Compen. Celia neříkala nic, pouze naslouchala, sledovala argumenty debatujících a potom ji napadlo, kolik tisíc dolarů tohle všechno stálo.
Konečně se Bladen zeptal: "A váš názor, paní Jordanová? Mívala jste v minulosti vždy vynikající nápady."
"Zrovna přemýšlím o tom, proč nenazveme náš nový lék Peptid 7."
Bili Ingram znal Celii dostatečně dobře, aby se mohl nahlas zasmát.
Bladen zaváhal a potom také roztáhl tvář k úsměvu. "Paní Jordanová, myslím, že to, co jste navrhla, je prostě skvělé!"
"Nemusíte říkat, žeje to skvělé jen proto, že tu jsem jako zákaznice. Je to prostě rozumné," opáčila Celia ostře.
Po nadmíru krátké diskusi se dohodli, že peptid 7 se bude jmenovat Peptid 7.
Přeletěl rok.
Klinické zkoušky peptidu 7, které proběhly rychleji, než se předpokládalo, měly ve Velké Británii i ve Spojených státech vynikající výsledky. Starší pacienti reagovali na lék pozitivně. Neobjevily se žádné nepříznivé vedlejší účinky. Všechny údaje shromáždili a odeslali na Výbor pro bezpečnost léků v Londýně a UPL ve Washingtonu.
Po mnohých poradách v Harlow a Boontonu, kterých se účastnili Martin Peat-Smith, Vincent Lord, Celia a další, rozhodli, že nebudou požadovat oficiální indikaci na léčbu obezity peptidem 7. To znamenalo, že lékaři budou informovat o tomto účinku, ale peptid 7 nebudou pro tento účel doporučovat.
Bylo ovšem zřejmé, že někteří lékaři budou nový preparát i tak na zhubnutí předpisovat. Jenže za to ponesou odpovědnost oni, nikoli výrobce.
Pokud šlo o sexuální stimulační účinek, opakované zkoušky na zvířatech potvrdily, že existuje, ale nezkoumali jej při testech na lidech. Ve všech zprávách se o něm zmiňovali co nejnenápadněji.
Při obou účincích nadále vycházeli ze stanoviska, že peptid 7 je seriózní lék, určený k zpomalení mentálního stárnutí. Použití pro "fri-volní" účinky by mu ubralo na vážnosti a poškodilo jeho pověst.
Vzhledem k jednoznačným výsledkům klinických zkoušek a k tomu, že nepožadovali další indikaci, zdálo se velice pravděpodobné, že úřední schválení peptidu 7

nedá na sebe dlouho čekat.
Mezitím byla nová továrna v Irsku dostavěna a rekonstrukce závodu v Portoriku byla před dokončením.
Martin se v Harlow dychtivě zajímal o výsledek klinických zkoušek, ale podrobnosti ponechal lékařům. Pracoval na modifikaci peptidu 7 a zkoumal možnosti, jak získat další mozkové peptidy, ke kterým mu úspěch s peptidem 7 otevřel cestu.
Ještě stále žil s Yvonne. Ta v lednu 1980, k své a Martinově radosti, složila zkoušky ze všech předmětů na výbornou a byla přijata na kolej Lucy Cavendishové v Cambridgi. V září dala výpověď z institutu a začala navštěvovat přednášky z veterinární medicíny.
Nyní, o měsíc později, si už zvykla na každodenní hodinovou jízdu autem do Cambridge na přednášky a zpět.
Kromě studia byl zdrojem její radosti rozvíjející se románek mezi princem z Walesu a "lady Di", jak tuto ženu nazývala celá Británie. Yvonne o tom neúnavně diskutovala s Martinem. "Pořád jsem říkala, že když počká, vyroste pro něho anglická růže," prohlásila. "A vidíš, měla jsem pravdu."
Martin pobaveně naslouchal jejímu povídání, které nyní obohatily i klípky z univerzity.
V lednu příštího roku, když šest tisíc kilometrů od Velké Británie inaugurovali prezidenta Reagana, udělil britský ministr zdravotnictví povolení uvést na trh peptid 7. O dva měsíce později schválil nový lék UPL pro Spojené státy. Kanada, jako v mnoha případech, následovala UPL.
V Británii měl peptid 7 přijít na trh v dubnu, ve Spojených státech a Kanadě v červnu.
Jenže v březnu, kdy ještě nebyl nikde v prodeji, stala se událost, která potvrdila předchozí obavy, a jak se zdálo, ohrozila celou budoucnost peptidu 7.
Začalo to telefonátem do institutu v Harlow z londýnského deníku Daily Mail. Volal reportér, který chtěl mluvit s dr. Peat-Smithem anebo s dr. Sastrim. Když mu řekli, že dnes odpoledne nezastihne ani jednoho z nich, nechal vzkaz, který sekretářka napsala na stroji a položila na Martinův stůl.
Naše noviny se dověděly, že zanedlouho přijdete s novým zázračným lékem, který sexuálně omlazuje, pomáhá hubnout a starší a staří lidé se po něm cítí mladí. V zítřejším čísle o tom přineseme reportáž a rádi bychom k tomu ještě dnes měli stanovisko vaší firmy. Když Martin přečetl vzkaz, bylo půl dvanácté. Byl zděšen a rozhořčen. Nějaké zatracené noviny, kterým jde jen o to vzbudit senzaci, mají nyní zmařit veškerou jeho práci a sny? Okamžitě zvedl telefon a volal prezidentku Felding-Rotha. V Morristownu bylo půl sedmé ráno a Celia se právě sprchovala. Martin netrpělivě čekal, než se utře a hodí na sebe župan.
Když vzala sluchátko, řekl jí, co se stalo a přečetl jí novinářův vzkaz. Z hlasu mu zněla úzkost. Také Celia byla znepokojená, ale dívala se na věc prakticky.
"Takže souvislost peptidu 7 se sexem už není tajemstvím. Od začátku jsem se obávala, že to nezůstane pod pokličkou."
"A nemůžeme tomu nějak zabránit?"
"Zřejmě to nepůjde. Zprávu nemůžeme dementovat a kromě toho, žádné noviny se nevzdávají takového trháku."
"Tak co mám tedy dělat?" otázal se Martin bezradně.
"Zavolat toho reportéra a po pravdě, ale co nejstručněji odpovědět na jeho dotazy. Nezapomeňte zdůraznit, že jako sexuální stimulans se peptid 7 projevil pouze u zvířat, a proto jsme jej nedoporučovali i v tomto směru pro lidi. A totéž platí o hubnutí." A Celia ještě dodala: "Možná že potom uveřejní jen krátký článek, který nezpůsobí rozruch."
"O tom pochybuji," odpověděl Martin chmurně.
"Já taky. Ale zkuste to."
Tři dny po Martinově telefonátu se hlásil Julian Hammond u Celie, aby referoval o odezvě v tisku. "Ta britská reportáž jako by otevřela stavidla," začal.
Daily Mail ji přinesl pod titulem:
PRŮLOM VE VĚDĚ
Nový zázračný lék vás udělá sexy, mladší a štíhlejší!
Reportáž zdůrazňovala sexuální účinky peptidu 7, ale zamlčela, že byly zaznamenány pouze u zvířat. Několikrát se v ní vyskytlo slovo "afrodisiakum", kterého se Martin a jiní u Felding-Rotha tolik obávali. A co bylo ještě horší, noviny se nějak dověděly o Mickey Yatesovi a přinesly s ním rozhovor. Na fotografii s titulkem "Díky, peptide 7!" postarší Yates celý zářil a v reportáži se chlubil svou novou, oživenou pohlavní potencí. Vedle něho se na fotografii upejpavě usmívala jeho žena, která potvrdila manželova slova.
V článku se u Felding-Rotha dočetli o něčem, co předtím nevěděli – že i několik dalších členů pokusné skupiny z Harlow na sobě pozorovalo nezvyklé zvýšení

sexuální aktivity. V reportáži je jmenovali a citovali jejich výroky.
Celiina chabá naděje, že zprávu přinesou jen jedny noviny, se rozplynula. Reportáž z Daily Mail nejenom převzaly další britské noviny a televize, ale všechny tiskové agentury ji vyslaly do zámoří. Ve Spojených státech okamžitě vzbudila rozruch. Většina novin přinesla články o sexuálních a antiobézních účincích peptidu 7 a v televizi se o tom vedla diskuse.
Zakrátko poté telefonní ústřednu Felding-Rotha bombardovaly dotazy z novin, rozhlasu a televize. Všichni chtěli vědět podrobnosti. Vedení, i když neochotně, poněvadž to považovalo za škodlivou sen-zacechtivost, přece jen informace poskytlo. Jiná možnost nebyla.
Jen málo tazatelů se zajímalo o vlastní indikaci peptidu 7.
Po přívalu otázek od sdělovacích prostředků následoval další příval – dotazy veřejnosti. Většina volajících se zajímala, jak peptid 7 povzbuzuje sexuální aktivitu a zda působí proti obezitě. Každému přečetli krátké vyjádření, že peptid 7 se na tyto účely nedoporučuje. Te-lefonistky ovšem hlásily, že tato odpověď nikoho neuspokojila.
Některé telefonáty byly obscénní. Bili Ingram řekl: "Všechno, co jsme tak pečlivě naplánovali, se pojednou dostalo na vedlejší kolej."
Celii nejvíc popuzovala právě ta jarmarečnost. Neskončí to tak, že se lékaři budou distancovat od léku, který se takto zdiskreditoval a vůbec jej nebudou předpisovat?
Otázala se Andrewa a ten její obavy potvrdil. "Nerad ti to říkám, ale většina lékařů bude jistě takto uvažovat. Bohužel, tato publicita budí dojem, že peptid 7 patří do kategorie, kde je laetril, ouzo, španělská muška a jiná pokoutní afrodisiaka."
"Že jsem se vůbec ptala," vzdychla Celia nešťastně
Necelý měsíc předtím, kdy měl být peptid 7 důstojně uveden na trh, byla Celia stísněná, plná zlých předtuch.
A Martin v Harlow byl na pokraji zoufalství.
"Jak se ukázalo," vzpomínala Celia mnohem později, "vprvních měsících po uvedení na trh jsme měli nesmírně vážné problémy. Všichni z nás ve vedení Felding-Rotha jsme prožívali hodiny plné napětí a nervozity, kousali si nehty a nezamhouřili jsme oka. Ale nejpodivnější bylo, že se vyskytly problémy zcela jiného druhu, než jsme předpokládali." Usmála se a dodala: "Opět se ukázalo, že se nikdy nedá s jistotou předpovídat, jak budou lidi reagovat."
Problémy, o nichž Celia mluvila, byly se zásobami.
Od chvíle, kdy byl peptid 7 k dispozici – pochopitelně na lékařský předpis – dlouhé měsíce nestačil uspokojit obrovskou, nevídanou poptávku. Před lékárnami stály dlouhé fronty, a když čekající poslali pryč, poněvadž zásoba léku došla, zákazníci spěchali do jiné lékárny.
Příčina vyšla najevo později. Jak poznamenal Bili Ingram "doktoři a lékárníci preparát užívali sami a pár flaštiček uschovali pro své kamarády a známé".
Nedostatek, po jistou dobu zoufalý, se projevil i ve Velké Británii. Staří pracovníci firmy si na nic podobného nevzpomínali. Vzrušeně se telefonovalo mezi New Jersey, Irskem, Harlow a Portorikem, ale také Chicagem a Manchesterem, kde se vyráběli flaštičky a rozprašovací uzávěry. Zejména v Portoriku se neustále dožadovali flaštiček, vůbec se tam neohřály. "Jakmile přišly, hned je naplnili a odeslali," poznamenal jeden z nákupčích.
Závody v Irsku a Portoriku pracovaly na tři směny. K dopravě cenné aktivní složky peptidu 7 z Irska do Portorika si Felding-Roth musel pronajmout proudový letoun.
Hlavní nápor spočíval na bedrech Billa Ingrama. "Žili jsme tehdy z ruky do úst a žonglovali jsme zásobami, co jsme měli, abychom všechny uspokojili."
Usmál se, když po čase vzpomínal na toto rušné období, neboť starosti už pominuly, a pokračoval: "Všichni by si zasloužili vyznamenání! Každý dělal, co bylo v jeho silách. Ba i ti doktoři a lékárníci, kteří dávali peptid 7 stranou pro své známé, mu dopomohli k úžasnému úspěchu."
Slovo úžasný bylo vskutku výstižné. Rok potom, co nový lék vtrhl jako vichřice na farmaceutickou scénu, přinesl časopis Fortune dlouhý článek s titulkem:
FELDING-ROTH BOHATNE
Fortune odhadoval, že první rok prodeje peptidu 7 přinesl firmě 600 miliónů dolarů. Na základě toho a jiných odhadů akcie Felding--Rotha na newyorské burze vyletěly, jak řekl jeden makléř "střechou do stratosféry". Po uvedení nového léku na trh se za měsíc cena akcií ztrojnásobila, během roku se ještě zdvojnásobila a v následujících osmi měsících se opět zdvojnásobila. Když se to stalo, správní rada odhlasovala rozdělení akcií v poměru pět ku jedné, aby se udržel jejich kurs v rozumných mezích.
Když byla uzavřena bilance, ukázalo se, že odhad časopisu Fortune byl proti

skutečnosti o sto miliónů nižší.
A ještě něco napsal Fortune: "Od roku 1976, kdy byl uveden na trh firmou Smith-Kline pozoruhodný lék proti vředové chorobě ta-gamet, se neobjevil žádný farmaceutický výrobek, který snese srovnání s peptidem 7."
Peptid 7 však neznamenal pouze finanční úspěch.
Tisíce mužů a žen středního a staršího věku si dvakrát denně vstřikovali do nosu peptid 7. Prohlašovali, že se po něm cítí lépe, že se jim zlepšuje paměť a vůbec, že cítí větší elán. Na otázku, zdali "elán" znamená i zvýšení sexuální aktivity, někteří upřímně odpověděli, že ano, jiní se zas pouze usmáli a řekli, že je to jejich soukromá věc.
Odborníci považovali zlepšení paměti za nejdůležitější. Lidé trpící zapomětlivostí si nyní po peptidu 7 bez obtíží pamatovali telefonní čísla, manželé nezapomínali na narozeniny svých manželek a na výročí svatby. Jeden starší muž prohlásil, že si zcela mimoděk vštípil do hlavy celý cestovní řád místní autobusové dopravy. Když ho přátelé vyzkoušeli, ukázalo se, že nelhal. Psychologové, kteří sestavili testy "dřív – nyní" potvrdili, že peptid 7 je účinný.
Zanedbatelný nebyl ani antiobézní účinek, přestože ve srovnání se zlepšením paměti byl druhořadý. Tlustí lidé – i z nižších věkových skupin – ztratili nežádoucí nadváhu a jejich zdravotní stav se zlepšil. Lékařské kruhy tuto skutečnost tak rychle uznaly, že Felding-Roth oficiálně požádal ve Spojených státech, ve Velké Británii a Kanadě, aby k indikaci bylo připojeno i snižování tělesné váhy. Nebylo pochybností, že žádost bude příznivě vyřízena.
Také další státy se urychleně snažily o získání licence na nový lék.
Zatím se ještě nedalo s jistotou říct, zda peptid 7 sníží výskyt Alzheimerovy nemoci. To se ukáže až za několik let, ale mnozí v to pevně věřili.
Vyvstala ještě jedna důležitá otázka: Nepředepisují lékaři peptid 7 příliš často, tak jako v minulosti některé jiné léky? Odpověď zněla – ano, předepisují. Jenomže peptid 7 neškodil, ani když jej lidé užívali bezdůvodně, a nevyvolával návyk. Nepříznivé zprávy o jeho vedlejších účincích byly opravdu zanedbatelné. Jedna žena z Texasu si stěžovala, že když po užití peptidu 7 má pohlavní styk, dostane bolení hlavy. Felding-Roth postoupil zprávu UPL a sám ji začal přešetřovat. Když však zjistili, že stěžovatelce je osmdesát, šetření bylo zastaveno.
V Kalifornii zas jistý muž žaloval Felding-Rotha o náhradu škody za šatstvo, neboť po užívání peptidu 7 zhubl o patnáct kilogramů a všechno si musel koupit nové. Soud žalobu zamítl.
A to bylo prakticky všechno.
Nadšení lékařů nemělo hranic. Doporučovali peptid 7 jako užitečný, neškodný lék, jeden z nejlepších v dějinách medicíny. Ordinovali ho v nemocnicích. Lékaři, kteří žili čilým společenským životem, málokdy šli na večeři nebo na večírek bez receptů, neboť věděli, že budou požádáni o peptid 7 a že když vyhoví hostiteli, hostitelce nebo jejich přátelům, dveře k nim mají znovu otevřené.
"Tentokrát ses zmýlil," řekla Celia manželovi. "Lékaře neodradila předcházející publicita. Naopak, jak se zdá, spíš pomohla."
"Ano, zmýlil jsem se," přiznal Andrew, "a ty mi to budeš připomínat do konce života. Ale jsem rád, že jsem se zmýlil, a největší radost mám z toho, že se těšíš i ty. Vždyť ty – a samozřejmě Martin –jste se o to všechno přičinili."
Publicita neutuchala, podle všeho proto, uvažovala Celia, že peptid 7 takovou měrou vrací lidské štěstí. Noviny pravidelně přinášely právy o jeho účincích a často se o něm mluvilo v televizi.
Bili Ingram připomněl Celii: "Kdysi jsi mi řekla, že se nám televize jednou může hodit. A teď došlo na tvá slova."
Ingram, povýšený před rokem na výkonného viceprezidenta, převzal převážnou část povinností, které měla dříve Celia. Ta se nyní hlavně zabývala otázkou, co s penězi, které se jim hrnuly a podle všeho ještě několik dalších let pohrnou. Seth Feingold odešel do penze, ale stále ho ještě zaměstnávali jako poradce. V jednom rozhovoru s Celií, půldruhého roku po tom, co přišel peptid 7 na trh, ji upozornil: "Musíš urychlit rozhodnutí, jak použít hotovost, neboť jinak ji z velké části pohltí daně."
Jeden ze způsobů byl kupovat jiné firmy. Na Celiin návrh schválila správní rada koupi chicagské firmy, která vyráběla lahvičky pro peptid 7. Potom získali arizonský podnik, který se specializoval na nový systém zasílání léků. Jednání o koupi továrny na optické zařízení právě probíhalo. Další milióny půjdou na zřízení nového výzkumného ústavu genetického inženýrství. Plánovaly se také nové investice v zámoří.
Uvažovali i o nové budově ústředí, neboť dosavadní prostory v Boontonu už nestačily a některá oddělení sídlila ve vzdálených pronajatých kancelářích. Nová

budova měla stát v Morristownu a součástí celého mrakodrapového komplexu bude i hotel.
Koupili také proudové letadlo. Celia s Billem je používali na cestách po severoamerickém kontinentě, které byly stále častější, jak se činnost Felding-Rotha rozšiřovala.
Seth Feingold při setkání s Celií také poznamenal: "Je přece jen dobré, že se nám tak hrnou peníze. Můžeme z nich vyplatit nároky za nešťastné děti, které má na svědomí montayne."
"I já jsem ráda," odpověděla Celia. Už nějakou dobu věděla, že fond, z kterého Childers Quentin vyplácí odškodné, je téměř vyčerpaný.
Seth smutně řekl: "Nikdy se nezbavím viny za montayne."
Uprostřed tohoto obrovského terapeutického a finančního úspěchu je dobré si připomenout, že farmaceutický pokrok je poznamenán i úděsnými tragédiemi, pomyslela si Celia střízlivě.
Martina Peat-Smithe vynesl triumf peptidu 7, jak se říká, do sedmého nebe. Ani ve chvílích největšího optimismu si nepředstavoval, že výzkum stárnutí dosáhne takového úspěchu. Jeho jméno bylo známé široko daleko, všichni ho obdivovali, vážili si ho a všude byl vítaným hostem. Zahrnuli ho chválou a obdržel řadu vyznamenání. Byl zvolen za člena Královské společnosti, nejstarší britské vědecké instituce. Další učené společnosti ho zvaly na přednášky. Mluvilo se i o Nobelově ceně. Šířily se pověsti o povýšení do šlechtického stavu.
Přesto se Martinovi přece jen podařilo částečně uchovat si soukromí. Dal si změnit telefonní číslo a nebyl uveden v seznamu. Nigel Bentley se zase postaral, aby k němu přepojovali jen důležité hovory a dostali se k němu pouze důležití návštěvníci. Bylo však zjevné, že k dřívějšímu, nenápadnému životu se už nemůže vrátit.
A ještě něco se změnilo. Yvonne se rozhodla, že se od Martina odstěhuje do bytu v Cambridgi.
Nepohádali se. Yvonne se prostě rozhodla, tiše a klidně, že půjde vlastní cestou. Martin býval v poslední době často mimo Harlow, a tak její zdálo zbytečné jezdit denně z Harlow do Cambridge a zase zpět. Když mu to vysvětlila, přijal to bez připomínek a s pochopením. Předpokládala, že ji bude aspoň symbolicky přemlouvat, ale když to neučinil, nedala své zklamání najevo. Dohodli se, že se příležitostně budou vídat a zůstanou dobrými přáteli.
Když nadešla chvíle odchodu, pouze Yvonne věděla, jak jí je z duše smutno. Musela si připomenout, že je vlastně šťastná, neboť studuje veterinářství, právě začala třetí ročník.
Martin hned nazítří odcestoval. Když se po týdnu vrátil, dům byl temný a prázdný. Takový nebyl už pět let a Martina to rozladilo. Uplynul další týden. Martin ještě víc pociťoval svoji osamělost, Yvonne a její veselé povídačky mu chyběly. Jako by v jeho životě náhle zhaslo světlo, pomyslel si jednou večer.
Na druhý den mu telefonovala Celia z New Jersey v obchodní záležitosti a na konci rozhovoru poznamenala: "Martine, jste nějaký ztrápený. Stalo se něco?" A tují v návalu upřímnosti řekl, že Yvonne odešla.
"To nechápu," podivila se Celia. "Proč jste jí to dovolil?"
"Je svobodná bytost a rozhodla se tak."
"Nesnažil jste se ji přemluvit, aby zůstala?"
"Ne."
"Proč ne?"
"To by nebylo fér," odpověděl. "Má svůj vlastní život."
"Ano, to má," přisvědčila Celia. "A nepochybně od něho chce víc, než jste jí dával vy. Uvažoval jste vůbec někdy o tom, abyste ji požádal o ruku?"
"Ano, vlastně jsem o tom uvažoval. V den, kdy odešla. Ale neřekl jsem nic, protože se zdálo..."
"Pro krindapána!" zvolala Celia. "Martine Peat-Smithe, být teď u vás, tak s vámi pořádně zatřesu! Jak může být takový chytrý člověk, který vynalezl peptid 7, najednou tak hloupý? Vy blázne! Ona vás přece miluje!"
"Jak to můžete vědět?" otázal se pochybovačně.
"Protože jsem žena. Protože mi stačilo, abych s ní byla pět minut a bylo mi jasné, že vás miluje. Právě tak, jak je mi nyní jasné, že jste natvrdlý."
Nastalo ticho a potom se Celia zeptala: "Co uděláte?"
"Pokud není příliš pozdě... požádám ji, aby se za mne provdala."
"A jak si to představujete?"
Zaváhal. "No, mohl bych jí zatelefonovat."
"Martine, jsem vaše nadřízená u firmy a jako taková vám přikazuji, abyste ihned z kanceláře odešel, nasedl do auta a našel Yvonne, ať je kdekoli. Co uděláte potom, to je vaše věc, ale já vám radím, abyste před ní poklekl a řekl jí, že ji máte rád. To říkám proto, že pochybuji, zda v budoucnosti najdete někoho, kdo by

se k vám lépe hodil a kdo by vás víc miloval. Ano, a ještě něco – cestou byste se mohl někde
zastavit a koupit květiny. V tom se vyznáte. Vzpomínám si, že i mně jste jednou poslal krásnou kytici."
O chvíli později několik zaměstnanců institutu s překvapením pozorovalo, jak jejich ředitel dr. Peat-Smith utíká po chodbě, jako by mu paty hořely, jak vybíhá ze dveří, naskakuje do auta a odjíždí.
Celia a Andrew dali Martinovi a Yvonne jako svatební dar stříbrný podnos s vyrytými verši z básně Nevěstě Francise Quarlese, básníka ze sedmnáctého století, narozeného v Essexu:
Ať vůně jarních květů provází tě životem, nechť svatebním je tvůj každý den a smutek, nemoc, starosti tě jenom v dáli minou...
A kromě toho tu byl hexin W. Za rok měl přijít na trh.
Při klinických zkouškách hexinu W se u pacientů, kteří brali nový preparát ve spojení s jinými vybranými léky, občas projevily vedlejší účinky. Kombinace hexinu W s jinými medikamenty měla vytěsnit volné radikály a zlepšit léčbu. Tu a tam se objevila zpráva o nevolnosti a zvracení, několikrát se vyskytl průjem, závratě a zvýšený krevní tlak. Příznaky nebyly vážné a vyskytly se jen u zanedbatelného procenta pacientů. Zřídkakdy se najde lék, který nemá vedlejší účinky. K těmto vzácným výjimkám patřil peptid 7.
Na zkoušky hexinu W, které probíhaly dva a půl roku, osobně dohlížel dr. Vincent Lord. Všechny ostatní práce svěřil podřízeným a sám se plně věnoval svému duchovnímu dítěti. Nechtěl, aby se v závěrečné fázi něco přihodilo, aby ho někdo z nedbalosti či neschopnosti připravil o část vědecké slávy. Sledoval ohromný a trvalý úspěch pep-tidu 7 se smíšenými pocity. Na jedné straně trochu žárlil na Martina Peat-Smitha, ale na druhé straně si Felding-Roth díky peptidu 7 získal věhlas a byl finančně silný, takže měl výhodnou situaci, aby pomohl dalšímu léku, který sliboval snad ještě větší úspěch.
Výsledky zkoušek hexinu W Lorda potěšily. V několika případech se sice vyskytly nepříznivé vedlejší účinky, ale šlo o maličkosti, které se daly snadno odstranit a v porovnání s pozitivními, skvělými stránkami tohoto léku zůstávaly bezvýznamné.
Výsledky byly stejně dobré i v takzvané třetí fázi klinických zkoušek, kdy se lék podává pacientům za stejných podmínek, za jakých se bude užívat po schválení. Dlouhou dobu bralo hexin W více než šest tisíc osob, mnoho z nich v nemocnicích, v přísně sledovaných podmínkách, což bylo ideální.
V třetí fázi se málokdy spolupracovalo s tolika pokusnými osobami, ale tentokrát se pro tak vysoký počet rozhodli proto, že se účinky hexinu W musely zkoumat v kombinaci s různými jinými léky.
Jak se předpokládalo, nemocní artritidou reagovali mimořádně dobře. Hexin W mohli užívat samotný anebo s jinými protizánětlivými léky, které jim předtím nemohli ordinovat.
Koordinovat testy na několika od sebe značně vzdálených místech bylo náročné a pro splnění tohoto úkolu zabezpečili dodatečné síly jak z firmy, tak mimo ni.
Ale nyní třetí fáze skončila. V ústředí Felding--Rotha se nashromáždilo obrovské množství údajů. Lord si chtěl co nejlépe prohlédnout dokumentaci, než ji předloží UPL spolu se žádostí o schválení nového léku.
Dělal to s radostí, poněvadž to bylo v jeho osobním zájmu. Ale když narazil na jeden soubor výsledků, měl po radosti. Přečetl si je jednou a potom pozorně znovu. Vzbudily v něm znepokojení, rozpaky a posléze prudký hněv.
Hlášení o průběhu testů zaslal jistý doktor Yaminer, který provozoval lékařskou praxi v arizonském Phoenixu. Lord ho osobně neznal, ale jeho jméno mu bylo povědomé a něco o něm věděl.
Yaminer byl internista s rozsáhlou soukromou praxí a měl také úvazky ve dvou nemocnicích. Jako řada dalších lékařů, měl také on zkoumat účinky hexinu W na souboru pacientů – v tomto případě na stovce. Než testy začaly, pacienti museli k tomu dát souhlas, ale v tom směru se málokdy vyskytly potíže.
Byl to běžný postup, který používaly farmaceutické firmy, když chtěly prakticky ověřit účinnost nového léku. Yaminer pracoval pro Felding-Rotha a jiné firmy už v minulosti. Lékařům, které si vybrali, to přišlo vhod z dvojího důvodu. Některé opravdu tento průzkum zajímal a všem přišly vhod nemalé finanční odměny od farmaceutického průmyslu.
Za trochu více práce, navíc rozdělené na několik měsíců, dostal lékař pět set až tisíc dolarů za pacienta, podle toho, o jakou firmu nebo o jak důležitý lék šlo. Na hexinu W vydělal Yaminer osmdesát
pět tisíc dolarů. Vlastní náklady byly v takových případech velice nízké, takže převážná část této sumy představovala čistý zisk.
Jenomže tento systém měl jednu slabinu.

Protože tato práce byla tak lukrativní, někteří lékaři neodolali pokušení a vzali si jí víc, než mohli svědomitě zvládnout. To vedlo k nedůslednostem a – kupodivu často – k falšování údajů.
Prostě k podvodům.
A Lord byl přesvědčený, že dr. Yaminer se dopustil podvodu s údaji o hexinu W.
Existovalo dvojí možné vysvětlení, jak se to mohlo stát. Buď Yaminer netestoval pacienty, které v zprávě uváděl, nebo někteří, nejpravděpodobněji většina z té stovky na seznamu, vůbec neexistovala. Vymyslel si je právě tak, jako výsledky zkoušek.
Lord ze zkušenosti usoudil, že druhá alternativa bude asi blíž pravdě.
Jak na to přišel?
Především tak, že Yaminer si nedal záležet, zaznamenával výsledky ledabyle a chvatně. Lordovu pozornost zaujala nápadná podobnost rukopisů na formulářích chorobopisů jednotlivých pacientů s rozličnými daty. Tyto zápisy se obvykle lišily, a to nejen rukopisem, ale
1 psacím nástrojem. I kdyby lékař používal stále totéž kuličkové pero, stěží by psal identickým písmem.
To samo o sobě ovšem nebylo průkazné. Yaminer si mohl záznamy udělat nanečisto a potom je trpělivě přepsat do formuláře. Ale takto by zaneprázdněný lékař sotva postupoval. Lord proto pátral dál.
A našel.
Kromě jiného se pacientům měřila kyselost a zásaditost moče. V průměru se výsledek pohyboval v rozmezí pH 5 až 8. Ale každé měření v jednotlivé dny bylo "nezávislé" a výsledky obvykle kolísaly – jinými slovy, když v úterý naměřili některému pacientovi pH 4, sotva se dalo očekávat, že stejnou hodnotu naměří i ve středu. A proto pravděpodobnost, že v pěti po sobě následujících dnech bude pH faktor shodný, byla nízká – jedna ke čtyřem.
Jenže údaje dr. Yaminera byly den co den stejné. U jednoho člověka to bylo velice nepravděpodobné, ale u patnácti pacientů – tento počet si Lord náhodně vybral ze souboru testovaných osob – to bylo zcela vyloučené.
Lord chtěl mít naprostou jistotu, a proto si prohlédl výsledky rozboru krve u patnácti jiných, náhodně vybraných pacientů. Opět naprosto stejné výsledky, opakující se s nepřirozenou pravidelností.
Dále už pátrat nemusel. Každý odborník by dospěl k závěru, že jde o klamné údaje – o podvod s trestními následky.
Lord soptil hněvem a doktora v duchu proklel.
Ze zprávy, kterou zaslal dr. Yaminer, vyplývalo, že hexin W je mimořádně dobrý lék. Ale to nebylo třeba. Hexin W by byl dobrý i tak, jak dokazovaly ostatní studie, které Lord četl.
Věděl, co by měl udělat.
Měl by neodkladně informovat UPL. Zahájilo by se oficiální vyšetřování a proti dr. Yaminerovi by zcela určitě bylo vzneseno obvinění. Takové případy se už staly a někteří lékaři skončili za mřížemi. A kdyby dr. Yaminerovi prokázali vinu, hrozila by mu i ztráta lékařského titulu.
Ale Lord si uvědomoval jednu skutečnost.
Jestliže se do toho zapojí UPL a Yaminerova práce bude anulovaná, musí se testy opakovat. To by trvalo přibližně rok a o tolik by se také zpozdil hexin W.
Lord opět proklínal Yaminera za jeho hloupost a za dilema, do kterého se kvůli němu dostal.
Co dělat?
Kdyby se to stalo s lékem, o němž jsou pochybnosti, uvažoval Lord, neváhal by. Předložil by Yaminera vlčákům z UPL a vystoupil by proti němu jako svědek.
Ale o hexinu W neměl pochybnosti. Byl užitečný a prospěšný s Ya-minerem nebo bez Yaminera.
Proč tedy nepustit falešné výsledky s pravými? Byl přesvědčen, že v UPL si toho nikdo nepovšimne, už jen rozsáhlá dokumentace to prakticky vylučovala. A kdyby i na UPL prostudovali Yaminerovu zprávu, sotva na podvod přijdou. Ne každý byl v těchto věcech tak obeznalý jako Vincent Lord.
Lord by tuto zprávu nejraději do dokumentace nezařazoval, ale věděl, že to nepůjde. Yaminerovo jméno bylo uvedeno už v jiných materiálech, které poslal na UPL.
Nelíbilo se mu, že to Yaminerovi tak snadno projde, ale jiné východisko nebylo.
Takže... v pořádku. Ať to jde. Lord ošifroval Yaminerovu zprávu a položil ji na hromádku těch, které už prostudoval.
Postarám se o to, umínil si Lord, aby ten zatracený šejdíř nikdy
už nedostal od Felding-Rotha jedinou zakázku. V registratuře vyhledal Yaminerův fascikl a založil do něho své poznámky o falšovaných údajích. Až je někdy bude potřebovat, ví, kde jsou.

Lord odhadl situaci správně.
Žádost podali a UPL v uspokojivě krátké lhůtě hexin W schválil.
Vincenta Lorda nějaký čas znervózňovala jedna věc. V Národním středisku pro léky a biologii ve Washingtonu se stal náměstkem ředitele dr. Gideon Mace. Proti minulosti byl naprosto jiný a lepší člověk, přísný abstinent, žil v spořádaném manželství a v práci si ho vážili. Senátní vyšetřování mu neuškodilo. Naopak, zanedlouho nato byl povýšen.
Lord se dověděl, že Mace projevil zájem o žádost pro schválení hexinu W, ačkoli se ho přímo netýkala. Zřejmě ho zajímalo všechno, co přicházelo od Felding-Rotha. Podle všeho stále ještě živil v srdci nenávist a čekal na příležitost k pomstě.
Jeho zájem však neměl v tomto případě žádné nepříznivé výsledky, a když UPL udělil souhlas, Lorda nervozita přešla.
Právě tak jako u peptidu 7, také u hexinu W bylo rozhodnuto, že jeho pracovní název zůstane jeho obchodním.
"Snadno se to vyslovuje a bude to dobře vypadat na balení," prohlásila Celia.
Bili Ingram souhlasil a dodal: "Doufejme, že nám to přinese stejné štěstí jako předchozí lék."
Ať už jim přálo štěstí nebo něco jiného, hexin W byl od začátku úspěšný. Lékaři, včetně lékařů v prestižních univerzitních klinikách, jej považovali za významný pokrok v medicíně, který otvírá nové terapeutické možnosti pro vážně choré pacienty. Lékařské časopisy se velmi pochvalně zmiňovaly o hexinu W a o Vincentu Lordovi.
Nový lék začali předepisovat mnozí lékaři se soukromou praxí. Byl mezi nimi i Andrew. "Zdá se, že kráčíte od úspěchu k úspěchu. Podle mého názoru je to stejně významný objev, jakým byl svého času lot-romycín."
Více a více lékařů ordinovalo hexin W a pacienti byli vděční za úlevu, kterou jim přinášel. Odbyt prudce vzrůstal.
Jiné farmaceutické firmy, které zprvu opatrně vyčkávaly, začaly používat hexin W na základě licence – přidávaly jej do vlastních
výrobků, aby se zvýšila jejich neškodnost. Vytáhly na světlo několik farmak, která vyvinuly před léty, ale pro vysokou toxicitu je nemohly používat. Nyní s nimi začaly experimentovat ve spojení s he-xinem W.
Jeden z těchto léků proti artritidě se jmenoval arthrigo. Majitelem patentu byla firma Exeter & Stowe Laboratories z Clevelandu, jehož prezidenta Alexandra W. Stowea Celia znala. Stowe, bývalý chemik a výzkumník, založil spolu se společníkem tuto firmu před deseti lety. Zůstala sice malá, ale získala si výbornou pověst.
Najednání o licenci přijel osobně Stowe na ústředí Felding-Rotha. Byl to živoiální muž kolem padesátky, ve věčně pomačkaném obleku, s rozcuchanými vlasy. Působil dojmem, že je roztržitý, ale nebylo to tak. Při rozhovoru s Celií a Vincentem Lordem prohlásil: "Máme souhlas UPL experimentálně použít arthrigo ve spojení s hexinem W. Protože oba léky mají protizánětlivé účinky, děláme si velké naděje. Pochopitelně vás o výsledcích budeme průběžně informovat."
To bylo šest měsíců po schválení hexinu W.
O několik týdnů později uspořádali Celia a Andrew na počest Vincenta Lorda večírek. Konal se v jejich morristownském domě. Lisa s Brucem kvůli němu přijeli také.
Byl nejvyšší čas udělat pro Lorda něco osobně, uvažovala Celia, nejen jako projev uznání za jeho vynikající službu firmě, ale zároveň tím chtěla dát najevo, že by jejich antipatii už měl být konec.
Večírek dopadl úspěšně. Lord byl uvolněný a šťastný, jak ho Celia ještě nepoznala. Jeho hubená tvář se rděla radostí, když ho zahrnovali poklonami. Ustavičně se usmíval a pouštěl se do hovoru s hosty, mezi kterými byli členové vedení firmy, význační morristownští občané, hosté z New Yorku a Martin Peat-Smith, kterého Celia požádala, aby přiletěl z Británie.
Toto gesto potěšilo Lorda nejvíce a velkou radost mu způsobil přípitek, o který Celia požádala Martina.
"Život vědce a výzkumníka," začal Martin, zatímco ostatní přítomní ztichli, "nabízí vzrušení a výzvy. Ale také ho čekají roky namáhavé práce, končící neúspěchem, dlouhé hodiny zoufalství a osamělosti. Pouze ten, kdo toto všechno protrpěl, pochopí, co zakusil Vincent při hledání hexinu W. Nicméně jeho talent a oddanost zvítězily, takže dnes můžeme oslavovat. Pokládám si za čest, že mohu spolu s vámi připít na velký vědecký úspěch naší doby."
"Řekl to velmi hezky," poznamenala Lisa, když hosté odešli a ro
dina zůstala sama. "A jakmile se roznese, o čem se tu dnes mluvilo, akcie Felding-Rotha opět stoupnou."
Lisa, která měla mít brzy dvacáté šesté narozeniny, promovala před čtyřmi lety

na Stanfordově univerzitě a pracovala jako rozborářka pro jednu investiční banku na Wall Street. V září se chtěla zapsat na Whartonovu vysokou obchodní školu.
"V pondělí bys měla klientům navrhnout, aby koupili akcie Felding--Roth," obrátil se Bruce k sestře, "a v úterý vyzradit tisku, že doktor Peat-Smith, objevitel peptidu 7, nedá na hexin W dopustit."
"To by nebylo etické," odpověděla. "Anebo je to u vás ve vydavatelství obvyklé?"
Bruce před dvěma lety složil závěrečné zkoušky na Williamsově akademii a nyní pracoval v jednom newyorském vydavatelství učebnic jako redaktor historických publikací. Také on měl plány do budoucna – chtěl odjet do Paříže a studovat na Sorbonně.
"Naopak, etiku máme na mysli stále," řekl. "Proto vydělávají vydavatelství méně než investiční banky."
"Jak je dobré, že vás oba mám zase doma a vím, že je všechno při starém," řekla Celia.
Jako prezidentka bohaté a úspěšné firmy neměla Celia méně povinností. V porovnání s obdobím, kdy se Felding-Roth jen taktak držel nad vodou, jich měla zrovna tolik, ba možná i více. Měly ovšem odlišný charakter. Kromě toho, všude vládlo nadšení a vzrušení, které posilovalo její elán.
Hned po večírku na Lordovu počest, ji zavalily mnohé finanční a organizační záležitosti, které vyžadovaly hodně cestování. Proto uplynuly téměř tři měsíce, nežli se dostala k rozhovoru s Lordem o licenci hexinu W s firmou Exeter & Stowe. Ředitel výzkumu za ní přišel do kanceláře v jiné záležitosti a Celia se ho zeptala: "Co říká Alex Stowe kombinaci našeho hexinu W s jejich arthrigem?"
"Zdá se, že klinické zkoušky probíhají dobře. Všechno vypadá pozitivně."
"A co nepříznivé zprávy o hexinu W všeobecně? Na můj stůl se žádné nedostaly."
"Také jsem nic takového neposlal," odvětil Lord, "neboť nenastalo nic závažného, co by se přímo týkalo hexinu W."
Celia, zvyklá v poslední době jen na samé dobré zprávy, hned přešla na jiné téma, proto nepostřehla výhradu v posledních Lordových slovech. Až později si na ně s lítostí vzpomene a bude si vyčítat, že jim nevěnovala pozornost.
Neboť Lord, jak bylo jeho zvykem po celý život, již v době, kdy ho Celia ještě neznala, neříkal celou pravdu.
Ta pravda se zjevila nenápadně. Přišla potichu, kradmo a zprvu se neprojevila v celé nahotě. Celii se později zdálo, jak by se po špičkách přiblížil sám osud, opásaný obyčejnou pochvou, z které pak vyletěl ohnivý meč.
Začalo to telefonátem, který Celii nezastihl v kanceláři. Když se vrátila, našla vzkaz, –jeden z několika – že volal Alexander Stowe od firmy Exeter & Stowe Laboratories a prosí, aby se s ním spojila. Nic nenasvědčovalo tomu, že jde o naléhavou záležitost, a proto Celia vyřídila nejdřív ostatní.
Asi o hodinu později požádala sekretářku, aby zavolala Stowemu. Ta jí po chvíli oznámila, že je na lince.
Celia stiskla tlačítko a řekla do mikrofonu: "Zdravím tě, Alexi. Dnes ráno jsem na tebe vzpomínala a byla jsem zvědavá, jak pokračujete s arthrigem a hexinem W."
Chvíli bylo ticho a potom se překvapeně ozvalo: "Smlouvu s vámi jsme zrušili před třemi dny, Celio. Ty o tom nevíš?"
Nyní se polekala ona. "Ne, nevím. Možná že jsi k tomu dal pokyn, ale dopis ještě nedošel."
"Vyřizoval jsem to sám," odpověděl Stowe zjevně v rozpacích. "Oznámil jsem to osobně Lordovi. Dnes mi ale došlo, že jsem ještě nemluvil s tebou, jak káže zdvořilost. Proto jsem ti volal."
Celii rozladilo, že se dovídá něco, co měla vědět už dávno. "O tom si s Vincem promluvím," řekla. A nato: "Jaký máte důvod k zrušení smlouvy?"
"Inu... upřímně řečeno, polekala nás ta úmrtí po infekcích. Vyskytly se u nás ve dvou případech u pacientů, které sledujeme. Nic sice nenasvědčuje tomu, že by to zapříčinil některý z léků – arthrigo nebo hexin W – aleje tu několik nevyjasněných otázek. Znepokojují nás, a proto jsme se rozhodli zastavit další testy, zejména když přihlédneme k ostatním úmrtím."
Celia se vyděsila. Po zádech jí přeběhl mráz a vytušila, že uslyší ještě horší zprávy, které se jí vůbec nebudou líbit.
"Jaká ostatní úmrtí?"
Tentokrát bylo ticho delší. "Mám tomu rozumět tak, že o nich nevíš?"
"Alexi, kdybych to věděla, tak se neptám," opáčila netrpělivě.
"My víme o čtyřech, ale podrobnosti neznáme. Všichni čtyři pacienti užívali hexin W a zemřeli na různé druhy infekce." Stowe se odmlčel, a když opět promluvil, byl jeho hlas vážný a odměřený. "Celio, rád bych ti něco poradil, ale neber to, prosím tě, že se chci vměšovat do vašich záležitostí. Měla by sis pohovořit s doktorem Lordem."

"To si myslím také," dala mu za pravdu.
"Vince ví o těch úmrtích – o našich a těch druhých – neboť jsme o tom spolu hovořili. Určitě zná všechny podrobnosti, musel je postoupit UPL." Krátké zaváhání. "Doufám, a to v zájmu celé naší branže, že UPL byl informován."
"Alexi, zdá se, že mám jisté mezery, a musím je hned zaplnit. Jsem ti zavázaná za to, cos mi oznámil. Předběžně nemá význam, abychom v rozhovoru pokračovali."
"Máš pravdu," odpověděl Stowe. "Zavolej, kdybys potřebovala něco vědět, anebo kdybych ti nějakým způsobem mohl být nápomocný. Zavolal jsem ti vlastně jen proto, abych vyjádřil upřímnou lítost, že z naší spolupráce nic nebude. Doufejme, že nám to vyjde někdy v budoucnu."
Celia už myslela na to, co musí udělat. "Děkuji ti, Alexi. Také v to doufám," odpověděla automaticky.
Stiskla tlačítko a ukončila hovor. Už chtěla stisknout druhé, kterým by se spojila s Vincentem Lordem, ale rozmyslela si to. Půjde za ním osobně. A to hned!
První zpráva o úmrtí pacienta, který užíval hexin W, přišla na ústředí dva měsíce po uvedení tohoto léku na trh. Dostala se, jako obvykle, do rukou dr. Lorda. Ten si ji přečetl a za chvíli vypustil z hlavy.
Hlášení odeslal lékař z Tampy na Floridě. Oznámil, že zesnulý užíval hexin W ve spojení s jiným lékem a příčinou smrti byla horečka a infekce. Lord usoudil, že smrt nemohla nijak souviset s hexinem W, a proto zprávu odložil. Ale ještě téhož dne, místo aby ji dal do archivu, založil zprávu do fasciklu a uzamkl do stolu.
O dva týdny později přišla další zpráva. Zaslal ji zástupce Felding Rotha po rozhovoru s lékařem v Southfieldu v Michiganu. Svědomitě v ní zachytil všechny informace, které se dověděl.
Zprávy o vedlejších účincích léků, včetně nepříznivých, dostávaly farmaceutické firmy z několika pramenů. Někdy psali přímo lékaři, jindy podávaly toto hlášení nemocnice jako normální praxi. Také svědomití lékárníci oznamovali, co se dověděli, a občas se ozvali i sami pacienti. A pokyny hlásit všechno, co se dovědí o účincích farmak, bez ohledu na to, že se jim to může zdát triviální, měli také agenti a agentky s léčivy.
V každé farmaceutické firmě zprávy o vedlejších účincích shromažďovali a ve čtvrtletních hlášeních je postupovali na UPL. Tak to vyžadoval zákon.
Zákon dále vyžadoval, aby farmaceutická firma postoupila na UPL každou zprávu o závažné reakci na lék – zejména na nový – do patnácti dnů, kdy se o ní dozví. Každé hlášení muselo být označené jako "naléhavé". Nařízení platilo bez ohledu na názor firmy, zda reakci vyvolal její lék.
Ve zprávě agenta ze Southfieldu, kterou opět četl Lord, stálo, že pacient užíval hexin W v kombinaci s jiným lékem a zemřel na rozsáhlou infekci jater. Potvrdila to také pitva.
Lord opět usoudil, že hexin W nemůže být příčinou smrti a hlášení založil do fasciklu k první zprávě.
Po měsíci přišly opět dvě zprávy. Týkaly se smrti muže a ženy. V obou případech užívaly zesnulí hexin W ve spojení s jiným lékem. Žena už byla starší, a když si doma poranila nohu, dostala do ní vážnou bakteriální infekci. Nohu jí amputovali až po kotník, ale infekce se rychle šířila a pacientka nakonec zemřela. Muž, který byl jinak v špatném zdravotním stavu, zemřel na prudkou infekci mozku.
Lord reagoval na obě zprávy rozhořčeně. Proč oba museli brát, k čertu, hexin W, vždyť by zemřeli tak jako tak. Je naprosto jasné, že s jejich smrtí nemá hexin žádnou spojitost! Ale všechny tyto zprávy v něm vyvolaly neklid a nejistotu.
To už věděl, že porušil federální zákon, když neposlal předchozí hlášení na UPL. Nyní byl v choulostivé situaci. Kdyby odeslal UPL nejnovější zprávy, nemohl by ty dřívější smést prostě ze stolu. Jenomže v jejich případě patnáctidenní lhůta už dávno uplynula, a kdyby je zaslal nyní, hrozilo firmě i jemu obvinění z porušení zákona. Mohlo by to dopadnout všelijak. A měl nepříjemný pocit, že dr. Gideon Mace právě na takovou příležitost čeká.
Lord tedy přiložil obě nejnovější zprávy do fasciklu k ostatním. Koneckonců, kolik jich je ví vlastně pouze on, uklidnil se. Každá z těch zpráv přišla jednotlivě. Odesilatelé nevěděli jeden o druhém. Když Alexander Stowe telefonoval a zrušil smlouvu, Lord měl těch zpráv už dvanáct a žil ve velkém strachu. Ba co víc – to jeho obavy ještě vystupňovalo – Stowe se nějak doslechl o čtyřech úmrtích v souvislosti s hexinem W. Lord Stoweovi neřekl, že jich je ve skutečnosti dvanáct plus dvě, o kterých se Stowe dověděl přímo. Lord o nich ovšem slyšel teprve nyní.
Počet úmrtí dosáhl tedy čísla čtrnáct, což by Lord v případě vyšetřování nemohl popřít.
Patnáctá zpráva přišla v den, kdy Stowe telefonoval Celii. Tentokrát už Lord nemohl zavírat oči a zdráhavě si přiznal, že už ví, kde hledat příčinu – alespoň

ve většině případů.
Když před několika měsíci plánovali v Celiině kanceláři odbytovou kampaň, přítomní mu po jeho slovech zatleskali. Účinky hexinu W popsal takto: "...zastavuje tvorbu volných radikálů, takže leukocyty, bílé krvinky nic nepřitahuje... Výsledek: nevzniká zánět... bolest mizí." To všechno bylo pravda. Logickou úvahou a několika narychlo provedenými novými experimenty se zjistilo, že slabinou je právě fakt, že hexin W bránil leu-kocytům v přístupu. Bílé krvinky vykonávají v lidském těle jakousi funkci "zdravotní policie" a ničí choroboplodné zárodky. Na jedné straně sice působí bolest, ale na druhé tvoří ochranu. Ale když nejsou – což se stane při vytěsnění volných radikálů – baktérie i jiné organismy začnou bujet a na různých místech těla vznikají rozsáhlé infekce. A nastane smrt.
Třebaže se to dosud neprokázalo, Lord byl přesvědčen, že hexin W zapříčinil nejméně dvanáct úmrtí, snad i víc.
Uvědomil si, i když už bylo příliš pozdě, aby to mohl napravit, že v programu klinických zkoušek hexinu W došlo k vážnému opominutí. Většina testovaných pacientů byla v nemocnicích, pod stálou lékařskou kontrolou, kde se infekcím tolik nedaří. Všechny hlášené případy s fatálním koncem se však vyskytly doma anebo v jiném prostředí, kde baktérie měly mnohem lepší podmínky, aby se mohly rozmnožit.
Lord dospěl k tomuto závěru krátce předtím, než k němu přišla Celia. A zároveň si uvědomil, že prohrál, že jeho sny se zhroutily a zmocnilo se ho hluboké zoufalství a strach.
Věděl, že hexin W je nutno stáhnout. Zoufale si uvědomil, že se dopustil zatajování informací – a že tím zapříčinil úmrtí, kterým se dalo zabránit. Čeká ho hanba, trestní stíhání a možná vězení.
Kupodivu se v duchu přenesl o sedmadvacet let zpět do minulosti... ke dni, kdy v Champaing-Urbane v kanceláři děkana Harrise žádal o urychlené povýšení a byl odmítnut.
Tehdy vycítil, že Harris je přesvědčen, že on, Vincent Lord, má nějakou charakterovou vadu. A nyní si poprvé obnažil duši a položil si otázku: Neměl děkan pravdu?
Celia vstoupila do kanceláře bez ohlášení, zavřela za sebou a hned přešla k věci.
"Proč jsi mi neřekl, že Stowe zrušil před čtyřmi dny smlouvu?"
Lord, překvapený jejím nenadálým příchodem, ze sebe vypravil: "Chtěl jsem ti to říct. Ale nedostal jsem se k tomu."
"Jak dlouho by ti to trvalo, kdybych se tě nezeptala?" nevyčkala na odpověď a pokračovala: "To se musím dozvědět zvenčí, že o hexinu W přišly nepříznivé zprávy? Proč jsi o nich nereferoval?"
"Studoval jsem je... porovnával," odvětil Lord chabým hlasem.
"Ukaž mi je. Všechny a hned teď!" rozkázala Celia.
Lord věděl, že už nemůže nic zatajit, a proto vyňal klíček a otevřel zásuvku svého stolu.
Celia si pojednou vzpomněla na podobnou chvíli před sedmi lety, když k němu přišla a chtěla vidět první negativní zprávy o montaynu. Tehdy se Lord zdráhal je ukázat, ale když se nedala odbýt, vytáhl je také ze zamčené zásuvky. I tehdy byla překvapená, že nejsou v archivu, kde by k nim měli všichni přístup. Postupoval stejně. Opět je ukrýval.
Měla jsem se poučit před sedmi léty, pomyslela si trpce. A protože se nepoučila, organizační chyba přetrvala až dodnes – chyba, za kterou je jako prezidentka firmy odpovědná.
Nese za ni dvojnásobnou odpovědnost – neboť věděla o sklonu Vincenta Lorda tajit zlé zprávy, zaretušovat, co se mu nelíbí. A nic proti tomu nepodnikla.
Lord jí podal silný fascikl. Celii v první chvíli šokovalo, jak je obsáhlý. A jak mlčky obracela stránky a četla, zatímco ji Lord pozoroval, zachvátila ji hrůza. Spočítala hlášení. Patnáct úmrtí! A všichni zesnulí užívali hexin W.
Když dočetla, položila Lordovi otázku, na kterou znala odpověď už předem.
"Informovali jsme UPL o těchto zprávách? Anebo aspoň o některých případech?"
"Ne," odpověděl Lord a lícními svaly mu škubla křeč. "Zákon, pochopitelně, znáš, a patnáctidenní lhůtu rovněž?" Lord mlčky přikývl.
"Před časem jsem se tě zeptala, zda nepřišly nějaké nepříznivé zprávy o hexinu W. Řekl jsi, že ne."
Lord se zoufale snažil zachránit aspoň něco, a proto se ohradil: "Neříkal jsem, že ne. Odpověděl jsem, že se nevyskytlo nic závažného, co by se týkalo přímo hexinu W."
Celia si na to vzpomněla. Ano, přesně tak to řekl. Byla to vyhýbavá odpověď, typická pro Lorda, jehož zná už sedmadvacet let.

A protože ho tak dlouho a dobře znala, měla postřehnout, že se vytáčí, a měla žádat, aby jí dal jasnou odpověď. Kdyby to udělala, dozvěděla by se o nepříznivých zprávách již před několika měsíci. A bylo by jich méně než nyní – méně mrtvých – neboť by následoval zásah UPL, pacienti by byli varováni... Místo toho se nechala ukolébat, hřála se na výsluní druhého velkého úspěchu... nejdřív peptid 7 a nyní hexin W... Namlouvala si, že se nic nemůže stát. Ale stalo se, a zároveň se světem Vincenta Lorda hroutí se i její svět.
Neočekávala sice žádnou rozumnou odpověď, ale přesto se zeptala: "Proč jsi to udělal?" "Věřil jsem, že hexin W...," začal Lord. Celia ho pohybem ruky přerušila. "Na tom nesejde." Ukázala na zprávy ve fasciklu. "To si beru. Kopie obdrží ještě dnes UPL ve Washingtonu. Budou označené jako naléhavé a pošlu je zvláštním kurýrem. Mám v úmyslu zavolat řediteli, aby se jim dostalo náležité pozornosti."
A neradostně, spíš pro sebe dodala: "Nepochybuji, že odpověď na sebe nedá dlouho čekat."
UPL pracoval rychle, zřejmě proto, že se Celia obrátila přímo na ředitele. Přišel příkaz dočasně stáhnout hexin W z prodeje, slovo "dočasně" ponechávalo prostor pro případ, že lék se bude později ordi
novat s přísnějším omezením. Ale i kdyby se to stalo, bylo zjevné, že jeho sláva zachází.
"Taková smůla!" řekl Alex Stowe zakrátko nato Celii. "Je to výborný lék a významný vědecký objev, bez ohledu na to, že Vince celou záležitost zkomplikoval." A trpce dodal: "V naší společnosti chce kdekdo lék bez jakéhokoli rizika a my oba dobře víme, že něco takového neexistuje a jakživo existovat nebude."
Celia si zvykla pravidelně s ním rozmlouvat, neboť se projevil jako moudrý přítel a důvěrník.
"Hexin W se vrátí, uvidíš," ujistil ji Stowe. "Snad s přísnějšími bezpečnostními opatřeními anebo dokonalejší. Potřebujeme metodu, jak vytěsnit volné radikály i za cenu jistého rizika. To si vyžaduje medicína. V nejbližších letech budeme o tom číst stále častěji. A potom, Celio, můžeš s hrdostí prohlásit, že Felding-Roth byl v tomhle směru průkopníkem."
"Děkuji, Alexi," řekla. "Nyní je pro nás každé povzbuzení cenné dvojnásob."
Ještě dříve nežli přišel očekávaný příkaz, vydala Celia patřičné instrukce, aby celá procedura proběhla hladce. Hned po oficiálním prohlášení firma zaslala všem lékařům dopis, aby s okamžitou platností přestali hexin W předepisovat. Během dvou týdnů zmizel lék z polic lékáren. Celia se snažila, aby se stažení jevilo jako dobrovolné, ale UPL žádosti nevyhověl a uplatnil svoji autoritu. Právníci jí radili, aby neprotestovala, neboť otázka opožděného hlášení zůstávala ještě stále otevřená.
Zatím panovalo ticho. Teprve za několik neděl otiskl Růžový list, týdenní přehled událostí z farmaceutického světa, tuto zprávu:
Ve věci firmy Felding-Roth a hexinu W postoupil UPL závěry svého šetření v souvislosti s opožděným hlášením údajně nepříznivých výsledků ministerstvu spravedlnosti, ale zatím ještě není jasné, zdali se případ dostane před velkou porotu.
"Důvěrně jsem se dozvěděl," oznámil Childers Quentin Celii při telefonické poradě, které se účastnili Bili Ingram a jeden z právníků firmy, "že ve vašem případě jsou v UPL dvě frakce."
Quentin využil na Celiinu žádost své početné kontakty ve Washingtonu, aby zjistil, jak se věci mají. Pravidelně referoval, co se dozvěděl, a nyní zavolal, když četl zprávu v Růžovém listě.
Quentin pokračoval: "K jedné frakci patří ředitel a několik dalších. Chtějí postupovat opatrně, protože vědí, že projednávání v porotě
a vznesení obvinění jsou choulostivé věci, které se mohou vrátit jako bumerang proti UPL, kdyby se zjistilo, že u nich něco zanedbali. A ještě, Celio, na ředitele velice zapůsobilo, že jste mu přímo, bez vytáček, předložila opožděné zprávy." Quentin se na chvíli odmlčel. "A pak existuje v UPL i druhá skupina, kterou vede náměstek ředitele. Temná moc, je to byrokrat, který zůstane ve funkci ještě dlouho poté, co ředitel odejde. V jeho skupině je lékař jménem Gideon Mace, a právě ten se dožaduje různých kroků. Možná že si na něho vzpomenete. Viděli jsme ho před senátním výborem."
"Dobře si ho pamatuji," odpověděla Celia. "Zdá se, že doktor Mace firmu Felding-Roth na smrt nenávidí, i když nemám potuchy proč." "A co ministerstvo? Můžeme něco dělat?" chtěl vědět Bili Ingram. "Ano, můžete," odvětil Quentin. "Sedět, čekat a doufat. Jsou věci ve Washingtonu, do nichž se lze vměšovat, a občas to i vyjde, ale vyšetřování před velkou porotou mezi ně nepatří." A na tom zůstalo. Čekání bylo velice deprimující. Ještě víc deprimující bylo, když se v

ústředí objevili policejní úředníci s příkazem k domovní prohlídce. Příkaz vydal federální soud v Newarku, pod jehož jurisdikci Boonton náležel.
Hexin W byl stažen začátkem října. V polovině listopadu podal státní návladní na základě pokynu ministerstva spravedlnosti žádost federálnímu soudu "o vyhledání a zabavení všech písemností, korespondence a jiných dokladů, které se týkají hexinu W".
Bylo to jednostranné opatření – ex parte – o kterém se Felding--Roth předem nedozvěděl, a proto firmu při jednání o příkazu na domovní prohlídku nikdo nezastupoval.
Tento krok Celii a ostatními otřásl, právě tak jako přítomnost federálních úředníků, kteří zůstali na ústředí několik dní a nakonec odvezli nákladním autem asi tucet kartónů s dokumenty. Byl mezi nimi archív výzkumného oddělení a písemnosti, které měl Vincent Lord ve své pracovně.
Lord protestoval proti vniknutí do své kanceláře, ale ukázali mu příkaz k prohlídce a upozornili, aby nemařil úřední výkon.
Ode dne, kdy Celia zjistila, že protizákonně zadržuje nepříznivé zprávy, vyhýbal se Lord členům vedení a zejména jí. Všem jim bylo jasné, že jeho dny u Felding-Rotha jsou sečteny. Ale všichni také věděli, že dokud se případ s hexinem W nevyřeší, nezbývá firmě jiná volba nežli držet pospolu. Lord se přestal o všechno starat. Celia už přemítala, jak zreorganizuje výzkumné oddělení. V čele bude ředitel a budou mu podléhat vedoucí jednotlivých útvarů. Jedním z nich bude i vedoucí nově zřízené laboratoře genetického inženýrství. A měla už jasnou představu o vhodném kandidátovi na tuto funkci.
Po listopadové akci se až do konce roku nic nedělo. Krátce před vánoci se ohlásil Childers Quentin: "Oficiálně ještě probíhá vyšetřování, ale už mají plnou hlavu jiných starostí a hexin W je už tolik nepálí."
Bili Ingram, který naslouchal rozhovoru, podotkl: "Čím déle se to povleče, tím menší je pravděpodobnost, že to bude mít vážné následky."
"Stává se to," souhlasil Quentin. "Ale nespoléhal bych na to."
První den nového roku přinesl dobrou zprávu. Nějakou dobu se proslýchalo, že Martin Peat-Smith má být povýšen do šlechtického stavu a nyní se jeho jméno objevilo na listině řádů a titulů. Londýnské Times oznámily, že je to uznání "za vynikající služby lidstvu a vědě".
Slavnostní povýšení do šlechtického stavu vykoná královna v Buc-kinghamském paláci v prvním únorovém týdnu. Celii to řekl Martin, když mu telefonicky gratulovala. "S Andrewem přijedeme do Londýna o týden dřív a po skončení obřadu uspořádáme pro vás a Yvonne oslavu."
A tak koncem ledna Celia odletěla s Andrewem a Lilian Hawthor-neovou do Londýna. K té cestě ji Celia přemluvila. Lilian si za těch sedm a půl roku od Samovy smrti zvykla žít osaměle a málokdy cestovala. Celia však zdůraznila, že je to svým způsobem uctění Samovy památky, neboť institut v Harlow byl jeho nápad a také si vybral Martina za ředitele.
Všichni tři se ubytovali v hotelu, který byl právě v módě pro bohaté hosty – Fortyseven Park Street v Mayfairu, kde se hotelový komfort spojoval s domácím pohodlím.
Lilian táhlo na šedesátku, ale byla stále ještě přitažlivá žena, a když navštívili institut, Rao Sastri na ní mohl oči nechat, třebaže byl mezi nimi dvacetiletý věkový rozdíl. Provedl ji po laboratořích a potom šli spolu na oběd. Celia se s úsměvem dověděla, že si na jeden večer v Londýně domluvili schůzku – nejdřív povečeří a potom půjdou do divadla.
V pondělí, dva dny před slavností v Buckinghamském paláci, Celii telefonoval Bili Ingram. "Nerad ti kazím náladu špatnou zprávou, ale zrovna volal Childers Quentin. Říká, že ve Washingtonu se rozpoutalo peklo."
"Jde o UPL, dr. Gideona Mace, ministerstvo spravedlnosti, senátora Dennise Donahuea a hexin W," vysvětloval.
"Podle Quentina," pokračoval Ingram, "Mace se dopálil, že ministerstvo spravedlnosti nechalo věc usnout, a proto na vlastní pěst, neoficiálně, odnesl všechny doklady o hexinu W jednomu pracovníkovi štábu senátora Donahuea. Ten je ukázal senátorovi, který se na ně vrhl jako na vánoční dárek. Podle Quentinova informátora, prý prohlásil: Na tohle jsem se už dlouho těšil."
"Jistě, to si dovedu představit," odpověděla Celia.
"Donahue hned zavolal generálnímu prokurátorovi a žádal, aby neprodleně podnikl příslušné kroky. A od té doby mu prý telefonuje každou hodinu," oznamoval Ingram.
"Tolik špatných zpráv najednou," povzdechla si Celia. "Ještě něco?"
"Bohužel ano. Především je jisté, že obvinění o nedodržení zákonné lhůty ve věci hexinu W prozkoumá velká porota. A začne vyšetřovat ještě něco dalšího.

Generální prokurátor, který má na věci, kvůli senátorovi, osobní zájem, předpokládá, že bude vzneseno obvinění."
"Proti komu?"
"Pochopitelně proti Vincentu Lordovi. A prozrazuji to nerad – také proti tobě, Celio. Hodlají prokázat, že i ty jsi odpovědná. Quentin říkal, že Donahue chce tvůj skalp."
Celia věděla proč. Vzpomněla si na Childersovo varování při senátním vyšetřování: "Udělala jste z něho hlupáka... zesměšnila jste ho na jeho vlastní půdě... Pokud se někdy v budoucnu vyskytne příležitost, aby uškodil Felding-Rothovi nebo vám... s velkou radostí jí využije".
Pak si vzpomněla, co říkal Ingram před chvilkou a zvědavě se zeptala: "Bille, zmínil ses, že budou vyšetřovat ještě něco dalšího. Víš, co to je?"
Tentokrát si povzdechl Ingram: "Je to trochu zamotané, ale pokusím se to vysvětlit. Když jsme zaslali na UPL žádost o schválení hexinu W s výsledky klinických zkoušek, mezi dokumentací byly záznamy jistého doktora Yaminera z Phoenixu. Nyní se ukázalo, že se dopustil podvodu. Jména pacientů i výsledky si vymyslel."
"To mě mrzí," odvětila Celia, "ale občas se to stane. Jiné firmy s tím mají také problémy. Ovšem, když se na takový případ přijde – pokud se ovšem zjistí – oznámí se, UPL a tam si to s tím lékařem už vyřídí."
"Samozřejmě," přisvědčil Ingram. "Ale takové údaje nemůžeš zaslat se žádostí, když víš, že jsou falešné."
"Pochopitelně, že ne."
"Ale Vince to udělal. Ošifroval Yaminerovu zprávu a odeslal ji."
"Ale jak mu lze prokázat, že věděl..."
"Hned se k tomu dostanu."
Celia si povzdychla. "Dobrá, pokračuj."
"Při prohlídce zabavili také archív výzkumného oddělení a spisy z Vinceho kanceláře. Mezi nimi byl i fascikl doktora Yaminera s Vin-ceho rukopisnými poznámkami. Z nich vyplývá, že o Yaminerově hlášení věděl, že je to podvrh – a věděl to už předtím, nežli je odeslal na UPL. Ministerstvo spravedlnosti má nyní originál Yaminerova hlášení a Vincentovy poznámky."
Celia mlčela. Co k tomu ještě říct?
"A to je, myslím, všechno," končil Ingram. "Leda ještě..."
"Leda co?"
"No... týká se to doktora Mace a důvodu, proč nás tak nenávidí. Jednou jsi řekla, že nevíš proč."
"Nevím to dodnes."
"Myslím, že Vince ten důvod zná," prohlásil Ingram. "Mám takové tušení. Pozoroval jsem ho. Pokaždé, když padne Maceovo jméno, ztuhne strachy."
Nad těmi slovy se Celia zamyslela. A najednou si v mysli spojila Ingramova slova s rozhovorem, který měla s Lordem během senátního vyšetřování. Tehdy mu vyčetla, že ve svědecké výpovědi lhal a...
Rychle se rozhodla. "Chci s ním mluvit. Tady!"
"S Vincentem?"
"Ano. Vyřiď mu, že je to příkaz! Ať nasedne na první letadlo a po příletu se u mne hned hlásí!"
A nyní si stáli tváří v tvář. Celia a Vincent Lord.
Setkali se v obývacím pokoji apartmá mayfairského hotelu.
Lord vypadal unaveně, starší než na jednašedesát let a byly na něm znát známky napětí. Zhubl, ještě víc mu vyvstávaly lícní kosti a svaly v obličeji mu téměř bez ustání škubala křeč.
Celia si vzpomněla na příhodu, kdy začínala jako zástupkyně ře ditele školicího střediska a často za ním chodila konzultovat vědecké informace. Snažila se zlepšit jejich vztahy a navrhla mu tykání, ale Lord povýšeně odmítl: "Pro nás oba bude lépe, paní Jordanová, když budeme mít stále na mysli rozdíl v našem postavení."
No dobrá, pomyslela si Celia, nyní se podle toho zařídí.
Odměřeně řekla: "Nehodlám diskutovat o té nechutné věci s Ya-minerem, doktore Lorde. Řeknu k ní pouze tolik, že naše firma se z tohoto důvodu může od tebe distancovat a nechat tě, aby ses bránil před soudem na vlastní pěst."
Lord vítězoslavně blýskl očima. "To nemůžeš, protože vznesou obvinění i proti tobě."
"Mohu, pokud se rozhodnu pro takový postup. Co podniknu na svou obhajobu, to je výhradně moje věc."
"Pokud se rozhodneš...?" Tvářil se rozpačitě.
"Předběžně se k ničemu nezavazuji. Ale jestliže by ti měla firma poskytnout pomoc při obhajobě, trvám na tom, že musím vědět všechno."

"Všechno?"
"V minulosti se stalo něco, o čem víš ty, ale já ne. Myslím, že se to týká doktora Mace."
Dosud stáli. Lord ukázal na židli: "Smím?"
"Ano." Celia se také posadila.
"Oopravdu se něco stalo," pravil Lord. "Ale nebude se ti to líbit. A až ti o tom řeknu, budeš litovat, že to víš."
"Čekám. Tak spusť!"
Lord jí to pověděl.
Nic nezamlčel. Začal prvními potížemi s Gideonem Macem, hovořil o jeho úzkoprsosti, urážkách, dlouhých neodůvodněných průtazích se staidpacem, který se nakonec ukázal jako prospěšný, blahodárný lék... Jak se snažil odhalit něco, čím by Mace přitiskl ke zdi a jak to skončilo schůzkou v Georgetownu, v baru pro homosexuály, s technikem UPL Tonym Redmondem, od kterého koupil dokumenty kompromitující Mace. Jak za ně zaplatil dva tisíce dolarů–režijní výdaje, které schválil Sam–a jak Sam později souhlasil, že doklady neodevzdají prokurátorovi, ale ponechají si je, takže se spolu s Lordem dopustili neoznámení trestného činu... Vyprávěl, jak o dva roky později, když Mace váhal s vyřízením schválení montaynu, se rozhodl Macea vydírat–a Sam dal k tomu souhlas... Vydírání bylo úspěšné, přestože dr. Mace byl znepokojen australským případem a upřímně o montaynu pochyboval...
Když bylo všechno venku, Celia skutečně litovala, že o tom ví. Lordova předpověď se splnila. Ale bylo třeba, aby to věděla, to ovlivní její rozhodování do budoucna.
A ještě cosi se vyjasnilo: Samovo zoufalství a vina, skutečný a pádnější důvod jeho sebevraždy... A také, proč se dr. Mace při senátním vyšetřování zhroutil, a když se ho zeptali, proč schválil montayne, třaslavě odpověděl: "Já... já... nevím..." A rovněž Maceova nenávistná reakce, kdykoli padla zmínka o Felding-Rothovi.
Kdybych byla na jeho místě, také bych Felding-Rothovi nemohla přijít na jméno, pomyslela si Celia.
A nyní, když se seznámila s tímto ošklivým příběhem, co má dělat? Kdyby jednala podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, mohla pouze jedno – informovat úřady. Vyjít s tím na světlo. Říct pravdu. Ať každý dostane, co si zaslouží – Vincent Lord, Gideon Mace, Felding--Roth, ona sama.
Jenže co potom? Jaké to bude mít důsledky? Lorda s Macem to ovšem zničí – to jí ale nedělalo hlavu. Avšak značně ji znepokojovalo, že by to zdiskreditovalo firmu, pošpinilo její dobrou pověst, nejen podnik jako abstraktní pojem, ale zaměstnance, vedoucí pracovníky, akcionáře a kromě Lorda také ostatní vědce. Sama by vyvázla bez poskvrny, ale to nyní bylo nejméně důležité.
A neméně závažnou otázkou bylo, co dosáhne, když všechno zveřejní? Odpověď: Po tak dlouhém čase – nic.
A proto neuposlechne "hlasu svědomí". Neoznámí to. A nemusela o tom vůbec přemýšlet, protože věděla, že také ona bude držet jazyk za zuby, že rozmnoží řadu zkorumpovaných. Neměla jiného východiska.
Věděl to i Lord. Kolem úzkých rtů mu pohrával náznak úsměvu.
Opovrhovala jím. Neexistoval nikdo, koho by tak nenáviděla.
Zkorumpoval sám sebe, zkorumpoval Macea, zkorumpoval Sama. A nyní zkorumpoval ji.
Vstala. Rozechvěně, téměř přerývaně, vykřikla: "Ztrať se mi z očí! Vypadni!"
O hodinu později se vrátil Andrew, který si byl prohlédnout jednu londýnskou nemocnici.
"Něco se stalo," přivítala ho Celia. "Musím se vrátit hned po Martinově oslavě. To znamená pozítří. Ale kdybys chtěl několik dní zůstat..."
"Poletíme spolu," odpověděl Andrew a dodal: "Všechno zařídím. Vidím, že máš plnou hlavu starostí."
Odešel a zanedlouho se vrátil se zprávou, že čtvrteční Concorde do New Yorku je plně obsazený, a proto rezervoval dvě letenky první třídou v Boeingu 747 společnosti British Airways. V New Yorku a potom v Morristownu budou ve čtvrtek odpoledne.
Yvonne tomu nemohla uvěřit. Je skutečně v Buckinghamském paláci? Sedí opravdu mezi manželkami a rodiči těch, kteří mají přijmout nejvyšší poctu? Opravdu všichni tak vzrušeně očekávají královnu? Není to jen sen?
Pokud to byl sen, byl překrásný. A zhudebněný, neboť na galérii právě hrála plukovní kapela Goldstream Guards svižný pochod: Jednou časně zrána.
Ne, nebyl to sen. Přece jen sem přišla do paláce se svým drahým Martinem, který čeká v hale, až začne slavnost. Už má za sebou krátkou zkoušku pod odborným vedením správce paláce, plukovníka v slavnostní uniformě.

Pojednou nastal šum. Hudba ztichla uprostřed melodie. Všechna činnost ustala. Kapelník stál s připravenou taktovkou a čekal na pokyn. Olivrejovaní sloužící otevřeli dvojkřídlé dveře, v kterých se objevila královna.
Muži v uniformách stáli v pozoru. Všichni přítomní se zvedli. Taktovka se mihla vzduchem a zazněly vznešené tóny státní hymny.
Královna, v tyrkysových hedvábných šatech, se usmívala. Kráčela do středu síně. Doprovázel ji lord komoří a ministr vnitra, oba v ža-ketech. Ceremoniál započal. Kapela tiše hrála Straussův valčík. Všechno probíhalo důstojně, leč rychle a účelně. Neztráceli čas, přesto na tuto událost zřejmě žádný z přítomných nikdy nezapomene.
Yvonne si ukládala do paměti každou podrobnost.
Martin přišel brzy na řadu, hned po komturovi řádu sv. Michala a sv. Jiří. Předstoupil podle instrukcí, udělal tři kroky vpřed, uklonil se... poté pravým kolenem poklekl na klekátko... královna převzala z rukou královského podkoního meč a lehce se jím dotkla Martinových ramenou. Vstal... půlkrok doprava, krok vpřed... Stál se skloněnou hlavou a královna mu zavěsila na krk zlatý medailon na zla-točervené stuze.
S každým promluvila královna několik slov. Yvonne se zdálo, že s Martinem hovořila déle. Nato udělal Martin tři kroky vzad, uklonil se a vzdálil se.
O několik minut později tiše vklouzl na sedadlo vedle manželky. "Co říkala královna?" zašeptala Yvonne.
"Královna je dobře informovaná dáma," šeptl s úsměvem. Yvonne věděla, že později z manžela vytáhne, co přesně královna říkala.
Zklamalo ji jedině to, že nikde nezahlédla waleského prince ani princeznu. Sice se už dříve dověděla, že s největší pravděpodobností nebudou v paláci, ale přesto se nevzdala vší naděje. Nu, jednoho dne se snad i toho dožije, utěšovala se. Nyní, když je provdaná za Martina, je možné všechno.
Nemohla si zvyknout na jedno, že vrátný na koleji Lucy Caven-dishové a všichni v Harlow a Cambridgi jí říkají "mylady". Požádala vrátného, aby ji takto neoslovoval, ale nebylo to nic platné. Za čas si na to zvykne, pomyslela si Yvonne. A nebude trvat dlouho a farmáři budou telefonovat, aby jim lady Peat-Smithová přišla ošetřit prasata a krávy, usmála se v duchu.
Recepce a večírek, které uspořádali Jordanovi v hotelu Dorchester na počest sira Martina a lady Peat-Smithové, byly po všech stránkách úspěšné. Začalo to odpoledne a trvalo až do večeře. Přišlo skoro sto lidí, také většina personálu harlowského institutu. Byl tam i Rao Sastri, doprovázel Lilian a oba se očividně dobře bavili. Celia je dvakrát zahlédla s hlavami těsně u sebe, podle všeho zabraných do vážného rozhovoru. Věděla, že Rao je bez závazků a podle Martinových slov nebyl nikdy ženatý.
Yvonne vypadala půvabně a celá zářila. Zhubla a Celii se svěřila, že manžel jí konečně dovolil užívat peptid 7. Také u ní se projevil antiobézní účinek.
Během večírku Celia tiše řekla Martinovi: "S Andrewem zítra ráno odlétáme. Až tu skončíme, těšilo by mě, kdybychom se my čtyři na pár minut sešli."
Byla už tma, když Celia, Andrew, Martin a Yvonne vyšli z hotelu Dorchester a zanedlouho dorazili k hotelu Fortyseven Park. Únorový den byl chladný, ale procházka je osvěžila.
V příjemném obývacím pokoji apartmá se posadili.
"Martine," řekla Celia, "přejdeme hned k věci, neboť máme za sebou rušný den a všichni jsme unavení. Jak víte, Felding-Roth zřizuje centrum genetického inženýrství. Bude v New Jersey, nedaleko od našeho nového morristownského ústředí. Dáváme si záležet, aby laboratoře byly vybaveny tak, že potěší srdce vědce genetika."
"Slyšel jsem o tom," odvětil Martin. "O fantastickém zařízení tohoto centra se už vypráví."
"Zavedla jsem na to řeč, protože vám chci položit otázku," pokračovala Celia. "Chcete vy s Yvonne přijít do Spojených států, kde byste vedl náš genetický výzkum jako viceprezident a ředitel našich laboratoří? Slibuji vám, že budete mít volnou ruku, pokud jde o směr vědeckého výzkumu."
Rozhostilo se ticho. Posléze je přerušil Martin: "Je to báječná nabídka, Celio, a jsem za ni velice vděčný. Ale moje odpověď zní ne."
"Nemusíte se rozhodnout hned," naléhala Celia. "Nechte si to projít hlavou, prohovořte to s Yvonne."
"Ne. Je mi líto, ale má odpověď je definitivní," prohlásil Martin. "Musím vám totiž ještě něco říct. Raději bych si k tomu vybral jinou chvíli, ale po vaší nabídce to musím udělat teď. Odcházím od Felding--Rotha."
Celia se zděsila. "Ne! To nemyslíte vážně?" Vrhla na něho ostrý pohled. "Odcházíte k jiné firmě? Máte výhodnější nabídku? Protože v tom případě –"
Zavrtěl hlavou. "To bych vám přece neudělal. Rozhodně ne bez toho, abych to s

vámi nejdřív prodiskutoval. Ne. Vracím se k staré lásce."
"Má na mysli Cambridge, ne jinou ženu," ozvala se Yvonne. "Stě-hujem se tam. Jeho srdce patří univerzitě."
Odtud jsem ho vytrhla, když jsem ho ještě ani neznala, pomyslela si Celia. Byla nemile překvapená, ale instinkt jí říkal, že by Martina zbytečně přemlouvala, a proto se o to ani nepokusila. Cambridge zavolalo a on se vrátil jako poštovní holub. Nu což, jednu sluneční neděli před třinácti lety zvítězila v souboji s univerzitou ona. Ukázalo se, že se to vítězství všestranně vyplatilo. Jenže kolo času se nezastavilo a na řadu přišlo Cambridge. Celia a Felding-Roth byly poraženi.
Andrew se obrátil na Martina: "Stále jsem si myslel, že vás akademická půda znovu zláká. Budete rektorem některé koleje? Četl jsem, že jsou volná místa."
"Zajisté," odvětil Martin, "ale ne pro mne. V šestačtyřiceti jsem na takové místo ještě moc mladý. Snad až budu starší, šedivější a slavnější..."
"Pro pět ran!" zvolala Celia. "Jak slavný ještě musíte být? Máte za sebou významný vědecký objev, celý svět vás obdivuje, byl jste povýšen do šlechtického stavu."
Martin se usmál: "To není pro Cambridge nic nového. Na tamní univerzitu tak snadno nezapůsobíte. Ne. Budu pracovat na novém výzkumném programu zaměřeném na krev."
Vysvětlil, že je to vládou financovaný program, v němž bude náměstkem ředitele pro jednu z mnohých hraničních oblastí vědy. Plat na novém místě, jak to je na akademické půdě obvyklé, nebude vysoký – na začátek necelých deset tisíc liber ročně. Peat-Smithovi na tom nebudou zle, neboť Martin měl značný příjem z peptidu 7 –jak řekl, jistou částí z něho přispěje do výzkumného fondu.
Před několika měsíci vypracovali finančníci a právníci Felding-Ro-tha v New Jersey pro Martina finanční vyrovnání. Celia je schválila a později také správní rada.
Podle britského patentového zákona z roku 1977 se Martin mohl obrátit na soud, aby určil odměnu za objev peptidu 7, ale to nechtěl, právě tak jako Felding-Roth. Proto se dohodli, že na Bahamách zřídí fond ve výši dvou miliónů liber, odkud bude dostávat pravidelné sumy. Fond obehnali příkopy a hradbami právních ustanovení, aby "lupičský britský daňový systém", jak jej charakterizovala Celia, "nepřipravil Martina o zaslouženou odměnu".
A tato zasloužená odměna, pomyslela si Celia smutně, pomohla urovnat cestu do Cambridge. Tušila však, že by se Martin rozhodl stejně, i kdyby neměl peníze za peptid 7.
Když se Martin a Yvonne loučili, Celia řekla: "Felding-Roth vás oba bude postrádat, ale věřím, že my čtyři zůstaneme blízkými přáteli."
Vzájemně si to slíbili.
Před odletem z Británie vyřídila Celia ještě jednu záležitost.
Několik hodin po odchodu Martina a Yvonne, když se Jordanovi chystali ulehnout, kdosi u nich zaklepal. Byla to Lilian Hawthorneová. Andrew vytušil, že chce být sama s Celií a diskrétně se vzdálil.
"Jsem ráda, žes mě přemluvila k cestě do Anglie," začala Lilian. "Zřejmě sis všimla, že jsem se dobře cítila."
"Ano," usmála se Celia, "a potěšilo mě, že i Rao se dobře cítil."
"S Raoem jsme přišli na to, že jsme si sympatičtí – snad je to i něco víc než pouhá sympatie." Lilian zaváhala. "Možná si pomyslíš, že jsem se zbláznila, když se to sběhlo tak rychle a v mém věku..."
"Nic takového si nemyslím. Domnívám se, že konečně nadešel čas, abys opět začala žít, a to způsobem, jaký ti nejlépe vyhovuje. A tak je to Rao Sastri – výborně!"
"Jsem ráda, že máš na to takový názor. Přišla jsem tě totiž poprosit o laskavost."
"Pokud je to v mé moci, vyhovím ti ráda," řekla Celia.
"Víš, Rao by rád odjel do Ameriky. Říká, že o tom přemýšlí už dlouho. I já bych to chtěla. A kdyby bylo možné, aby pracoval u Fel-ding-Rotha..."
Celia dokončila větu za ni: "Bylo by to výhodné pro vás oba."
Lilian se usmála. "Ano, tak nějak."
"Jsem přesvědčená, že v našich nových genetických laboratořích se místo najde. Raovi můžeš vyřídit, aby s tím počítal jako s hotovou věcí."
Lilian se rozzářila. "Děkuji ti, Celio. Rao bude nadevše šťastný. Doufal v to. Ví, že nemá schopnosti vést jako Martin, sám mi to říkal. Ale je dobrý vědec..."
"Vím o tom a to celou věc usnadňuje," řekla Celia. "Ale i kdyby neměl takové kvality, pomohla bych mu. Ty jsi mi před mnoha lety prokázala velkou laskavost, Lilian, nyní ti ji mohu aspoň částečně oplatit."
Lilia se rozesmála. "Máš na mysli to odpoledne, kdy jsme se poprvé viděly? Když j si přišla k nám – tak mladá, taková neomalená – s nadějí, že ovlivním Sama,

aby z tebe udělal agentku?"
Vtom se jí zadrhl hlas, neboť ji i Celii zaplavila vlna vzpomínek.
Záhy ráno odvezla šoférovaná limuzína Celii a Andrewa na letiště Heathrow.
EPILOG
V první třídě Boeingu 747 letušky po obědě uklidily talíře a příbory, Andrew se zvedl ze sedadla a za chvíli se vrátil.
"Přemýšlel jsem tam," řekl Celii a rukou ukázal k toaletám, "kolik věcí dnes pokládáme za samozřejmost. Když Lindbergh poprvé přeletěl Atlantik, a to není tak dávno, musel močit do bandasky."
Celia se zasmála. "Jsem ráda, že alespoň toto se změnilo." Tázavě pohlédla na manžela. "A to je všechno? Mám pocit, žes tam filozofoval i o jiných věcech."
"Uhodla jsi. Přemítal jsem o vás – o farmaceutickém průmyslu. Blesklo mi hlavou několik myšlenek, které by tě mohly povzbudit."
"Povzbuzení bych zrovna potřebovala."
"Lidé jako ty, na které doléhají mnohé tlaky," začal Andrew, "občas dospějí do takového stavu, v jakém jsi nyní ty – že vidíš pouze černé mračno a zapomínáš, že existují i duhy."
"Připomeň mi některou z nich!"
"To je snadné. Jednu jsi přinesla, když začal náš společný život. Lotromycín. Stále je ordinován a stále je tak dobrý jako na začátku – účinný, zachraňuje životy a nesmí chybět v žádné lékařské brašně. Pochopitelně se o něm už nemluví, přestal už být novinkou. Ale přidej k němu i ostatní léky od těch padesátých let a máš hotový roh hojnosti. Je jich tolik, že způsobily převrat v medicíně. A já byl při tom, to všechno jsem prožil."
Andrew se zamyslel a pokračoval: "Když jsem sedm let po válce promoval, většině nemocných jsme mohli poskytnout pouze útěchu a potom jen čekat a doufat. Bylo tolik chorob, proti nimž jsme byli bezbranní, takže z toho člověk klesal na duchu. Dnes to už neplatí. Lékaři mají nyní bohatý arzenál léků, a to díky vám."
"Slyším hudbu," řekla Celia. "Hraj dál!"
"Dobrá. Kupříkladu vysoký tlak. Před dvaceti lety jsme měli jenom několik omezených možností léčby a terapie často skončila neúspěšně.
Hypertense byla častou příčinou smrti. Výskyt mrtvice, kterou způsobil zvýšený tlak, se snížil o polovinu a dále klesá. Léky před) házíme infarktům. Máme účinné prostředky proti tuberkulóze, vředovcinu onemocnění, diabetici mohou žít plným životem. A totéž platí pro jiné obory medicíny. Existuje mnoho dobrých léků, které denně předepisuji."
"Vyjmenuj některé!"
Odříkal je: "Corgard, procarid, indocin, orinase, thorazin, tagaiBCt, lasix, trofranil, apresolin, staidpace, mandol, prednison, levodopa, cytoxan, isoniazid, peptid 7." Andrew se odmlčel. "Chceš další?"
"To by stačilo," pravila Celia. "A co z toho plyne?"
"Že úspěšné, užitečné léky počtem daleko převyšují neúspěšné. Na každý nezdařilý – thalidomid, selacryn, montayne, oraflex, bendeclin a jiné, o nichž slyšíš v televizi – je stovka úspěšných. A získávají lim nejen farmaceutické firmy. Nejvíc získali lidé - ti, co byli nemocní a nyní jsou díky jim zdraví, ti, kteří měli zemřít a nyní díky jim žijí."
Andrew se na chvíli odmlčel a pak dodal: "Kdybych měl projev, který vlastně mám, ale před jednočlenným publikem, řekl byci farmaceutický průmysl, moje drahá – přes všechny své nedostatky a navzdory kritikám –je dobrodincem lidstva."
"Dost už!" řekla Celia. "Bylo to tak krásné, tak výstižné, že každé další slovo by to jen pokazilo. Opravdu jsi mě povzbudil." Usmála se. "A nyní zavřu oči a budu přemýšlet."
Po deseti minutách otevřela oči. "Andrewe, můj drahý, musím ti něco říct." Na okamžik se odmlčela. "Byl jsi mi mnohostranným pomocníkem, a nyní budeš mým zpovědníkem. Za prvé za zlo, které natropil hexin W jsemjá odpovědná. Sama o tom ani v nejmenším nepochybuji. Kdybych byla jednala dřív, několik lidí nemuselo zemřít. Nekladlajsem nepříjemné otázky, ač jsem měla, a brala jsem za bernou minci to, co jsem, poučená zkušenostmi, za jisté neměla považovat. Moc a úspěch mi stouply do hlavy – omámil mě peptid 7 a poté hexin W, takže jsem nepostřehla skutečnosti, které bily do očí. Byla to obdoba toho, co se stalo Samovi s montaynem. Nyní to chápu lépe."
"Doufám, že tohle všechno nebudeš vykládat u soudu," poznamenal Andrew.
Celia zavrtěla hlavou. "Nejsem blázen. Už jsem řekla, že když bude proti mně vzneseno obvinění a postaví mě před soud, budu bojovat. Ale ke své vině se musím někomu přiznat, a proto to říkám tobě."
"A co Vincent Lord – když obviní i jeho?"
"Poskytneme mu právní pomoc. V tom jsem se rozhodla. Ale jinak je to jeho věc."
"Přesto všechno, cos mi tu řekla, a já souhlasím, že větší část z tob může být

pravda – nebuď na sebe příliš tvrdá! Jsi člověk jako rr ostatní. Nikdo není dokonalý. Ale ty jsi lepší než většina jiných lidí.
"Nejsem o tolik lepší. Ale vím, že mohu být lepší a zkušenost, jaká je tato, člověku pomůže." Celiin hlas zas nabyl ráznost a věcnost. "To je důvod, proč jsem se rozhodla pokračovat. Je mi teprve tři a-padesát. Pro Felding-Rotha mohu udělat ještě hodně užitečného."
"O tom nepochybuji," řekl Andrew. "Tak, jak jsi to až dosud dokázala!"
Nastalo ticho. Když se Andrew po chvíli podíval na Celii, viděl, že má zavřené oči a spí.
Spala až do chvíle, kdy Boeing 747 začal před přistáním klesat. Probudila se a dotkla se manželovy paže. Andrew na ni pohlédl.
"Děkuji ti, můj nejdražší," řekla. "Děkuji ti za všechno." Usmála se. "Ještě jsem chvíli přemýšlela a rozhodla jsem se. Ať se stane cokoli, vydržím – a zvítězím!"
Andrew ji mlčky vzal za ruku a držel ji pevně, dokud nepřistáli v New Yorku.